“Pētījums par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidi”

Gala ziņojums.

Pasūtītājs: Labklājības ministrija

Izpildītājs: Nodibinājums “Baltic Institute of Social Sciences”

Baltic Institute of Social Sciences

Rīga
2023. gada 16.oktobrī
(Precizēts un papildināts saskaņā ar LM komentāriem 2023. gada 9. novembrī)

Saturs

Saturs ... 2
Saīsinājumi ... 4
Jēdzienu skaidrojums ... 5
Attēlu saraksts ... 8
Tabulu saraksts ... 9
Kopsavilkums ... 11
Summary ... 13
1. Ievads ... 15
2. Darba uzdevumu izpildes metodoloģijas apraksts ... 18
3. Monitoringa datu kvalitātes novērtējuma kritēriji ... 24
4. Administratīvo datu analīze un izvērtējums ... 25
4.1. Tiesībsargājošo iestāžu dati ... 25
4.1.1. Elektroniskajā notikumu žurnālā pieejamie dati: izsaukumu skaits par konfliktiem ģimenē 26
4.1.2. Dati par noziedzīgiem vardarbīgiem nodarījumiem iedalījumā pēc konkrētiem KL pantiem ... 29
4.1.3. Dati par notiesātajām personām iedalījumā pēc konkrētiem KL pantiem ... 35
4.1.4. Dati par pagaidu aizsardzību no vardarbības ... 39
4.1.5. Policijas ziņojumi par apdraudējuma izvērtēšanu ... 44
4.1.6. Dati par administratīvo atbildību par maznozīmīgu miesas bojājumu nodarīšanu ... 48
4.1.7. Dati par juridiskās palīdzības sniegšanu personām, kas cietušas no vardarbības ... 60
4.1.8. Bāriņtiesu dati par vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērnu ... 62
4.1.9. NPAIS dati par vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērnu ... 65
4.2. Veselības aprūpes iestāžu dati par vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērnu ... 67
4.3. Dati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem un sociālo dienestu darbu ... 74
4.4. Secinājumi ... 81
5. Latvijā veikto pētījumu datu analīze un izvērtējums ... 83
5.1. Pētījumi, kas balstīti uz kvantitatīvo aptauju metodēm ... 84
5.2. Citi pētījumi ... 96
5.3. Secinājumi ... 99
6. Starptautisko organizāciju rekomendāciju analīze un izvērtējums ... 101
6.1. PVO rokasgrāmata "Vardarbības pret bērniem izplatības mērīšana un monitorings" (2016) .. 102
6.2. UNICEF izstrādātās INSPIRE indikatoru vadlīnijas vardarbības pret bērniem monitoringam (2018) ... 103
6.3. Bērnu seksuālās izmantošanas ekspertīzes centra vadlīnijas datiem par bērnu seksuālo izmantošanu (2019) ... 107
6.4. UNICEF Starptautiskā vardarbības pret bērniem klasifikācija ICVAC (2023) ... 108

6.5. EIGE ieteikumi Latvijas tiesībsargājošajai jomai par intīmo partneru vardarbības statistiku (2018) ... 111
7. Valsts un pašvaldības iestāžu speciālistu viedoklis par vardarbības datu uzskaiti: aptaujas datu analīze ... 115
7.1. Ievads ... 115
7.2. Vardarbības problēmas aktualitātes vērtējums ... 117
7.3. Pieejamo datu par vardarbības gadījumiem un to uzskaiti atbilstība darba vajadzībām un vardarbības monitoringam ... 118
7.4. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei ... 124
7.5. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums ... 130
7.6. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai ... 137
7.7. Datu uzskaites prasmju pašvērtējums ... 140
7.8. Informācijas par vardarbības upuri (cietušo) fiksēšana ... 141
7.9. Informācijas par vardarbības gadījumā iesaistīta bērna aizbildni fiksēšana ... 142
7.10. Informācijas par vardarbības upura mājsaimniecību fiksēšana ... 144
7.11. Informācijas par vardarbības veicēju (varmāku) fiksēšana ... 145
7.12. Informācijas par vardarbības kontekstu un iesaistītajiem dienestiem fiksēšana ... 146
7.13. Viedoklis par Latvijā apkopoto datu atbilstību vardarbības reālajai situācijai ... 148
8. Nepieciešamie uzlabojumi vardarbības mazināšanas veicināšanai un viedoklis par vardarbības monitoringa rādītājiem: fokusa grupu rezultātu analīze ... 152
8.1. Nepieciešamie uzlabojumi vardarbības mazināšanas veicināšanai ... 152
8.2. Ieteikumi vardarbības monitoringa rādītājiem ... 162
8.3. Secinājumi ... 166
9. Secinājumi un rekomendācijas ... 167
9.1. tabula. Galveno indikatoru kopsavilkums ... 169
9.2. tabula. Galveno indikatoru detalizēts apraksts ... 179
Izmantotās literatūras saraksts ... 224
10. Pielikumi ... 228
10.1. Padziļināto interviju vadlīnijas ... 228
10.2. Fokusa grupu diskusiju vadlīnijas ar politikas veidotājiem ... 233
10.3. Fokusa grupu diskusiju vadlīnijas ar pakalpojumu veidotājiem un īstenotājiem ... 235
10.4. Aptaujas anketa ... 237

Saīsinājumi

BISS – nodibinājums "Baltic Institute of Social Sciences"

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

EIGE – European Institute for Gender Equality (latviski Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts)

ENŽ – Valsts policijas Integrētās iekšlietu informācijas sistēmas apakšsistēma "Elektroniskais notikumu žurnāls"

ES – Eiropas Savienība

ICVAC – International Classification of Violence against Children (latviski Starptautiskā vardarbības pret bērniem klasifikācija)

IeM – Iekšlietu ministrija

IeM IC – Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs

IKVD – Izglītības kvalitātes valsts dienests

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

KL – Krimināllikums

KRASS – Kriminālprocesa informācijas sistēma

LM – Labklājības ministrija

LU – Latvijas universitāte

MK – Ministru kabinets

NPAIS – Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēma

NVO – nevalstiskās organizācijas

n/i – nav informācijas (saīsinājums izmantots datu tabulās)

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development (latviski Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija)

PISA – Programme for International Student Assessment (latviski Starptautiskā skolēnu novērtēšanas programma)

PVO – Pasaules veselības organizācija (WHO)

RD – Rīgas dome

SOPA – pašvaldību sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu administrēšanas lietojumprogramma

SPKC – Slimību kontroles un profilakses centrs

TIS – Tiesu informācijas sistēma

u.c. – un citi

UDHS – Uzmanības deficīta un hiperaktivitātes sindroms

UNICEF – United Nations Children's Fund (latviski Apvienoto Nāciju Starptautiskais Bērnu fonds)

u.tml. – un tam līdzīgi

VBTAI – Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija

VIAA – Valsts izglītības attīstības aģentūra

VP – Valsts policija

Jēdzienu skaidrojums

Pētījuma īstenošanas laiks ir no 2022. gada 5. decembra līdz 2023. gada 4. decembrim. Tas sakrīt ar laiku, kad Latvijas normatīvajā regulējumā izmantotajos terminos, konkrēti, Bērnu tiesību aizsardzības likumā[1], tika veiktas būtiskas terminoloģiskas izmaiņas. 20.04.2023. pieņemtie Grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā[2], kas stājās spēkā 16.05.2023., terminu "seksuāla vardarbība" izslēdza no likumā lietotajiem terminiem, un aizstāja to ar terminu "seksuālā izmantošana". Ņemot vērā to, ka daļa pētījuma tika veikta pirms izmaiņām Bērnu tiesību aizsardzības likumā, Ziņojumā noteiktās daļās ir izmantots jēdziens "seksuālā vardarbība" Bērnu tiesību aizsardzības likuma redakcijā, kas bija spēkā līdz 15.05.2023. Savukārt, citur tekstā, kur nav pamats atsaukties uz iepriekšējo, šaurāko definējumu, izmantots jēdziens "seksuālā izmantošana".

Vardarbība ģimenē – visi fiziskas, seksuālas, psiholoģiskas vai ekonomiskas vardarbības akti, kas notiek ģimenē vai mājās, vai starp bijušajiem vai esošajiem laulātajiem vai partneriem neatkarīgi no tā, vai vardarbības izdarītājs dzīvo vai ir dzīvojis vienā dzīvesvietā ar vardarbības upuri[3]. Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā[4] 12. pantā tiek konkretizēts, kuros gadījumos ir uzskatāms, ka vardarbība ir veikta no tuvinieka puses, un tie ir gadījumi, kad pārkāpums ir izdarīts "pret personu, ar kuru pārkāpējs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru pārkāpējs ir vai ir bijis pastāvīgās intīmās attiecībās, vai pret personu, ar kuru pārkāpējam ir kopīga (nedalīta) saimniecība". KL 48.panta pirmās daļas 15.punkts, kas ir viens no atbildību pastiprinošajiem apstākļiem, arī palīdz definēt vardarbības ģimenē gadījumus, paredzot, ka tas ir noziedzīgs nodarījums, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, vai noziedzīgs nodarījums pret tikumību un dzimumneaizskaramību izdarīts pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir vai ir bijis pastāvīgās intīmās attiecībās, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība.

Vardarbības upuris – fiziska persona, kas pakļauta fiziskai, seksuālai, psiholoģiskai vai ekonomiskai vardarbībai.

Bērns – saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likumu, persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, izņemot tās personas, kuras saskaņā ar likumu izsludinātas par pilngadīgām vai stājušās laulībā pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas.

Vardarbība pret bērnu – visas fiziskas vai psiholoģiskas vardarbības formas, miesas bojājumi vai nežēlīga, nevērīga vai nolaidīga izturēšanās, cietsirdīga izturēšanās vai ekspluatācija, tostarp seksuāla

---

[1] 1998. gada 19. jūnija Bērnu tiesību aizsardzības likums. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 8.07.1998., Nr. 199/200 https://www.vestnesis.lv/ta/id/49096-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likums.

[2] 20.04.2023. Grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā. Stājās spēkā 16.05.2023. Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/341548-grozijumi-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likuma.

[3] Eiropas Padome (2011) Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. Pieejams: https://www.lm.gov.lv/lv/media/2284/download?attachment.

[4] 2020. gada 7. maija Administratīvo sodu likums par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā. Publicēts oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis", 20.05.2020., Nr. 96 https://www.vestnesis.lv/op/2020/96.1.

vardarbība[5]. Bērnu tiesību aizsardzības likums[6] definē, ka vardarbība pret bērnu ir "visu veidu fiziska vai emocionāla cietsirdība, seksuāla izmantošana, pamešana novārtā vai cita veida izturēšanās, kas apdraud vai var apdraudēt bērna veselību, dzīvību, attīstību vai pašcieņu".

Bērna seksuāla izmantošana – saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma redakciju, kas spēkā no 16.05.2023., tās ir jebkādas seksuāla rakstura darbības ar bērnu nolūkā sniegt vai gūt seksuālu stimulāciju vai seksuālu apmierinājumu, vai citādu labumu, ko veic pieaugušais vai cits bērns, kurš sava vecuma vai attīstības dēļ atrodas atbildības, uzticības vai spēka pozīcijās attiecībā pret upuri ar fizisku kontaktu vai bez šāda kontakta ar bērna ķermeni, tai skaitā pakļaujot bērnu citu seksualitātei vai izmantojot informācijas vai komunikāciju tehnoloģijas.

Seksuāla vardarbība pret bērnu – saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma definējumu, kas bija spēkā līdz 15.05.2022., tā ir bērna iesaistīšana seksuālās darbībās, ko bērns nesaprot vai kam nevar dot apzinātu piekrišanu.

Fiziska vardarbība pret bērnu – saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likumu, bērna veselībai vai dzīvībai bīstams apzināts spēka pielietojums saskarsmē ar bērnu vai apzināta bērna pakļaušana kaitīgu faktoru, tai skaitā tabakas izstrādājumu vai augu smēķēšanas produktu dūmu vai elektroniskās smēķēšanas ierīču tvaiku, iedarbībai.

Emocionāla vardarbība pret bērnu – saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likumu, bērna pašcieņas aizskaršana vai psiholoģiska ietekmēšana (draudot viņam, lamājot, pazemojot viņu, bērna klātbūtnē vardarbīgi izturoties pret viņa tuvinieku vai citādi kaitējot viņa emocionālajai attīstībai).

Nolaidība – saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likumu, bērna aprūpes un uzraudzības pienākumu nepildīšana vai pavirša, nevērīga pildīšana.

Pamešana novārtā – saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likumu, ilgstoša vai sistemātiska nolaidība pret bērnu, kas kaitē vai var kaitēt bērna attīstībai, vai rada bērnam fiziskas vai psihoemocionālas ciešanas.

Bērna aprūpes pienākumu nepildīšana – saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likumu, bērna fizisko, emocionālo, sociālo vajadzību, veselības aprūpes un izglītības nenodrošināšana, kā arī bērna vecumam neatbilstoša aprūpe, kas ilgtermiņā apdraud bērna veselību un attīstību.

Ņirgāšanās izglītības vidē jeb bulings – saskaņā ar terminu skaidrojumu Veselības ministrijas sagatavotajās "Vadlīnijas ņirgāšanās mazināšanai pirmsskolas un sākumskolas izglītības iestādēs"[7] ir vardarbības veids izglītības vidē, kas ietver viena vai vairāku vienaudžu agresīvu uzvedību ar tīšu, naidīgu nolūku radīt ciešanas. Šāda uzvedība tiek īstenota, izmantojot spēku samēra atšķirību starp pāridarītāju, kurš ir ņirgāšanās iniciators, un upuri, kurš ir ņirgāšanās mērķis, kā arī tiek vairākkārt atkārtota ilgākā laika periodā, radot izteikti negatīvu ietekmi uz visām iesaistītajām personām. Var izšķirt fizisku ņirgāšanos, vārdisku ņirgāšanos, sociālu ņirgāšanos un kiberņirgāšanos. Šo terminu definīcijas sniegtas turpinājumā.

---

[5] ANO Bērnu tiesību konvencija. ANO Vispārējais komentārs Nr.13 (2011) Par bērna tiesībām uz dzīvi, brīvu no visām vardarbības formām. Pieejams: https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

[6] 1998. gada 19. jūnija Bērnu tiesību aizsardzības likums. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 8.07.1998., Nr. 199/200 https://www.vestnesis.lv/ta/id/49096-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likums.

[7] Veselības ministrija (2023) Vadlīnijas ņirgāšanās mazināšanai pirmsskolas un sākumskolas izglītības iestādēs. Pieejams: https://www.metodiskiedargumi.lv/mdadm/upload/files/PII-SSK%20makets.pdf

Fiziskā ņirgāšanās – fiziskas agresijas darbības, piemēram, bakstīšana, sitieni, grūstīšanās, speršana, spļaušana, mantu slēpšana vai bojāšana, zagšana u.c.

Vārdiskā ņirgāšanās – vārdos izteikta agresija, piemēram, apsaukāšana, aizvainošana, pazemošana, iebiedēšana, mērķtiecīga izglītojamā pazemošana ar asociācijām pēc kāda nepatīkama notikuma, kā arī pazemojošu žestu, mīmikas un pozu demonstrēšana u.c.

Sociālā ņirgāšanās – apzināta sociālā pazemošana, piemēram, apmelošana, baumu izplatīšana, apzināta ignorēšana, atstumšana, mērķtiecīga personas izolēšana no kopējām aktivitātēm u.c.

Kiberņirgāšanās – e-pastu, tiešsaistes datorspēļu, mobilo tālruņu, īsziņu, interneta vietņu un platformu izmantošana, lai apkaunotu, sociāli izslēgtu vai bojātu reputāciju un draudzību, veicot upura apvainošanu, pazemošanu vai baumu izplatīšanu ar naidīgiem komentāriem, aizskarošas informācijas publicēšanu, svešu sociālo tīklu profilu izmantošanu, kompromitējošu fotogrāfiju, video kopīgošanu vai publiskošanu, draudēšanu kādam nodarīt pāri un citas virtuālajā vidē veiktas aizskarošas darbības, izmantojot elektroniskās komunikācijas tehnoloģijas.

Attēlu saraksts

1.1. attēls. Faktiskā vardarbības izplatība sabiedrībā un pieejamie dati …… 16
4.1. attēls. Valsts un pašvaldības policijas lēmumu par nošķiršanu skaits. 2017-2022. …… 40
4.2. attēls. Personas, kas veikušas vardarbību, pēc attiecību statusa. Vīrieši. 2021. un 2022. gads ….. 41
4.3. attēls. Personu, kas veikušas vardarbību, vecums. Vīrieši. 2021. un 2022. gads …….. 42
4.4. attēls. Personas, kas veikušas vardarbību, pēc attiecību statusa. Sievietes. 2021. un 2022. gads .. 42
4.5. attēls. Personu, kas sodītas par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu, skaits. 12. panta 1. daļa. Dzimums un vecums. 2021. un 2022. gads …… 52
4.6. attēls. Personu, kas sodītas par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu ģimenē, skaits. 12. panta 2. daļa. Dzimums un vecums. 2021. un 2022. gads ……. 53
4.7. attēls. Personu, kas cietušas no maznozīmīgu miesas bojājumu nodarīšanas, skaits. 12. panta 1. daļa. Dzimums un vecums. 2021. un 2022. gads ……... 53
4.8. attēls. Personu, kas cietušas no maznozīmīgu miesas bojājumu nodarīšanas ģimenē, skaits. 12. panta 2. daļa. Dzimums un vecums. 2021. un 2022. gads …… 54
4.9. attēls. Sodītās personas no fiziskas un emocionālas vardarbības. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. pants. Dzimums un vecums. 2021. un 2022. gads …….. 58
4.10. attēls. Cietušās personas no fiziskas un emocionālas vardarbības. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. pants. Dzimums un vecums. 2021. un 2022. gads …… 58
7.1. attēls. Aptaujā pārstāvētās iestādes/ organizācijas. % ……. 115
7.2. attēls. Aptaujāto speciālistu darba stāžs profesijā. % …… 116
7.3. attēls. Aptaujāto speciālistu vecums. % …….. 116
7.4. attēls. Vardarbības ģimenē problēmas aktualitātes vērtējums. % …… 117
7.5. attēls. Vardarbības pret nepilngadīgu bērnu problēmas aktualitātes vērtējums. % …… 117
7.6. attēls. Pieejamo datu par vardarbības gadījumiem un to uzskaiti atbilstība darba vajadzībām. % 118
7.7. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites par vardarbības gadījumiem Latvijā atbilstība vardarbības monitoringa veikšanas vajadzībām. % …… 123
7.8. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei. % ……. 124
7.9. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Valsts policija. % …… 125
7.10. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Tiesas. % …….. 125
7.11. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Pašvaldību policija. % .. 126
7.12. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Bāriņtiesas. % …… 126
7.13. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Sociālie dienesti. % ….. 127
7.14. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Izglītības iestādes. % … 127
7.15. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Ģimenes ārsti. % …… 128
7.16. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: NMPD. % ……. 129
7.17. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Stacionāri. % …… 129
7.18. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Psihoneiroloģiskās slimnīcas. % …… 130
7.19. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums. % … 131
7.20. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Valsts policija. % …… 132
7.21. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Tiesas. % …… 132
7.22. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Pašvaldību policija. % …… 133
7.23. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Bāriņtiesas. % …… 133
7.24. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Sociālie dienesti. % …… 134
7.25. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Izglītības iestādes. % …….. 134
7.26. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Ģimenes ārsti. % …… 135

7.27. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: NMPD. % 135
7.28. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Stacionāri. % 136
7.29. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Psihoneiroloģiskās slimnīcas. % 137
7.30. attēls. Dažādu iestāžu datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai. % 137
7.31. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai: Valsts policija. % 138
7.32. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai: Tiesas. % 138
7.33. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai: Pašvaldību policija. % 139
7.34. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai: Bāriņtiesas. % 139
7.35. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai: Sociālie dienesti. % 140
7.36. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites prasmju pašvērtējums. % 140
7.37. attēls. Sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības upuri (cietušo): tiek fiksēta un būtu nepieciešams fiksēt konkrētajā iestādē. % 142
7.38. attēls. Informācija par vardarbības upura – bērna līdz 18 gadu vecumam vecākiem, aizbildņiem vai personu, kuras aprūpē vai uzraudzībā bērns nodots: tiek fiksēta un būtu nepieciešams fiksēt konkrētajā iestādē. % 143
7.39. attēls. Sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības upura mājsaimniecību: tiek fiksēta un būtu nepieciešams fiksēt konkrētajā iestādē. % 144
7.40. attēls. Sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības veicēju (varmāku): tiek fiksēta un būtu nepieciešams fiksēt konkrētajā iestādē. % 146
7.41. attēls. Informācijas par vardarbības kontekstu un iesaistītajiem dienestiem/ institūcijām fiksēšana. % 147
7.42. attēls. Viedoklis par Latvijā apkopoto datu atbilstību vardarbības reālajai situācijai. % 148

Tabulu saraksts

4.1. tabula. ENŽ reģistrētie notikumi: Ģimenes konflikti. 2017-2022. 26
4.2. tabula. ENŽ reģistrētie notikumi: 2022. gads 27
4.3. tabula. ENŽ reģistrētie notikumi: Cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo. 2017-2022. 28
4.4. tabula. Cietušo pilngadīgo personu skaits 2022. gadā, kopā un attiecībā pret noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu (pēc noziedzīga nodarījuma kvalifikācijas pēc KL) 30
4.5. tabula. Cietušo pilngadīgo personu skaits 2022. gadā, kur cietušais ir tuvinieks: pēc noziedzīga nodarījuma kvalifikācijas pēc KL un attiecībām ar noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu 31
4.6. tabula. Cietušo nepilngadīgo personu skaits 2022. gadā, kopā un attiecībā pret noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu (pēc noziedzīga nodarījuma kvalifikācijas pēc KL) 33
4.7. tabula. Notiesāto personu skaits 2021. un 2022. gadā sadalījumā pēc KL panta, viņu dzimums 35
4.8. tabula. Notiesāto personu skaits sadalījumā pēc KL panta 2018.-2022. gadā 36
4.9. tabula. Pamatsodu veidi, kas piespriesti notiesātajām personām pēc atbilstošā KL panta 2022. gads 37
4.10. tabula. Notiesāto personu skaits un dzimums 2021. un 2022. gadā pēc KL 174. panta (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo) 38
4.11. tabula. Notiesāto personu skaits pēc KL 174. panta 2018.-2022. gads 38
4.12. tabula. Pamatsodu veidi, kas piespriesti notiesātajām personām pēc KL 174. panta 2018.-2022. gads 38
4.13. tabula. Valsts un pašvaldības policijas lēmumu par nošķiršanu skaits. 2017-2022. Aizsargājamās personas un personas, kas veikusi varmācību, dzimums 41
4.14. tabula. Izskatīto lietu skaits un pieņemto nolēmumu skaits par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. 2017.-2022. gads 43
4.15. tabula. Rīgas pašvaldības policijas dati: ģimenes konflikts un ziņojums par apdraudējuma izvērtējumu. Gadījumu skaits. 2021-2022 45
4.16. tabula. Rīgas pašvaldības policijas dati: ziņojums par apdraudējuma izvērtējumu. Gadījumu skaits. 2019-2022 46

4.17. tabula. Sastādītie protokoli par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu. LAPK 167.[2] pants. 2017-2021. …… 49
4.18. tabula. Uzsāktie procesi par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu. Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 12. pants. 2020-2022. gads. …… 50
4.19. tabula. Lietu skaits par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu. Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 12. panta 1. un 2. daļa. 2020-2022. …… 51
4.20. tabula. Sastādīto administratīvo protokolu skaits par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu. LAPK 172.[2] pants. 2017-2020. …… 55
4.21. tabula. Sastādīto administratīvo protokolu skaits par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu. LAPK 172.[2] pants. 2017-2020. ……... 56
4.22. tabula. Administratīvā lietvedība par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81.pants. 2020-2022. …… 57
4.23. tabula. Administratīvie pārkāpumi par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu. Sodītās personas un cietušie. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. pants. 2020-2022. …… 57
4.24. tabula. Lēmumu skaits par juridiskās palīdzības piešķiršanu ……. 61
4.25. tabula. Bāriņtiesu dati par vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērnu …… 63
4.26. tabula. Informācija par nelabvēlīgām parādībām nepilngadīgo personu vidū …… 65
4.27. tabula. Reģistrēto pieaugušo personu traumu gadījumu kopskaits un mājas vidē notikušu traumu gadījumu skaits dzimumu griezumā 2017. – 2022. gads ……. 66
4.28. tabula. Reģistrēto traumu gadījumu skaits vardarbībā cietušām pieaugušām personām, t.sk., sadalījumā pēc vainīgā saistības ar cietušo, dzimumu griezumā 2017. – 2022. gads …….. 71
4.29. tabula. Reģistrēto nepilngadīgo personu traumu gadījumu un mājas vidē notikušu traumu gadījumu skaits dzimumu griezumā 2017. – 2022. gads ……. 72
4.30. tabula. Reģistrēto traumu gadījumu skaits vardarbībā cietušām nepilngadīgām personām, t.sk., sadalījumā pēc vainīgā saistības ar cietušo, dzimumu griezumā 2017. – 2022. gads …….. 73
4.31. tabula. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo skaits. 2017-2022. ……... 76
4.32. tabula. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo bērnu sadalījums pēc vardarbības veidiem un attiecībām ar vardarbības veicēju. 2017-2022. …… 77
4.33. tabula. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo pieaugušo sadalījums pēc vardarbības veidiem un attiecībām ar vardarbības veicēju. 2017-2022. …….. 78
4.34. tabula. Pakalpojumu saņēmušo vardarbības veicēju skaits. 2017-2022. …… 79
4.35. tabula. Vardarbības veicēju skaits saistībā ar sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem pieaugušajiem. 2017-2022. …… 80
6.1. tabula. INSPIRE pamata rādītāji, kas mēra vardarbības pret bērniem izplatību …… 103
6.2. tabula. ICVAC rādītāju struktūra …….. 110
9.1. tabula. Galveno indikatoru kopsavilkums …… 169
9.2. tabula. Galveno indikatoru detalizēts apraksts …… 179

Kopsavilkums

Ziņojums "Pētījums par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidi" ietver vardarbības mazināšanā iesaistīto dienestu un institūciju uzkrāto administratīvo datu analīzi par dažādu vardarbības formu izplatību ģimenē un vardarbībā pret bērnu. Tāpat ir veikta padziļināta Latvijā veikto pētījumu datu un starptautisko rekomendāciju analīze un izvērtējums, lai uzlabotu turpmāko vardarbības pētījumu kvalitāti, kas iekļauta monitoringa sistēmā. Pamatojoties uz šo datu kopumu, kā arī padziļinātajām intervijām ar speciālistiem, kas darbojas vardarbības izplatības mazināšanas jomā, speciālistu aptauju un fokusa grupu rezultātiem, ziņojumā apkopoti būtiskākie vardarbības mazināšanas pasākumu ietekmes rādītāji, ar kuru palīdzību ir iespējams izvērtēt situācijas dinamiku un intervences mehānismu efektivitāti. Ziņojumā piedāvāts un pamatots arī galveno sabiedrības drošības sajūtas un informētības rādītāju kopums, kas parāda sabiedrības uzticēšanos valsts un pašvaldības iestādēm vardarbības jautājumu risināšanā un izmaiņas sabiedrības izpratnē un tolerancē pret vardarbību.

Tiesībsargājošo iestāžu, sociālās un veselības jomas administratīvo datu izvērtējumā ir pievērsta uzmanība esošo datu piemērotībai regulāra vardarbības monitoringa veikšanai, kas sniedz visaptverošu vardarbības problēmas raksturojumu, ne tikai datus iestāžu tiešo funkciju nodrošināšanai. Pētījumā arī apzināts valsts, pašvaldību un nevalstiskā sektora institūciju pārstāvju, kas darbojas vardarbības izplatības mazināšanas jomā, viedoklis par pieejamo vardarbības datu priekšrocībām, trūkumiem un nepilnībām.

No pētījumā veiktās analīzes izriet ieteikumi monitoringa kvantitatīvo un kvalitatīvo pētījumu datu uzlabojumiem. Attiecībā uz kvantitatīvajiem datiem, būtiskas datu ieguves problēmas konstatētas gan valsts mērogā veikto pētījumu, gan administratīvo datu līmenī. Piemēram, līdz šim Latvijā galvenokārt veikti vienreizēji, ad-hoc pētījumi ar projekta tipa finansējumu, kas pamatā izslēdz iespēju nodrošināt monitoringa funkciju. Tas nosaka nepieciešamību izstrādāt pētniecības plānu, ar kura palīdzību tiktu sabalansētas pētījumiem nepieciešamās izmaksas ilgākā laika periodā.

Lai uzlabotu situāciju attiecībā uz Latvijā veiktu pētījumu vardarbības situācijas apzināšanai regularitāti un izmantoto metodoloģiju, izvērtēta līdzšinējo pētījumu pieredze. Viens no kopumā atzinīgi novērtētiem pētījumiem ir CSP 2021. gadā veiktais apsekojums "Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums". Šī apsekojuma, kā arī atsevišķu citu pētījumu regulāru veikšanu vai atsevišķu jautājumu iekļaušanu iedzīvotāju aptaujās nepieciešams iekļaut monitoringa sistēmā. Pētījumā izstrādāti arī monitoringa kvalitātes paaugstināšanas ieteikumi, kas nepieciešami aplūkotajos pētījumos. Ieteicamie uzlabojumi CSP 2021. gadā veiktajam apsekojumam saistīti ar jautājumu formulējumiem apsekojuma anketā: jautājumiem par vardarbības pieredzi bērnībā jābūt attiecināmiem par laiku līdz 18 gadiem. Tāpat pētījums rāda, ka ir jāpaplašina apsekojumā iegūtā informācija par pāridarītāju loku, kas īstenojuši emocionālo vardarbību pret nepilngadīgām personām, kā arī apsekojumā būtu jāiekļauj kibervardarbības formas.

Savukārt priekšnoteikums administratīvo datu iekļaušanai monitoringā ir vienotas pieejas datu uzskaitē nodrošināšana, paredzot, ka datu bāzē iespējams iegūt arī apkopojošu statistiku.

Lai tiktu izveidota veiksmīgi funkcionējoša vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu monitoringa sistēma, ziņojumā ir norādīti vairāki nepieciešamie kvantitatīvo datu uzlabojumi. Pētījumā ir secināts, ka administratīvo datu monitoringā būtiski iekļaut dažādus jau uzkrātus datus no Valsts un pašvaldību policijām, IeM IC, VBTAI un daļu no LM datiem par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām. Tai skaitā būtiski būtu pilnveidot JPA datus par juridiskās palīdzības piešķiršanu pagaidu aizsardzības pret vardarbību jautājumos, norādot, ka palīdzība piešķirta pamatojoties uz īpašu situāciju par vardarbību ģimenē, ne tikai ienākumu līmeni (trūcīgās, maznodrošinātās personas statuss).

Pētījumā iegūtie dati ir pamats vairākiem ieteikumiem: IeM IC datos fiksēt unikālas cietušās personas, ne tikai gadījumus, lai spētu konstatēt vardarbīgā nodarījuma atkārtošanos, t.sk. pilnveidot datu apkopošanu par vardarbību veikušām personām; TA apkopot datus par notiesātā saistību ar cietušo, ļaujot noskaidrot, vai vardarbīgais nodarījums veikts ģimenē, t.sk. fiksēt, vai cietušais ir pilngadīga persona. Piemēram, Veselības statistikas datu bāzē jau ir pieejama informācija par vainīgā saistību ar cietušo personu ģimenē pilngadīgām un nepilngadīgām personām, bet ne dzimumu griezumā. Neraugoties uz to, arī šo informāciju ir iespējams pilnveidot, palielinot stacionāru skaitu, kas iesniedz datus attiecīgajā datu bāzē.

Attiecībā uz kvalitatīvo pētījumu datiem, monitoringā ir ieteicams iekļaut dažādu jomu ekspertu interviju datus par viņu viedokli ar vardarbību saistītos aktuālajos jautājumos, nodrošinot datu ieguves regularitāti (katru gadu). Redzams, ka ir nepieciešama sieviešu slepkavību gadījumu padziļināta kvalitatīva analīze, ietverot krimināllietu materiālu izpēti, kā arī agresīvu skolēnu raksturojums, iespējamo cēloņu un risinājumu izpēte. Pētījuma rezultātu izvērtējums apliecina nepieciešamību izveidot vienotāku administratīvo datu ieguves sistēmu, nodrošinot apkopotas analīzes iespējas un datu salīdzināmību. Tāpat arī veikto pētījumu metodoloģijai jābūt līdzīgai, lai būtu iespēja veikt datu atkārtotu/regulāru iegūšanu, nodrošinot monitoringa sistēmā iekļauto datu reprezentativitāti.

Summary

The report "Study on the establishment of a data monitoring system on domestic violence and violence against children" includes an analysis of administrative data on the prevalence of different forms of domestic violence and violence against children, collected by services and institutions involved in violence reduction. An in-depth analysis and evaluation of research data and international recommendations has also been carried out to improve the quality of future research on violence included in the monitoring system. Based on this set of data, as well as in-depth interviews with specialists working in the field of violence reduction, the results of specialist surveys and focus groups, the report summarises the most relevant indicators of the impact of violence reduction measures, which make it possible to assess the dynamics of the situation and the effectiveness of intervention mechanisms. The report also proposes and justifies a set of key indicators of public perception of safety and awareness, which show public confidence in state and municipal authorities in dealing with violence and changes in public perception and tolerance of violence.

The assessment of administrative data in the law enforcement, social and health sectors has focused on the suitability of existing data for regular monitoring of violence, which provides a comprehensive description of the problem of violence, not only data for the direct functions of the institutions. The study also identifies the views of representatives of state, municipality and non-government institutions working in the field of violence reduction on the strengths, weaknesses and shortcomings of available violence data.

The analysis in the study leads to recommendations for improving the quantitative and qualitative monitoring data. With regard to quantitative data, significant data extraction problems have been identified both at the level of nationally carried out studies and at the level of administrative data. For example, so far in Latvia, mainly one-off, ad-hoc studies have been carried out with project-type funding, which basically precludes the possibility of providing a monitoring function. This calls for the development of a research plan that balances the costs of research over a longer period of time.

To improve the regularity and methodology of research on the identification of violence situation in Latvia, the experience of previous studies has been assessed. One of the studies that has been generally commended is the CSB 2021 "Survey on Gender-Based Violence" study. This survey, as well as the regular implementation of certain other surveys or the inclusion of certain questions in population surveys, should be included in the monitoring system. The study also proposes recommendations for improving the quality of monitoring, which are needed in the studies concerned. The suggested improvements for the CSB 2021 relate to the wording of the questions in the survey questionnaire: questions on experiences of childhood abuse should cover the period up to 18 years. The study also shows that the information collected in the survey on the range of perpetrators of emotional violence against minors should be expanded, and that forms of cyber-violence should be included in the survey.

A prerequisite for including administrative data in monitoring is to ensure a common approach to data recording, with the possibility to aggregate statistics also being included in the database.

To establish a well-functioning monitoring system for domestic violence and violence against children, the report identifies a number of necessary improvements in quantitative data. The study concludes that it is essential to include in the monitoring of administrative data various data already collected from the State and municipal police, the Information Centre of the Ministry of Interior, the Courts Administration of Latvia, the State Inspectorate for Protection of Children's Rights and part of the data of the Ministry of Welfare on the provision of social rehabilitation services for persons who have suffered from unlawful acts. It would also be important to improve the Legal Aid Administration's data on the provision of legal aid for temporary protection against violence, indicating that the aid was provided on the basis of the specific situation of domestic violence and not only on the basis of income level (e.g., income threshold status of a poor household).

The data obtained in the study are the basis for several recommendations: the Information Centre of the Ministry of the Interior should record unique victims, not only cases, in order to be able to detect the recurrence of violent offences, including improving the collection of data on perpetrators of violence; the Courts Administration should collect data on the relationship of the convicted person to the victim, making it possible to establish whether the violent offence was committed within the family, including whether the victim is an adult. For example, the Health Statistics Database already provides information on the perpetrator's relationship with the victim in the family for adults and minors, but not by gender. Nevertheless, this information could also be improved by increasing the number of hospitals submitting data to the aforementioned database.

With regard to qualitative research data, it is recommended that the monitoring includes interview data from experts in different fields on their views on current issues related to violence, ensuring the regularity of data collection (annually). There is a need for in-depth qualitative analysis of cases of femicide, including the study of criminal case files, as well as the characterisation of aggressive pupils and the study of possible causes and solutions. The evaluation of the results of the study confirms the need for a more coherent administrative data collection system, ensuring aggregated analysis possibilities and data comparability. Similarly, the methodology of the studies should be alike in order to allow for repeated/regular data collection, ensuring the representativeness of the data included in the monitoring system.

1. Ievads

Pētījuma "Pētījums par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidi" mērķis ir vardarbības datu monitoringa sistēmas izstrāde, kas sevī ietver:

1. šobrīd uzskaitīto un uzkrāto datu apjoma izvērtējumu un to lietderību visās iesaistītajās jomās (tiesībaizsardzības jomā, sociālā darba un sociālo pakalpojumu jomā, veselības jomā u.c. pēc nepieciešamības), kuras saskarās ar vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu gadījumiem, īpaši ar fizisko, emocionālo, seksuālo vardarbību (sākot no 16.05.2023. – seksuālo izmantošanu, atbilstoši izmaiņām Bērnu tiesību aizsardzības likumā[8]) un bērnu pamešana novārtā, aprūpes pienākumu nepildīšana;
2. šobrīd uzskaitīto un uzkrāto datu iespējamās savstarpējās salīdzināmības un savietojamības izpēti, nosakot datu rāmi, lai noteiktu datu rādītājus un to raksturlielumus regulāra monitoringa veikšanai izmantojot starptautisko organizāciju ieteikumus datu indikācijām (iekļaujamie indikatori noteiktās jomās, to ievākšanas metodoloģija, datu uzkrāšanas regularitāte, nepieciešamie uzlabojumi, atbildība par datu uzkrāšanu un datu avoti u.tml.), kas būtu ievācami vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu fenomena regulāram monitoringam, rīcībpolitikas novērtēšanai un pilnveidei atbilstoši sabiedrības vajadzībām.

Pētījuma īstenošanas vajadzība izriet no Latvijā pastāvošās vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu fiksēšanas nepilnībām. Vairākos pēdējo gadu laikā veiktos pētījumos un ekspertu darba grupās, kā arī veicot administratīvo datu salīdzinājumus, secināts, ka vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērniem izplatību Latvijā raksturojošie dati ir sadrumstaloti un nav salīdzināmi noteiktā laika periodā (mainās datu griezumi u.tml.), kas apgrūtina sistemātiskas valsts līmeņa politikas vardarbības mazināšanas jomā izstrādi, īstenošanu un tās efektivitātes izvērtēšanu. Visbūtiskākā problēma šajā kontekstā ir dažādos reģistros un valsts informācijas sistēmās uzkrātās informācijas savietojamības grūtības, kuras rodas gan atšķirīgās datu fiksēšanas metodikas dēļ, gan tehnoloģisku ierobežojumu dēļ. Blakus tam, kā attēlots 1. attēlā (sk. turpinājumā), starptautiski ir pierādīts, ka faktiskā vardarbības izplatība būtiski atšķiras (faktiski – tās izplatība ir augstāka) no oficiālās statistikas datiem, administratīvajiem datiem, kas ir dažādu organizāciju rīcībā, kā arī aptauju datiem (1.1. attēls). Tā rezultātā uzskatāms, ka šobrīd Latvijā pieejamie dati un informācija tikai nosacīti ataino vardarbības apjomu un ar to saistītus aspektus. Vienlaikus tuvāk reālajai situācijai ir iedzīvotāju aptaujās fiksētā informācija, kas nozīmē, ka ar noteiktu regularitāti jautājumi par vardarbības izplatību ir jāiekļauj arī reprezentatīvās iedzīvotāju aptaujās. Pēdējo gadu laikā šādas aptaujas piemērs ir Centrālās statistikas pārvaldes aptauja 2021. gadā "Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums"[9].

Šobrīd Latvijā nav izstrādāts vienots vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērniem monitoringa ietvars, kas noteiktu, kādi dati, kādos periodos un kādās jomās ir apkopojami kopējās situācijas atspoguļošanai, kas ļautu precīzi saprast kopējo vardarbības izplatību, tās veidus un citus raksturojošos rādītājus, kuri ir būtiski vardarbības mazināšanas un izskaušanas mērķu, uzdevumu definēšanai un

[8] 1998. gada 19. jūnija Bērnu tiesību aizsardzības likums. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 8.07.1998., Nr. 199/200 https://www.vestnesis.lv/ta/id/49096-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likums.

[9] Centrālā statistikas pārvalde (2022). Vardarbības izplatība Latvijā. 2021. Pieejams: https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2022-08/Nr_08_Vardarbibas_izplatiba_Latvija_2021_%2822_00%29_LV_EN.pdf.

plānotu mērķtiecīgu darbību ieviešanai. Dažādu institūciju, kuras ir iesaistītas vardarbības ģimenē un pret bērniem epizožu fiksēšanā un profilaksē, pastāv atšķirīga datu uzskaite un sadalījums, ko nosaka gan tiesību akti (piemēram, veselības aprūpes nozarē – Traumu, ievainojumu un saindēšanās gadījumu uzskaites kartes aizpildīšanas regulējums, tiesībsargājošajā jomā – 2020.gada 1. oktobrī spēkā stājušies noteikumi "Grozījumi Ministru kabineta 2014.gada 25.marta noteikumos Nr.161 "Kārtība, kādā novērš vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību"")[10], gan iestādes darbības jomas vajadzības. Tiesiskais regulējums, kā redzams no sniegtajiem piemēriem, nosaka obligāti apkopojamos datus. Tomēr eksperti ir secinājuši, ka padziļinātu vardarbības izplatības un tajā iesaistīto pušu analīzi Latvijā veikt nav iespējams, jo iepriekš minētie dati ir fiksēti pēc atšķirīgas metodikas.

1.1. attēls. Faktiskā vardarbības izplatība sabiedrībā un pieejamie dati

Avots: The European Institute for Gender Equality (EIGE). Pieejams: https://eige.europa.eu/gender-based-violence/data-collection

Saskaņā ar pētījuma tehnisko specifikāciju sasniedzamais rezultāts ir izstrādāta vardarbības datu monitoringa sistēma, kurā iekļauti vairāku līmeņu dati:

- administratīvie dati (vecums, dzimums, vardarbības veicēja saistība ar cietušo, vardarbības veids, vieta, atkārtotība u.c.);
- ietekmes rādītāji (kas ļauj noteikt, kā noteiktas darbības dinamikā maina situāciju), kurus izmantot politikas un atbalsta sistēmu pilnveidē;
- sabiedrības drošības sajūtas, apmierinātības un informētības dati par to, kā valsts un pašvaldības risina vardarbības jautājumu, kā mainās sabiedrības izpratne par vardarbību, tolerances, pret vardarbību vērtējums dinamikā;

[10] 25.03.2014. Ministru kabineta noteikumi Nr.161 "Kārtība, kādā novērš vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/265314-kartiba-kada-novers-vardarbibas-draudus-un-nodrosina-pagaidu-aizsardzibu-pret-vardarbibu.

- specifiski vardarbības veidu anatomijas dati, caur kvalitatīviem pētījumiem, veicot vardarbībā cietušo padziļinātu izpēti (piemēram: dzimums, vardarbības veicēja un vardarbībā cietušā attiecību raksturojums, to ilgums, pirmās vardarbības epizodes fons, vardarbības kopējais ilgums, nepieciešamais atbalsts, sniegtais atbalsts, tā efektivitāte, iemesli kādēļ nevēršas pēc atbalsta u.c.)

Izstrādātā vardarbības datu monitoringa sistēma ir vērsta uz to, lai ļautu labāk izprast vardarbības gadījumus un to iemeslus, veicinātu vienotu un padziļinātu izpratni par vardarbības gadījumiem, kā arī kalpotu par informācijas avotu apmācību saturam par vardarbības fenomenu, tās atpazīšanu, identificēšanu un atbilstoša atbalsta sniegšanu.

Kopumā piedāvātā monitoringa sistēma ir vardarbības rīcībpolitikas novērtējuma instruments, kas to sistemātiski un atbilstoši vadlīnijām piemērojot, atspoguļo īstenotās politikas efektivitāti, vienlaikus sniedzot iespēju plānot jaunu pakalpojumu attīstību un esošo pilnveidošanu.

"Pētījuma par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidi" gala ziņojuma struktūru veido desmit nodaļas. Pēc darba uzdevumu izpildes metodoloģijas apraksta seko monitoringa datu kvalitātes novērtējuma kritēriji, kas ir būtiski, lai izprastu, kādēļ noteikti dati ir izvēlēti iekļaušanai monitoringa sistēmā, bet citi nav. Administratīvo datu analīze un izvērtējums (4. nodaļa) sniedz ieskatu par to, kādi administratīvie dati par vardarbības izplatību Latvijā ir pieejami. Tie aptver tiesībsargājošo iestāžu, veselības aprūpes un sociālās jomas datus. Par katru no datu veidiem ir sniegts vērtējums rekomendāciju formātā, un tas ir iekļauts arī gala secinājumos. Latvijā veikto pētījumu datu analīze un izvērtējums (5. nodaļa) sniedz ieskatu Latvijā pieejamajos aptauju datos par vardarbības izplatību. Balstoties uz šajā nodaļā veikto analīzi, kā arī starptautisko organizāciju rekomendācijām (6. nodaļa), gala secinājumos ir iekļauti ieteikumi par nozīmīgākajiem indikatoriem, kas balstīti aptauju datos.

Izvērtējumā veiktās aptaujas rezultāti sniedz ieskatu par valsts un pašvaldību iestāžu speciālistu viedokli par vardarbības datu uzskaiti (7. nodaļa). Savukārt, fokusa grupu diskusijās iegūtie viedokļi (8. nodaļa) raksturo speciālistu skatījumu par nepieciešamajiem uzlabojumiem vardarbības mazināšanas veicināšanai un viedokli par sākotnējiem vardarbības monitoringa rādītājiem, kas tika apspriesti arī Bērnu lietu sadarbības padomes apakšgrupas "Vardarbības pret bērnu datu monitorings" sanāksmē 2023. gada 16.jūnijā.

Vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas piedāvājums ir apkopots secinājumu nodaļā, kas iekļauj gan izvēlētā risinājuma pamatojumu, gan arī galveno indikatoru kopsavilkumu (9.1. tabula) un galveno indikatoru detalizētu aprakstu (9.2. tabula).

2. Darba uzdevumu izpildes metodoloģijas apraksts

Pētījuma metodoloģijas apraksts ir strukturēts atbilstoši sarunu procedūras Tehniskās specifikācijas uzdevumiem, kas ļauj katru no darba uzdevumiem aprakstīt tā kopējā tvērumā, nesadalot to pa atsevišķiem empīriskā darba posmiem.

Uzdevums 1: Apzināt un analizēt esošos administratīvos datus par fizisko, emocionālo un seksuālo vardarbību un bērnu pamešanu novārtā, aprūpes pienākumu nepildīšanu ģimenē un vardarbību pret bērnu valsts un pašvaldību institūcijās sociālajā, tiesībsargājošajā, veselības jomās, kā arī minēto jomu nevalstiskā sektora institūcijās.

Administratīvo datu par fizisko, emocionālo un seksuālo vardarbību, kā arī bērnu seksuālo izmantošanu un pamešanu novārtā, aprūpes pienākumu nepildīšanu ģimenē apzināšanas un analīzes pamatā kā pētnieciskā metode ir izmantota **dokumentu analīze**, kura tika veikta vairākos posmos:

1. Tika apzināti un izvērtēti jau pieejamie administratīvo datu apkopojumi, kas sniedza izpratni par pieejamajiem datiem, kā arī, kontaktējoties ar attiecīgo datu vācējiem, tika izvērtēta konkrēto rādītāju atbilstība vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmai;
2. Tika apzināti visi publiski pieejamie dati, ko vāc, apkopo un publicē valsts institūcijas, un kuru vākšana izriet no normatīvajiem aktiem, piemēram, par pacientiem, kuri ārstniecības iestādē pēc neatliekamās medicīniskās palīdzības vērsušies traumas, ievainojuma vai saindēšanās dēļ (t.s. "traumu reģistrs", kurā tiek fiksēti arī pacienti ar traumām un ievainojumiem, kuri iegūti no vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu) saskaņā ar 15.09.2008. MK noteikumiem Nr.746 "Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība";
3. Notika saziņa ar atbilstošo valsts, pašvaldību un nevalstiskā sektora institūciju pārstāvjiem (sk. 2. uzdevumu), lai apzinātu tos datus, kas organizēti netiek ievākti, tiek ievākti un fiksēti valsts informācijas sistēmās nepilnīgi vai arī nav pieejami publiski.

Uzdevums 2: Apzināt un analizēt valsts un pašvaldību institūciju (tiesībsargājošās, sociālās un veselības politikas plānotāju un īstenotāju) un nevalstisko organizāciju, kuras darbojas vardarbības izplatības mazināšanas jomā, un pakalpojumu sniegšanā no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām personām, viedokli (1) pieejamo vardarbības datu jautājumā; (2) vērtējumu par datu izmantošanas iespējām savā pārraudzībā esošo ar vardarbības seku mazināšanu saistīto procesu uzlabošanā; (3) esošo un trūkstošo vardarbību raksturojošo datu apjomā un raksturlielumos, kas nepieciešami no citām nozarēm, lai savā nozarē efektīvi veiktu politikas plānošanu, novērtēšanu, pakalpojumu attīstību atbilstoši sabiedrības vajadzībām.

Lai apzinātu dažādo organizāciju, kuras darbojas vardarbības izplatības mazināšanas jomā un pakalpojumu sniegšanā viedokli pieejamo vardarbības datu jautājumā, tika veiktas divas pētnieciskās aktivitātes: (1) padziļinātās intervijas un (2) tiešsaistes aptauja atbilstošo speciālistu vidū. Ja padziļinātās intervijas sniedz dziļāku izpratni par galvenajiem datu vākšanas un apkopošanas

ierobežojošajiem un kavējošajiem faktoriem, tad aptauja sniedz plašāku un vairāk reprezentatīvu viedokli par vēlamajiem risinājumiem šajā jautājumā.

Padziļinātās intervijas

Pētījumā kopumā tika veiktas intervijas ar 54 dažādu jomu speciālistiem no šādām valsts un pašvaldību institūcijām un NVO: Iekšlietu ministrijas Informācijas centra, valsts un pašvaldības policijas, Juridiskās Palīdzības administrācijas, Tiesu administrācijas, pašvaldību sociālajiem dienestiem, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas, bāriņtiesām, krīzes centriem, izglītības iestādēm, veselības aprūpes speciālistiem, nevalstiskajām organizācijām (biedrības "Centrs Marta"; biedrības "Skalbes" un citiem. Interviju vadlīnijas (pamata daļa) tika saskaņotas ar Pasūtītāju un ir pieejamas 10.1. Pielikumā. Padziļinātās intervijas tika veiktas laika periodā no 2023. gada februāra līdz jūnijam.

Padziļinātās intervijas tika veiktas, izmantojot katram intervijas dalībniekam individualizētus jautājumus atbilstoši viņa darbības laukam, atbildībai un kompetencei. Tomēr tika izstrādātas arī kopīgās intervijās apspriežamo tēmu vadlīnijas (10.1. Pielikums), kuras tika operacionalizētas atbilstoši katra konkrētā intervijas dalībnieka kompetencei. Visas intervijas, to saskaņojot ar interviju dalībniekiem, tika ierakstītas audio formātā, pēc katras intervijas tika sagatavots intervijas audio ieraksta transkripts, lai pēc tam veiktu kvalitatīvo datu analīzi. Padziļinātajās intervijās gūtās atziņas ir integrētas atskaites analīzes daļā un secinājumos.

Tiešsaistes aptauja speciālistu vidū

Pētījumā tika plānots aptaujāt 150-200 speciālistus, kuri strādā ar vardarbības novēršanu saistītās jomās: valsts un pašvaldību policijās, bāriņtiesās, sociālajos dienestos, izglītības un veselības aprūpes iestādēs. Aptaujas rezultātā tika iegūtas 218 speciālistu atbildes, kas pārstāv visas uzskaitītās jomas. Kopumā aptaujā piedalījās 16 Valsts policijas, 42 pašvaldību policijas, 34 bāriņtiesu, 63 sociālo dienestu, 31 izglītības iestāžu un 32 veselības aprūpes iestāžu speciālisti. Tiešsaistes aptauja speciālistu vidū tika veikta laika periodā no 2023. gada 10. līdz 26. maijam. Aptaujas anketa pirms aptaujas veikšanas tika saskaņota ar Pasūtītāju un ir pieejama 10.4. Pielikumā. Aptaujas rezultātu apkopojums sniegts sadaļā "Valsts un pašvaldības iestāžu speciālistu viedoklis par vardarbības datu uzskaiti: aptaujas datu analīze".

**Uzdevums 3: Sniegt priekšlikumus, kādi datu raksturlielumi nepieciešami vardarbības izplatības noteikšanai, lai būtu iespēja konkretizēt/izdalīt vardarbības veidu, veidot vardarbības upura raksturojumu (iekļaujot vecumu, dzimumu, funkcionālo stāvokli, dzīves vietu/veidu u.c.), vardarbības veicēja raksturojumu (iekļaujot vecumu, dzimumu, funkcionālo stāvokli, dzīves vietu/veidu, vai iesaistīts citos vardarbības gadījumos u.c.), vardarbības upura un vardarbības veicēja savstarpējo saistību (*piemēram: radinieki, paziņas, sveši cilvēki, uzticības persona, tiešais vardarbības veicējs vai pastarpināti iesaistīts u.c.*), vardarbības kontekstu (*piemēram: vardarbības notikuma vieta - tiešsaiste, mājoklis, iela u.c., vardarbības īstenošanas ilgums, regularitāte, izmantotās metodes u.c.*), identificēt iesaistītos dienestus, speciālistus, to rīcības (*piemēram: vai par vardarbību, aizdomām par vardarbību ir ziņots, kam ziņots, kas ziņoja, pirmreizēja informācija*

***vai atkārtota, kādām iestādēm vēl ziņots, kādas iestādes iesaistītas gadījuma risināšanā, kādi pakalpojumi piesaistīti, saņemti u.c.*).**

Šī uzdevuma izpilde tika īstenota, veicot datu analīzi jeb kabineta darbu, balstoties uz 1. un 2. uzdevuma rezultātā iegūto informāciju par trūkstošajiem datiem vai nepilnīgajiem datiem un to precizēšanas vai datu ieguves iespējamajiem uzlabojumiem. Priekšlikumu izstrāde balstās gan administratīvo datu analīzē un salīdzināšanā, gan padziļinātajās intervijās un aptaujā iegūtās informācijas, kas sniedz speciālistu viedokli, rezumējumā. Atbilstoši uzdevumam tika ievērots tas, lai priekšlikumi par monitoringa indikatoriem aptver vardarbības fenomenu šādos aspektos:

1. vardarbības veids;
2. vardarbības upura raksturojums;
3. vardarbības veicēja raksturojums;
4. vardarbības upura un vardarbības veicēja savstarpējā saistība;
5. vardarbības konteksts;
6. iesaistītie dienesti, speciālisti, to rīcības u.c.

Priekšlikumi, kādus datu raksturlielumus nepieciešams izmantot vardarbības izplatības noteikšanai, ir sniegti secinājumu nodaļā gan galveno indikatoru kopsavilkumā (9.1. tabula), gan galveno indikatoru detalizētajā aprakstā (9.2. tabula).

Uzdevums 4: Izvērtēt, kuras no esošo datu pozīcijām un raksturlielumiem ir efektīvi izmantojamas datu monitoringa sistēmas izveidē, kuru uzskaiti pamato normatīvais regulējums un kuru konkrētās iestādes iekšējie noteikumi. Konstatēt, kurās jomās un kurās iestādēs ir vērojama datu pārklāšanās, sniedzot ieteikumus, kurā sistēmā efektīvāk konkrētos datus uzskaitīt un uzkrāt.

Šī uzdevuma izpilde tika īstenota, veicot datu analīzi jeb kabineta darbu, balstoties uz 1. un 2. uzdevuma rezultātā iegūto informāciju. Lai izvērtētu, kuras no esošo datu pozīcijām un raksturlielumiem ir efektīvi izmantojamas datu monitoringa sistēmas izveidē un kurā sistēmā efektīvāk konkrētos datus uzskaitīt un uzkrāt, tika analizēts gan tiesiskais regulējums (likumi un MK noteikumi), gan datu uzkrāšana dažādās sistēmās. Atbilstoši datu analīzes rezultātiem, secinājumu tika sniegti nodaļā ieteikumi, kurā sistēmā efektīvāk konkrētos datus uzskaitīt un uzkrāt.

Uzdevums 5: Analizēt, vai vienas jomas iestādēs ir vienota vardarbības datu sistēma, ievācamo datu raksturlielumi un to griezumi, piedāvājot risinājumu ievācamo datu situācijas uzlabošanai (piemēram: (1) vai visās slimnīcās tiek veikta vardarbības datu ievākšana pēc vienotiem kritērijiem; (2) vai ir iespēja identificēt vardarbības upura dzimumu, vecumu, iespējamās vardarbības veidu, saistību ar vardarbības veicēju, u.c. informācija, pamatojoties uz starptautisko organizāciju ieteikumiem datu raksturlielumu fiksēšanai monitoringa sistēmas izveidē, kā arī algoritms kas tiek darīts ar šiem datiem; (3) vai tiek nodoti, ziņoti, kam, kādā regularitātē u.c.).

Šī uzdevuma izpilde tika īstenota, veicot datu analīzi jeb kabineta darbu, balstoties uz 1. un 2. uzdevuma rezultātā iegūto informāciju. Detalizēts ieskats sniegts ziņojuma ceturtajā nodaļā "Administratīvo datu analīze un izvērtējums".

Uzdevums 6: Izvērtēt kādu esošo administratīvo datu savstarpējā papildināmība šobrīd iespējama un kā to palielināt, lai sinhronizētu un iekļautu datu monitoringa ietvarā. ***Vai starpnozaru datus ir iespējams salīdzināt (piemēram, vai pirmreizējās rehabilitācijas vardarbībā cietušai personai pieteikumu skaitu iespējams salīdzināt ar iesniegumu skaitu valsts policijai, par vardarbību vai tās apdraudējumu.)***

Balstoties uz padziļināto interviju, speciālistu, kas strādā ar vardarbības novēršanu saistītās jomās, aptaujas un administratīvo datu analīzi (2. uzdevuma izpildi), tika izvērtēta esošo administratīvo datu savstarpējā papildināmība un sinhronizēšanas iespējas, piedāvājot konkrētus administratīvo datu vākšanas un apkopošanas ieteikumus, t.sk., sniedzot atbildes uz darba uzdevumā definētajiem jautājumiem.

Uzdevums 7: Apzināt un analizēt vardarbību raksturojošos sabiedrības pētījumus un aptaujas, kas veikti pēdējos piecos gados Latvijā, sniegt priekšlikumus, kādi pētījumi un/vai aptaujas jāveic, lai efektīvi papildinātu un skaidrotu administratīvo datu informāciju par situāciju vardarbības jomā, papildinot un sniedzot informāciju, kas nav iegūstama ar administratīvo datu palīdzību.

Šī darba uzdevuma rezultātu apkopojums ir sniegts nodaļā 5. Latvijā veikto pētījumu datu analīze un izvērtējums. Pētījumi, kas tika izvēlēti padziļinātai to izpētei (balstoties gan uz LM ekspertu ieteikumiem, gan ekspertu sniegto viedokli padziļinātajās intervijās, gan BISS pētnieku komandas secinājumiem), ir šādi:

1) CSP veiktais apsekojums "Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums" (2021);
2) VBTAI pasūtītais pētījums "Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē" (2021);
3) Seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un iedzīvotāju riska uzvedība COVID-19 laikā (2021);
4) Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums. 2017./2018. mācību gada aptaujas rezultāti un tendences (2020);
5) SKDS veiktā aptauja izpratnes veidošanas kampaņai par nulles toleranci attiecībā uz vardarbību pret sievietēm. "Vardarbībai patīk klusums" (2018);
6) OECD PISA pētījums, skolēnu aptauja. (2018);
7) SKDS veiktā aptauja "Latentā noziedzība un atkārtota viktimizācija dažādos noziedzīgos nodarījumos" (2017);
8) Tiesībsarga pētījums par vardarbības izplatību pret bērniem Latvijā (2015);
9) SPKC 2011. gada pētījums par Latvijas jauniešu bērnībā gūto nelabvēlīgo pieredzi (2012);
10) RD Labklājības departamenta "Pētījums par sieviešu, kuras cietušas no vardarbības, problemātiku" (2021);
11) LU ziņojums "Vardarbība pret sievietēm un bērniem Latvijā Situācijas pārskats par statistiku un publiski pieejamajiem kvantitatīvajiem datiem" (2019).

No minētajiem pētījumiem pirmie astoņi pētījumi attiecas uz pētījumu grupu "pētījumi, kas balstīti uz kvantitatīvo aptauju metodēm", un tie sniedz ieskatu kvantitatīvo indikatoru daudzveidībā, kas līdz šim izmantoti Latvijā. Pēdējie divi pētījumi šajā sarakstā ir pētījumi, kuros izmantotas citas pētniecības metodes (sekundāro datu analīze, dokumentu analīze, padziļinātās intervijas un fokusa grupu diskusijas), un tie sniedz ieskatu par to, kādi pētījumi Latvijā veikti, izmantojot šīs pētījuma metodes.

Jānorāda, ka šajā nodaļā nav iekļauti dažādi datu apkopojumi vai darbības pārskati, kuros apkopoti statistikas jeb administratīvie dati (piemēram, CSP datu apkopojums "Bērni Latvijā" (2023) vai LM sagatavotais "Ziņojums par bērnu stāvokli valstī 2019.un 2020.gadā" (2021)), jo šie dati aplūkoti nodaļā "4. Administratīvo datu analīze un izvērtējums", bet iekļauti tie pētījumi, kuros informācija iegūta, izmantojot socioloģisko pētījumu metodes (aptaujas, sekundāro datu analīze, padziļinātās intervijas, fokusa grupu diskusijas un tml.).

Priekšlikumi par to, kādi pētījumi un/vai aptaujas jāveic, lai efektīvi papildinātu un skaidrotu administratīvo datu informāciju par situāciju vardarbības jomā, tika izstrādāti, ņemot vērā šādus kritērijus:

1. Pētījumiem/ aptaujām jāsniedz informācija, kas **nav iegūstama ar administratīvo datu palīdzību**;
2. Iespēju robežās (ja tas ir atbilstoši) pētījumiem/ aptaujām jānodrošina iespēja veikt salīdzinājumu laikā, lai varētu novērtēt situācijas vardarbības jomā **dinamiku**;
3. Pētījumiem/ aptaujām nepieciešams izmantot tādas pētniecības metodes, kas iespēju robežās nodrošina datu **reprezentativitāti**;
4. Pētījumiem/ aptaujām nepieciešams izmantot tādas pētniecības metodes, kas nodrošina datu **ticamību un validitāti**, un sniedz nepieciešamo informāciju par datu interpretācijas ierobežojumiem.

Būtiski uzsvērt, ka regulāri pētījumi šajā jautājumā ir nepieciešami, jo vardarbības statistika, kas attiecas uz pilngadīgām personām tikai daļēji sniedz informāciju par situāciju. Tam iemesls ir tas, ka statistikā tiek apkopota informācija tikai par gadījumiem, kas nonākuši valsts vai pašvaldību iestāžu uzmanībā, bet daļa gadījumu netiek identificēta, jo daļa sabiedrības izvairās ziņot par vardarbību.

Uzdevums 8: Organizēt fokusa grupas ar iesaistīto jomu politikas veidotājiem, lai diskutētu par politikas veidotāju vidēja un ilgtermiņa politikas attīstības mērķiem un definētu nepieciešamo ietekmes rādītāju kopumu, kas iegūstams veicot kvantitatīvus un kvalitatīvus pētījumus

Fokusa grupu ar iesaistīto jomu politikas veidotājiem mērķis bija diskutēt par politikas veidotāju vidēja un ilgtermiņa politikas attīstības mērķiem un definēt nepieciešamo ietekmes rādītāju kopumu, kas iegūstams, veicot kvantitatīvus un kvalitatīvus pētījumus. Kopumā tika organizētas divas fokusa grupu diskusijas ar iesaistīto jomu politikas veidotājiem: 1. grupā LM, IZM, TM, IeM, VM un citu atbilstošu valsts institūciju pārstāvji; 2. grupā pašvaldību pārstāvji, kas iesaistīti vidēja un ilgtermiņa politikas veidošanā. Fokusa grupu vadlīniju (jautājumu saraksta) izstrāde tika veikta, balstoties uz iepriekšējās izpētes un analīzes rezultātiem, un tās tika saskaņotas ar Pasūtītāju (skat. 10.2. Pielikumu "Fokusa grupu diskusiju vadlīnijas ar politikas veidotājiem"). Fokusa grupu diskusijas tika organizētas attālināti MSTeams platformā. Visas fokusa grupu diskusijas tika ierakstītas audio formātā un tām tika sagatavoti transkripti. Fokusa grupu diskusiju norises laiks: 2023. gada 6. un 7. septembris. Fokusa

grupu diskusiju analīzes apkopojums ir iekļauts sadaļā: "8. Nepieciešamie uzlabojumi vardarbības mazināšanas veicināšanai un viedoklis par vardarbības monitoringa rādītājiem: fokusa grupu rezultātu analīze".

Uzdevums 9: Organizējot fokusa grupas ar pakalpojumu veidotājiem un īstenotājiem, diskutēt un definēt to rādītāju kopumu un tā iegūšanas metodes, kas nepieciešams pakalpojumu dizaina un satura pilnveidei.

Lai apspriestu to rādītāju kopumu un iegūšanas metodes, kas nepieciešams pakalpojumu dizaina un satura pilnveidei, tika organizētas trīs fokusa grupu diskusijas ar pakalpojumu veidotājiem un īstenotājiem. Trīs fokusa grupas paredzētas, lai nodrošinātu reģionālu pārstāvniecību: (1) Kurzemes un Zemgales speciālisti, (2) Rīgas un Rīgas reģiona speciālisti; (3) Vidzemes un Latgales reģiona speciālisti. Fokusa grupu vadlīniju (jautājumu saraksta) izstrāde tika veikta, balstoties uz iepriekšējās izpētes un analīzes rezultātiem, un tās tika saskaņotas ar Pasūtītāju (skat. 10.3. Pielikumu "Fokusa grupu diskusiju vadlīnijas ar pakalpojumu veidotājiem un īstenotājiem"). Fokusa grupu diskusijas tika organizētas attālināti MS Teams platformā. Visas fokusa grupu diskusijas tika ierakstītas audio formātā un tām tika sagatavoti transkripti. Fokusa grupu diskusiju norises laiks: 2023. gada 5. un 6. septembris. Fokusa grupu diskusiju analīzes apkopojums ir iekļauts sadaļā: "8. Nepieciešamie uzlabojumi vardarbības mazināšanas veicināšanai un viedoklis par vardarbības monitoringa rādītājiem: fokusa grupu rezultātu analīze".

Uzdevums 10: Balstoties uz iegūtās informācijas analīzi (darba uzdevumi 1-9) un starptautisko kompetento institūciju ieteikumiem, sniegt priekšlikumus vienotas vardarbības datu uzraudzības sistēmas struktūras izveidei Latvijā, konstatējot kādi esošie administratīvo datu rādījumi efektīvi izmantojami, kādi precizējami, kādi nosakāmi no jauna, kādi iegūstami veicot kvantitatīvus un kvalitatīvus pētījumus un kāda ir to optimālā regularitāte.

Balstoties uz visās pētījumu daļās iegūtās informācijas integrētu analīzi, ieskaitot starptautisko organizāciju ieteikumus, kas apkopoti 6. nodaļā "Starptautisko organizāciju rekomendāciju analīze un izvērtējums", pētījuma **secinājumu daļā ir sagatavoti priekšlikumi vienotas vardarbības datu uzraudzības sistēmas struktūras izveidei Latvijā**. Priekšlikumi ietver gan norādes par to, kādi esošie administratīvo datu rādījumi ir efektīvi izmantojami, gan arī to, kādi indikatori un to noteikšanas metodoloģija ir ieviešama no jauna. Ieteikumi aptver gan administratīvo datu ieguves sistēmu, gan arī kvantitatīvo un kvalitatīvo pētījumu veikšanas metodoloģiju, tajā skaitā, nosakot to vēlamo regularitāti, galvenos indikatorus un datu ieguves metodes.

Lai gan sākotnēji datu monitoringa sistēmu visās apakšnodaļās bija plānots veidot četros blokos: (1) Cietušais, tā raksturojums, (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums, (3) Vardarbības konteksts, (4) Iesaistītās institūcijas/speciālisti, veiktā izpēte atklāja, ka dati par vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērnu ir tik daudzveidīga un saistīta ar tik daudzām dažādām iestādēm, organizācijām un datu ieguves veidiem, ka šāda pieeja sniegtu pārāk sadrumstalotu un nepārskatāmu ainu (skatīt arī analīzi un secinājumus pie 6. Starptautisko organizāciju rekomendāciju analīze un izvērtējums). Vienlaikus, lai nodrošinātu datu pārskatāmību arī minēto četru bloku raksturojumā, ir izveidota 9.2. tabula "Galveno indikatoru detalizēts apraksts", kur ir sniegta piedāvāto rādītāja atbilstība šīm četrām

grupām: (1) Cietušais, tā raksturojums, (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums, (3) Vardarbības konteksts, (4) Iesaistītās institūcijas/speciālisti.

3. Monitoringa datu kvalitātes novērtējuma kritēriji

Balstoties uz iepriekšējo pētniecisko pieredzi, kā arī datu kvalitātes novērtējuma kritērijiem, ko nodibinājums "Baltic Institute of Social Sciences" ir sagatavojis citos pētījumos[11], vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveides datu kvalitātes novērtējuma noteiktie kritēriji šādi:

1. Datu avota uzticamība un datu iegūšanu raksturojošās informācijas pārskatāmība:
    a. iestādes, kas veikusi datu vākšanu, profesionalitāte (likumā vai līgumā noteikts deleģējums vākt konkrētos datus, specializācija; organizācijas interese un motivācija datu sagatavošanā, datu ievadītāju, apkopotāju motivācija un attieksme pret datu vākšanu);
    b. pakāpe, kādā iestādei vai organizācijai ir pieejami visi dati par mērāmo jomu;
    c. datu vākšanas sākotnējais mērķis vai nolūks.

2. Iegūto datu kvalitāte:
    a. metodes, kādas ir pielietotas datu ieguvē, šo metožu priekšrocību un trūkumu izvērtējums (administratīvo datu gadījumā: vai ir nodrošināts nacionāls pārklājums; aptauju gadījumā: ģenerālā kopuma definīcija, izlases vienības definīcija, pielietotā izlases metode, aptaujas metode, sasniegto respondentu skaits);
    b. mērījuma precizitāte;
    c. mērījuma atbilstība izvērtējuma mērķim (t.sk. aptvertajam laika posmam);
    d. datu (atkārtotas/ regulāras) iegūšanas procesa sarežģītība (komplicētība).

3. Datu savietojamība:
    a. datu salīdzināmības iespējas laikā un telpā;
    b. mērīto indikatoru stabilitāte (mērīšanas instrumentu nemainīgums);
    c. mērīto indikatoru jūtīgums pret sociālās situācijas (realitātes) izmaiņām;
    d. dažādu datu avotu un indikatoru savietojamība kompleksas analīzes vajadzībām (tajā skaitā, administratīvajiem datiem, vai datu sistēmas, kuros dati tiek uzkrāti, paredz apkopotas analīzes iespējas, izmantojot dažādus indikatorus).

Jāuzsver, ka pilnīgi visiem datu veidiem ir savi ierobežojumi un savas priekšrocības, kas ņemtas vērā un iespēju robežās arī skaidrotas, atlasot rādītājus vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu monitoringa sistēmas izveidei.

[11] Nodibinājums "Baltic Institute of Social Sciences" (2019). „Ikgadējs nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas rīcībpolitikas izvērtējums (t.sk. izvērtējums par nevienlīdzību veselības aprūpē un nevienlīdzību mājokļa pieejamības jomā)", Rīga. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/lv/publikacijas-petijumi-un-statistika/petijumi/0-sociala-ieklausana (sk. 04.10.2023.).

4. Administratīvo datu analīze un izvērtējums

Vardarbības problemātiku raksturojošo administratīvo datu avoti ir daudzveidīgi. Datu apjoms saistīts ar daudzo organizāciju iesaisti vardarbības problēmas risināšanā, kā arī to, ka katra iestāde vai organizācija veido savu administratīvo datu uzskaiti, atbilstoši savas organizācijas specifikai un vajadzībām. Tas kopumā veido ļoti sadrumstalotu datu kopumu, un tā izvērtēšana bija viens no šī pētījuma uzdevumiem. Jāuzsver, ka lielākā daļa pieejamo administratīvo datu ietver ļoti nozīmīgu konkrētās organizācijas vai iestādes darbību raksturojošu informāciju, bet tikai atsevišķi rādītāji ir piemēroti vardarbības situācijas monitoringam. Turpinājumā ir sniegts gan konkrētajā iestādē, organizācijā vai datu sistēmā apkopoto administratīvo datu raksturojums, gan vardarbības situācijas monitoringam piemēroto datu analīze.

4.1. Tiesībsargājošo iestāžu dati

Dati par reģistrētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību ģimenē, un vardarbību pret bērnu, atspoguļo situāciju atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un lietvedības praksei. Administratīvo datu rādītājs, kas aptver lielāko vardarbības gadījumu ģimenē skaitu, ir izsaukumu skaits par konfliktiem ģimenē un vardarbīgiem nodarījumiem, ko saņem Valsts un pašvaldību policija. Ņemot vērā to, ka daļā no izsaukumu gadījumiem netiek konstatētas noziedzīga nodarījuma vai administratīva pārkāpuma pazīmes, ierosināto krimināllietu un administratīvā pārkāpuma lietu skaits ir būtiski mazāks. Šos datus apkopo Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs. Ņemot vērā to, ka ierosinātās lietas to izskatīšanas laikā var tikt arī izbeigtas, notiesājošo spriedumu ir vēl mazāk. Datus par notiesātām personām apkopo Tiesu administrācija.

Valsts policija arī apkopo informāciju par Valsts policijas sagatavotajiem ziņojumiem par notikumu, kas tiek sastādīti tajos gadījumos, kad izsaukumā par konfliktu ģimenē iespējams konstatēt vardarbības riskus, bet šie datu apkopojumi ir ļoti vispārīgi. Detalizēti dati par Rīgas pašvaldības policijas ziņojumiem šobrīd ir pieejami tikai Rīgas pašvaldības policijā, un būtu nepieciešams šādu analīzes iespēju nodrošināt arī valsts mērogā. Jāatzīmē, ka likuma "Par policiju"[12] Pārejas noteikumu 13. punktā ir paredzēts, ka pašvaldības policija iesniegumus un informāciju par iespējamiem likumpārkāpumiem un notikumiem, kuri apdraud personu vai sabiedrības drošību, sāk reģistrēt vienotajā notikumu reģistrā ne vēlāk kā 2025. gada 1. janvārī. Tātad ir sagaidāms, ka tad informācija par ziņojumiem par notikumu tiks apkopota pēc vienotas pieejas. Vienlaikus būtu ļoti svarīgi, ka detalizēta informācija par ziņojumu datiem pēc Rīgas pašvaldības policijas piemēra tiktu apkopota valsts mērogā, izmantojot atvērto datu pieeju, tas nozīmē, paredzot iespēju anonimizētus datus padziļināti analizēt dažādos šķērsgriezumos.

Datus par juridiskās palīdzības sniegšanu personām, kas cietušas no vardarbības, apkopo Juridiskās palīdzības administrācija. Savukārt, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija apkopo bāriņtiesu apkopoto informāciju par pārkāpumiem bērnu tiesību aizsardzības jomā. Visi minētie datu avoti un pieejamie dati ir detalizēti aplūkoti turpinājumā.

[12] Likums "Par policiju". Pieņemts 1991. gada 4. jūnijā. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 31/32, 15.08.1991.; Diena, 126, 05.07.1991. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/67957-par-policiju.

4.1.1. Elektroniskajā notikumu žurnālā pieejamie dati: izsaukumu skaits par konfliktiem ģimenē

Valsts policijas Integrētās iekšlietu informācijas sistēmas apakšsistēmā "Elektroniskais notikumu žurnāls" (ENŽ) tiek reģistrēti gan telefoniski saņemtie izsaukumi, gan iesniegumi, gan no citām institūcijām saņemtā informācija par dažādām situācijām. Žurnālā tiek ierakstīta informācija, ņemot vērā izsaucēja telefoniski teikto, savukārt, ierodoties notikuma vietā, šī informācija var arī neapstiprināties vai tas var būt viltus izsaukums. Dati par ENŽ reģistrētajiem ģimenes konfliktiem laika periodā 2017-2022.gads parāda, ka šajos gados vidējais ģimenes konfliktu biežums gadā ir bijis 9554 gadījumi (4.1. tabula). Redzams, ka Covid-19 pandēmijas gados (2020-2022) ģimenes konfliktu ir bijis vairāk. Iespējams, tas skaidrojams ar Covid-19 pandēmijas ierobežojumiem un mājsēdi. Vidēji apmēram 1080 personas gadā kā cietušie šajos ģimenes konfliktos ir norādīti vīrieši, tas ir apmēram 12% gadījumu. Būtiski biežāk – vidēji apmēram 5256 personas gadā kā cietušās šajos ģimenes konfliktos ir norādītas sievietes, tas ir apmēram 56% gadījumu (citos gadījumos cietušie nav norādīti). Jāuzsver, ka šie dati ietver arī atkārtotos gadījumus, kad uz izsaukumu par konfliktu ģimenē tiek izsaukta policija. Tātad tās nav unikālās ģimenes, kurām raksturīgi vardarbību konflikti, vai unikālie cietušie, bet gan gadījumu skaits. Kopumā nav pārsteigums, ka 98% šo gadījumu nav pieņemti lēmumi „pievienots kriminālprocesam" un „uzsākts kriminālprocess", jo, ja tuvinieks vai partneris nodara tīšus miesas bojājumus, notikums tiek kvalificēts un reģistrēts žurnālā atbilstoši sekām, savukārt gadījumos, kad miesas bojājumi nav nodarīti, visbiežāk nav iemesla kriminālprocesu ierosināt. Vēl būtisks rādītājs šajos datos ir saistīts ar ziņojumiem no ārstniecības iestādēm. Redzams, ka no visiem ziņojumiem laika periodā no 2017. līdz 2022.gadam, ziņojumi no ārstniecības iestādēm veido mazāk nekā 1% (vidējā vērtība šajos gados – 0,72%).

4.1. tabula. ENŽ reģistrētie notikumi: Ģimenes konflikti. 2017-2022.

Gads	**Saņemtie ziņojumi kopā**					t.sk. no ārstniecības iestādēm		
	Kopā	Cietušais norādīts vīrietis	Cietušais norādīts sieviete	t.sk. notikumi, par kuriem nav pieņemti lēmumi „Pievienots kriminālprocesam" un „Uzsākts kriminālprocess"		**Kopā**	T.sk., notikumi, par kuriem nav pieņemti lēmumi „Uzsākts kriminālprocess"	t.sk., no ārstniecības iestādēm saņemtie ziņojumi % no kopējā saņemto ziņojumu skaita
				skaits	% no kopējā skaita			
2017	**8448**	**1186**	**5609**	7830	92,68	**69**	67	0,82
2018	**8110**	**1154**	**5220**	8054	99,31	**51**	0	0,63
2019	**9025**	**1125**	**5240**	8969	99,38	**63**	60	0,70
2020	**11594**	**1142**	**5636**	11533	99,47	**60**	59	0,52
2021	**10757**	**1034**	**5263**	10715	99,61	**83**	78	0,77
2022	**9391**	**837**	**4565**	9360	99,67	**82**	82	0,87

Avots: Valsts policijā Integrētās iekšlietu informācijas sistēmas apakšsistēmā "Elektroniskais notikumu žurnāls" reģistrētie notikumi

Padziļināti aplūkojot pēdējā apkopotā 2022. gada datus no ENŽ reģistrētajiem notikumiem, redzams, ka no tīšiem miesas bojājumiem retāk cietušas ir sievietes, bet, pieaugot miesas bojājumu smagumam, pieaug to gadījumu skaits, kad ir pieņemti lēmumi „pievienots kriminālprocesam" un „uzsākts kriminālprocess" (4.2. tabula). Piemēram, smagu tīšu miesas bojājumu gadījumā tikai 5% gadījumā nav pieņemti lēmumi „pievienots kriminālprocesam" un „uzsākts kriminālprocess". Vienlaikus monitoringa uzdevuma kontekstā jāuzsver, ka administratīvie dati par tīšiem miesas bojājumiem aptver visus miesas bojājumu gadījumus, ne tikai tos, kas saistīti ar vardarbību ģimenē. Līdzīgi arī citi administratīvie dati ENŽ neprecizē vardarbības situāciju.

4.2. tabula. ENŽ reģistrētie notikumi: 2022. gads

Notikums	**Saņemtie ziņojumi kopā**					t.sk. no ārstniecības iestādēm		
	Kopā	Cietušais norādīts vīrietis	Cietušais norādīts sieviete	t.sk. notikumi, par kuriem nav pieņemti lēmumi „Pievienots kriminālprocesam" un „Uzsākts kriminālprocess"		**Kopā**	T.sk., notikumi, par kuriem nav pieņemti lēmumi „Uzsākts kriminālprocess"	t.sk., no ārstniecības iestādēm saņemtie ziņojumi % no kopējā saņemto ziņojumu skaita
				skaits	% no kopējā skaita			
Cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo	**1233**	**503**	**469**	1126	91,32	**8**	6	0,65
Tīši miesas bojājumi	**1368**	**813**	**506**	1095	80,04	**92**	72	6,73
t.sk. maznozīmīgi	**940**	**520**	**388**	886	94,26	**62**	58	6,60
t.sk. viegli	**295**	**196**	**84**	196	66,44	**20**	13	6,78
t.sk. vidēja smaguma	**114**	**81**	**32**	12	10,53	**6**	1	5,26
t.sk. smagi	**19**	**16**	**2**	1	5,26	**4**	0	21,05
Izvarošana	**71**	**0**	**50**	2	2,82	**4**	0	5,63
Vardarbīga dzimumtieksmes apmierināšana	**25**	**2**	**15**	3	12,00	**0**	0	0,00
Pavešana netiklībā	**24**	**0**	**11**	5	20,83	**0**	0	0,00
Ģimenes konflikts	**9391**	**837**	**4565**	9360	99,67	**82**	82	0,87

Avots: Valsts policijā Integrētās iekšlietu informācijas sistēmas apakšsistēmā "Elektroniskais notikumu žurnāls" reģistrētie notikumi

Elektroniskajā notikumu žurnālā reģistrētā informācija par fiksētajiem gadījumiem attiecībā uz cietsirdību un vardarbību pret **nepilngadīgām personām** laika periodā 2017-2022. gads parāda, ka šajos gados vidējais šādu gadījumu biežums gadā ir bijis 1039 gadījumi gadā (4.3. tabula).

Pēdējos divos uzskaites gados šo gadījumu skaits ir palielinājies – atbilstoši 2021. gadā fiksēti 1121 gadījumi, bet 2022. gadā fiksēti 1233 gadījumi, kuros bijusi cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgu personu. Skatoties cietušo personu dzimumu, redzams, ka cietušo vidū katru gadu kopumā ir līdzīgs cietušo vīriešu un cietušo sieviešu skaits. Vidēji 89% gadījumu nav pieņemti lēmumi „pievienots kriminālprocesam" un „uzsākts kriminālprocess". Būtisks rādītājs šajos datos ir saistīts ar ziņojumiem

no ārstniecības iestādēm. Redzams, ka no visiem ziņojumiem laika periodā no 2017-2022. gadam, ziņojumi no ārstniecības iestādēm veido vidēji 1%, kas skaitliskā izteiksmē ir vidēji 10 ziņojumi gadā, pie tam pēdējos gados ziņojumu skaits no ārstniecības iestādēm ir samazinājies.

4.3. tabula. ENŽ reģistrētie notikumi: Cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo. 2017-2022.

Gads	Saņemtie ziņojumi kopā					t.sk. no ārstniecības iestādēm		
	Kopā	Cietušais norādīts vīrietis	Cietušais norādīts sieviete	t.sk. notikumi, par kuriem nav pieņemti lēmumi „Pievienots kriminālprocesam" un „Uzsākts kriminālprocess"		**Kopā**	T.sk., notikumi, par kuriem nav pieņemti lēmumi „Uzsākts kriminālprocess"	t.sk., no ārstniecības iestādēm saņemtie ziņojumi % no kopējā saņemto ziņojumu skaita
				skaits	% no kopējā skaita			
2017	**790**	**398**	**343**	646	81,77	**11**	5	1,39
2018	**851**	**397**	**392**	729	85,66	**8**	5	0,94
2019	**1148**	**487**	**487**	1014	88,33	**14**	10	1,22
2020	**1089**	**396**	**441**	983	90,27	**14**	9	1,29
2021	**1121**	**408**	**428**	1055	94,11	**6**	4	0,54
2022	**1233**	**503**	**469**	1126	91,32	**8**	6	0,65

Avots: Valsts policijā Integrētās iekšlietu informācijas sistēmas apakšsistēmā "Elektroniskais notikumu žurnāls" reģistrētie notikumi

ENŽ sistēmā cietušo attiecības pret noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu kopumā atsevišķi netiek fiksētas (izņēmums ir izsaukumi ģimenes konflikta gadījumā, kur jau pats formulējums par konfliktiem ģimenē paredz iespējamu vardarbību vai vardarbības risku ģimenē). Savukārt, gan dati, kas tiek apkopoti par cietušajiem KRASS sistēmā par lietām, kur izvirzītas apsūdzības pēc kāda KL panta, gan administratīvie dati, sniedz plašāku informāciju, tajā skaitā, par cietušā saistību ar noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu.

Rekomendācijas administratīvo datu monitoringam

- ✓ ***Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut statistikas datus, ko apkopo Valsts policija, gan par ģimenes konfliktiem, gan par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgo.***
- ✓ ***Datu analīzē izsaukumu skaitu uz ģimenes konfliktiem nepieciešams skatīt kontekstā ar policijas lēmumiem par nošķiršanu un tiesas lēmumiem par pagaidu aizsardzību, kā arī ziņojumiem par gadījumiem, kas tiek sastādīti vardarbības risku gadījumā un nosūtīti sociālajiem dienestiem.***
- ✓ ***Datu analīzē izsaukumu skaitu par gadījumiem, kas attiecas uz cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgo, nepieciešams skatīt kontekstā ar datiem par cietušo un notiesāto skaitu pēc KL 174. panta (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo).***

4.1.2. Dati par noziedzīgiem vardarbīgiem nodarījumiem iedalījumā pēc konkrētiem KL pantiem

Dati par noziedzīgiem vardarbīgiem nodarījumiem pēc konkrētiem KL pantiem tiek apkopoti centralizēti IeM IC, un sniedz informāciju par pilngadīgiem un nepilngadīgiem cietušajiem no vardarbības. IeM IC sniegtie dati par pilngadīgajiem cietušajiem no vardarbības 2022. gadā atklāj (4.4. tabula), ka saistībā ar vissmagākajiem vardarbīgajiem noziegumiem (nonāvēšana) 54% no visām cietušajām personām ir cietušas no tuvinieka: kopumā pilngadīgās cietušās personas (116.-118., 120., 121., 124. panti kopā) ir 54, no tām 29 personas ir cietušas no tuvinieka. No cietušajām personām, kas cietušas no tuvinieka, 18 personas jeb 62% ir sievietes.

IeM IC dati par noziedzīgiem nodarījumiem pret personas veselību, un konkrēti, pēc 125.panta (tīšs smags miesas bojājums) parāda, ka 2022. gadā 22% no visām cietušajām personām ir cietušas no tuvinieka: kopumā pilngadīgās cietušās personas pēc šī panta ir 92, no tām 20 personas ir cietušas no tuvinieka. No cietušajām personām, kas cietušas no tuvinieka, 8 personas jeb 40% ir sievietes. Administratīvie dati par noziedzīgiem nodarījumiem pēc 126. panta (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums) liecina, ka 2022. gadā 17% no visām cietušajām personām ir cietušas no tuvinieka: kopumā pilngadīgās cietušās personas pēc šī panta ir 277, no tām 46 personas ir cietušas no tuvinieka. No cietušajām personām, kas cietušas no tuvinieka, 22 personas jeb 48% ir sievietes.

Savukārt, dati par noziedzīgiem nodarījumiem pēc 130. panta (tīšs viegls miesas bojājums) liecina, ka 2022. gadā 19% no visām cietušajām personām ir cietušas no tuvinieka: kopumā pilngadīgās cietušās personas pēc šī panta ir 257, no tām 50 personas ir cietušas no tuvinieka. No cietušajām personām, kas cietušas no tuvinieka, 24 personas jeb 48% ir sievietes.

Aplūkojot datus par cietušajiem pēc 132.panta (draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu), redzams, ka 2022. gadā 24% no visām cietušajām personām ir cietušas no tuvinieka: kopumā pilngadīgās cietušās personas pēc šī panta ir 83, no tām 20 personas ir cietušas no tuvinieka. No cietušajām personām, kas cietušas no tuvinieka, 11 personas jeb 55% ir sievietes.

Izvarošanas gadījumos (159.pants) 2022. gadā visas cietušās personas ir sievietes, un fiksētais izvarošanu skaits ir 34 gadījumi, no tiem 26% jeb 9 gadījumos izvarotājs ir bijis tuvinieks. Nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana (168.[1] pants) 2022. gadā fiksēta 77 gadījumos, no kuriem 51% jeb 39 gadījumos cietušais ir cietis no tuvinieka. No cietušajām personām, kas cietušas no tuvinieka, 35 personas jeb 90% ir sievietes.

4.4. tabula. Cietušo pilngadīgo personu skaits 2022. gadā, kopā un attiecībā pret noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu (pēc noziedzīga nodarījuma kvalifikācijas pēc KL)

	Pilngadīgo cietušo personu skaits kopā	**t. sk. sievietes**	**Cietušo personu skaits – cietušais tuvinieks**			
			kopā	vīrieši	sievietes	t.sk. iestājusies personas nāve
KL XII nodaļas (nonāvēšana) **116.-118., 120., 121., 124. panti kopā**	**54**	**31**	**29**	**11**	**18**	**5**
no tiem 116.p. (slepkavība)	**36**	**19**	22	9	13	5
117.p. (slepkavība pastiprinošos apstākļos)	**14**	**10**	7	2	5	0
120.p. (slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī)	**0**	**0**	0	0	0	0
121.p. (slepkavība, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas)	**0**	**0**	0	0	0	0
124.p. (novešana līdz pašnāvībai)	**0**	**0**	0	0	0	0
KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību) **125.-128., 130., 130.[1], 132., 135.p. ceturtā daļa, 136.panti kopā**	**677**	**194**	**136**	**71**	**65**	**0**
no tiem 125.p. (tīšs smags miesas bojājums)	**92**	**23**	20	12	8	0
126.p. (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums)	**277**	**68**	46	24	22	0
130.p. (tīšs viegls miesas bojājums)	**257**	**55**	50	26	24	0
130.[1] p. (spīdzināšana)	**0**	**0**	0	0	0	0
132.p. (draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu)	**83**	**46**	20	9	11	0
135.p. ceturtā daļa un 136.p. (piespiešana izdarīt abortu)	**0**	**0**	0	0	0	0
143.p. (par nelikumīgu iekļūšanu mājoklī pret tajā dzīvojošās personas gribu)	**33**	**23**	**10**	**0**	**10**	**0**
152.p. (nelikumīga brīvības atņemšana)	**11**	**6**	2	0	2	0
159.p. (izvarošana)	**34**	**34**	9	0	9	0
160.p. (seksuāla vardarbība)	**19**	**17**	6	1	5	0
168.[1]p. (nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana)	**77**	**69**	**40**	**4**	**35**	**0**
Kopā	**905**	**374**	**232**	**88**	**144**	**5**

Avots: IeM IC dati

Aplūkojot 4.5. tabulu par attiecību saistību tajos gadījumos, kad cietušais ir tuvinieks, redzams, ka pavisam no uzskaitītajiem 232 šādiem gadījumiem, 37% jeb 86 gadījumos cietušais ir pāridarītāja sieva, kopdzīves partnere vai bijusī sieva.

4.5. tabula. Cietušo pilngadīgo personu skaits 2022. gadā, kur cietušais ir tuvinieks: pēc noziedzīga nodarījuma kvalifikācijas pēc KL un attiecībām ar noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu

	Attiecībā pret noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu								
	Kopā	Vīrs, kopdzīves partneris, bijušais vīrs	Sieva, kopdzīves partnere, bijusī sieva	Tēvs/ māte	Patēvs/ pamāte	Audžutēvs/ audžumāte/ aizbildnis	Dēls/ meita/ audžu-bērns	Vectēvs/ vecmāte	Cits*
KL XII nodaļas (nonāvēšana) 116.-118., 120., 121., 124. panti kopā	**29**	**0**	**4**	**9**	**0**	**0**	**4**	**0**	**12**
no tiem 116.p. (slepkavība)	22	**0**	**3**	7	0	0	3	0	9
117.p. (slepkavība pastiprinošos apstākļos)	7	**0**	**1**	2	0	0	1	0	3
120.p. (slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī)	0	**0**	**0**	0	0	0	0	0	0
121.p. (slepkavība, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas)	0	**0**	**0**	0	0	0	0	0	0
124.p. (novešana līdz pašnāvībai)	0	**0**	**0**	0	0	0	0	0	0
KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību) 125.-128., 130., 130.[1], 132., 135.p. ceturtā daļa, 136.panti kopā	**136**	**9**	**43**	**9**	**0**	**1**	**9**	**0**	**65**
no tiem 125.p. (tīšs smags miesas bojājums)	20	**2**	**4**	1	0	0	6	0	7
126.p. (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums)	46	**1**	**17**	2	0	1	1	0	24
130.p. (tīšs viegls miesas bojājums)	50	**6**	**14**	3	0	0	2	0	25
130.[1] p. (spīdzināšana)	0	**0**	**0**	0	0	0	0	0	0
132.p. (draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu)	20	**0**	**8**	3	0	0	0	0	9
135.p. ceturtā daļa un 136.p. (piespiešana izdarīt abortu)	0	**0**	**0**	0	0	0	0	0	0
143.p. (par nelikumīgu iekļūšanu mājoklī	**10**	**0**	**5**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1**	**4**

	Attiecībā pret noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu								
	Kopā	Vīrs, kopdzīves partneris, bijušais vīrs	Sieva, kopdzīves partnere, bijusī sieva	Tēvs/ māte	Patēvs/ pamāte	Audžutēvs/ audžumāte/ aizbildnis	Dēls/ meita/ audžu-bērns	Vectēvs/ vecmāte	Cits*
pret tajā dzīvojošās personas gribu)									
152.p. (nelikumīga brīvības atņemšana)	2	**0**	**2**	0	0	0	0	0	0
159.p. (izvarošana)	9	**0**	**5**	0	0	0	0	0	4
160.p. (seksuāla vardarbība)	6	**0**	**1**	0	1	0	0	0	4
168.[1]p. (nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana)	**40**	**1**	**23**	**5**	**0**	**0**	**4**	**0**	**7**
Kopā	**232**	**10**	**83**	**23**	**1**	**1**	**17**	**1**	**96**

* Cits (aizgādnībā esošs, aizgādnis, māsa, brālis, mazbērns, aizbilstamais, cits radinieks, māsīca, brālēns) un kļūdainie ieraksti.
Avots: IeM IC dati

IeM IC sniegtie dati par **nepilngadīgajiem cietušajiem** no vardarbības 2022. gadā atklāj (4.6. tabula), ka saistībā ar vissmagākajiem vardarbīgajiem noziegumiem (nonāvēšana) no četriem gadījumiem divos jeb 50% no visām cietušajām personām ir cietušas no tuvinieka (viena meitene un viens zēns). Dati par noziedzīgiem nodarījumiem pret personas veselību, un konkrēti pēc 125.panta (tīšs smags miesas bojājums) parāda, ka 2022. gadā divas no trijām cietušajām nepilngadīgajām personām ir cietušas no tuvinieka. Dati par noziedzīgiem nodarījumiem pēc 126. panta (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums) liecina, ka 2022. gadā viena persona no 14 cietušajām nepilngadīgajām personām ir cietusi no tuvinieka. No cietušajām personām, kas cietušas no tuvinieka, 22 personas jeb 48% ir sievietes. Savukārt, dati par noziedzīgiem nodarījumiem pēc 130. panta (tīšs viegls miesas bojājums) liecina, ka 2022. gadā 4 no 27 cietušajām nepilngadīgajām personām ir cietušas no tuvinieka. Jāsecina, ka nepilngadīgo cietušo vidū biežāk raksturīga ir vardarbība ārpus ģimenes.

Aplūkojot datus par cietušajiem pēc KL XVI nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību) 159.-162.[1], 164.panta, redzams, ka šīm noziedzīgajām darbībām nepilngadīgas personas ievērojami biežāk bijušas pakļautas no tuvinieku puses. No noziedzīgām darbībām cietušo nepilngadīgo pēc 159. panta (izvarošana) 2022. gadā bija 61 persona, no tām 12 gadījumos cietušas no tuvinieka. Cietušo nepilngadīgo pēc 160. panta (seksuāla vardarbība) 2022. gadā bija 146 personas, no tām 60 gadījumos cietušas no tuvinieka. Cietušo nepilngadīgo pēc 162. panta (pavešana netiklībā) 2022. gadā bija 45 personas, no tām 15 gadījumos cietušas no tuvinieka.

Dati par nepilngadīgo cietušo skaitu pēc 174.panta (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo) parāda, ka 2022. gadā cietušo nepilngadīgo skaits pēc šīs kvalifikācijas ir 104 personas, un 97 gadījumos cietušās personas ir cietušas no tuvinieka. Jāatzīmē, ka Krimināllikuma 174.panta pirmā daļa[13], kas nosaka sodu par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgo, paredz, ka "par cietsirdīgu vai

[13] 1998. gada 17. jūnija Krimināllikums. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 8.07.1998., Nr. 199/200 https://www.vestnesis.lv/ta/id/88966-kriminallikums.

vardarbīgu apiešanos ar nepilngadīgo, ja ar to nepilngadīgajam nodarītas fiziskas vai psihiskas ciešanas un ja tās nodarījušas personas, no kurām cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs un ja šīm darbībām nav bijušas šā likuma 125. vai 126.pantā paredzētās sekas, – soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu". Savukārt, šī panta otrā daļa paredz, ka "par šā panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja tas izdarīts pret mazgadīgo, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu".

Pievēršot uzmanību nepilngadīgo cietušo kopējam skaitam un no tiem skaitam, kas cietuši no tuvinieka, redzams, ka 2022. gadā pavisam no 413 cietušajiem, 194 gadījumos jeb 47% nepilngadīgie ir cietuši no tuvinieka. Dati par attiecību saistību šajos gadījumos parāda, ka visbiežāk pāridarītāji ir cietušā vecāki. Diemžēl datu noformēšanas veids neļauj izsecināt, vai pāridarītāji biežāk ir tēvi vai mātes, brāļi vai māsas, jo statistika parāda, ka cietušais ir dēls vai meita, brālis vai māsa (lai gan cietušo dzimums jau tāpat tiek fiksēts), bet nesniedz informāciju, vai cietušais ir cietis no tēva, mātes, māsas vai brāļa. Ņemot vērā, ka šī informācija it kā tiek fiksēta, bet nepilnīgā veidā, būtu nepieciešams izvērtēt iespējas šo informāciju fiksēt precīzāk.

4.6. tabula. Cietušo nepilngadīgo personu skaits 2022. gadā, kopā un attiecībā pret noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu (pēc noziedzīga nodarījuma kvalifikācijas pēc KL)

	Nepilngadīgo cietušo personu skaits kopā	no tiem meitenes	**No tuviniekiem cietušo nepilngadīgo skaits**				
			kopā	no tiem līdz 14 g. vecumam	t.sk. zēni	t.sk. meitenes	t.sk. iestājusies personas nāve
KL XII nodaļas (nonāvēšana) **116.-121., 124.panti kopā**	**4**	**1**	**2**	**2**	**1**	**1**	**0**
no tiem 116.p. (slepkavība)	**2**	**0**	**1**	**1**	1	0	0
117.p. (slepkavība pastiprinošos apstākļos)	**2**	**1**	**1**	**1**	0	1	0
119.p. (jaundzimuša bērna slepkavība)	**0**	**0**	**0**	**0**	0	0	0
KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību) **125.-128., 130., 130.[1], 132., 135.p. ceturtā daļa, 136.p. kopā**	**50**	**8**	**7**	**3**	**5**	**2**	**0**
no tiem 125.p. (tīšs smags miesas bojājums)	**3**	**1**	**2**	**2**	1	1	0
126.p. (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums)	**14**	**2**	**1**	**0**	1	0	0
130.p. (tīšs viegls miesas bojājums)	**27**	**3**	**4**	**1**	3	1	0
130.[1]p. (spīdzināšana)	**0**	**0**	**0**	**0**	0	0	0
135.p. ceturtā daļa un 136.p. (piespiešana izdarīt abortu)	**0**	**0**	**0**	**0**	0	0	0
152.p. (nelikumīga brīvības atņemšana)	**0**	**0**	**0**	**0**	0	0	0
KL XVI nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un	**253**	**216**	**87**	**68**	13	74	0

	Nepilngadīgo cietušo personu skaits kopā	no tiem meitenes	No tuviniekiem cietušo nepilngadīgo skaits				
			kopā	no tiem līdz 14 g. vecumam	t.sk. zēni	t.sk. meitenes	t.sk. iestājusies personas nāve
dzimumneaizskaramību) **159.-162.[1], 164.p. kopā**							
no tiem 159.p. (izvarošana)	**61**	**59**	**12**	**7**	0	12	0
160.p. (seksuāla vardarbība)	**146**	**119**	**60**	**47**	8	52	0
162.p. (pavešana netiklībā)	**45**	**37**	**15**	**12**	5	10	0
164.p. (personas iesaistīšana prostitūcijā un prostitūcijas izmantošana)	**1**	**1**	**0**	**0**	0	0	0
168.[1] p. (nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana)	**2**	**0**	**1**	**1**	**1**	**0**	**0**
174.p. (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo)	**104**	**57**	**97**	**85**	**45**	**52**	**0**
Kopā	**413**	**284**	**194**	**159**	**65**	**129**	**0**

Avots: IeM IC dati

Rekomendācijas administratīvo datu monitoringam

- ✓ ***Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut statistikas datus, ko apkopo IeM IC, par cietušo pilngadīgo un nepilngadīgo personu skaitu pēc noziedzīga nodarījuma kvalifikācijas pēc KL, gan kopā, gan attiecībā pret noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu.***

Pieejamā informācija:

- ✓ ***Nozīmīgs tendenču rādītājs ir dzimuma statistika par cietušajiem personām, bet jo īpaši statistika par cietušā attiecībām ar noziedzīgo nodarījumu izdarījušajām personām.***

Pilnveidojamā informācija:

- ✓ ***Nozīmīgi būtu apkopot datus ne tikai par gadījumiem, bet arī par unikālām personām, jo šobrīd pieejamie dati nesniedz informāciju, cik no šiem gadījumiem ir unikālas cietušās personas, un cik – atkārtoti cietušas. Nozīmīga būtu informācija arī par vardarbību veikušām personām, bet tāda netiek apkopota. Datu uzkrāšanu un apkopošanu šajā aspektā būtu nepieciešams pilnveidot.***
- ✓ ***Izvēlētais datu fiksēšanas veids attiecībā pret cietušām nepilngadīgām personām neļauj izsecināt, vai pāridarītāji tuvinieki biežāk ir tēvi vai mātes, brāļi vai māsas, jo statistika parāda, ka cietušais ir dēls vai meita, brālis vai māsa (lai gan cietušo dzimums jau tāpat tiek fiksēts; un principā informācija daļēji tiek dublēta), bet nesniedz informāciju, vai cietušais ir cietis no tēva, mātes, māsas, brāļa utt. Proti, var uzzināt, ka cietušais ir pāridarītājam meita (vai māsa), bet nav zināms, vai pāridarītājs ir tēvs vai māte (vai otrajā piemērā, brālis vai māsa). Tādēļ būtu nepieciešams izvērtēt iespējas šo informāciju fiksēt precīzāk, norādot pāridarītāja, nevis cietušā attiecību statusu.***

4.1.3. Dati par notiesātajām personām iedalījumā pēc konkrētiem KL pantiem

Datus par notiesātām personām apkopo Tiesu administrācija, un tie ir publiski pieejami interneta vietnē https://dati.ta.gov.lv. Aplūkojot notiesāto personu skaitu 2021. un 2022. gadā sadalījumā pēc KL panta un viņu dzimumu, redzams, ka par KL XII nodaļas (nonāvēšana) pantiem kopumā 2021. gadā notiesātas ir 53 personas, bet 2022. gadā 45 personas. 2021. gadā notiesāto personu vidū 45 personas jeb 85% bija vīrieši, 2022. gadā notiesāto personu vidū 39 personas jeb 87% bija vīrieši (4.7. tabula). Dati pēc notiesātā saistības ar cietušo tiesu darbu datu portālā diemžēl apkopoti netiek, tādēļ nav pieejama informācija par to, cik no šiem gadījumiem ir attiecināmi uz slepkavībām no tuvinieka vai partnera puses.

4.7. tabula. Notiesāto personu skaits 2021. un 2022. gadā sadalījumā pēc KL panta, viņu dzimums

	2021. gads			2022. gads		
	Kopā	**Vīrieši**	**Sievietes**	**Kopā**	**Vīrieši**	**Sievietes**
KL XII nodaļas (nonāvēšana) **116., 117., 120., 121., 124. panti kopā**	**53**	**45**	**8**	**45**	**39**	**6**
no tiem 116.p. (slepkavība)	36	32	4	30	26	4
117.p. (slepkavība pastiprinošos apstākļos)	16	12	4	14	13	1
120.p. (slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī)	0	0	0	1	0	1
121.p. (slepkavība, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas)	1	1	0	0	0	0
124.p. (novešana līdz pašnāvībai)	0	0	0	0	0	0
KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību) **125., 126., 130., 132., 132[1]., 136.panti kopā**	**390**	**360**	**30**	**379**	**353**	**26**
no tiem 125.p. (tīšs smags miesas bojājums)	98	83	15	129	114	15
126.p. (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums)	191	179	12	153	146	7
130.p. (tīšs viegls miesas bojājums)	90	87	3	90	86	4
132.p. (draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu)	10	10	0	6	6	0
132[1].p. (vajāšana)	1	1	0	1	1	0
136.p. (piespiešana izdarīt abortu)	0	0	0	0	0	0
143.p. (par nelikumīgu iekļūšanu mājoklī pret tajā dzīvojošās personas gribu)	9	8	1	9	8	1
152.p. (nelikumīga brīvības atņemšana)	0	0	0	3	1	2
159.p. (izvarošana)	14	14	0	26	25	1
160.p. (seksuāla vardarbība)	27	27	0	42	42	0

168.[1]p. (nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana)	86	84	2	47	47	0
Kopā	579	538	41	551	515	36

Avots: Tiesu darba datu portāla dati: https://dati.ta.gov.lv.

Aplūkojot notiesāto personu skaitu pēc KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību) 125., 126., 130., 132., 1321., 136. pantiem kopā 2021. un 2022. gadā, redzams, ka par noziedzīgiem nodarījumiem pret personas veselību kopumā 2021. gadā notiesātas ir 390 personas, bet 2022. gadā 379 personas. 2021. gadā notiesāto personu vidū 360 personas jeb 92% bija vīrieši, 2022. gadā notiesāto personu vidū 353 personas jeb 93% bija vīrieši (4.7. tabula). Dati par notiesātajiem pēc 159.panta (izvarošana) un 160.panta (seksuāla vardarbība) parāda, ka 2021. gadā tika notiesāti atbilstoši 14 un 27 vīrieši, bet 2022. gadā 25 un 42 vīrieši, bet pēc 159. panta arī viena sieviete. Aplūkojot notiesāto personu skaitu laika periodā no 2018.-2022. gadam (pieejamā informācija tiesu darba datu portāla) pēc KL XII nodaļas (nonāvēšana) pantiem, redzams, ka vidēji gadā šajā laika periodā ir notiesātas 45 personas (4.8. tabula). Savukārt, notiesāto personu skaits pēc KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību) vidēji gadā šajā laika periodā ir 388 personas.

4.8. tabula. Notiesāto personu skaits sadalījumā pēc KL panta 2018.-2022. gadā

	2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
KL XII nodaļas (nonāvēšana) **116., 117., 120., 121., 124. panti kopā**	**48**	**37**	**43**	**53**	**45**
no tiem 116.p. (slepkavība)	21	14	28	36	30
117.p. (slepkavība pastiprinošos apstākļos)	27	20	14	16	14
120.p. (slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī)	0	1	0	0	1
121.p. (slepkavība, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas)	0	2	1	1	0
124.p. (novešana līdz pašnāvībai)	0	0	0	0	0
KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību) **125., 126., 130., 132., 132[1]., 136.panti kopā**	**424**	**398**	**349**	**390**	**379**
no tiem 125.p. (tīšs smags miesas bojājums)	170	121	98	98	129
126.p. (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums)	150	167	155	191	153
130.p. (tīšs viegls miesas bojājums)	95	102	92	90	90
132.p. (draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu)	9	8	3	10	6
132[1].p. (vajāšana)	0	0	1	1	1
136.p. (piespiešana izdarīt abortu)	0	0	0	0	0
143.p. (par nelikumīgu iekļūšanu mājoklī pret tajā dzīvojošās personas gribu)	15	13	8	9	9
152.p. (nelikumīga brīvības atņemšana)	9	4	2	0	3
159.p. (izvarošana)	14	19	17	14	26
160.p. (seksuāla vardarbība)	27	37	29	27	42
168.[1]p. (nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana)	71	93	83	86	47
Kopā	**608**	**601**	**531**	**579**	**551**

Avots: Tiesu darba datu portāla dati: https://dati.ta.gov.lv.

Vēl tiesu darba datu portālā ir pieejama informācija par piespriestajiem sodiem pēc atbilstošā KL panta. Piemēram, dati par pamatsodu veidiem (4.9. tabula), kas piespriesti notiesātajām personām pēc KL XII nodaļas (nonāvēšana) pantiem 2022. gadā parāda, ka šajos gadījumos lielākoties pamatsods ir brīvības atņemšana. Piemēram, par 116. panta nodarījumu (slepkavība) no notiesātajām 29 personām 22 personām ir piespriesta brīvības atņemšana uz vairāk par 5 gadiem, sešām personām piespriesta brīvības atņemšana no 3-5 gadiem, bet vienai personai piespriesta brīvības atņemšana līdz 3 gadiem. Vienlaikus šie statistikas dati nav iekļaujami vardarbības monitoringā, jo bez padziļinātas izpētes šī informācija nav noderīga. Piespriesto sodu atbilstība nodarījumam, īpaši vardarbības ģimenē un pret bērnu gadījumos būtu jāpēta juristiem, un jāsniedz savs viedoklis, cik tā ir samērīga.

4.9. tabula. Pamatsodu veidi, kas piespriesti notiesātajām personām pēc atbilstošā KL panta 2022. gads

	Brīvības atņemšana				**Piespiedu darbs**	**Sabiedriskais darbs**	**Naudas sods**	**Cits**
	Kopā	Līdz 3 gadiem	3-5 gadi	Vairāk par 5 gadiem				
KL XII nodaļas (nonāvēšana) **116., 117., 120., 121., 124. panti kopā**	**41**	**4**	**6**	**31**	**0**	**0**	**1**	**0**
no tiem 116.p. (slepkavība)	**29**	1	6	22	0	0	1	0
117.p. (slepkavība pastiprinošos apstākļos)	**11**	2	0	9	0	0	0	0
120.p. (slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī)	**1**	1	0	0	0	0	0	0
KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību) **125., 126., 130., 132., 132[1]., 136.panti kopā**	**200**	**146**	**37**	**17**	**38**	**130**	**14**	**15**
no tiem 125.p. (tīšs smags miesas bojājums)	**125**	76	36	13	3	7	0	0
126.p. (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums)	**51**	46	1	4	14	84	4	8
130.p. (tīšs viegls miesas bojājums)	**21**	21	0	0	19	38	9	7
132.p. (draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu)	**3**	3	0	0	2	1	0	0
132[1].p. (vajāšana)	**0**	0	0	0	0	0	1	0
143.p. (par nelikumīgu iekļūšanu mājoklī pret tajā dzīvojošās personas gribu)	**3**	2	0	1	1	4	0	0
152.p. (nelikumīga brīvības atņemšana)	**0**	0	0	0	2	0	0	0
159.p. (izvarošana)	**25**	2	1	22	0	0	0	0
160.p. (seksuāla vardarbība)	**41**	5	1	35	0	0	0	0
168.[1]p. (nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana)	**11**	11	0	0	3	17	4	17

Avots: Tiesu darba datu portāla dati: https://dati.ta.gov.lv.

Aplūkojot notiesāto personu skaitu pēc KL 174. panta (cietsirdība un vardarbība **pret nepilngadīgo**) 2021. un 2022. gadā, redzams, ka par cietsirdību un vardarbība pret nepilngadīgo kopumā 2021. gadā notiesātas ir 43 personas, bet 2022. gadā 23 personas. 2021. gadā notiesāto personu vidū 31 persona jeb 72% bija vīrieši, 2022. gadā notiesāto personu vidū 12 personas jeb 52% bija vīrieši (4.10. tabula).

Dati par notiesāto personu skaitu laika periodā no 2018.-2022. gadam (pieejamā informācija tiesu darba datu portāla) pēc KL 174. panta (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo), parāda, ka vidēji gadā šajā laika periodā ir notiesātas 34 personas (4.11. tabula).

4.10. tabula. Notiesāto personu skaits un dzimums 2021. un 2022. gadā pēc KL 174. panta (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo)

	2021. gads			2022. gads		
	Kopā	**Vīrieši**	**Sievietes**	**Kopā**	**Vīrieši**	**Sievietes**
174.p. (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo)	43	31	12	23	12	11

Avots: Tiesu darba datu portāla dati: https://dati.ta.gov.lv.

4.11. tabula. Notiesāto personu skaits pēc KL 174. panta 2018.-2022. gads

	2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
174.p. (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo)	33	35	36	43	23

Avots: Tiesu darba datu portāla dati: https://dati.ta.gov.lv.

KL 174.pants par cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgo paredz, ka "(1) Par cietsirdīgu vai vardarbīgu apiešanos ar nepilngadīgo, ja ar to nepilngadīgajam nodarītas fiziskas vai psihiskas ciešanas un ja tās nodarījušas personas, no kurām cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs un ja šīm darbībām nav bijušas šā likuma 125. vai 126.pantā paredzētās sekas, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu". Savukārt, par šā panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja tas izdarīts pret mazgadīgo, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.

Dati par pamatsodu veidiem (4.12. tabula), kas piespriesti notiesātajām personām pēc KL 174. panta 2022. gadā parāda, ka pamatsods brīvības atņemšana piespriests 7 personām, īslaicīga brīvības atņemšana 2 personām, piespiedu darbs 3 personām, sabiedriskais darbs 13 personām. Piespriesto sodu atbilstība nodarījumam būtu jāpēta juristiem, un jāsniedz savs viedoklis, cik tā ir samērīga, un tas ir ārpus izvērtējuma veicēju kompetences un darba uzdevuma.

4.12. tabula. Pamatsodu veidi, kas piespriesti notiesātajām personām pēc KL 174. panta 2018.-2022. gads

	2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Brīvības atņemšana	14	12	18	14	7
Īslaicīga brīvības atņemšana	2	2	3		2
Piespiedu darbs	17	19	16	31	3
Sabiedriskais darbs					13
Naudas sods	1	1			

Avots: Tiesu darba datu portāla dati: https://dati.ta.gov.lv.

Rekomendācijas administratīvo datu monitoringam

- ✓ ***Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut statistikas datus par notiesātām personām, ko apkopo Tiesu administrācija, pēc KL pantiem, kas attiecināmi uz vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērnu:***
  1) ***KL XII nodaļas (nonāvēšana) panti: 116.p. (slepkavība), 117.p. (slepkavība pastiprinošos apstākļos), 120.p. (slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī);***
  2) ***KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību) panti: 125.p. (tīšs smags miesas bojājums), 126.p. (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums), 130.p. (tīšs viegls miesas bojājums), 132.p. (draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu), 132[1].p. (vajāšana);***
  3) ***143.p. (par nelikumīgu iekļūšanu mājoklī pret tajā dzīvojošās personas gribu);***
  4) ***152.p. (nelikumīga brīvības atņemšana);***
  5) ***159.p. (izvarošana);***
  6) ***160.p. (seksuāla vardarbība);***
  7) ***174.p. (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo);***
  8) ***168.[1]p. (nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana).***

Pilnveidojamā informācija:

- ✓ ***Nozīmīgi būtu apkopot datus par notiesātā saistību ar cietušo, jo šobrīd no pieejamajiem datiem nav iespējams secināt, cik no notiesātajiem ir veikuši vardarbīgu nodarījumu ģimenē.***
- ✓ ***Nozīmīgi būtu apkopot datus par notiesātajiem pēc tā, vai cietušais ir pilngadīga persona vai nepilngadīga persona, jo šobrīd no portālā pieejamajiem datiem nav iespējams secināt, cik no notiesātajiem ir veikuši vardarbīgu nodarījumu pret nepilngadīgām personām.***

4.1.4. Dati par pagaidu aizsardzību no vardarbības

Civilprocesa likums[14] paredz: ja pret personu vērsta jebkāda fiziska, seksuāla, psiholoģiska vai ekonomiska vardarbība, kas notiek starp bijušajiem vai esošajiem laulātajiem vai personām, kuras ir savstarpēji saistītas, cietusī persona vai policija var iesniegt pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību.

Cietušo aizsardzību vardarbības ģimenē gadījumos regulē 25.03.2014. Ministru kabineta noteikumi Nr.161 "Kārtība, kādā novērš vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību"[15]. Šis atbalsta instruments tika izveidots, lai sniegtu pagaidu aizsardzību cietušajam pret vardarbību ģimenē arī tad, ja vēl nav pamata uzsākt kriminālprocesu vai arī cietusī persona nevēlas rakstīt iesniegumu. Jānorāda, ka 2022. gada 17. februārī stājas spēkā grozījumi likumā "Par policiju", kas policijai nosaka tiesības bez aizsargājamās personas rakstveida pieteikuma pieņemt lēmumu par personas, kura rada draudus, nošķiršanu no aizsargājamās personas.

---

[14] 1998. gada 14. oktobra Civilprocesa likums. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 3.11.1998., Nr. 326/330 https://www.vestnesis.lv/ta/id/50500-civilprocesa-likums.

[15] 25.03.2014. Ministru kabineta noteikumi Nr.161 "Kārtība, kādā novērš vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/265314-kartiba-kada-novers-vardarbibas-draudus-un-nodrosina-pagaidu-aizsardzibu-pret-vardarbibu.

Policija var notikuma vietā pieņemt lēmumu par nošķiršanu, savukārt tiesa vēlāk – nolēmumu par pagaidu aizsardzību. Šajā gadījumā varmākam ir pienākums atstāt mājokli, kurā pastāvīgi dzīvo prasītājs, kā arī tiek noteikts aizliegums atgriezties mājoklī, atrasties tuvāk par tiesas lēmumā minēto attālumu, jebkādā veidā sazināties un satikties ar upuri (atkarībā no konkrētā noteiktā aizlieguma).

Saskaņā ar Valsts policijas apkopoto informāciju[16] 2022. gadā no 647 gadījumiem, kad Valsts policijas amatpersonas pieņēmušas policijas lēmumus par nošķiršanu 90% (jeb 580) gadījumos aizsargājamā persona vēlējās, lai tiktu pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu, bet 10% (jeb 67) gadījumos aizsargājamā persona nevēlējās, lai tiktu pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu. Valsts policijas dati[17] arī parāda, ka gadījumos, kad Valsts policijas amatpersonas pieņēmušas policijas lēmumus par nošķiršanu, 35% gadījumu konflikts noticis nepilngadīgo personu klātbūtnē, 19% gadījumu aizsargājamai personai vizuāli konstatēti miesas bojājumi; 65% gadījumu vardarbību veikusī persona konflikta laikā atradās reibuma stāvoklī, 18% gadījumu arī aizsargājamā persona konflikta laikā atradās reibuma stāvoklī, 17% gadījumu abas konfliktā iesaistītās puses atradās reibuma stāvoklī. Jāatzīmē, ka monitoringa nolūkiem, būtu svarīgi, ka šāda informācija būtu pieejama padziļinātai analīzei un tiktu apkopota gan par valsts, gan pašvaldību policijas pieņemtajiem lēmumiem par nošķiršanu.

Valsts un pašvaldības policijas dati par lēmumu par nošķiršanu skaits 2017-2022. gadā parāda (4.1. attēls), ka šajā laika periodā vidēji gadā pieņemti 658 lēmumi par nošķiršanu, bet pēdējos divos gados vērojams šādu lēmumu pieaugums, un tas skaidrojams ar iepriekš minētajām izmaiņām normatīvo aktu regulējumā.

4.1. attēls. Valsts un pašvaldības policijas lēmumu par nošķiršanu skaits. 2017-2022.

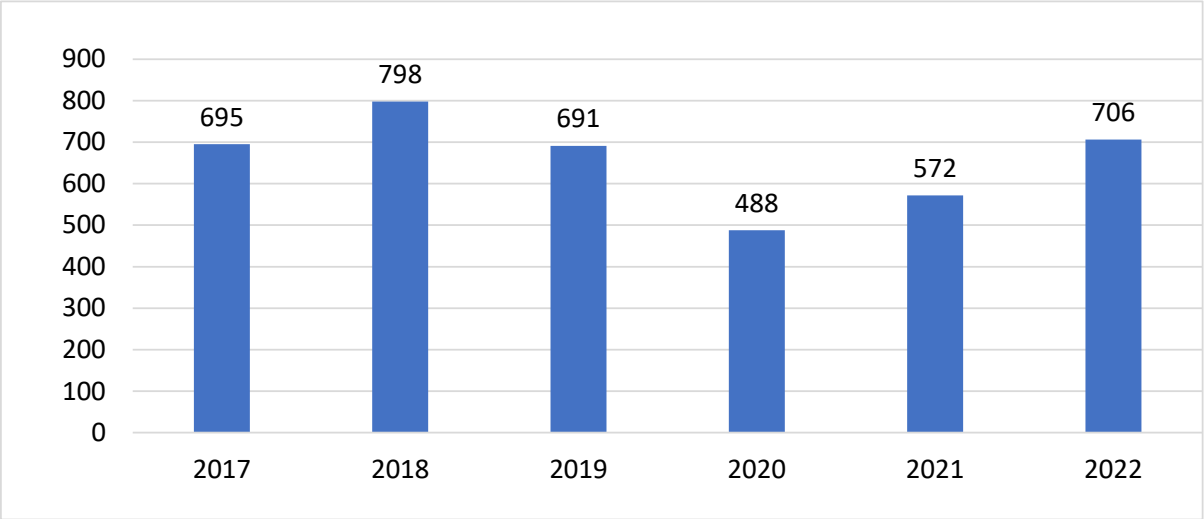

Avots: IeM IC dati

[16] Valsts policija (2023). Valsts policijas 2022. gada pārskats. Pieejams: https://www.vp.gov.lv/lv/media/15759/download?attachment.
[17] Valsts policija (2023). Valsts policijas 2022. gada publiskais pārskats. Pieejams: https://www.vp.gov.lv/lv/media/18048/download?attachment.

Administratīvie dati par policijas lēmumiem par nošķiršanu atklāj (4.13. tabula), ka vidēji 97% gadījumu persona, kas veikusi vardarbību, ir vīrietis. Savukārt, aizsargājamā persona 7% gadījumu ir vīrietis, bet 93% gadījumu ir sieviete. Jānorāda, ka šīs proporcijas aplūkotajā laika periodā saglabājas gandrīz nemainīgas.

4.13. tabula. Valsts un pašvaldības policijas lēmumu par nošķiršanu skaits. 2017-2022. Aizsargājamās personas un personas, kas veikusi vardabību, dzimums

Gads	Vardarbīgā persona		Aizsargājamā persona	
	Vīrietis	Sieviete	Vīrietis	Sieviete
2017	644	14	46	631
2018	699	24	62	704
2019	629	21	51	632
2020	447	9	36	449
2021	522	14	33	525
2022	633	21	36	630

Avots: IeM IC dati

Pieejamie dati sniedz informāciju arī par aizsargājamo personu un personu, kas veikušas vardarbību, vecumu un attiecību statusu. Pēdējo divu gadu administratīvie dati parāda, ka visbiežāk personas, kas veikušas vardarbību, ir vīrs, kopdzīvotājs vai dēls. 2021. gadā personu vidū, kas veikušas vardarbību, 35% bija cietušās vīrs, 32% kopdzīvotājs un 15% cietušās dēls. 2022. gadā personu vidū, kas veikušas vardarbību, 32% bija cietušās vīrs, 38% kopdzīvotājs un 15% cietušās dēls (4.2. attēls).

4.2. attēls. Personas, kas veikušas vardarbību, pēc attiecību statusa. Vīrieši. 2021. un 2022. gads

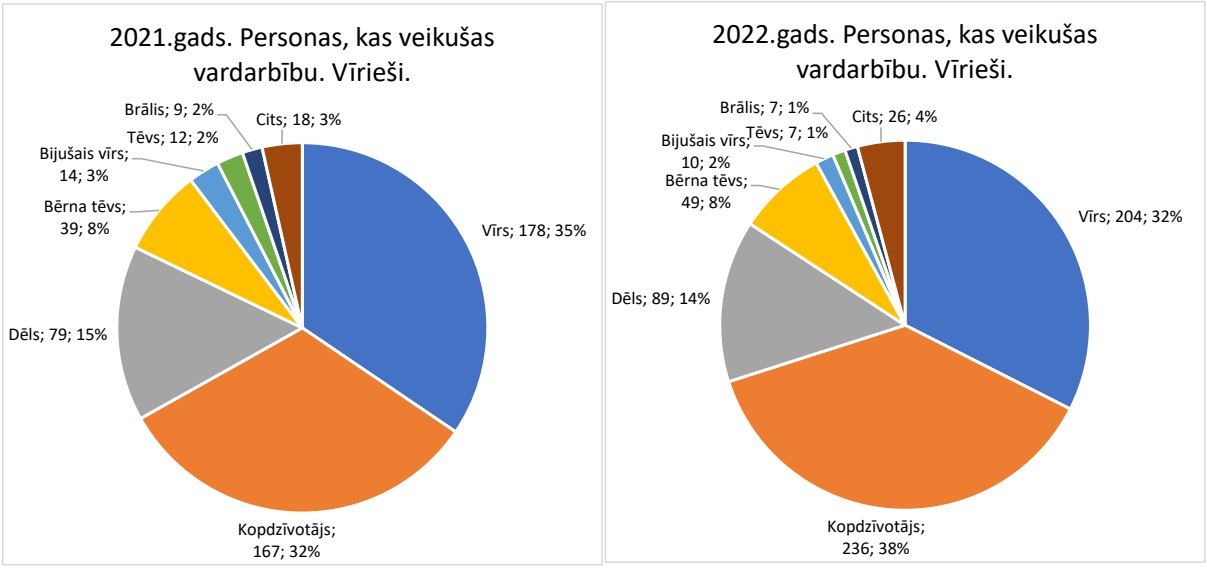

Avots: IeM IC dati

Aplūkojot vīriešu, kas veikušas vardarbību, vecumu (4.3. attēls), redzams, ka gan 2021.gadā, gan 2022. gadā lielākais īpatsvars vīriešu, kas veikuši vardarbību un par kuriem ir pieņemts lēmums par nošķiršanu, ir vecumā no 30-44 gadiem (2021. gadā – 46%, 2022. gadā – 49%). Otra lielāka grupa ir vīrieši vecumā no 45-59 gadiem (2021. gadā – 31%, 2022. gadā – 30%).

4.3. attēls. Personu, kas veikušas vardarbību, vecums. Vīrieši. 2021. un 2022. gads

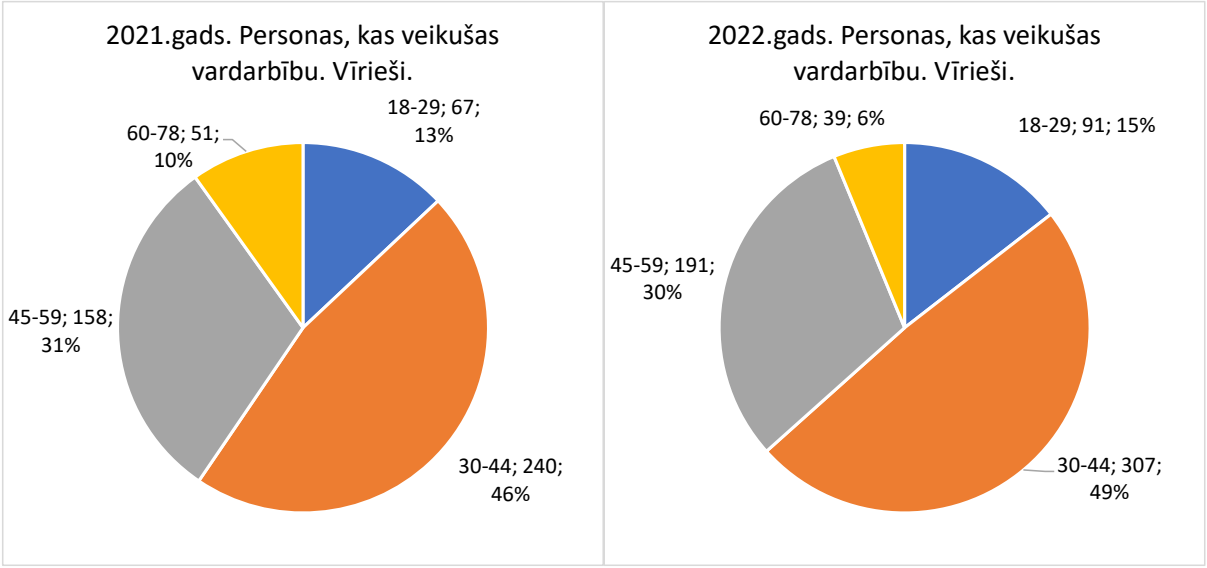

Avots: IeM IC dati

Administratīvie dati par sievietēm, kas veikušas vardarbību un par kurām ir pieņemts lēmums par nošķiršanu (2021. gadā 14 sievietes, 2022. gadā 21 sieviete), parāda, ka visbiežāk tās pēc attiecību statusa ir meitas, sievas vai kopdzīvotājas (4.4. attēls). Nelielais šo personu skaits ierobežo iespējas izdarīt vispārinošus secinājumus par viņu vecumu, tādēļ šādi dati šeit nav apkopoti.

4.4. attēls. Personas, kas veikušas vardarbību, pēc attiecību statusa. Sievietes. 2021. un 2022. gads

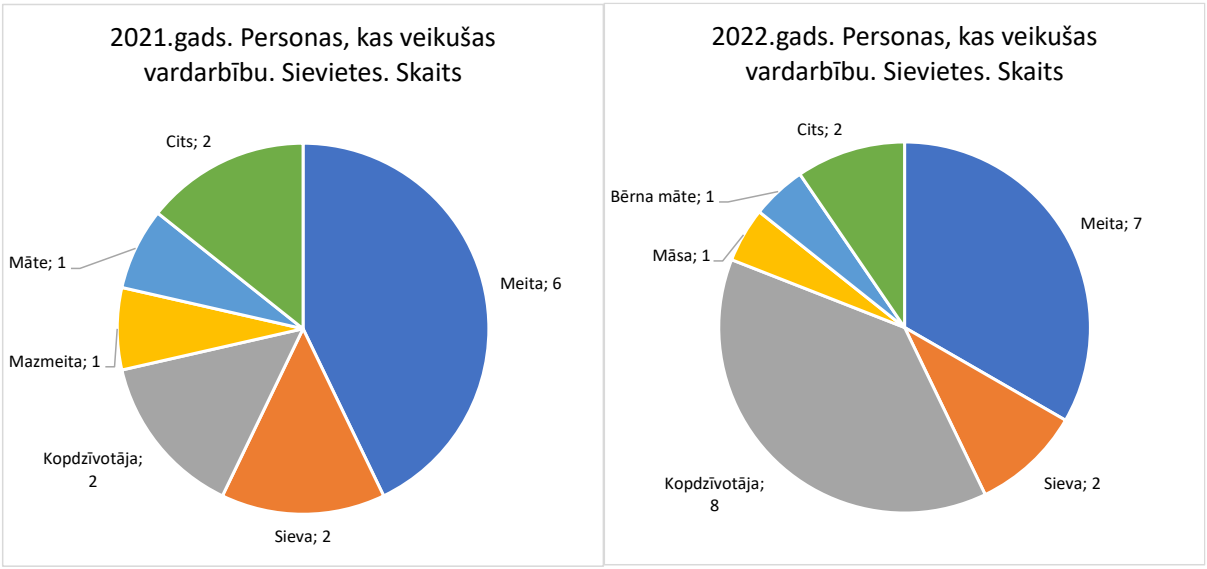

Avots: IeM IC dati

Valsts policijas uzdevumos ietilpst arī tiesas nolēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību izpildes kontrole, kuras pienākums ir abas puses iepazīstināt ar tiesas lēmumu un kontrolēt tā izpildi. Konstatējot pārkāpumu, atbilstoši Krimināllikuma 168.[1] pantam var tikt paredzēta krimināltiesiskā atbildība.

Saskaņā ar Valsts policijas apkopotajiem datiem[18] 2022. gadā ir saņemti 1124 **tiesas lēmumi par pagaidu aizsardzību pret vardarbību**, un tas ir par 147 lēmumiem vairāk nekā 2021. gadā (977). Valsts policijas 2022. gada publiskajā pārskatā arī norādīts, ka visbiežāk tiesa kā pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekli piemēro aizliegumu atbildētājam atrasties mājoklim, kurā pastāvīgi dzīvo prasītājs, tuvāk par tiesas lēmumā noteikto attālumu (2022. gadā 951 gadījums). Pagaidu aizsardzībai var tikt piemēroti arī šādi līdzekļi: pienākums atbildētājam atstāt mājokli, kurā pastāvīgi dzīvo prasītājs, un aizliegums atgriezties un uzturēties tajā; aizliegums atbildētājam atrasties mājoklim, kurā pastāvīgi dzīvo prasītājs, tuvāk par tiesas lēmumā noteikto attālumu; aizliegums atbildētājam uzturēties noteiktās vietās; aizliegums atbildētājam satikties ar prasītāju un uzturēt ar to fizisku vai vizuālu saskari; aizliegums atbildētājam jebkādā veidā sazināties ar prasītāju; aizliegums atbildētājam organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar prasītāju; aizliegums atbildētājam izmantot prasītāja datus.

Pieejamie dati par tiesā izskatīto lietu skaitu un pieņemto nolēmumu skaitu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību 2017.-2022. gadā parāda, ka pēdējos divos gados ir pieaudzis gan izskatīto lietu skaits par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, gan arī tiesas nolēmumu skaits par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, kas kopumā ir uzskatāma par pozitīvu tendenci, jo liecina par to, ka pieaugusi izpratne par pagaidu aizsardzības pret vardarbību nepieciešamību gan cietušo, gan tiesībsargājošo speciālistu vidū.

4.14. tabula. Izskatīto lietu skaits un pieņemto nolēmumu skaits par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. 2017.-2022. gads

	2017	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Izskatīto lietu skaits par pagaidu aizsardzību pret vardarbību*	1046	1028	1170	1156	1205	1428
Tiesas nolēmumu skaits par pagaidu aizsardzību pret vardarbību**	817	897	942	939	977	1124

Avots: *Tiesu darba datu portāla dati; ** Valsts policijas dati, kas iekļauti Valsts policijas gada pārskatos.

Valsts policijas dati arī liecina, ka 2022. gadā pieaudzis nolēmuma par aizsardzību pret vardarbību nepildīšanas (Krimināllikuma 168.[1]p.) gadījumu skaits. Ja 2021. gadā šādu gadījumu bija 520, tad 2022. gadā – 568. Atbilstoši tikuši uzsākti 484 kriminālprocesi pēc Krimināllikuma 168.[1] panta. 2021. gadā kriminālprocesi pēc Krimināllikuma 168.[1] panta tika uzsākti mazāk – 408.

Ar 2021. gada 1. jūliju Civilprocesa likuma[19] 250.[47] panta pirmās daļas 7.[1] punktā ir noteikts, ka viens no pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļiem ir pienākums atbildētājam apgūt sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai. Izskatot prasību, tiesa vai tiesnesis pēc savas iniciatīvas var piemērot Civilprocesa likuma 250.[47] panta pirmās daļas 7.[1] punktā minēto pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekli[20]. Ņemot vērā, ka pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzeklis – pienākums apgūt sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai ir nesen ieviests mehānisms, tā efektivitāte un iespējamie uzlabojumi būs izvērtējami pēc noteikta laika. Pieejamie

[18] Valsts policija (2023) Valsts policijas 2022. gada publiskais pārskats. Pieejams: https://www.vp.gov.lv/lv/media/18048/download?attachment .

[19] 1998. gada 14. oktobra Civilprocesa likums. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 3.11.1998., Nr. 326/330 https://www.vestnesis.lv/ta/id/50500-civilprocesa-likums.

[20] Civilprocesa likuma 250.[58] pants septītā *prim* daļa.

statistikas dati par personu skaitu, kam noteikts apgūt sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai parāda, ka 2021. gadā šāds pienākums noteikts 123 personām, bet 2022. gadā 363 personām tiesa uzlika par pienākumu apgūt kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai[21].

Rekomendācijas administratīvo datu monitoringam

- ✓ ***Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut statistikas datus par Valsts un pašvaldības policijas lēmumiem par nošķiršanu (lēmumu skaits, aizsargājamās personas un personas, kas veikusi vardarbību, dzimums, vecums, attiecību statuss);***
- ✓ ***Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut statistikas datus par tiesās izskatīto lietu skaitu un pieņemto nolēmumu skaitu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību;***
- ✓ ***Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut Valsts policijas datus par nolēmuma par aizsardzību pret vardarbību nepildīšanas (Krimināllikuma 168.[1]p.) gadījumu skaitu un uzsākto kriminālprocesu pēc Krimināllikuma 168.[1] panta. skaitu.***
- ✓ ***Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut statistikas datus par personu skaitu, kurām atbilstoši tiesas lēmumiem noteikts apgūt sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai.***

4.1.5. Policijas ziņojumi par apdraudējuma izvērtēšanu

Iepriekš minētais regulējums, ko paredz Ministru kabineta noteikumi Nr. 161 "Kārtība, kādā novērš vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību"[22], sākot no 2020. gada 1. augusta ir papildināts ar vēl vienu instrumentu vardarbības mazināšanai un novēršanai. Saskaņā ar šo regulējumu policijas darbiniekiem visā Latvijā ir noteikts vienots regulējums rīcībai vardarbības ģimenē gadījumos, kas paredz, ka policijas darbiniekam, ierodoties notikuma vietā, jānoskaidro notikuma apstākļi un jāsagatavo detalizēts ziņojums par notikumu.

Ziņojumā ir jāiekļauj informācija, kas palīdz ne tikai vispusīgi aprakstīt notikušo, atsevišķi runājot ar katru no iesaistītajām pusēm, bet arī fiksē pazīmes, kas norāda uz iespējamu tūlītēju vardarbības draudu risku.

Saskaņā ar Valsts policijas apkopoto informāciju[23] 2021. gadā tika sastādīti 4033 ziņojumi, kas tālāk arī nosūtīti pašvaldību sociālajiem dienestiem, bet 2022. gadā – 3957 ziņojumi. Tas nozīmē, ka no visiem izsaukumiem uz ģimenes konfliktiem, mazāk nekā 50% gadījumos policijas darbinieki uzskata, ka šajā gadījumā nepieciešams sagatavot ziņojumu un nosūtīt to sociālajam dienestam.

---

[21] Tiesu administrācija (2023) Pieaug pieteikumu skaits tiesai par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Pieejams: https://juristavards.lv/zinas/283315-pieaug-pieteikumu-skaits-tiesai-par-pagaidu-aizsardzibu-pret-vardarbibu/.

[22] 25.03.2014. Ministru kabineta noteikumi Nr.161 "Kārtība, kādā novērš vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/265314-kartiba-kada-novers-vardarbibas-draudus-un-nodrosina-pagaidu-aizsardzibu-pret-vardarbibu.

[23] Valsts policija (2023) Valsts policijas 2022. gada pārskats. Pieejams: https://www.vp.gov.lv/lv/media/15759/download?attachment.

Turpinājumā padziļināti analizēti Rīgas pašvaldības policijas dati par sagatavotajiem ziņojumiem. Vienlaikus jānorāda, ka būtu svarīgi nodrošināt, ka šādu analīzi ir iespējams veikt par šiem datiem visas Latvijas mērogā. Pētījumā veiktās padziļinātās intervijas un informācija iegūta fokusa grupu diskusiju laikā liecina, ka Iekšlietu ministrijā atbildīgās amatpersonas šo nepieciešamību apzinās, un tiek plānots, ka līdz 2025. gada 1.janvārim tas tiks nodrošināts.

2022. gada Rīgas pašvaldības policijas sniegtie dati par notikumiem, kas klasificēti kā ģimenes konflikti, parāda, ka no visiem 1351 fiksētajiem ģimenes konfliktiem 930 jeb 69% gadījumu ir aizpildīts ziņojums par apdraudējuma izvērtējumu, un tikai 13 gadījumos (1%) ir pieņemts lēmums par varmākas nošķiršanu. Salīdzinājumam 2021. gadā ir fiksēti 1334 gadījumi, un no tiem 851 jeb 64% gadījumu ir aizpildīts ziņojums par apdraudējuma izvērtējumu, un tikai 9 gadījumos (>1%) ir pieņemts lēmums par varmākas nošķiršanu (4.15. tabula).

4.15. tabula. Rīgas pašvaldības policijas dati: ģimenes konflikts un ziņojums par apdraudējuma izvērtējumu. Gadījumu skaits. 2021-2022

	2021	**2022**
Notikums: ģimenes konflikts	1334	1351
Aizpildīts ziņojums par apdraudējuma izvērtējumu	851	930
Pieņemts lēmums par varmākas nošķiršanu	9	13

Aplūkojot padziļināti pēdējo četru gadu Rīgas pašvaldības policijas datus par gadījumiem, kad ticis aizpildīts ziņojums par apdraudējuma izvērtējumu (vai 2019.- 2020. gadā – apdraudējuma izvērtējuma veidlapa), redzams, ka Rīgā šajos četros gados vidēji gadā ir 904 šādi ziņojumi. 87% gadījumu (vidēji šajos četros gados) aizsargājamā persona ir sieviete (4.16. tabula). Savukārt, persona, kas rada draudus, pēc pēdējo divu gadu datiem 85% gadījumu ir vīrietis. Lai gan ir vēlams, ka šajās situācijās aizsargājamā persona un persona, kas rada draudus, tiek aptaujātas šķirti, tas izdodas tikai ap 74% gadījumu (2021. gadā – 72%; 2022. gadā – 76%). Iespējams, tas ir tādēļ, ka ne vienmēr persona, kas rada draudus, tad, kad ierodas policija, vēl atrodas mājoklī. Saskaņā ar pēdējo divu gadu uzskaiti, persona, kas rada draudus, atrodas mājoklī vidēji 75% gadījumu (2021. gadā – 74%; 2022. gadā – 75%).

Dati par pēdējiem četriem gadiem liecina, ka divās trešdaļās gadījumu persona, kas rada draudus, ir reibuma stāvoklī. Dati parāda, ka reibuma stāvoklī esošo personu īpatsvars pēdējos gados ir pieaudzis (2019. gadā – 54%, 2020. gadā – 59%, 2021. gadā – 67%; 2022. gadā – 71%). Jāuzsver, ka vairāk nekā viena ceturtā daļa gadījumu ir arī tādi, kad aizsargājamā persona ir reibuma stāvoklī (2019. gadā – 24%, 2020. gadā – 27%, 2021. gadā – 33%; 2022. gadā – 30%). Vidēji gadā 20% no šiem konfliktiem notiek nepilngadīgas personas klātbūtnē (2019. gadā – 19%, 2020. gadā – 20%, 2021. gadā – 20%; 2022. gadā – 22%), un tātad konstatējama arī emocionālā vardarbība pret bērnu.

Redzami miesas bojājumi aizsargājamai personai šajos gadījumos ir fiksēti vidēji 13% gadījumu (2019. gadā – 13%, 2020. gadā – 12%, 2021. gadā – 14%; 2022. gadā – 14%). Vidēji gadā 6% gadījumu policijas darbinieks ir uzskatījis, ka aizsargājamai personai ir nepieciešama medicīniskā palīdzība (2019. gadā – 6%, 2020. gadā – 7%, 2021. gadā – 6%; 2022. gadā – 6%).

Pēdējos divos gados nozīmīga papildu informācija ir iegūta arī, aptaujājot cietušos, un šie dati parāda, ka 15% gadījumu aizsargājamā persona atzīst, ka ir materiālā atkarībā no personas, kas rada draudus. 60% gadījumu aizsargājamā persona ir arī iepriekš cietusi no tās personas vardarbības, kas rada draudus (2019. gadā – 71%, 2020. gadā – 59% (šajos gadījumos formulējums anketā bija "krīze notiek ilgstoši"), 2021. gadā – 53%; 2022. gadā – 55%).

Pārsteidzoši, ka kopumā pavisam neliels skaits aizsargājamo personu vēlas, lai tiktu pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu (2021. gadā – 1%; 2022. gadā – 4%) vai arī , lai tiktu pieņemts tiesas lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību (2021. gadā – 2%; 2022. gadā – 4%).

Tāpat jāuzsver, ka salīdzinoši ne tik bieži, persona, kas rada draudus, iepriekš jau bija nošķirta ar policijas lēmumu par nošķiršanu (2021. gadā – 3%; 2022. gadā – 4%) vai arī iepriekš ir bijusi nošķirta ar tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību (2021. gadā – 2%; 2022. gadā – 2%).

Narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu lietošana personām, kas rada draudus, ir fiksēta ievērojami retāk nekā regulāra alkohola lietošana. 2021. gadā 4%, bet 2022. gadā 5% personu, kas rada draudus, lietoja narkotiskās, psihotropās vai toksiskās vielas. Savukārt, alkoholiskos dzērienus regulāri (vairākas reizes nedēļā vai pārmērīgi) lietoja 58% personu, kas rada draudus, gan 2021. gadā, gan 2022. gadā. 2021. gadā – 10%, bet 2022. gadā – 12% gadījumu persona, kas rada draudus, ir draudējusi izdarīt pašnāvību vai mēģinājusi to izdarīt.

Apdraudētību saistībā ar bailēm, ka persona, kas rada draudus, kaitēs mājoklī esošai nepilngadīgai personai, 2021. gadā izjuta 9%, bet 2022. gadā – 10% aizsargājamo personu. Personīgu apdraudējumu (bailes, ka persona, kas rada draudus, nogalinās vai citādi fiziski kaitēs) 2021. gadā izjuta 37%, bet 2022. gadā – 38% aizsargājamo personu. Bailes, ka persona, kas rada draudus, kaitēs mājoklī esošām citām personām 2021. gadā izjuta 13%, bet 2022. gadā – 12% aizsargājamo personu.

4.16. tabula. Rīgas pašvaldības policijas dati: ziņojums par apdraudējuma izvērtējumu. Gadījumu skaits. 2019-2022

		2019	2020	2021	2022
Gadījumu skaits, kad tika aizpildīts Ziņojums par apdraudējuma izvērtējumu		918	916	851	930
	t.sk. aizsargājamā persona - sieviete	783	791	757	801
	t.sk. aizsargājamā persona - vīrietis	135	125	94	123
Persona, kas rada draudus - vīrietis		n/i	n/i	737	781
Persona, kas rada draudus - sieviete		n/i	n/i	100	129
Aizsargājamā persona un persona, kas rada draudus, ir aptaujātas šķirti		n/i	n/i	613	709
Persona, kas rada draudus, atrodas mājoklī		n/i	n/i	630	702
Aizsargājamā persona ir reibuma stāvoklī		221	244	284	277
Persona, kas rada draudus, ir reibuma stāvoklī		495	543	569	657
Konflikts notika nepilngadīgas personas klātbūtnē		172	187	166	207
Aizsargājamai personai ir redzami miesas bojājumi		119	111	115	128
Aizsargājamai personai ir nepieciešama medicīniskā palīdzība		51	62	50	58
Aizsargājamai personai ir citi pierādījumi par iespējamo vardarbību		n/i	n/i	34	49

	2019	2020	2021	2022
Aizsargājamā persona ir materiālā atkarībā no personas, kas rada draudus	n/i	n/i	127	135
Aizsargājamā persona ir iepriekš cietusi no tās personas vardarbības, kas rada draudus	652	539	453	511
Aizsargājamā persona vēlas, lai tiktu pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu	n/i	n/i	11	36
Aizsargājamā persona vēlas, lai tiktu pieņemts tiesas lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību	n/i	n/i	14	34
Persona, kas rada draudus, iepriekš bija nošķirta ar policijas lēmumu par nošķiršanu	n/i	n/i	28	40
Persona, kas rada draudus, iepriekš ir nošķirta ar tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību	n/i	n/i	16	22
Persona, kas rada draudus, lieto narkotiskās, psihotropās vai toksiskās vielas	n/i	n/i	36	47
Persona, kas rada draudus, regulāri (vairākas reizes nedēļā vai pārmērīgi) lieto alkoholiskos dzērienus	n/i	n/i	494	535
Persona, kas rada draudus, ir draudējusi izdarīt pašnāvību vai mēģinājusi to izdarīt	n/i	n/i	87	111
Aizsargājamā persona baidās, ka persona, kas rada draudus, kaitēs mājoklī esošai nepilngadīgai personai	n/i	n/i	77	92
Aizsargājamā persona baidās, ka persona, kas rada draudus, nogalinās vai citādi fiziski kaitēs aizsargājamai personai	n/i	n/i	316	355
Aizsargājamā persona baidās, ka persona, kas rada draudus, kaitēs mājoklī esošām citām personām	n/i	n/i	114	112

Avots: Rīgas pašvaldības policijas dati. Balstīts uz Rīgas pašvaldības policijas Profilakses, koordinācijas un statistikas nodaļas galvenās speciālistes Žannas Zujevas sagatavoto informāciju.

Rekomendācijas administratīvo datu monitoringam

- ✓ ***Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut statistikas datus par informāciju, kas iekļauta ziņojumos par notikumu. Šos datus nepieciešams apkopot centralizēti (Iekšlietu ministrijas Informācijas centrā) un nepieciešams nodrošināt, ka šie dati analīzei ir pieejami atvērtā anonimizētā formātā, proti, ir iespējama datu padziļināta analīze pēc vairākiem parametriem, izejot no analīzes mērķa.***

Pieejamā informācija: Vispārējo tendenču raksturojums Valsts policijas pārskatos un detalizēti Rīgas pašvaldības policijas dati.

Pilnveidojamā informācija:

- ✓ ***Ziņojumu par apdraudējumu dati visas Latvijas mērogā ir jāapkopo par katru no ziņojumā iekļautajiem rādītājiem, tajā skaitā, aizsargājamās personas un personas, kas rada draudus, vecums un dzimums, vai ir aptaujātas šķirti; vai persona, kas rada draudus, atrodas mājoklī; vai aizsargājamai personai ir redzami miesas bojājumi; vai aizsargājamai personai ir nepieciešama medicīniskā palīdzība; vai konflikts notika nepilngadīgā klātbūtnē; vai aizsargājamās personas baidās, ka persona, kas rada draudus, nogalinās vai citādi fiziski kaitēs; vai baidās, ka persona, kas rada draudus, kaitēs mājoklī esošām nepilngadīgām***

personām; vai baidās, ka persona, kas rada draudus, kaitēs mājoklī esošām citām personām; vai ir materiālā atkarībā no personas, kas rada draudus; vai iepriekš ir cietusi no personas, kas rada draudus, vardarbības; vai iepriekš ir bijis pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu; vai iepriekš ir bijis pieņemts tiesas lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību; vai persona, kas rada draudus, lieto narkotiskās, psihotropās vai toksiskās vielas; vai persona, kas rada draudus, regulāri (vairās reizes nedēļā vai pārmērīgi) lieto alkoholiskos dzērienus; vai persona, kas rada draudus, ir draudējusi izdarīt pašnāvību vai mēģinājusi to izdarīt; vai vēlas, lai tiktu pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu; vai vēlas, lai tiktu pieņemts tiesas lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību; vai notikuma vietā persona, kas rada draudus, atrodas reibuma stāvoklī.

4.1.6. Dati par administratīvo atbildību par maznozīmīgu miesas bojājumu nodarīšanu

2020. gada 7. maija Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā[24] 12. pants nosaka sodus par maznozīmīga miesas bojājuma nodarīšanu. 12. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka "par maznozīmīga miesas bojājuma, tas ir, miesas bojājuma, kas izraisījis īslaicīgas, maznozīmīgas sekas, bet nav izraisījis veselības traucējumu vai vispārējo darbspēju zaudējumu, nodarīšanu piemēro naudas sodu no četrdesmit divām līdz simt naudas soda vienībām". 12. panta otrā daļa nosaka, ka "par šā panta pirmajā daļā minēto pārkāpumu, ja tas izdarīts pret personu, ar kuru pārkāpējs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru pārkāpējs ir vai ir bijis pastāvīgās intīmās attiecībās, vai pret personu, ar kuru pārkāpējam ir kopīga (nedalīta) saimniecība, piemēro naudas sodu no astoņdesmit sešām līdz simt četrdesmit naudas soda vienībām". Tātad var vispārināt, ka 12. panta otrā daļa nosaka sodu par maznozīmīga miesas bojājuma nodarīšanu ģimenē.

Pirms šī regulējuma spēkā bija Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss[25] (LAPK, zaudējis spēku ar 01.07.2020.), kur regulējums bija līdzīgs. LAPK 167.^{2} panta otrā daļa arī noteica augstāku sodu par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu "pret personu, ar kuru pārkāpējs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru pārkāpējs ir vai ir bijis nereģistrētās laulāto attiecībās, vai pret personu, ar kuru pārkāpējam ir kopīga (nedalīta) saimniecība", un tas paredzēja naudas sodu no četrsimt trīsdesmit līdz septiņsimt eiro.

IeM IC sniegtie dati par LAPK 167.^{2} panta administratīvo lietvedību parāda (4.17. tabula), ka laika periodā no 2017. – 2019.gadam vidēji gadā tika sastādīti 955 protokoli par maznozīmīga miesas bojājuma nodarīšanu (LAPK 167.^{2} panta pirmā daļa). 270 protokoli vidēji gadā tika sastādīti par maznozīmīga miesas bojājuma nodarīšanu ģimenē (pret personu, ar kuru pārkāpējs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru pārkāpējs ir vai ir bijis nereģistrētās laulāto attiecībās, vai pret personu, ar kuru pārkāpējam ir kopīga (nedalīta) saimniecība) (LAPK 167.^{2} panta otrā daļa). Vidēji gadā šajā laika periodā no visiem gadījumiem par maznozīmīga

[24] 2020. gada 7. maija Administratīvo sodu likums par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā. Publicēts oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis", 20.05.2020., Nr. 96 https://www.vestnesis.lv/op/2020/96.1.

[25] 1984. gada 7. decembra Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss. Publicēts Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 51, 20.12.1984.

miesas bojājuma nodarīšanu 690 gadījumos jeb 72% tika piemērots naudas sods. Par maznozīmīga miesas bojājuma nodarīšanu ģimenē vidēji gadā 217 gadījumos jeb 80% (no gadījumiem ģimenē) ticis piemērots naudas sods. Savukārt, audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi no visiem gadījumiem par maznozīmīga miesas bojājuma nodarīšanu ir piemēroti 94 gadījumos jeb 10% gadījumu. Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi par maznozīmīga miesas bojājuma nodarīšanu ģimenē vidēji gadā ticis piemērots 2 gadījumos jeb mazāk nekā 1% (no gadījumiem ģimenē). Vēl administratīvās lietvedības informācija atklāj, ka vidēji gadā 115 gadījumos jeb 12% ir tikusi izbeigta lietvedība (LAPK 239. p); par maznozīmīga miesas bojājuma nodarīšanu ģimenē vidēji gadā lietvedība ir izbeigta 41 gadījumā jeb 15%.

4.17. tabula. Sastādītie protokoli par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu. LAPK 167.[2] pants. 2017-2021.

	Sastādīto protokolu skaits	**Personu skaits, kam sastādīti protokoli**	**Izteikts brīdi-nājums**	**Piemērots naudas sods**	**Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi**	**Izbeigta lietvedība (LAPK 239.p)**	**Izteikts mutvārdu aizrādījums (LAPK 21.p.)**
2017							
167.[2] pirmā daļa	902	889	10	647	88	122	21
167.[2] otrā daļa	268	256	0	212	3	40	7
2018							
167.[2] pirmā daļa	985	954	4	678	106	123	17
167.[2] otrā daļa	292	276	1	227	3	53	4
2019							
167.[2] pirmā daļa	979	933	3	745	88	99	17
167.[2] otrā daļa	249	238	1	213	0	30	4
2020. ***(LAPK zaudēja spēku ar 01.07.2020.).***							
167.[2] pirmā daļa	612	588	0	465	53	71	11
167.[2] otrā daļa	188	181	0	155	0	24	5
2021. ***(LAPK zaudēja spēku ar 01.07.2020.).***							
167.[2] pirmā daļa	13	13	0	9	0	4	0

167.[2] otrā daļa	2	2	0	1	0	1	0

Avots: IeM IC dati

IeM IC sniegtie dati par Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 12. panta pirmās un otrās daļas lietvedību atklāj (4.18. tabula), ka pēc 12. panta pirmās daļas uzsākto procesu skaits 2021. gadā ir 2216, bet 2022. gadā mazliet vairāk – 2613. Savukārt, pēc 12. panta otrās daļas uzsākto procesu skaits 2021. gadā ir 447, bet 2022. gadā mazliet vairāk – 511.

Personu skaits, pret kurām uzsākti procesi pēc 12. panta pirmās daļas, 2021. gadā ir 735, bet 2022. gadā mazliet vairāk – 833. Personu skaits, pret kurām uzsākti procesi pēc 12. panta otrās daļas 2021. gadā ir 218, bet 2022. gadā mazliet vairāk – 257. Jāuzsver, ka personu skaits, pret kurām uzsākti procesi, ir mazāks nekā uzsākto procesu skaits, jo procesu var uzsākt bez pie administratīvās atbildības saucamās personas, proti, par faktu jeb notikumu uz saņemto ziņu pamata.

Personu skaits, kurām piemērots naudas sods pēc 12. panta pirmās daļas, 2021. gadā ir 631, bet 2022. gadā mazliet vairāk – 653. Personu skaits, kurām piemērots naudas sods pēc 12. panta otrās daļas 2021. gadā ir 202, bet 2022. gadā – 239. Savukārt, atteikums uzsākt administratīvā pārkāpuma procesu, pēc 12. panta pirmās daļas, 2021. gadā bija 198 gadījumos, 2022. gadā – 251 gadījumā. Atteikums uzsākt administratīvā pārkāpuma procesu pēc 12. panta otrās daļas 2021. gadā bija 42 gadījumos, 2022. gadā – 98 gadījumos.

4.18. tabula. Uzsāktie procesi par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu. Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 12. pants. 2020-2022. gads.

Gads	Pants	Uzsākto procesu skaits	Personu skaits, pret kurām uzsākti procesi	Piemērots naudas sods	Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi	Atteikums uzsākt administratīvā pārkāpuma procesu
2020*	12.panta pirmā daļa	962	302	141	8	64
	12.panta otrā daļa	193	89	50	1	12
2021	12.panta pirmā daļa	2216	735	631	28	198
	12.panta otrā daļa	447	218	202	1	42
2022	12.panta pirmā daļa	2613	833	653	57	251
	12.panta otrā daļa	511	257	239	0	98

* LAPK zaudēja spēku ar 01.07.2020. Pārejas gads. Dati jāskata kopā ar LAPK 2020. gada datiem.
Avots: IeM IC dati

IeM IC sniegtie dati par Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 12. panta pirmās un otrās daļas lietvedību liecina (4.19. tabula), ka 2021. gadā par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu sodīta 631 persona (12. panta pirmā daļa), savukārt par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu ģimenē sodītas 202 personas (12. panta otrā daļa). 2022. gadā par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu sodītas 653 personas (12. panta pirmā daļa), bet par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu ģimenē sodītas 238 personas (12. panta otrā daļa). 2020. gads nav apskatīts, jo tas uzskatāms par pārejas gadu, kad būtu jāskata gan dati par LAPK 167.^{2} panta administratīvo lietvedību, gan dati par Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 12. panta pirmās un otrās daļas lietvedību, bet uzskaites principi ir mazliet atšķirīgi un sniedz atšķirīgu informāciju.

Pieejamā statistika atsevišķi nodala personas ar statusu "pie atbildības saucamā persona", un šeit ir tie gadījumi, kad nepilngadīgajiem pārkāpējiem ir piemēroti audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi. 2021. gadā par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu pie atbildības tika sauktas 27 nepilngadīgas personas (12. panta pirmā daļa), savukārt par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu ģimenē – viena persona (12. panta otrā daļa). 2022. gadā par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu pie atbildības tika sauktas 57 nepilngadīgas personas (12. panta pirmā daļa), bet par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu ģimenē – neviena nepilngadīga persona (12. panta otrā daļa).

Pieejamā statistika par cietušajiem no maznozīmīgiem miesas bojājumiem atklāj, ka 2021. gadā no maznozīmīgiem miesas bojājumiem cietušas 486 personas (12. panta pirmā daļa), savukārt par maznozīmīgiem miesas bojājumiem no ģimenes locekļiem cietušas 147 personas (12. panta otrā daļa). 2022. gadā no maznozīmīgiem miesas bojājumiem cietušas 533 personas (12. panta pirmā daļa), savukārt par maznozīmīgiem miesas bojājumiem no ģimenes locekļiem cietušas 180 personas (12. panta otrā daļa).

4.19. tabula. Lietu skaits par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu. Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 12. panta pirmā un otrā daļa. 2020-2022.

	Sodītās personas			**Pie atbildības saucamās personas***			**Cietušie**		
	Visi	Vīrieši	Sievietes	**Visi**	Vīrieši	Sievietes	**Visi**	Vīrieši	Sievietes
2020 ***(LAPK zaudēja spēku ar 01.07.2020.). Pārejas gads. Dati jāskata kopā ar datiem par LAPK.***									
12.p. pirmā daļa	141	116	25	8	6	2	76	56	20
12.p. otrā daļa	50	44	6	1	1	0	26	3	23
2021									
12.p. pirmā daļa	631	521	110	27	20	7	486	308	178

12.p. otrā daļa	202	192	10	1	1	0	147	20	127
2022									
12.p. pirmā daļa	653	538	115	57	50	7	533	348	185
12.p. otrā daļa	238	219	19	0	0	0	180	17	163

* Personas statuss "Pie atbildības saucamā persona" nozīmē, ka nepilngadīgajam ir piemēroti audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi.
Avots: IeM IC dati

Aplūkojot pieejamos statistikas datus dzimuma griezumā, redzamas būtiskas atšķirības starp iesaistītajiem maznozīmīgu miesas bojājumu nodarīšanā vispār (12. panta pirmā daļa) un iesaistītajiem maznozīmīgu miesas bojājumu nodarīšanā ģimenē (12. panta otrā daļa). Starp sodītām personām pēc 12. panta pirmās daļas 2021. gadā 83% bija vīrieši, bet 2022. gadā – 82% bija vīrieši. Starp sodītām personām pēc 12. panta otrās daļas 2021. gadā 95% bija vīrieši, bet 2022. gadā – 92% bija vīrieši. Savukārt cietušo vidū pēc 12. panta pirmās daļas 2021. gadā 63% bija vīrieši, bet 2022. gadā – 65% bija vīrieši. Starp sodītām personām pēc 12. panta otrās daļas 2021. gadā 14% bija vīrieši, bet 2022. gadā – 9% bija vīrieši. Citiem vārdiem sakot, cietušo vidū no maznozīmīgiem miesas bojājumiem, kas veikti ģimenē, sieviešu īpatsvars ir būtiski augstāks un 2021. gadā veido 86%, bet 2022. gadā – 91%.

Dažādu vecuma grupu analīze par 2021. un 2022. gadā sodītām personām (4.5. attēls) parāda, ka maznozīmīgus miesas bojājumus pēc 12. panta pirmās daļas biežāk izdara vīrieši vecumā no 18-44 gadiem. Skatot atsevišķi vecumu grupas sieviešu vidū, redzams, ka arī sieviešu vidū sodītās personas biežāk ir vecumā no 18-44 gadiem.

4.5. attēls. Personu, kas sodītas par maznozīmīgu miesas bojājumu nodarīšanu, skaits. 12. panta pirmā daļa. Dzimums un vecums. 2021. un 2022. gads

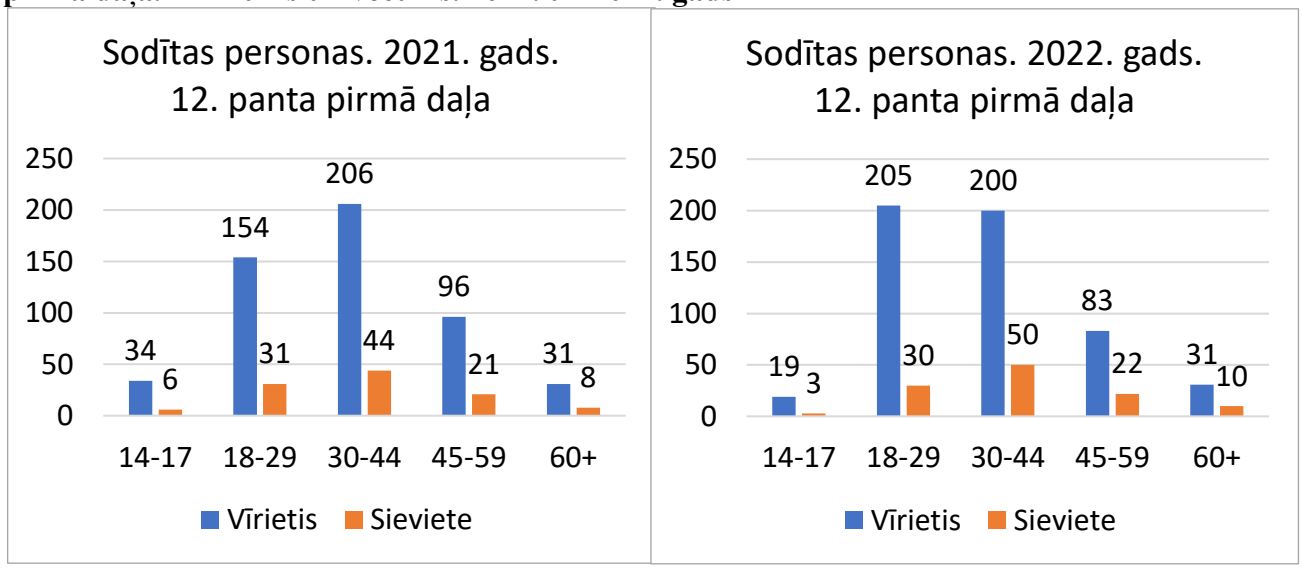

Avots: IeM IC dati

Atšķirīgas vecuma grupu tendences vērojamas, aplūkojot statistikas datus par 2021. un 2022. gadā sodītām personām pēc 12. panta otrās daļas (4.6. attēls). Redzams, ka par maznozīmīgu miesas bojājumu nodarīšanu ģimenē biežāk sodīti ir vīrieši vecumā no 30-44 gadiem, un otrā visbiežāk izplatītā vecuma grupa ir vīrieši vecumā no 45-59 gadiem. Sieviešu skaits, kas sodītas pēc 12. panta otrās daļas, ir pārāk neliels, lai novērotu kādas skaidras tendences vecuma grupu ziņā.

4.6. attēls. Personu, kas sodītas par maznozīmīgu miesas bojājumu nodarīšanu ģimenē, skaits. 12. panta otrā daļa. Dzimums un vecums. 2021. un 2022. gads

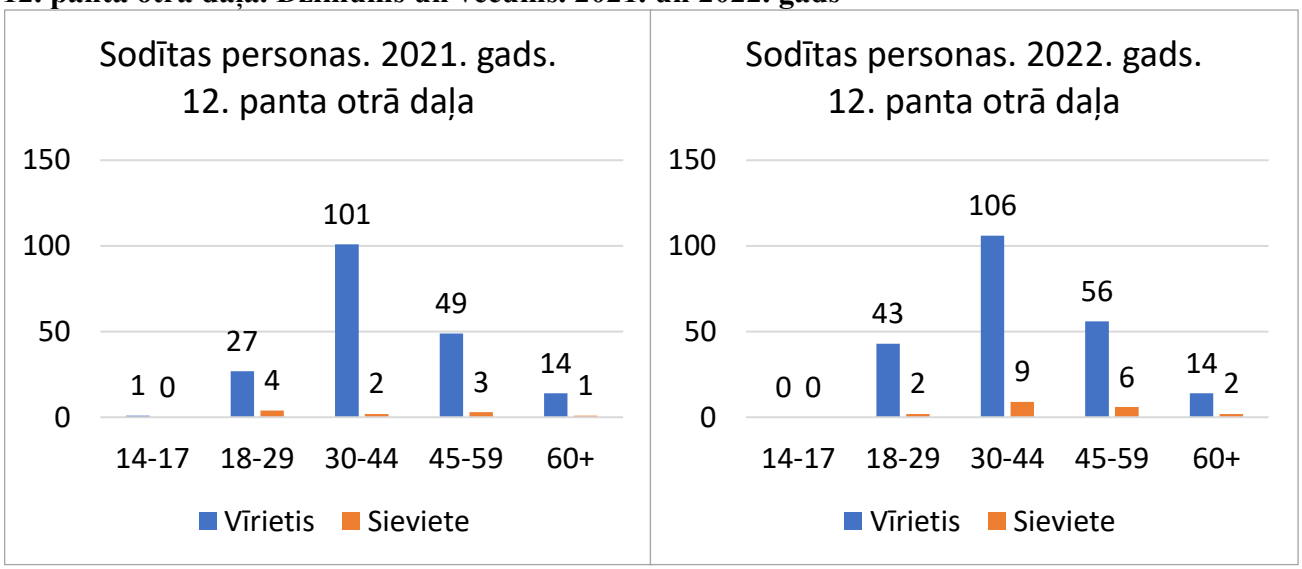

Avots: IeM IC dati

Vecuma grupu analīze par personām, kas cietušas no maznozīmīgiem miesas bojājumiem pēc 12. panta pirmās daļas 2021. un 2022. gadā (4.7. attēls), parāda, ka cietušās personas biežāk vīrieši vecumā no 18-44 gadiem. Skatot atsevišķi vecumu grupas sieviešu vidū, redzams, ka sieviešu vidū cietušās personas pēc 12. panta pirmās daļas arī biežāk ir vecumā no 18-44 gadiem.

4.7. attēls. Personu, kas cietušas no maznozīmīgu miesas bojājumu nodarīšanas, skaits. 12. panta pirmā daļa. Dzimums un vecums. 2021. un 2022. gads

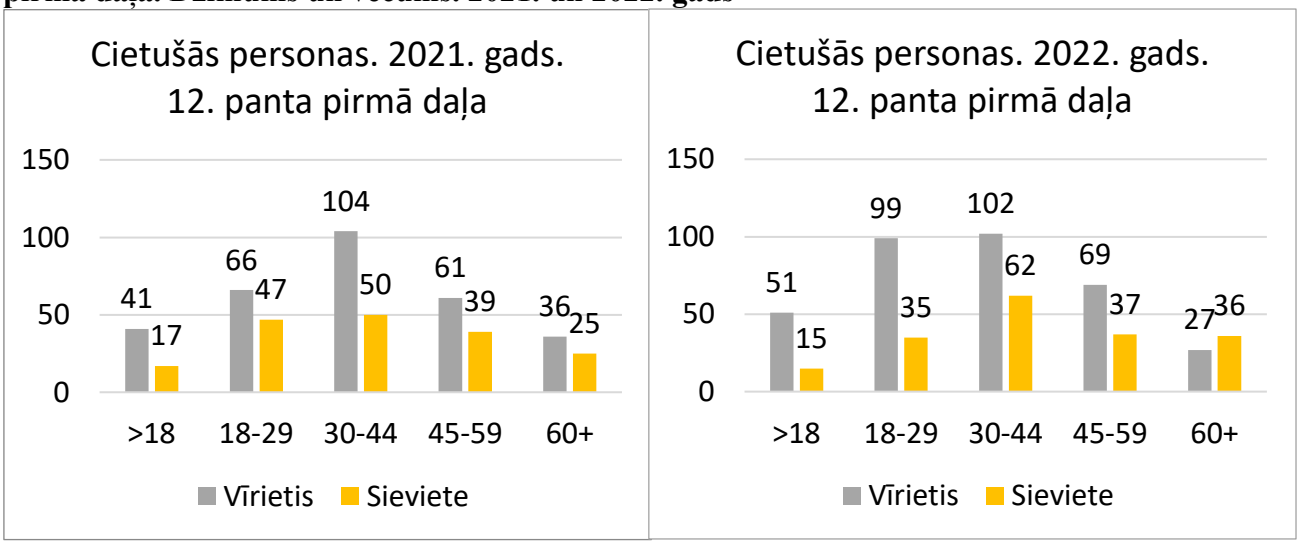

Avots: IeM IC dati

Aplūkojot statistikas datus par cietušām personām pēc 12. panta otrās daļas (4.8. attēls), kas bijušas pakļautas maznozīmīgu miesas bojājumu nodarīšanai ģimenē, redzams, ka 2021. un 2022. gadā lielākais skaits cietušo ir sievietes vecumā no 30-44 gadiem. Cietušo vīriešu skaits saskaņā ar 12. panta otro daļu ir pārāk neliels, lai novērotu kādas skaidras tendences vecuma grupu ziņā.

4.8. attēls. Personu, kas cietušas no maznozīmīgu miesas bojājumu nodarīšanas ģimenē, skaits. 12. panta otrā daļa. Dzimums un vecums. 2021. un 2022. gads

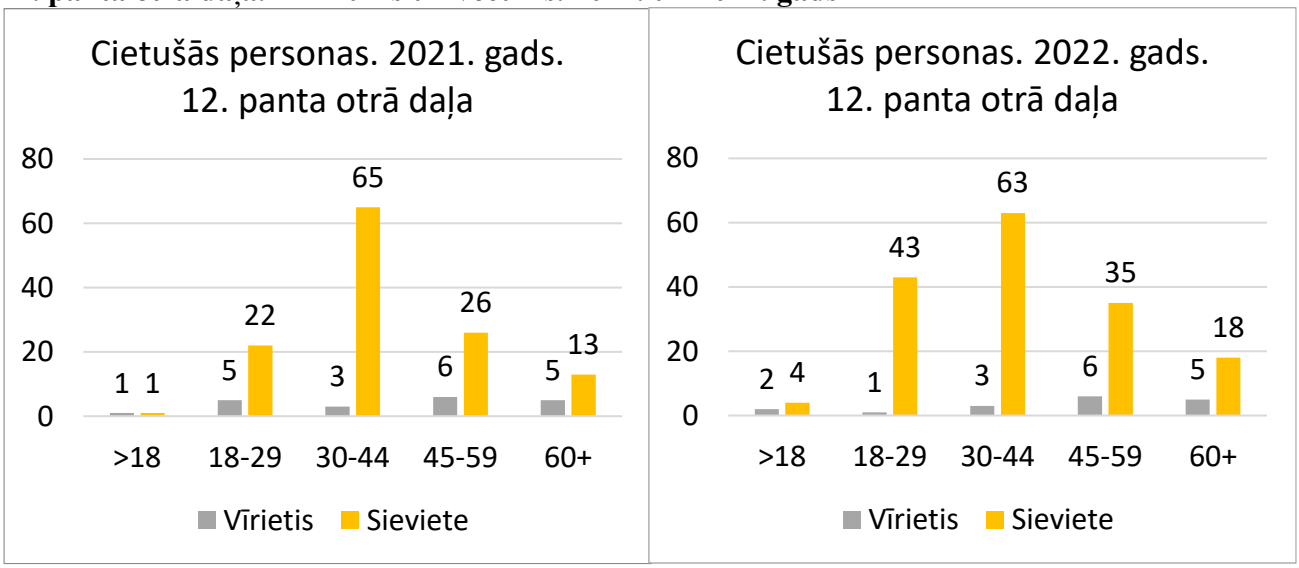

Avots: IeM IC dati

Rekomendācijas administratīvo datu monitoringam

- ✓ ***Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut statistikas datus, ko apkopo IeM IC par Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 12. panta pirmās un otrās daļas lietvedību.***

Pieejamā informācija:

- ✓ ***Nozīmīgs tendenču rādītājs ir vecuma un dzimuma statistika par 12. panta pirmās un otrās daļas lietvedību (gan par cietušajiem, gan sodītām personām). Tāpat nozīmīgs rādītājs ir dati par nepilngadīgajām jeb pie atbildības saucamajām personām.***
- ✓ ***Tāpat nozīmīga informācija, ko nepieciešams monitorēt, ir dati par pieņemtajiem sodiem un izbeigtām lietvedībām attiecībā uz šiem likuma pantiem.***

Pilnveidojamā informācija:

- ✓ ***Nozīmīgi būtu apkopot datus ne tikai par gadījumiem, bet arī par unikālām personām, jo šobrīd pieejamie dati nesniedz informāciju, cik no šiem gadījumiem ir unikālas cietušās personas, un cik – atkārtoti cietušas. Iespēju robežās datu uzkrāšanu un apkopošanu šajos aspektos būtu nepieciešams pilnveidot.***

Administratīvā atbildība saistībā ar pārkāpumiem pret bērniem

Administratīvo atbildību saistībā ar pārkāpumiem pret bērniem nosaka Bērnu tiesību aizsardzības likuma[26] normas. BTAL 81. pants par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu paredz, ka "par pamešanu novārtā, fizisku vai emocionālu vardarbību pret bērnu piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz simt četrdesmit naudas soda vienībām. Šī ir 12.12.2019. likuma redakcija ar grozījumiem, kas izdarīti ar 11.11.2021. likumu, kas stājas spēkā 08.12.2021.

Jānorāda, ka iepriekš šo aspektu regulēja Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss[27] (LAPK, zaudējis spēku ar 01.07.2020.), kur LAPK 172.^{2} pants par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu noteica, ka "par fizisku vai emocionālu vardarbību pret bērnu izsaka brīdinājumu vai uzliek naudas sodu līdz četrsimt *euro"* (21.06.2018. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 05.07.2018.; pirms tam bija cits naudas soda apmērs, kas atšķīrās arī atkārtotajiem gadījumiem un tad, ja to izdarījušas amatpersonas).

Līdz ar to laika periodā no 2017-2022. gadam pieejamie statistikas dati iedalās divos posmos: dati par administratīvo lietvedību pēc LAPK 172.^{2} panta, un dati par administratīvo lietvedību pēc Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta.

IeM IC sniegtie dati par LAPK 172.^{2} panta administratīvo lietvedību laika periodā no 2017-2020. gadam parāda, ka dažādos uzskaites gados bijusi atšķirīga pieeja, kā tiek uzskaitīti pārkāpumi, kas saistīti ar LAPK 172.^{2} pantu (4.20. tabula). Tas apgrūtina iespējas veikt administratīvo datu salīdzināšanu. Aplūkotajā laika periodā gads, kurā ir vislielākais sastādīto protokolu skaits, ir 2019. gads, kad tika sastādīti 1529 protokoli (nākamais 2020. gads salīdzinājumam nav izmantojams, jo uzskatāms par pārejas gadu, kad no 2020. gada 1.jūlija LAPK zaudēja spēku). Personu skaits, kam 2019. gadā sastādīts pārkāpuma protokols, ir 1447. 698 personām šajā gadā piemērots naudas sods. 171 gadījumā ir ticis pieņemts lēmums izbeigt lietvedību.

4.20. tabula. Sastādīto administratīvo protokolu skaits par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu. LAPK 172.^{2} pants. 2017-2020.

	Sastādīto protokolu skaits	**Personu skaits, kam sastādīti protokoli**	**Izteikts brīdinā-jums**	**Piemērots naudas sods**	**Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi**	**Izbeigta lietvedība (LAPK 239.p)**	**Izteikts mutvārdu aizrādījums (LAPK 21.p.)**
2017							
172.^{2} pirmā daļa	1024	992	263	464	59	122	27
172.^{2} otrā daļa	69	63	0	45	1	5	6

[26] 1998. gada 19. jūnija Bērnu tiesību aizsardzības likums. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 8.07.1998., Nr. 199/200 https://www.vestnesis.lv/ta/id/49096-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likums.

[27] 1984. gada 7. decembra Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss. Publicēts Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 51, 20.12.1984.

2018							
172.[2] pants	367	355	84	209	29	33	15
172.[2] pirmā daļa	977	939	245	454	72	77	32
172.[2] otrā daļa	58	54	1	48	0	5	2
2019							
172.[2] pants	1529	1447	400	698	119	171	71
2020*							
172.[2] pants	999	954	211	497	73	109	17
2021							
172.[2] pants	2	2	1	0	0	0	0

* LAPK zaudēja spēku ar 01.07.2020. Pārejas gads. Dati jāskata kopā ar datiem par Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. pantu.
Avots: IeM IC dati

IeM IC sniegtie dati par LAPK 172.[2] panta pārkāpēju dzimum un vecumu (4.21. tabula), parāda, ka sieviešu pārkāpēju vidējais vecums 2017. gadā bija 42 gadi, vīriešu – 39 gadi. No 160 pārkāpējiem, 22 personas jeb 14% bija nepilngadīgi. 2018. gadā sieviešu pārkāpēju vidējais vecums bija 41 gadi, vīriešu – 39 gadi. No 246 pārkāpējiem, 33 personas jeb 13% bija nepilngadīgi. 2019. gadā sieviešu pārkāpēju vidējais vecums bija 41 gads, vīriešu – 40 gadi. No 129 pārkāpējiem, 21 persona jeb 16% bija nepilngadīgi. Dati par cietušajiem šajā laika periodā netika apkopoti.

2020. gads šajā analīzē detalizēti nav apskatīts, jo tas uzskatāms par pārejas gadu, kad būtu jāskata gan dati par LAPK 172.[2] panta administratīvo lietvedību, gan dati par Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta lietvedību, bet uzskaites principi ir mazliet atšķirīgi un sniedz atšķirīgu informāciju.

4.21. tabula. Sastādīto administratīvo protokolu skaits par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu. LAPK 172.[2] pants. 2017-2020.

Gads	Protokolu skaits pēc pārkāpēja dzimuma		Pārkāpēju skaits	Pārkāpēja dzimums			
	Vīrietis	Sieviete		Vīrietis (skaits)	Vīrietis (%)	Sievietes (skaits)	Sievietes (%)
2017	601	231	160	88	55%	72	45%
2018	829	313	246	140	57%	106	43%
2019	877	340	129	65	50%	64	50%
2020*	546	235	123	65	53%	58	47%

* LAPK zaudēja spēku ar 01.07.2020. Pārejas gads. Dati jāskata kopā ar datiem par Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. pantu.
Avots: IeM IC dati

IeM IC dati par administratīvo lietvedību pēc Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta 2021. gadā (4.22. tabula) atklāj, ka 2021. gadā un 2022. gadā ir līdzīgs uzsākto procesu skaits (atbilstoši 1728 un

1792 procesi). Personu skaits, pret kurām uzsākti procesi, ir mazāks nekā uzsākto procesu skaits, jo procesu var uzsākt bez pie atbildības saucamās personas (par faktu vai saņemot ziņas). Personu skaits, pret kurām uzsākti procesi, ir iekļauts apkopotajos datos, ja pie atbildības saucamā persona, uzsākot procesu, ir jau zināma (tiek norādīta lēmumā par procesa uzsākšanu). Redzams, ka 2021. gadā un 2022. gadā personu skaits, pret kurām uzsākti procesi, ir atbilstoši 1220 un 1287 personas. Naudas sods kopumā ir piemērots 2021. gadā 690 personām, bet 2022. gadā – 796 personām. Atteikums uzsākt administratīvā pārkāpuma procesu ir atbilstoši 119 gadījumi 2021. gadā un 155 gadījumi 2022. gadā.

4.22. tabula. Administratīvā lietvedība par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81.pants. 2020-2022.

	Uzsākto procesu skaits	Personu skaits, pret kurām uzsākti procesi	Piemērots brīdinājums	Piemērots naudas sods	Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi	Atteikums uzsākt administratīvā pārkāpuma procesu
2020*	760	473	78	175	22	32
2021	1728	1220	317	690	87	119
2022	1792	1287	313	796	127	155

* LAPK zaudēja spēku ar 01.07.2020. Pārejas gads. Dati jāskata kopā ar datiem par LAPK 172.[2] pantu.
Avots: IeM IC dati

IeM IC dati par sodītām personām pēc Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta 2021. gadā parāda (4.23. tabula), ka kopumā par šo nodarījumu šajā gadā tika sodītas 1007 personas (717 vīrieši un 290 sievietes). 2022. gadā par šo nodarījumu tika sodītas 1109 personas (776 vīrieši un 333 sievietes). Redzams, ka pēdējo divu gadu laikā sodīto personu skaits pieaudzis, bet sodīto vīriešu – sieviešu proporcija saglabājas līdzīga (2021. gadā – 71% pret 29%; 2022. gadā – 70% pret 30%). Savukārt audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi 2021. gadā tika noteikti 87 personām vecumā no 11 līdz 17 gadiem (60 vīriešiem un 27 sievietēm). 2022. gadā audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi tika noteikti 127 personām vecumā no 11 līdz 17 gadiem (104 vīriešiem un 23 sievietēm).

4.23. tabula. Administratīvie pārkāpumi par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu. Sodītās personas un cietušie. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. pants. 2020-2022.

	Sodītās personas			Pie atbildības saucamās personas*			Cietušie		
	Visi	Vīrieši	Sievietes	**Visi**	Vīrieši	Sievietes	**Visi**	Vīrieši	Sievietes
2020*	253	168	85	22	12	10	88	45	43
2021	1007	717	290	87	60	27	411	227	184
2022	1109	776	333	127	104	23	626	310	316

* Personas statuss "Pie atbildības saucamā persona" nozīmē, ka nepilngadīgajam ir piemēroti audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi.
** LAPK zaudēja spēku ar 01.07.2020. Pārejas gads. Dati jāskata kopā ar datiem par LAPK 172.[2] pantu.
Avots: IeM IC dati

Cietušas personas pēc Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta 2021. gadā bija 411 (227 vīrieši un 184 sievietes). 2022. gadā cietušas personas pēc Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta 2021. gadā bija 626 (310 vīrieši un 316 sievietes).

Jānorāda, ka pieejamie dati nesniedz informāciju par atkārtotiem nodarījumiem, kā arī to, vai fiziskā un emocionālā vardarbība pret bērnu ir notikusi ģimenē vai no amatpersonas puses, mājās, kādā iestādē vai publiskā vietā (uz ielas, pagalmā un tml.).

IeM IC dati par sodīto personu pēc Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta dzimuma un vecuma sadalījumā 2021. un 2022. gadā atklāj, ka sodīto personu vidū ar lielu skaitlisku izrāvienu visbiežāk ir vīrieši vecumā no 30-40 gadiem (4.9. attēls). Otra lielākā sodīto personu grupa ir vīrieši vecumā no 45-59 gadiem.

4.9. attēls. Sodītās personas par fizisku vai emocionālu vardarbību. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. pants. Dzimums un vecums. 2021. un 2022. gads

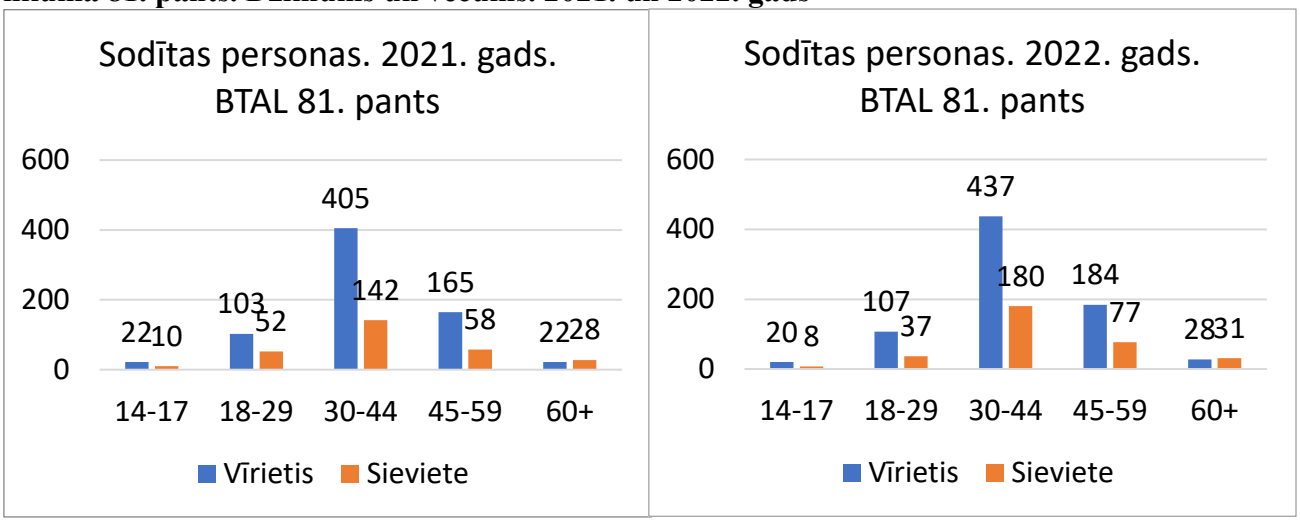

Avots: IeM IC dati

Aplūkojot cietušo personu pēc Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta dzimuma un vecuma sadalījumu 2021. un 2022. gadā (4.10. attēls), redzams, ka visbiežāk cietušās personas ir meitenes un zēni vecumā no 10-14 gadiem. Otra grupa, kur ir lielākais cietušo zēnu un meiteņu skaits, ir vecumā no 5-9 gadiem.

4.10. attēls. Cietušās personas no fiziskas vai emocionālas vardarbības. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. pants. Dzimums un vecums. 2021. un 2022. gads

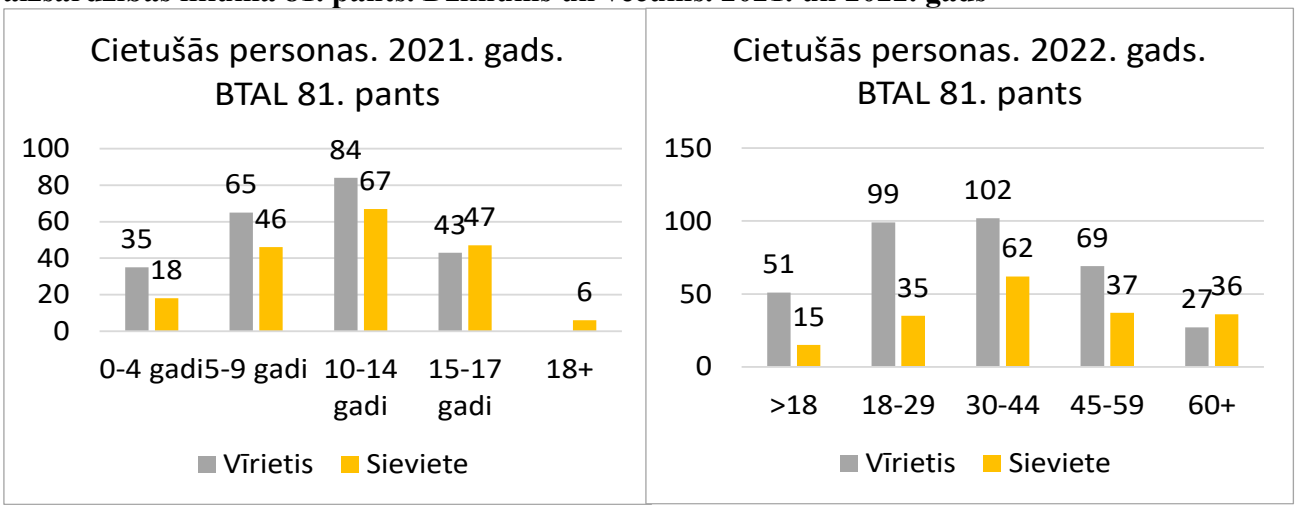

Avots: IeM IC dati

<u>Rekomendācijas administratīvo datu monitoringam</u>

- ✓ ***Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut statistikas datus, ko apkopo IeM IC par Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta lietvedību.***

Pieejamā informācija:

- ✓ ***Nozīmīgs tendenču rādītājs ir vecuma un dzimuma statistika par Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta lietvedību (gan par cietušajiem, gan sodītām personām). Tāpat nozīmīgs rādītājs ir dati par pie atbildības saucamajām personām.***
- ✓ ***Nozīmīga informācija, kas iekļaujama monitoringā, ir par pieņemtajiem sodiem un izbeigtām lietvedībām attiecībā uz šo likuma pantu.***

Pilnveidojamā informācija:

- ✓ ***Nozīmīgi būtu apkopot datus ne tikai par gadījumiem, bet arī par unikālām personām, jo šobrīd pieejamie dati nesniedz informāciju, cik no šiem gadījumiem ir unikālas cietušās personas, un cik – atkārtoti cietušas. Iespēju robežās datu uzkrāšanu un apkopošanu šajos aspektos būtu nepieciešams pilnveidot.***
- ✓ ***Nozīmīgi būtu arī fiksēt konkrētā nodarījuma situāciju: vai fiziska un emocionāla vardarbība pret bērnu ir veikta no ģimenes locekļu puses, no amatpersonu/ pedagogu puses, vai uz ielas/ pagalmā (publiskā vidē).***

4.1.7. Dati par juridiskās palīdzības sniegšanu personām, kas cietušas no vardarbības

Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma[28] 3. panta otrā daļa nosaka, ka "fiziskajām personām ir tiesības pieprasīt juridisko palīdzību, ja: 1) tās ir ieguvušas maznodrošinātas vai trūcīgas personas statusu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai, kādā fiziskā persona atzīstama par maznodrošinātu vai trūcīgu; un 2) tās pēkšņi nonākušas tādā situācijā un materiālajā stāvoklī, kas tām liedz nodrošināt savu tiesību aizsardzību (stihisku nelaimju, nepārvaramas varas vai citu no personas neatkarīgu apstākļu dēļ), vai atrodas pilnā valsts vai pašvaldības apgādībā (turpmāk - īpašā situācija)".

Juridiskās palīdzības administrācijas[29] 2022.gada darbības rezultatīvie rādītāji atklāj, ka 2022.gadā kopumā ir pieņemti 745 lēmumi par juridiskās palīdzības piešķiršanu civillietās, 8 lēmumi par juridiskās palīdzības piešķiršanu administratīvajās lietās, 2 lēmumi par juridiskās palīdzības piešķiršanu Satversmes tiesas procesā un 2 lēmumi par juridiskās palīdzības piešķiršanu trauksmes cēlējiem. Padziļinātajā intervijā Juridiskās palīdzības administrācijas speciāliste precizēja, ka lielākoties juridiskās palīdzības saņēmēji ir maznodrošinātas vai trūcīgas personas, bet arī personām, kas cietušas no vardarbības, piemērojot īpašās situācijas statusu tiek nodrošināta valsts juridiskā palīdzība.

Ņemot vērā nelielo šīs grupas skaitu, statistikas dati par to pēc pieprasījuma tiek apkopoti manuāli, un netiek arī īpaši izcelti kopējā rezultātu pārskatā. Jāuzsver, ka netiek atsevišķi apkopota statistika par lietām, kurās personas sākotnēji iesniegumā nenorāda, ka jautājuma risināšana ir saistīta ar vardarbību ģimenē vai vardarbību pret sievieti, bet vēršas, lai risinātu jautājumu par laulības šķiršanu, kopmantas sadali, uzturlīdzekļu piedziņu vai par personas izlikšanu no dzīvojamās telpas.

Kopumā personas Juridiskās palīdzības administrācijā vēršas pēc juridiskās palīdzības dažādu strīdu risināšanai: 1) ģimenes tiesībās (laulības šķiršana, uzturlīdzekļu piedziņa, paternitātes noteikšana, paternitātes pieņēmuma apstrīdēšana, saskarsmes tiesību noteikšana, pagaidu aizsardzība pret vardarbību, u.c.); 2) saistību tiesībās un dzīvokļa tiesībās (īres un komunālo pakalpojumu samaksas strīdi, dzīvojamās telpas lietošanas tiesību izbeigšana un izlikšana no tās u.c.); 3) zaudējumu un parāda piedziņas jautājumos; 4) darba tiesībās (atjaunošana darbā, nesamaksātās darba algas samaksa, kompensāciju piedziņa); 5) administratīvajās lietās, personai pārsūdzot bāriņtiesas lēmumu par bērnu tiesību un tiesisko interešu aizsardzību.

Saskaņā ar Juridiskās palīdzības administrācijas[30] 2022.gada darbības rezultatīvajiem rādītājiem kopumā no visiem lēmumiem par juridiskās palīdzības piešķiršanu 8% lēmumu attiecas uz juridiskās palīdzības piešķiršanu pagaidu aizsardzības pret vardarbību jautājumā. Aplūkojot 4.24.tabulu, redzams, ka laika periodā no 2017. gada līdz 2022. gadam lēmumu skaits par juridiskās palīdzības piešķiršanu ir būtiski samazinājies (no 1400 lēmumiem 2017. gadā līdz 754 lēmumiem 2022. gadā),

[28] 2005. gada 17. marta Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 1.04.2005., Nr. 52. https://www.vestnesis.lv/ta/id/104831-valsts-nodrosinatas-juridiskas-palidzibas-likums.
[29] Juridiskās palīdzības administrācija (2023). Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība. 2022.gada darbības rezultatīvie rādītāji. Pieejams: https://www.jpa.gov.lv/lv/media/176/download?attachment.
[30] Juridiskās palīdzības administrācija (2023). Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība. 2022.gada darbības rezultatīvie rādītāji. Pieejams: https://www.jpa.gov.lv/lv/media/176/download?attachment.

savukārt lēmumu īpatsvars, kas attiecas uz juridiskās palīdzības piešķiršanu pagaidu aizsardzības pret vardarbību jautājumā, ir paaugstinājies no 1% 2017. gadā līdz 9% 2021. gadā un 8% 2022. gadā.

4.24. tabula. Lēmumu skaits par juridiskās palīdzības piešķiršanu

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lēmumu skaits par juridiskās palīdzības piešķiršanu	1400	1253	1081	847	864	754
No tiem:						
Ģimenes tiesības	59%	63%	60%	54%	55%	58%
Pagaidu aizsardzība pret vardarbību	1%	3%	5%	5%	9%	8%
Saistību tiesības, t.sk. dzīvokļu tiesības	18%	17%	10%	19%	14%	11%
Zaudējumu vai parādu piedziņa	11%	9%	13%	10%	10%	16%
Īpašuma/lietu tiesības	n/i	3%	4%	3%	3%	3%
Mantojuma tiesības	n/i	2%	2%	2%	2%	1%
Citi	11%	3%	6%	7%	7%	3%

Avots: Juridiskās palīdzības administrācija.

Rekomendācijas administratīvo datu monitoringam

Pieejamā informācija:

- ✓ ***Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut statistikas datus par juridiskās palīdzības piešķiršanu pagaidu aizsardzības pret vardarbību jautājumos, konkrēti rādītāju par pagaidu aizsardzības pret vardarbību īpatsvaru no visiem lēmumiem par juridiskās palīdzības piešķiršanu.***

Pilnveidojamā informācija:

- ✓ ***Iesakām izvērtēt iespēju Juridiskās palīdzības administrācijas gada darbības rezultatīvo rādītāju pārskatā iekļaut informāciju, cik gadījumi gadā ir tādi, kur iesnieguma pamats ir nevis maznodrošinātas vai trūcīgas personas statuss, bet gan īpašā situācija, kas saistīta ar vardarbību ģimenē.***

4.1.8. Bāriņtiesu dati par vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērnu

Ministru kabineta noteikumi Nr. 352 "Noteikumi par oficiālās statistikas veidlapas paraugu bāriņtiesas darbības jomā un veidlapas aizpildīšanas un iesniegšanas kārtību"[31] nosaka kārtību, kā valstī tiek apkopota informācija par bāriņtiesu izskatītajām lietām un pieņemtajiem lēmumiem. Saskaņā ar šiem noteikumiem bāriņtiesas veidlapu par iepriekšējo kalendāra gadu aizpilda un līdz kārtējā gada 1. februārim iesniedz Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijā. Savukārt, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija apkopo bāriņtiesu iesniegtajās veidlapās iekļauto informāciju un līdz kārtējā gada 1. aprīlim iesniedz tās kopsavilkumu Centrālajā statistikas pārvaldē.

Monitoringa sistēmas kontekstā nozīmīgi dati, kas tiek apkopoti Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas statistikas analīzē par bāriņtiesu darbu, ir šādi:

1) Ģimeņu skaits, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana;
2) Bērnu skaits ģimenēs, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana;
3) Personu skaits, kurām pārtrauktas aizgādības tiesības;
4) Bērnu skaits vecākiem, kuriem pārtrauktas aizgādības tiesības;
5) Vecāku skaits, kuriem atkārtoti pārtrauktas aizgādības tiesības;
6) Vecāku īpatsvars, kuriem atkārtoti pārtrauktas aizgādības tiesības, pret visiem vecākiem, kuriem pārtrauktas aizgādības tiesības;
7) Personu skaits, kurām ar bāriņtiesas lēmumu pārtrauktas bērna aizgādības tiesības, ja konstatēta vecāku vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu;
8) Personu skaits, par kurām, pārtraucot aizgādības tiesības, bāriņtiesa informējusi tiesībsargājošās iestādes;
9) Vienpersonisko lēmumu skaits par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem;
10) Personu skaits, par kurām bāriņtiesas lēmušas sniegt tiesā prasību aizgādības tiesību atņemšanai;
11) Personu skaits, kurām ar tiesas spriedumu atņemtas bērna aizgādības tiesības.

Attiecībā uz ģimenēm, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana, jānorāda, ka saskaņā ar Bāriņtiesu likuma[32] 17. panta 5. punktu, bāriņtiesas informē pašvaldības sociālo dienestu vai citu atbildīgo institūciju par ģimenēm, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana un kurām nepieciešama palīdzība. Tātad gadījumos, kad bāriņtiesa, izvērtējot iegūto informāciju, konstatē, ka nav pamata ierosināt par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem, tā informāciju par ģimeni, kurā konstatēta nepietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana, nodod pašvaldības sociālajam dienestam. VBTAI statistikas analīze par bāriņtiesu darbu 2022. gadā[33] parāda, ka 2022. gadā bāriņtiesas pašvaldību sociālajiem dienestiem sniedza informāciju par 1350 ģimenēm, kurās konstatēti riski 2581 bērna pienācīgai aprūpei un audzināšanai (4.25. tabula).

---

[31] 20.06.2017. Ministru kabineta noteikumi Nr. 352 "Noteikumi par oficiālās statistikas veidlapas paraugu bāriņtiesas darbības jomā un veidlapas aizpildīšanas un iesniegšanas kārtību". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/291866-noteikumi-par-oficialas-statistikas-veidlapas-paraugu-barintiesas-darbibas-joma-un-veidlapas-aizpildisanas-un-iesniegsanas-kartibu.

[32] 2006. gada 22. jūnija Bāriņtiesu likums. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 7.07.2006., Nr. 107 https://www.vestnesis.lv/ta/id/139369.

[33] Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija (2023) Oficiālās statistikas analīze par bāriņtiesu darbu 2022. gadā. Pieejams: https://www.bti.gov.lv/lv/media/2028/download?attachment.

Bāriņtiesas tiesības lemt par bērna šķiršanu no ģimenes, pārtraucot vecākiem aizgādības tiesības paredz Latvijas Republikas Civillikuma[34] 203. pants, saskaņā ar kuru aizgādības tiesības vecākam tiek pārtrauktas, ja bāriņtiesa atzīst, ka:

1) ir faktiski šķēršļi, kas liedz vecākam iespēju aprūpēt bērnu;
2) bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vecāka vainas dēļ (vecāku apzinātas rīcības vai nolaidības dēļ);
3) vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības vai nenodrošina bērna aprūpi un uzraudzību;
4) vecāks ir devis piekrišanu bērna adopcijai, izņemot gadījumu, kad viņš kā laulātais ir devis piekrišanu tam, ka bērnu adoptē otrs laulātais;
5) konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vecāka vardarbību pret bērnu.

Šajos gadījumos aprūpi īsteno otrs vecāks, bet, ja arī tam ir šķēršļi, bāriņtiesa gādā par bērna ārpusģimenes aprūpi. VBTAI statistikas analīze par bāriņtiesu darbu 2022. gadā atklāj, ka 2022. gadā bērna aizgādības tiesības ar koleģiālu lēmumu pārtrauktas 983 vecākiem (455 mātēm un 528 tēviem), no vecāka šķirot 1202 bērnus. 182 vecākiem jeb 19% bērna aizgādības tiesības 2022. gadā pārtrauktas atkārtoti (4.25. tabula).

4.25. tabula. Bāriņtiesu dati par vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērnu

	2019	**2020**	**2021**	**2022**
Ģimeņu skaits, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana	1438	1480	1344	1350
Bērnu skaits ģimenēs, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana	2668	2735	2418	2581
Personu skaits, kurām pārtrauktas aizgādības tiesības (ar koleģiālu lēmumu)	1162	1038	900	983
Bērnu skaits vecākiem, kuriem pārtrauktas aizgādības tiesības (ar koleģiālu lēmumu)	1304	1170	1009	1202
Vecāku skaits, kuriem atkārtoti pārtrauktas aizgādības tiesības (ar koleģiālu lēmumu)	318	296	273	182
Vecāku īpatsvars, kuriem atkārtoti pārtrauktas aizgādības tiesības, pret visiem vecākiem, kuriem pārtrauktas aizgādības tiesības (ar koleģiālu lēmumu)	27%	29%	30%	19%
Personu skaits, kurām ar bāriņtiesas lēmumu pārtrauktas bērna aizgādības tiesības, ja konstatēta vecāku vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu	175	163	116	172
No tām: Personu skaits, par kurām, pārtraucot aizgādības tiesības, bāriņtiesa informējusi tiesībsargājošās iestādes	93	118	79	106
Vienpersonisko lēmumu skaits par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem	394	359	311	430
Personu skaits, par kurām bāriņtiesas lēmušas sniegt tiesā prasību aizgādības tiesību atņemšanai	757	703	621	557
Personu skaits, kurām ar tiesas spriedumu atņemtas bērna aizgādības tiesības	658	674	626	476

Avots: Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija (2023) Oficiālās statistikas analīze par bāriņtiesu darbu 2022. gadā.

[34] 1937. gada 28. janvāra. Civillikums. Stājās spēkā 1992. gada 1. septembrī. Publicēts Valdības Vēstnesis, 41, 20.02.1937. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/225418-civillikums.

Bāriņtiesu pārskatos tiek apkopoti arī dati par personām, kurām ar bāriņtiesas lēmumu pārtrauktas bērna aizgādības tiesības, ja konstatēta vecāku vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu. Diemžēl nav līdz galam skaidrs, par kādu vardarbības veidu pret bērnu šajos gadījumos ir pieņemts lēmums par aizgādības tiesību pārtraukšanu. Apkopotā informācija liecina, ka 2022. gadā personu skaits, kurām ar bāriņtiesas lēmumu pārtrauktas bērna aizgādības tiesības, ja konstatēta vecāku vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu, ir 178, un tas ir lielāks nekā iepriekšējos divos gados. No šīm personām par 106 personām, pārtraucot aizgādības tiesības, bāriņtiesa ir informējusi tiesībsargājošās iestādes. Šis radītājs gan nenozīmē, ka par citām personām tiesībsargājošās iestādes nebūtu informētas, bet gan to, ka 106 gadījumos tieši bāriņtiesa ir informējusi tiesībsargājošās iestādes.

Vēl nozīmīgs rādītājs ir vienpersonisko lēmumu skaits par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem. Šādi lēmumi tiek pieņemti īpašos gadījumos, kad nepieciešama tūlītēja rīcība, lai novērstu būtisku bērna apdraudējumu. Vienpersonisku lēmumu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem ir tiesīgi pieņemt bāriņtiesas priekšsēdētājs, bāriņtiesas priekšsēdētaja vietnieks un bāriņtiesas locekļi. 2022. gadā pieņemti 430 vienpersoniski lēmumi par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu, savukārt 2021. gadā pieņemti 311 vienpersoniski lēmumi.

Civillikuma 203. pants arī nosaka, ka, ja gada laikā no aizgādības tiesību pārtraukšanas nav iespējams tās atjaunot, bāriņtiesa lemj par prasības celšanu tiesā aizgādības tiesību atņemšanai (izņemot gadījumu, kad aizgādības tiesības nevar atjaunot no vecāka neatkarīgu apstākļu dēļ). Tātad aizgādības tiesību atņemšanu vienam vai abiem vecākiem kā galējo līdzekli piemēro tiesa. VBTAI statistikas analīze par bāriņtiesu darbu 2022. gadā parāda, ka 2022. gadā (4.25. tabula) bāriņtiesas lēmušas sniegt tiesā prasību aizgādības tiesību atņemšanai par 557 personām (2021. gadā – 621 personām). Savukārt, personu skaits, kurām ar tiesas spriedumu atņemtas bērna aizgādības tiesības, 2022. gadā ir 476 (213 mātēm un 263 tēviem), bet 2021. gadā – 626.

Rekomendācijas administratīvo datu monitoringam

Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut statistikas datus, ko apkopo VBTAI un kas sniedz informāciju par šādiem rādītājiem:

1) ***Ģimeņu skaits, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana;***
2) ***Bērnu skaits ģimenēs, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana;***
3) ***Personu skaits, kurām pārtrauktas aizgādības tiesības;***
4) ***Bērnu skaits vecākiem, kuriem pārtrauktas aizgādības tiesības;***
5) ***Vecāku skaits, kuriem atkārtoti pārtrauktas aizgādības tiesības;***
6) ***Vecāku īpatsvars, kuriem atkārtoti pārtrauktas aizgādības tiesības, pret visiem vecākiem, kuriem pārtrauktas aizgādības tiesības;***
7) ***Personu skaits, kurām ar bāriņtiesas lēmumu pārtrauktas bērna aizgādības tiesības, ja konstatēta vecāku vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu;***
8) ***Personu skaits, par kurām, pārtraucot aizgādības tiesības, bāriņtiesa informējusi tiesībsargājošās iestādes;***
9) ***Vienpersonisko lēmumu skaits par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem;***
10) ***Personu skaits, par kurām bāriņtiesas lēmušas sniegt tiesā prasību aizgādības tiesību atņemšanai;***
11) ***Personu skaits, kurām ar tiesas spriedumu atņemtas bērna aizgādības tiesības.***

Ilgtermiņā šie rādītāji sniedz nozīmīgu informāciju, kas raksturo situāciju ar ģimenēm, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana, un bērnu skaitu šādās ģimenēs, kā arī bāriņtiesu darbu, pieņemot lēmumus par aizgādības tiesību pārtraukšanu vai lēmumiem sniegt tiesā prasību aizgādības tiesību atņemšanai.

4.1.9. NPAIS dati par vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērnu

CSP datu apkopojums "Bērni Latvijā" (2023)[35] nodaļā "7. Bērni un sabiedrībā nevēlamas parādības" ir apkopoti dati gan par CSP apsekojumā "Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums" (2021)[36] iegūtajiem rezultātiem (detalizēti apskatīts nodaļā "5. Latvijā veikto pētījumu datu analīze un izvērtējums"), gan arī par noziedzīgajiem nodarījumiem pret bērniem (balstoties uz IeM IC datiem), bet viena šī datu apkopojuma sadaļa līdz šim nav aplūkota, un tā ir dati, kas iegūti no Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmas (NPAIS). Šie dati par pēdējiem gadiem ir sniegti apkopojošā 4.26. tabulā, un, no vienas puses, tie sniedz ļoti nozīmīgu informāciju, kas citos datu avotos nav pieejami (piemēram, (1) bērnu skaits, kuri ir pamesti vai atrodas tādos apstākļos, kas ir tiem bīstami, var kaitēt viņu dzīvībai, veselībai vai attīstībai; (2) nepilngadīgo skaits, kuri bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi; (3) bērnu skaits, kuri ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas varētu izraisīt prettiesisku rīcību; (4) nepilngadīgo skaits, kuri ir patvaļīgi aizgājuši no ģimenes vai aizbildņa, audžuģimenes, viesģimenes, bērnu aprūpes iestādes, sociālās korekcijas izglītības iestādes). No otras puses, gan padziļinātās intervijas ar speciālistiem, gan 2021. gada pētījums par NPAIS sistēmu[37], parāda, ka NPAIS sistēmā dati netiek konsekventi ievadīti. Piemēram, Valsts policijas pārstāvis padziļinātajā intervijā norāda:

> *"Mēs šo informāciju vadām iekšā, paši sev ar nelieliem rājieniem, jo ir arī gadījumi, kad kolēģi nav savadījuši iekšā. Tas ir mūsu šī gada uzdevums, lai par visiem jautājumiem, par kuriem mēs atbildām, dati ir ievadīti. Bet, cik es esmu skatījies, tad mēs esam absolūti lielākais datu ievadītājs. Neviens nav gatavs šajā sistēmā strādāt, jo iestādēm ir savas datu sistēmas, kuras nekā neintegrējas ar NPAIS. Mēs esam uzdevuši jautājumu: "Kādēļ jūs neievadāt informāciju NPAIS?". Viņu atbilde ir tāda: "Es varu vadīt iekšā, bet tas būs lieks darbs, tāpēc, ka man tāpat ir viss jāsūta prom papīra formā ar pavadrakstu". [..] Manuprāt, šāda sistēma ir vajadzīga, mēs tur gan dodam gan uzdevumus, gan arī liekam iekšā informāciju. Bet pagaidām nav izdevies piespiest visus partnerus šo informāciju arī ievadīt. Tas ir tas lielākais klupšanas akmens."*

Līdz ar to NPAIS datu ticamība šobrīd ir apšaubāma un tās dati pirms būtiskas NPAIS sistēmas pilnveides nav piemēroti, lai iekļautu vardarbības monitoringā.

---

35 Centrālā statistikas pārvalde (2023). Bērni Latvijā. 2023. Pieejams: https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2023-08/Nr_05_Berni_Latvija_2023_%2823_00%29_LV_EN_0.pdf.

36 Centrālā statistikas pārvalde (2022). Vardarbības izplatības rādītāji Latvijā. Pieejams: https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/noziegumi/cits/12536-vardarbibas-izplatibas-raditaji-latvija?themeCode=NO.

37 Dambe, K., Erts, J., Švēde, A. (2021) NPAIS jaunā stratēģija: ceļā uz mūsdienīgu atbalsta sistēmu katram bērnam. Nodibinājums "Fonds Plecs". Pieejams: https://plecsdara.lv/wp-content/uploads/2021/04/petijums.pdf.

4.26. tabula. Informācija par nelabvēlīgām parādībām nepilngadīgo personu vidū

	2014	2019	2020	2021	2022
Bērnu skaits, kuru dzīvība, veselība vai attīstība ir apdraudēta vardarbības dēļ vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību, kā arī aprūpes trūkuma vai mājas apstākļu (sociālās vides) dēļ	253	1143	688	495	439
Bērnu skaits, kuri ir pamesti vai atrodas tādos apstākļos, kas ir tiem bīstami, var kaitēt viņu dzīvībai, veselībai vai attīstībai	163	328	263	174	208
Nepilngadīgo skaits, kuri bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi	144	196	80	55	62
Bērnu skaits, kuri ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas varētu izraisīt prettiesisku rīcību	276	246	157	64	53
Nepilngadīgo skaits, kuri ir patvaļīgi aizgājuši no ģimenes vai aizbildņa, audžuģimenes, viesģimenes, bērnu aprūpes iestādes, sociālās korekcijas izglītības iestādes	150	228	157	98	107
Bērnu skaits, kuri apdraud savu veselību un attīstību, piemēram, lietojot alkoholu, toksiskās, narkotiskās, psihotropās vai citas apreibinošās vielas	271	979	625	565	509
Nepilngadīgo darbības vai bezdarbības dēļ nodarīto kaitējumu, par kuriem paredzēta administratīvā vai krimināltiesiskā atbildība, skaits	1871	3929	2590	3321	963
Bērnu vecāku (vecāku, aizbildņu vai audžuvecāku) skaits, kuri ir saukti pie administratīvās vai krimināltiesiskās atbildības par vardarbīgu vai nolaidīgu rīcību, kas izraisījusi vai varētu izraisīt kaitējumu bērnu dzīvībai, veselībai vai attīstībai	191	316	176	145	126

Avots: Iekšlietu ministrijas Informācijas centra Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmas (NPAIS) dati. Skatīts datu apkopojumos: Centrālā statistikas pārvalde (2023). Bērni Latvijā. 2022[38]; un Centrālā statistikas pārvalde (2021). Bērni Latvijā. 2020[39].

Rekomendācijas administratīvo datu monitoringam

Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut 4.26. tabulā apkopotos rādītājus par nelabvēlīgām parādībām nepilngadīgo personu vidū, bet tikai pēc tam, kad NPAIS sistēma ir atjaunota un nav šaubu, ka iesaistītās organizācijas ievada visus atbilstošos datus, un apkopotie rādītāji ir ticami.

[38] Centrālā statistikas pārvalde (2023). Bērni Latvijā. 2023. Pieejams: https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2023-08/Nr_05_Berni_Latvija_2023_%2823_00%29_LV_EN_0.pdf.

[39] Centrālā statistikas pārvalde (2021). Bērni Latvijā. 2020. Pieejams: https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2021-02/Nr_06_Berni_Latvija_2020_%2820_00%29_LV_EN_0.pdf.

4.2. Veselības aprūpes iestāžu dati par vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērnu

Būtiskākais veselības nozares datu avots, kas var tostarp liecināt par vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērniem, ir "Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs par pacientiem, kuriem bijušas traumas, ievainojumi un saindēšanās" (jeb t.s. "traumu reģistrs"), ko uztur Slimību profilakses un kontroles centrs (SPKC). Tā vešanu nosaka Ministru kabineta 15.09.2008. noteikumi Nr.746[40]. Ja iepriekš stacionārās veselības aprūpes iestādes datus par traumām ievadīja atsevišķā SPKC uzturētajā sistēmā, tad 2016. gada nogalē veiktie Ministru kabineta noteikumu grozījumi[41] noteica, ka turpmāk reģistra uzturēšanai nepieciešamos datus SPKC iegūs no Nacionālā veselības dienesta (NVD) uzturētās vienotās veselības nozares elektroniskās informācijas sistēmas (jeb t.s. e-veselības). Attiecīgi ar grozījumiem[42] Ministru kabineta 11.03.2014. noteikumos Nr. 134[43] tika iekļauts 9. pielikums, kurā dots informācijas pārskats, kas noskaidrojama un pierakstāma, reģistrējot traumas gadījumu.

Praksē pāreja uz traumu gadījumu datu iegūšanu no NVD vienotās veselības nozares elektroniskās informācijas sistēmas notika 2018. – 2019. gadā, kā rezultātā, kā to paskaidro piezīmes Veselības statistikas datu bāzē, dati par traumām šajos gados nav pieejami pilnā apmērā. Blakus tam svarīgi ir atzīmēt, ka NVD nodod SPKC nepersonalizētu informāciju, respektīvi, bez personas datiem, kas citādi ļautu sasaistīt traumu gūšanas gadījumus savā starpā (noteikt vienas personas traumatisma atkārtošanos).

Pastāv trīs būtiski apstākļi, kas ietekmē traumu reģistrā fiksētās informācijas tvērumu un attiecīgi – kvalitāti jeb spēju raksturot vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu radītos miesas bojājumus (traumas):

1) ārstniecības iestāžu, kuras sistemātiski sniedz datus traumu reģistram, pārklājums;
2) reģistrēto traumu gadījumu pārklājums;
3) informācijas, kas iekļauta reģistrā, avots un tā ietekme uz informācijas precizitāti.

Saskaņā ar ekspertu intervijās iegūto informāciju ārstniecības iestāžu pārklājums, kuras sniedz datus traumu reģistram, nav pilnīgs. Informāciju būtu jāsniedz visiem stacionāriem, kurām ir neatliekamās palīdzības nodaļas, taču gan pagātnē[44], gan 2023. gada sākumā (ekspertu interviju veikšanas laikā),

[40] Ministru kabineta 15.09.2008. noteikumi Nr.746 "Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/181288-ar-noteiktam-slimibam-slimojosu-pacientu-registra-izveides-papildinasanas-un-uzturesanas-kartiba

[41] Ministru kabineta 29.11.2016. noteikumi Nr. 746 "Grozījumi Ministru kabineta 2008. gada 15. septembra noteikumos Nr. 746 "Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/286940-grozijumi-ministru-kabineta-2008-gada-15-septembra-noteikumos-nr-746-ar-noteiktam-slimibam-slimojosu-pacientu-registra-izveides...

[42] Ministru kabineta 29.11.2016. gada noteikumi Nr. 748 "Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 11. marta noteikumos Nr. 134 "Noteikumi par vienoto veselības nozares elektronisko informācijas sistēmu". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/286939-grozijumi-ministru-kabineta-2014-gada-11-marta-noteikumos-nr-134-noteikumi-par-vienoto-veselibas-nozares-elektronisko-informaci...

[43] Ministru kabineta 11.03.2014. noteikumi Nr. 134 "Noteikumi par vienoto veselības nozares elektronisko informācijas sistēmu". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/264943-noteikumi-par-vienoto-veselibas-nozares-elektronisko-informacijas-sistemu

[44] Sk. Labklājības ministrija (2018). Informatīvais ziņojums par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku 2016.gadā, 42.lpp. Pieejams: https://www.lm.gov.lv/lv/media/2116/download?attachment

vairākas reģionālās slimnīcas datus traumu reģistram nesniedza vai sniedza nepilnīgi (uz 2023. gada sākumu datus sniedza 21 iestāde, bet nesniedza piecas iestādes, kurām tas būtu jādara[45]). Kā galvenos šķēršļus datu ievadei traumu reģistrā stacionāro veselības aprūpes iestāžu pārstāvji min divus – tehnoloģiskais nodrošinājums (sk. turpinājumā) un cilvēkresursu nodrošinājums. Norēķiniem par iestādes sniegtajiem pakalpojumiem par valsts finansētajiem veselības aprūpes pakalpojumiem nepieciešamo datu ievadi e-veselībā stacionāros parasti veic administratīvais personāls. Šo amata vienību skaits ir ierobežots, attiecīgi informācija ievadīšana par traumu gadījumiem atsevišķā reģistrā, kas nav būtiski nepieciešama iestādes norēķiniem ar NVD, netiek uzskatīta par prioritāru (un tiek veikta apmērā, kādu spēj nodrošināt iestādes algotie cilvēkresursi).

Tāpat jāatzīst, ka, neskatoties uz Ministru kabineta noteikumos iekļauto pāreju uz datu ievadi e-veselības sistēmā, datu par traumu gadījumiem iesniegšana joprojām notiek dažādi. Ekspertu intervijās iegūtā informācija rāda, ka lielākajiem stacionāriem 2023. gada sākumā joprojām bija pieejama iepriekšējā (SPKC tieši iesniedzamo) datu tiešsaistes ievades forma, kamēr pārējiem – e-veselībā aizpildāms traumu reģistrācijas modulis. Pēdējo speciālisti atzīt kā sarežģītāk lietojamu, attiecīgi tas drīzāk kavē, nekā veicina visu traumu gadījumu atbilstošu reģistrāciju. Nākotnē ir plānots atteikties no SPKC tieši iesniedzamo datu moduļa, tādējādi pilnībā pārejot uz vienotu datu reģistrāciju e-veselības sistēmā. Eksperti uzskata, ka gadījumā, ja netiks veikti e-veselības sistēmas lietošanas ātruma un ērtuma uzlabojumi, traumu gadījumu skaits, par kuriem ievadīti dati e-veselībā, varētu samazināties. Vienlaikus jāuzsver, ka informācijas tehnoloģiju uzlabojumi ir jāveic arī stacionāriem. Eksperti atzīst, ka valsts līmeņa informācijas sistēmām kļūstot apjomīgākām, arī stacionāriem ir nepieciešami jaudīgāki datori, citādi datu ievade e-veselības sistēmās noris lēni.

Tāpat, balstoties uz ekspertu intervijās iegūtajiem datiem, secināms, ka reģistrēto traumu gadījumu pārklājums nav pilnīgs, it sevišķi attiecībā uz pieaugošo personu traumatisma reģistrāciju. Līdzīgi kā tika ziņots 2018. gadā[46], arī 2023. gada sākumā eksperti atzīst, ka traumu reģistrā tiek ievadīti pamatā dati par personām, kuras uzņemtas stacionārā, respektīvi, reģistrā nav precīzas informācijas par ambulatori sniegtās palīdzības gadījumu skaitu, kuru starpā var būt mazākā pakāpē smagi miesas bojājumi, kas gūti vardarbības ģimenē rezultātā. Ekspertu aplēses rāda, ka stacionārā tiek uzņemti aptuveni 20% cietušo (novērtējums sniegts bez saistības ar traumas gūšanas apstākļiem)[47]. Vienlaikus eksperti atzīst, ka gadījumos, kad gūto traumu smaguma pakāpe liek ziņot par notikušo policijai vai medicīnas personālam ir zināms, ka trauma iegūta vardarbības rezultātā un tās apstākļus izmeklē Valsts policija, informācija par traumas gadījumu tiek fiksēta rūpīgāk.

Šajā kontekstā nākamais nozīmīgais aspekts ir informācijas par traumas gūšanas apstākļiem avots, kas nozīmīgi ietekmē statistikas rādītāju par vardarbībā cietušām personām, t.sk. ģimenē cietušām personām. Visbūtiskāk tas ietekmē divus turpinājumā aplūkotos rādītājus – (1) traumas gūšana vardarbības rezultātā un (2) vainīgā saistība ar cietušo. Eksperti atzīst, ka, ja vien šī informācija nav iepriekš iegūta no Valsts policijas, tā tiek pierakstīta atbilstoši cietušā teiktajam. Attiecīgi pieaugušo

[45] Ekspertu intervija notika 17.04.2023.
[46] Labklājības ministrija (2018). Informatīvais ziņojums par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku 2016.gadā, 42.lpp. Pieejams: https://www.lm.gov.lv/lv/media/2116/download?attachment
[47] Ekspertu intervijas notika 12.04.2023.; 17.04.2023.; 28.04.2023.; 06.06.2023. un 09.06.2023.

personu traumu gadījumā, kur neatliekamā palīdzība tiek sniegta ambulatori, bieži tiek pieļauts, ka vardarbībā cietusī persona informāciju par traumas gūšanas patiesajiem apstākļiem noklusē (piemēram, norāda, ka traumai ir bijis nejaušs raksturs, lai gan ārstniecības personu vērtējumā tās raksturs norāda uz iespējamu vardarbību, vai arī norāda, ka vainīgais nav pazīstams). Eksperti norāda, ka šādos gadījumos, kad cietušajai personai ir sniegta ambulatora palīdzība, viņa saņem ieteikumu vērsties Valsts policijā, saņemot arī atbilstošu izrakstu – dokumentu par gūto traumu raksturojumu un to smaguma pakāpi. Citāda prakse, kā norāda intervētie eksperti, ir nepilngadīgo personu gūto traumu gadījumā, kad informācija par notikušo tiek sniegta bāriņtiesai un/vai policijai (atkarībā no apstākļiem).

Turpmāk nodaļā ir apskatīta tā informācija no Veselības statistikas datu bāzes, kas ir saistoša, lai novērtētu traumu reģistrā pieejamo datu apjomu, it īpaši, saistībā ar to spēju raksturot vardarbībā cietušās personas un vardarbību ģimenē attiecībā pret pieaugušajiem un nepilngadīgajiem (bērniem). Visos gadījumos turpmāk sniegtā informācija attēlo **traumu gadījumu skaitu**, nevis cietušo unikālo personu skaitu.

4.27. tabula. Reģistrēto pieaugušo personu traumu gadījumu kopskaits un <u>mājas vidē notikušu</u> traumu gadījumu skaits dzimumu griezumā 2017. – 2022. gads

Gads	Reģistrētais pieaugušo (18+) traumu gadījumu skaits kopā		Vīrietis		Sieviete	
	kopā	*t.sk. mājās*	*kopā*	*t.sk. mājās*	*kopā*	*t.sk. mājās*
2017*	**13331**	6844	7494	3297	5837	3547
2018**	**4189**	2121	2281	992	1908	1129
2019**	**4773**	2375	2226	964	2547	1411
2020	**9331**	5047	5047	2472	4284	2575
2021	**11073**	5475	6065	2729	5008	2746
2022	**10362**	5124	5714	2499	4648	2625

Avots: Veselības statistikas datu bāze > Saslimstība un slimību izplatība > Traumas, ievainojumi un saindēšanās > Tabula TRAU010. Reģistrēto traumu gadījumu skaits pa dzimumiem un vecumgrupām; Tabula TRAU040. Reģistrēto traumu gadījumu skaits pēc norises vietas.
Pieejams:
https://statistika.spkc.gov.lv/pxweb/lv/Health/Health__Saslimstiba_Slimibu_Izplatiba__Traumas_un_ievainojumi/?tablelist=true
Piezīmes: * Par 10 2017. gadā cietušajiem nav zināms vecums. ** Saistībā ar reģistra datu pārnešanu uz e-veselības sistēmu, kuras pārzinis ir NVD, statistikas dati par 2018. un 2019. gadu nav pieejami pilnā apjomā.

Pirmais aplūkotais rādītājs ir reģistrēto traumu gadījumu skaits iedalījumā pēc dzimuma un vecuma grupas, kas ļauj pētniekam aprēķināt atsevišķi reģistrēto traumu gadījumu skaitu pieaugušajiem un nepilngadīgajiem dzimumu iedalījumā (sk. 4.27. tabula un 4.29. tabula). Šie dati turpmākajā pārskatā ir kombinēti ar citu rādītāju – reģistrēto traumu gadījumu skaits pēc norises vietas. Reģistra publiski pieejamā informācija iedala traumas gadījuma norises vietas 14 grupās, no kurām vardarbības monitoringam saistoša vieta ir "mājās", nepilngadīgo gadījumā arī "skola, izglītības zona". Šis rādītājs arī iekļauts 4.27. un 4.29. tabulās.

Reģistrēto pieaugušo personu traumu gadījumu kopskaits 2017.-2022. gadā (4.27. tabula) un arī citas turpmākās tabulas rāda iepriekš raksturoto datu reģistrācijas pārejas periodu, kā rezultātā 2018.-2019. gadā reģistrēto traumu gadījumu kopskaits samazinājās uz pusi. Vērtējot reģistra spēju raksturot traumu gadījumu kopskaitu, redzams, ka 2021.-2022. gadā iegūtie dati uzrāda zemāku traumu gadījumu kopskaitu, nekā bija reģistrēts 2017. gadā. Nepieciešams panākt visu stacionāru aptvērumu, un pēc tā sasniegšanas veikt vismaz trīs gadu laikā reģistrēto datu izvērtējumu, lai noteiktu traumu gadījumu raksturīgākās tendences Latvijā.

Vērtējot reģistrēto datu samazināšanos 2018.-2019. gadā, secināms, ka samazināšanās bija samērā proporcionāli vienmērīga kā dzimumu, tā mājas vidē notikušu traumu griezumā. Respektīvi, pirms pārejas 2017. gadā 56,2% no traumu gadījumu kopskaita bija guvuši vīrieši (jeb 7494 no 13331 gadījumiem) un 43,7% – sievietes (jeb 5837 no 13331 gadījumiem). 2022. gadā šī proporcija bija attiecīgi 55,1% vīriešiem (jeb 5714 no 10362 gadījumiem) un 44,9% sievietēm (jeb 4648 no 10362 gadījumiem).

Mājas vidē 2017. gadā notika 51,3% no reģistrēto traumu gadījumu kopskaita, 2018. gadā – 50,6%, 2020. gadā – 54,1%, bet 2021. un 2022. gadā – 49,4%. Savukārt, aplūkojot abus griezumus saistīti, respektīvi, cik no vīriešu gūto traumu kopskaita ir notikušas mājas vidē un cik – sieviešu notikušas mājas vidē, arī novērojama samērā stabila likumsakarība (ar izņēmumu 2020. gadā vīriešu traumu gadījumā). Tā 2017. gadā 44,0% no vīriešu gūto traumu kopskaita ir notikušas mājas vidē (jeb 3297 no 7494 gadījumi), 2022. gadā – 43,7% (jeb 2499 no 5714 gadījumi). Savukārt sieviešu vidū 2017. gadā 60,8% no traumu gadījumu kopskaita gūtas mājas vidē (jeb 3547 no 5837 gadījumiem), 2022. gadā – 56,5% (jeb 2625 no 4648 gadījumiem). Secināms, ka sievietes biežāk kā vīrieši gūst traumas mājas vidē.

Veselības statistikas datu bāzē pieejama informācija par traumas gadījumu pēc sešiem nolūka tipiem (netīšs, tīšs paškaitējums, uzbrukums, nenoteikts nolūks, cita veida precizēts nolūks, nolūks nav precizēts) un pēc 25 ievainojuma veidiem, no kuriem visbiežākais ir lūzumi, nākamais biežākais – sasitumi, zilumi. Šos datus iespējams skatīt iedalījumā pēc dzimuma un vecuma grupas.

Vardarbības monitoringa kontekstā visbūtiskākais rādītājs ir reģistrēto traumu gadījumu skaits vardarbībā cietušām personām iedalījumā pēc dzimuma un vecuma grupas, kas attiecīgi ļauj aprēķināt šo rādītāju atsevišķi pieaugušajiem un nepilngadīgajiem (4.28. un 4.30. tabula). 4.28. tabula rāda, ka vardarbībā cietušo pieaugušo personu gadījumu skaits samazinās. Arī vardarbībā cietušo proporcija no visu traumu kopskaita tiecas samazināties. Aprēķiniem izmantoti dati no 4.27. un 4.28. tabulas, respektīvi 2017. gadā tie bija 5,9% (jeb 781 no 13331 gadījumiem) un 2022. gadā – 3,7% (jeb 386 no 10362 gadījumiem). Būtiskāk vardarbībā cietušo pieaugušo proporcija samazinās vīriešu griezumā – ja 2017. gadā 8,4% no traumu kopskaita bija vardarbības gadījumi (jeb 629 no 7494 gadījumiem), tad 2022. gadā – 5,0% (jeb 285 no 5714 gadījumiem). Sieviešu griezumā vardarbībā cietušo proporcija no kopskaita 2017. gadā bija 2,6% (jeb 152 no 5837 gadījumiem) un 2022. gadā – 2,2% (jeb 101 no 4648 gadījumiem). Tā kā Valsts policijas Integrētās iekšlietu informācijas sistēmas apakšsistēmā "Elektroniskais notikumu žurnāls" reģistrēto notikumu skaitam ir tendence pieaugt (sk. iepriekš 4.2. un 4.3. tabulas), tad secināms, ka traumu reģistra informācijas tvērums ir samazinājies, un šī pētījuma izstrādes laikā nav uzskatāms par pilnīgu datu avotu.

4.28. tabula. Reģistrēto traumu gadījumu skaits vardarbībā cietušām pieaugušām personām, t.sk., sadalījumā pēc vainīgā saistības ar cietušo, dzimumu griezumā 2017. – 2022. gads

Gads	Reģistrētais pieaugušo (18+) vardarbībā cietušo gadījumu skaits		Vīrietis		Sieviete	
	kopā	*t.sk. ģimenē*	*kopā*	*t.sk. ģimenē*	*kopā*	*t.sk. ģimenē*
2017*	**781**	113	**629**	n.a.	**152**	n.a.
2018**	**196**	32	**152**	n.a.	**44**	n.a.
2019**	**192**	26	**153**	n.a.	**39**	n.a.
2020	**361**	74	**269**	n.a.	**92**	n.a.
2021	**449**	73	**331**	n.a.	**118**	n.a.
2022	**386**	70	**285**	n.a.	**101**	n.a.

Avots: Veselības statistikas datu bāze > Saslimstība un slimību izplatība > Traumas, ievainojumi un saindēšanās > Tabula TRAU050. Reģistrēto traumu gadījumu skaits vardarbībā cietušajām personām; TRAU060. Reģistrēto traumu gadījumu skaits sadalījumā pēc vainīgā saistības ar cietušo Pieejams: https://statistika.spkc.gov.lv/pxweb/lv/Health/Health__Saslimstiba_Slimibu_Izplatiba__Traumas_un_ievainojumi/?tablelist=true

Piezīmes: Vardarbībā cietušo gadījumu skaits ģimenē noteikts, saskaitot gadījumus, kad vainīgā saistība ar cietuši ir bijusi "laulātais draugs / draudzene vai partneris", "vecāki" vai "citi radinieki". Dzimumu griezumā dati par vainīgā saistību ar cietušo publiski nav pieejami.

* Par 10 2017. gadā cietušajiem nav zināms vecums. ** Saistībā ar reģistra datu pārnešanu uz e-veselības sistēmu, kuras pārzinis ir NVD, statistikas dati par 2018. un 2019. gadu nav pieejami pilnā apjomā.

Veselības statistikas datu bāzē pieejama informācija par reģistrēto traumu gadījumu skaitu vecuma griezumā un sadalījumā pēc vainīgā saistības ar cietušo, kurā pieejami astoņi saistību tipi (laulātais draugs/ draudzene vai partneris, vecāki, citi radinieki, aprūpētāji, kam nav radniecības saites, paziņa vai draugs, amatpersona vai likumīga vara, svešinieks, cita/ neprecizēta saistība). Saskaitot kopā trīs variantus (laulātais draugs/ draudzene vai partneris, vecāki, citi radinieki), tiek iegūts ģimenē reģistrētais vardarbībā cietušo gadījumu skaits (4.28. tabula). Attiecīgi aprēķināts, ka 2017. gadā 14,5% no vardarbībā cietušajiem traumas guvušas ģimenē (jeb 113 gadījumi), bet 2022. gadā – 18,1% (jeb 70 gadījumi).

Jāuzsver, ka 2023. gadā Veselības statistikas datu bāzē reģistrēto traumu gadījumu skaits pēc vainīgā saistības ar cietušo vairs nav pieejams dzimuma griezumā. 2018. gadā Labklājības ministrijas sagatavotais informatīvais ziņojums rāda, ka šāda informācija iepriekš ir bijusi pieejama, turklāt tā bija svarīga vardarbības ģimenē monitoringa aspektā, jo parādīja, ka sievietes ievērojami biežāk vardarbību piedzīvojušas no ģimenes locekļa[48].

Reģistrēto nepilngadīgo personu traumu gadījumu kopskaits 2017.-2022. gadā (4.29. tabula) parāda divas tendences. Pirmkārt, datu reģistrācijas pārejas periodu (2018.-2019. gads, kad reģistrēto traumu gadījumu skaits samazinājās par vairāk nekā pusi). Otrkārt, pēc reģistrēto traumu gadījumu skaita atgriešanās aptuveni 2017. gada līmenī, vērojama reģistrēto nepilngadīgo personu traumu gadījumu

[48] Sk. ziņojumu: Labklājības ministrija (2018). Informatīvais ziņojums par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku 2016.gadā, 43.lpp. Pieejams: https://www.lm.gov.lv/lv/media/2116/download?attachment

skaita pieaugums 2022. gadā (kopā 6919 gadījumi). Mājas vidē reģistrēto nepilngadīgo personu traumu gadījumu īpatsvaram no kopskaita 2022. gadā bija raksturīga tendence samazināties. 2017. gadā 49,5% nepilngadīgo gūto traumu bija gūtas mājās (jeb 2431 no 4912 gadījumiem), 2020. gadā – 39,8% (jeb 1787 no 4490 gadījumiem), bet 2022. gadā – 34,1% (jeb 2359 no 6919 gadījumiem).

4.29. tabula. Reģistrēto nepilngadīgo personu traumu gadījumu un <u>mājas vidē notikušu</u> traumu gadījumu skaits dzimumu griezumā 2017. – 2022. gads

Gads	Reģistrētais nepilngadīgo (0-17) traumu gadījumu skaits kopā		Vīrietis		Sieviete	
	kopā	*t.sk. mājās*	*kopā*	*t.sk. mājās*	*kopā*	*t.sk. mājās*
2017*	**4912**	2431	3056	1417	1856	1014
2018**	**1821**	899	1088	507	733	392
2019**	**1878**	454	1223	270	655	184
2020	**4490**	1787	2686	1015	1804	772
2021	**3762**	1371	2292	775	1470	596
2022	**6919**	2359	4089	1290	2830	1069

Avots: Veselības statistikas datu bāze > Saslimstība un slimību izplatība > Traumas, ievainojumi un saindēšanās > Tabula TRAU010. Reģistrēto traumu gadījumu skaits pa dzimumiem un vecumgrupām. Pieejams: https://statistika.spkc.gov.lv/pxweb/lv/Health/Health__Saslimstiba_Slimibu_Izplatiba__Traumas_un_ievainojumi/?tablelist=true

Piezīmes: * Par 10 2017. gadā cietušajiem nav zināms vecums. ** Saistībā ar reģistra datu pārnešanu uz e-veselības sistēmu, kuras pārzinis ir NVD, statistikas dati par 2018. un 2019. gadu nav pieejami pilnā apjomā.

4.29. un 4.30. tabulu datu salīdzinājums rāda, ka 2017. gadā 4,0% no nepilngadīgo traumu gadījumu kopskaita bija vardarbīgi (jeb 197 no 4912 gadījumiem), bet 2022. gadā – 2,8% (jeb 197 no 6919 gadījumiem). Vīriešu nepilngadīgo vidū 2017. gadā vardarbībā cietuši bija 5,0% (jeb 154 no 3056 gadījumiem), bet 2022. gadā – 2,6% (jeb 108 no 4089 gadījumiem). Sieviešu nepilngadīgo vidū 2017. gadā vardarbībā cieta 2,3% (jeb 43 no 1856 gadījumiem), bet 2022. gadā – 3,1% (jeb 89 no 2830 gadījumiem). Tā kā 4.30. tabulā redzams, ka 2022. gadā reģistrēto traumu gadījumu skaits vardarbībā cietušajiem nepilngadīgajiem ir pieaudzis, salīdzinot ar 2021. gadu, nepieciešami vismaz vēl trīs gadu novērojumi, lai izprastu šīs tendences raksturu (un sasaistot ar citiem administratīvajiem datiem un pētījumiem nepilngadīgo vidē, izprastu tās rašanās cēloņus).

4.30. tabula. Reģistrēto traumu gadījumu skaits vardarbībā cietušām nepilngadīgām personām, t.sk., sadalījumā pēc vainīgā saistības ar cietušo, dzimumu griezumā 2017. – 2022. gads

Gads	Reģistrētais nepilngadīgo (0-17) vardarbībā cietušo gadījumu skaits		Vīrietis		Sieviete	
	kopā	*t.sk. ģimenē*	*kopā*	*t.sk. ģimenē*	*kopā*	*t.sk. ģimenē*
2017*	**197**	23	**154**	n.a.	**43**	n.a.
2018**	**48**	2	**38**	n.a.	**10**	n.a.
2019**	**39**	1	**37**	n.a.	**2**	n.a.
2020	**61**	7	**50**	n.a.	**11**	n.a.
2021	**53**	6	**43**	n.a.	**10**	n.a.
2022	**197**	17	**108**	n.a.	**89**	n.a.

Avots: Veselības statistikas datu bāze > Saslimstība un slimību izplatība > Traumas, ievainojumi un saindēšanās > Tabula TRAU050. Reģistrēto traumu gadījumu skaits vardarbībā cietušajām personām; TRAU060. Reģistrēto traumu gadījumu skaits sadalījumā pēc vainīgā saistības ar cietušo.
Pieejams: https://statistika.spkc.gov.lv/pxweb/lv/Health/Health__Saslimstiba_Slimibu_Izplatiba__Traumas_un_ievainojumi/?tablelist=true
Piezīmes: Vardarbībā cietušo gadījumu skaits ģimenē noteikts, saskaitot gadījumus, kad vainīgā saistība ar cietušo ir bijusi "laulātais draugs / draudzene vai partneris", "vecāki" vai "citi radinieki". Dzimumu griezumā dati par vainīgā saistību ar cietušo publiski nav pieejami.
* Par 10 2017. gadā cietušajiem nav zināms vecums. ** Saistībā ar reģistra datu pārnešanu uz e-veselības sistēmu, kuras pārzinis ir NVD, statistikas dati par 2018. un 2019. gadu nav pieejami pilnā apjomā.

Reģistrēto traumu gadījumu skaits vardarbībā cietušām nepilngadīgām personām, t.sk., sadalījumā pēc vainīgā saistības ar cietušo (sk. 4.30. tabulu), rāda, ka ģimenē reģistrēto vardarbības pret nepilngadīgajiem gadījumu skaits veido ~11-12% no traumu gadījumu kopskaita 2017., 2020.-2021. gadā. Kā minēts iepriekš, 2018.-2019. gadā reģistrētie rezultāti nav pilnīgi, tāpēc nav izmantojami secinājumiem. Savukārt 2022. gada dati rāda, ka vardarbības ģimenē pret nepilngadīgajiem īpatsvars ir samazinājies līdz 8,6% (jeb 17 no 197 gadījumiem). Vienlaikus ir mainījies reģistrēto traumu gadījumu vardarbībā cietušām nepilngadīgām personām sadalījuma proporcija dzimuma griezumā. Ja 2017. gadā 78,2% no vardarbībā cietušajiem nepilngadīgajiem bija vīrieši (jeb 154 no 197 gadījumiem), tad 2021. gadā – 81,1% (jeb 43 no 53 gadījumiem) un 2022. gadā – 54,8% (jeb 108 no 197 gadījumiem).

2023. gadā Veselības statistikas datu bāzē pieejamā informācija ļauj iepriekš aplūkotos rādītājus analizēt arī sīkākā vecuma grupu sadalījumā (vecuma grupās, katrā iekļaujot piecus gadus) un aprēķinot reģistrēto traumu gadījumu un vardarbības gadījumu skaitu uz 100 000 iedzīvotājiem. Šos rādītājus ir potenciāli iespējams izmantot arī vardarbības monitoringam ģimenē un attiecībā pret bērniem gadījumā, kad valsts politika šajā jautājumā kļūs vecuma grupu specifiska.

Rekomendācijas administratīvo datu monitoringam

- ✓ ***Pieņemt zināšanai Veselības statistikas datu bāzē pieejamos rādītājus, kuri ir piemēroti vardarbības monitoringa ģimenē un vardarbības pret bērnu izplatības uzraudzībai. Novērst***

ziņojumā fiksētās datu uzskaites nepilnības. Uzraudzīt datu bāzē pieejamās informācijas kvalitāti vismaz trīs gadus, un atkārtoti izvērtēt iespējas iekļaut šādus rādītājus (1) reģistrēto traumu gadījumu skaits vardarbībā cietušām pilngadīgām un nepilngadīgām personām kopā un dzimuma griezumā, (2) reģistrēto traumu gadījumu skaits sadalījumā pēc vainīgā saistības ar cietušo – ģimenē (laulātais draugs/ draudzene vai partneris, vecāki, citi radinieki) pilngadīgām un nepilngadīgām personām kopā un dzimuma griezumā.

Pieejamā informācija:

- ✓ ***reģistrēto traumu gadījumu skaits vardarbībā cietušām pilngadīgām un nepilngadīgām personām kopā un dzimuma griezumā.***
- ✓ ***reģistrēto traumu gadījumu skaits sadalījumā pēc vainīgā saistības ar cietušo – ģimenē (laulātais draugs/ draudzene vai partneris, vecāki, citi radinieki) pilngadīgām un nepilngadīgām personām kopā.***

Pilnveidojamā informācija:

- ✓ ***Panākt visu stacionāru aptvērumu, iesniedzot datus reģistrā "Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs par pacientiem, kuriem bijušas traumas, ievainojumi un saindēšanās".***
- ✓ ***Atjaunot Veselības statistikas datu bāzē iespēju analizēt reģistrēto traumu gadījumu skaitu sadalījumā pēc vainīgā saistības ar cietušo – ģimenē (laulātais draugs/ draudzene vai partneris, vecāki, citi radinieki) dzimuma griezumā.***

4.3. Dati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem un sociālo dienestu darbu

Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas kārtību no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām nosaka Ministru kabineta 23.09.2014. noteikumi Nr.790[49], saskaņā ar kuriem cietušo rehabilitācijas pakalpojumu sniedz vienā no šādiem veidiem:

1) sociālās rehabilitācijas kursa veidā – līdz 30 dienām sociālās rehabilitācijas institūcijā ar izmitināšanu;
2) individuālu konsultāciju veidā – ne vairāk par kopskaitā desmit 45 minūtes ilgām psihologa, jurista vai sociālā darbinieka konsultācijām, kuras var saņemt arī tiešsaistē vai krīzes centrā bez izmitināšanas. Jurista konsultāciju nodrošina, ja persona nesaņem Juridiskās palīdzības administrācijas juridisko atbalstu vardarbībā cietušām personām vai cita sociālā pakalpojuma ietvaros sniegtu juridisko atbalstu;
3) droša patvēruma veidā – līdz 30 dienām izmitinot pakalpojuma saņēmēju telpās, kuras atbilst dzīvojamo telpu ekspluatācijai noteiktajām prasībām (krīzes dzīvokļa pakalpojums ir ieviests, saskaņā ar MK 27.06.2023. noteikumu Nr. 355 redakciju).

Savukārt, vardarbīgas uzvedības mazināšanas pakalpojumu sniedz vienā no šādiem veidiem:

[49] Ministru kabineta 23.09.2014. noteikumi Nr.790 "Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas kārtība no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/271251-socialas-rehabilitacijas-pakalpojumu-sniegsanas-kartiba-no-vardarbibas-cietusam-un-vardarbibu-veikusam-pilngadigam-personam.

1) individuālu psihologa konsultāciju veidā – ne vairāk par sešpadsmit 45 minūtes ilgām konsultācijām;
2) grupu nodarbību veidā – 16 divas stundas ilgas nodarbības līdz 12 personām grupā.

Ministru kabineta 23.12.2014. noteikumu Nr. 790 7.^{2} pants nosaka, ja vardarbība notikusi ģimenē, pakalpojumus organizē tā, lai sniegtu ģimenei kompleksu atbalstu, nodrošinot pakalpojumus vienlaikus vardarbībā cietušam bērnam un pilngadīgajam ģimenes loceklim, kā arī ģimenes loceklim, kas ir vardarbības veicējs (MK 27.06.2023. noteikumu Nr. 355 redakcijā).

Savukārt, kārtību, kādā nepieciešamo palīdzību sniedz bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām, nosaka Ministru kabineta 22.12.2009. noteikumi Nr.1613[50]. Šie noteikumi paredz, ka sociālās rehabilitācijas pakalpojumus dzīvesvietā vai iestādē sniedz konsultāciju veidā (ne vairāk par divdesmit 45 minūtes ilgām konsultācijām) vai sociālās rehabilitācijas kursa veidā sociālās rehabilitācijas institūcijā (līdz 2023. gada 1. aprīlim bija paredzētas ne vairāk kā desmit konsultācijas). MK 13.06.2017. noteikumi Nr.324[51] nosaka veidlapu paraugus sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā un veidlapu aizpildīšanas un iesniegšanas kārtību.

Labklājības ministrijas sagatavotie pārskati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām sniedz plašu informāciju gan par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušiem bērniem, gan par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušajām pilngadīgajām personām, gan arī informāciju par personām, kas veikušas vardarbību pret bērniem un pilngadīgām personām.

Saskaņā ar LM apkopoto informāciju, laika periodā no 2017. gada līdz 2022. gadam vidēji gadā sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņēma 2311 personas. Salīdzinoši mazāks skaits sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņēma 2021. gadā (Covid-19 ierobežojumu dēļ), kad sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo skaits bija tikai 1607 personas. Vienlaikus 2022. gadā sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo skaits bija jau 2075 personas (4.31. tabula). Vidēji pa visiem aplūkotajiem gadiem 72% sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmēji ir bērni: 2021. gadā 63%, 2022. gadā 78%. Kopumā aplūkotajā laika periodā 92% gadījumu apkopotā statistika par sociālās rehabilitācijas saņemšanu attiecas uz valsts budžeta apmaksātajiem sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem. Vienlaikus jāatzīmē, ka 2022. gadā būtiski ir palielinājies gadījumu skaits, kad sociālās rehabilitācijas saņēmējs saņēma no pašvaldību budžeta apmaksātu pakalpojumu.

[50] Ministru kabineta 22.12.2009. noteikumi Nr.1613 "Kārtība, kādā nepieciešamo palīdzību sniedz bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/202912-kartiba-kada-nepieciesamo-palidzibu-sniedz-bernam-kurs-cietis-no-prettiesiskam-darbibam.

[51] MK 13.06.2017. noteikumi Nr.324 "Noteikumi par oficiālās statistikas veidlapu paraugiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā un veidlapu aizpildīšanas un iesniegšanas kārtību". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/291528-noteikumi-par-oficialas-statistikas-veidlapu-paraugiem-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-joma-un-veidlapu-aizpildisanas-un-iesniegsanas-kartibu.

4.31. tabula. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo skaits. 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo personu skaits kopā	**2384**	**2661**	**2758**	**2380**	**1607**	**2075**
Vīrieši/zēni	1011	1094	1035	863	532	830
Sievietes/meitenes	1373	1567	1723	1517	1075	1245
No tiem: bērni	**1888**	**1945**	**1970**	**1554**	**1005**	**1622**
Zēni	969	1011	927	725	427	752
Meitenes	919	934	1043	829	578	870
No tiem: pieaugušie	**496**	**716**	**788**	**826**	**602**	**453**
Vīrieši	42	83	108	138	105	78
Sievietes	454	633	680	688	597	375
Saņēma no valsts budžeta apmaksātu pakalpojumu	2178	2577	2435	2292	1544	1718
Saņēma no pašvaldību budžeta apmaksātu pakalpojumu	204	84	55	59	63	369
Saņēma citu organizāciju vai privātpersonu apmaksātu pakalpojumu	2	0	0	0	0	10

Avots: Labklājības ministrija. Pārskati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām. 2017-2022.

Apkopotā statistika par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo bērnu sadalījumu pēc vardarbības veidiem un attiecībām ar vardarbības veicēju (2017-2022) parāda, ka vidēji šajos gados 50% bērnu ir bijuši pakļauti emocionālajai vardarbībai, 26% ir cietuši no vairākiem vardarbības veidiem, 12% ir tikuši pamesti novārtā (pēc vecāku nolaidības), 7% ir cietuši no fiziskas vardarbības, bet 5% – no seksuālas vardarbības. Ja aplūko bērnu sadalījumu pēc vardarbības veidiem 2022. gadā, redzams, ka 2022. gadā sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo bērnu vidū 46% bija pakļauti emocionālajai vardarbībai, 21% ir cietuši no vairākiem vardarbības veidiem, 20% ir tikuši pamesti novārtā (pēc vecāku nolaidības), 8% ir cietuši no fiziskas vardarbības, bet 5% - no seksuālas vardarbības (4.32. tabula).

4.32. tabula. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo bērnu sadalījums pēc vardarbības veidiem un attiecībām ar vardarbības veicēju. 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo bērnu skaits kopā (par kuriem pieejami dati)	**1888**	**1953**	**1970**	**1550**	**1003**	**1611**
Pēc emocionālas vardarbības kopā	**756**	**950**	**1012**	**944**	**541**	**736**
Ģimenē	594	743	832	796	482	618
Ārpus ģimenes	162	207	180	148	59	118
Pēc fiziskas vardarbības kopā	**195**	**198**	**115**	**71**	**22**	**132**
Ģimenē	159	148	82	58	20	103
Ārpus ģimenes	36	50	33	13	2	29
Pēc seksuālas vardarbības kopā	**104**	**121**	**93**	**59**	**47**	**77**
Ģimenē	54	69	44	24	19	39
Ārpus ģimenes	50	52	49	35	28	38
Pēc pamešanas novārtā (pēc vecāku nolaidības)	**266**	**183**	**249**	**176**	**55**	**330**
Pēc vairāku veidu kombinācijas kopā	**567**	**501**	**501**	**300**	**338**	**336**
Ģimenē	486	422	409	259	304	276
Ārpus ģimenes	81	79	92	41	34	60
Bērnu skaits vardarbības gadījumos ģimenē (kopā)	**1593**	**1572**	**1621**	**1303**	**900**	**1418**
Bērnu skaits, kad vardarbības veicējs – māte	414	385	408	306	184	247
Bērnu skaits, kad vardarbības veicējs – tēvs	414	437	435	337	242	328
Bērnu skaits, kad vardarbības veicējs – viens no vecākiem un kāds no mājsaimniecībā dzīvojošiem cilvēkiem	89	95	71	149	90	178
Bērnu skaits, kad vardarbības veicējs – abi vecāki	425	411	465	295	258	482
Bērnu skaits, kad vardarbības veicējs – audžuģimene	34	47	40	34	24	81
Bērnu skaits, kad vardarbības veicējs – aizbildnis	31	44	40	31	25	21
Bērnu skaits, kad vardarbības veicējs – cits mājsaimniecībā dzīvojošs radinieks	57	54	57	46	39	24
Bērnu skaits, kad vardarbības veicējs – cits mājsaimniecībā dzīvojošs cilvēks	129	99	105	105	38	57
Vardarbības gadījumi ārpus ģimenes, skaits - kopā	**301**	**381**	**352**	**245**	**103**	**193**
No izglītības iestādes	64	69	62	46	13	35
No bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādes	23	8	14	5	3	22
Cits bērns	76	147	117	78	31	39
Svešs cilvēks	46	66	64	40	20	31

Avots: Labklājības ministrija. Pārskati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām. 2017-2022.

Vardarbības gadījumos ģimenē bērni lielākoties ir cietuši no saviem vecākiem (kopumā vidēji 85% gadījumu). Savukārt vardarbības gadījumos ārpus ģimenes 30% gadījumu bērni cieš no citu bērnu vardarbības, 18% gadījumu no vardarbības izglītības iestādē, 17% gadījumu no vardarbības no sveša cilvēka (4.32. tabula).

Aplūkojot statistiku par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušajiem pieaugušajiem un viņu sadalījumu pēc vardarbības veidiem un attiecībām ar vardarbības veicēju (2017-2022) redzams, ka vidēji šajos gados 47% pieaugušo ir bijuši pakļauti emocionālajai vardarbībai, 40% ir cietuši no vairākiem vardarbības veidiem, 9% ir cietuši no fiziskas vardarbības, 1% ir tikuši pakļauti ekonomiskajai vardarbībai, bet 1% cietuši no seksuālas vardarbības. Ja aplūko pieaugušo sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmēju sadalījumu pēc vardarbības veidiem 2022. gadā, redzams, ka 2022. gadā sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo pieaugušo vidū 46% bija pakļauti emocionālajai vardarbībai, 21% ir cietuši no vairākiem vardarbības veidiem, 8% ir cietuši no fiziskas vardarbības, 1% ir cietuši no ekonomiskās vardarbības, bet neviens no seksuālas vardarbības (4.33. tabula). Visbiežāk (vidēji 61% gadījumu, 2022. gadā – 56%) vardarbības veicējs attiecībā pret sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo pieaugušo ir bijis laulātais vai persona, ar kuru attiecīgā fiziskā persona dzīvo kopīgā mājsaimniecībā.

4.33. tabula. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo pieaugušo sadalījums pēc vardarbības veidiem un attiecībām ar vardarbības veicēju. 2017-2022.

	2017	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo pieaugušo skaits kopā (par kuriem pieejami dati)	**434**	**596**	**631**	**633**	**478**	**355**
Vīrieši	10	15	25	30	20	15
Sievietes	424	581	606	603	458	340
Pēc emocionālas vardarbības kopā	**164**	**256**	**341**	**393**	**199**	**154**
Ģimenē	148	236	308	311	163	134
Ārpus ģimenes	16	20	33	82	36	20
Pēc fiziskas vardarbības kopā	**20**	**88**	**69**	**52**	**67**	**13**
Ģimenē	15	88	68	30	46	13
Ārpus ģimenes	5	0	1	22	21	0
Pēc seksuālas vardarbības kopā	**5**	**4**	**6**	**9**	**7**	**0**
Ģimenē	2	2	1	4	3	0
Ārpus ģimenes	3	2	5	5	4	0
Pēc ekonomiskās vardarbības kopā	**5**	**10**	**12**	**4**	**1**	**5**
Ģimenē	4	10	9	2	1	5
Ārpus ģimenes	1	0	3	2	0	0
Pēc vairāku veidu kombinācijas kopā	**238**	**229**	**200**	**173**	**198**	**174**
Ģimenē	225	198	183	164	191	161
Ārpus ģimenes	13	31	17	9	7	13
Attiecības ar vardarbības veicēju						
Personu skaits, kad attiecības ar vardarbības veicēju – māte	19	28	31	12	41	52
Personu skaits, kad attiecības ar vardarbības veicēju – tēvs	1	3	9	4	10	21
Personu skaits, kad attiecības ar vardarbības veicēju – viens no vecākiem un kāds no mājsaimniecībā dzīvojošiem cilvēkiem	11	12	5	24	10	10

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Personu skaits, kad attiecības ar vardarbības veicēju – abi vecāki	0	1	9	2	2	0
Personu skaits, kad attiecības ar vardarbības veicēju – laulātais/persona, ar kuru attiecīgā fiziskā persona dzīvo kopīgā mājsaimniecībā	326	376	393	346	262	200
Personu skaits, kad attiecības ar vardarbības veicēju – cits mājsaimniecībā dzīvojošs radinieks	19	25	49	37	28	25
Personu skaits, kad attiecības ar vardarbības veicēju – cits mājsaimniecībā dzīvojošs cilvēks	3	7	5	23	10	1
Personu skaits, kad attiecības ar vardarbības veicēju – ārpus mājsaimniecības dzīvojošs radinieks	13	94	67	70	70	34
Personu skaits, kad attiecības ar vardarbības veicēju – ģimenes locekļu paziņa	4	3	1	5	5	1
Personu skaits, kad attiecības ar vardarbības veicēju – svešs cilvēks	41	47	60	55	26	11

Avots: Labklājības ministrija. Pārskati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām. 2017-2022.

Aplūkojot Labklājības ministrijas apkopotajos pārskatos par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām statistiku par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušajiem vardarbības veicējiem, redzams, ka laika posmā no 2017. gada līdz 2022. gadam vidēji gadā sociālo rehabilitāciju saņēma 133 personas, 2022. gadā – 109 personas. Lielākoties tie bija gadījumi, kad vardarbība tika veikta ģimenē (2022. gadā 101 jeb 93% no 109 personām). Vīriešu īpatsvars šo personu vidū 2021. gadā bija 68%, 2022. gadā – 62%. 2022. gadā 60% tā ir bijusi vardarbība pret bērnu, bet 37% gadījumu – vardarbība pret laulāto vai personu, ar kuru attiecīgā fiziskā persona dzīvo kopīgā mājsaimniecībā (4.34. tabula).

4.34. tabula. Pakalpojumu saņēmušo vardarbības veicēju skaits. 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo **vardarbības veicēju** kopā	**82**	**135**	**156**	**192**	**125**	**109**
Vīrieši/zēni	32	67	83	108	85	68
Sievietes/meitenes	30	68	73	84	40	41
Vardarbība ģimenē	**58**	**86**	**134**	**169**	**100**	**101**
Pret bērnu	35	49	96	92	54	61
Pret laulāto/personu, ar kuru attiecīgā fiziskā persona dzīvo kopīgā mājsaimniecībā	23	35	37	74	42	37
Pret citu ģimenes locekli	0	2	1	3	4	3

Avots: Labklājības ministrija. Pārskati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām. 2017-2022.

Pārskatos par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām pieejamā informācija par pakalpojumu saņēmušo vardarbības veicēju skaitu (saistībā ar sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem pieaugušajiem) atklāj, ka laika periodā no 2017. gada līdz 2022.

gadam vidēji gadā bija 516 personas. 2021. un 2022. gadā šādu personu skaits ir būtiski mazāks – 466 personas, kas veikušas vardarbību 2021. gadā, un 341 persona, kas veikusi vardarbību 2022. gadā (4.35. tabula). Vīriešu īpatsvars šo personu vidū 2021. gadā bija 91%, 2022. gadā – 94%. Visbiežāk personas, kas veikušas vardarbību pret pieaugušajiem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmējiem, bijušas laulātais (persona, ar kuru attiecīgā fiziskā persona dzīvo kopīgā mājsaimniecībā): 2021. gadā 58%, 2022. gadā – 67%. Otrajā vietā biežuma ziņā ir bijušais laulātais (persona, ar kuru attiecīgā fiziskā persona nedzīvo kopīgā mājsaimniecībā): 2021. gadā – 19%, 2022. gadā – 13%. Kopumā tātad bijušais vai esošais laulātais vai kopdzīvotājs – 2021. gadā 77%, 2022. gadā – 80%.

4.35. tabula. Vardarbības veicēju skaits saistībā ar sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem pieaugušajiem. 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vardarbības veicēju skaits kopā	**452**	**601**	**640**	**596**	**466**	**341**
Vīrieši/zēni	400	553	587	544	424	321
Sievietes/meitenes	52	48	53	52	42	20
Laulātais/persona, ar kuru attiecīgā fiziskā persona dzīvo kopīgā mājsaimniecībā	337	392	397	373	268	230
Cits radinieks vai kopīgā mājsaimniecībā dzīvojošā persona	41	48	108	62	67	35
Sveša persona	13	27	34	28	16	7
Bijušais laulātais/persona, ar kuru attiecīgā fiziskā persona nedzīvo kopīgā mājsaimniecībā	53	114	82	114	89	46
Cits	8	20	19	19	26	23

Avots: Labklājības ministrija. Pārskati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām. 2017-2022.

Rekomendācijas administratīvo datu monitoringam

Administratīvo datu monitoringā nepieciešams iekļaut statistikas datus, ko apkopo LM par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām. Būtiskākie rādītāji no šobrīd pieejamajiem datiem:

1) ***Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo personu skaits kopā;***
2) ***Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo bērnu skaits kopā;***
3) ***Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo bērnu sadalījums pēc vardarbības veidiem;***
4) ***Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo bērnu attiecības ar vardarbības veicēju;***
5) ***Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo pieaugušo skaits kopā;***
6) ***Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo pieaugušo sadalījums pēc dzimuma;***
7) ***Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo pieaugušo sadalījums pēc vardarbības veidiem;***
8) ***Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo pieaugušo sadalījums pēc attiecībām ar vardarbības veicēju;***
9) ***Pakalpojumu saņēmušo vardarbības veicēju skaits kopā;***
10) ***Pakalpojumu saņēmušo vardarbības veicēju sadalījums pēc dzimuma;***
11) ***Pakalpojumu saņēmušo vardarbības veicēju sadalījums pēc attiecībām ar cietušo;***

12) *Vardarbības veicēju skaits pret sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušajiem pieaugušajiem skaits kopā;*
13) *Vardarbības veicēju skaits pret sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušajiem pieaugušajiem skaits sadalījumā pēc dzimuma;*
14) *Vardarbības veicēju skaits pret sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušajiem pieaugušajiem pēc attiecībām ar cietušo.*

Ilgtermiņā šie rādītāji sniedz nozīmīgu informāciju par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu pieejamību trīs grupām: (1) bērniem, kas cietuši no prettiesiskām darbībām; (2) pieaugušām personām, kas cietušas no prettiesiskām darbībām; (3) personām, kas veikuši prettiesiskas vardarbīgas darbības. Vienlaikus datu interpretācijā nepieciešams atcerēties arī šo datu ierobežojumus, kas saistīti ar ārējiem faktoriem. Piemēram, apkopotie dati parāda, ka 2021. gadā sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmēju skaits bija būtiski mazāks, bet tas saistīts nevis ar vardarbības mazināšanos vai grūtībām nodrošināt profesionālu pakalpojumu, bet gan ar Covid-19 ierobežojumiem un to ietekmi uz sociālo pakalpojumu saņemšanas iespējām.

Jautājums diskusijai: Iepazīstoties ar datiem, nav skaidrs, kādēļ netiek apkopota pilna informācija par vardarbības veicējiem.

MK 13.06.2017. noteikumi Nr.324[52], kas nosaka veidlapu paraugus sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā un veidlapu aizpildīšanas un iesniegšanas kārtību, 4. Pielikums, kas ir veidlapa pārskatam par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām, 4.1. un 4.2. daļas salīdzinājums atklāj, ka 4. daļā "Informācija par vardarbības veicējiem" ir paredzēts iegūt informāciju par 4.2. Vardarbības veicēji pret pārskata gada laikā pakalpojumu saņēmušajām pilngadīgajām personām (Vardarbības veicējs, personu skaits, vīrieši, sievietes, attiecības ar cietušo), bet 4.1. uzskaite ir tikai par pakalpojumu saņēmušajiem bērniem, viņu skaitu un attiecībām ar vardarbības veicēju. Zaudētā informācija šeit ir precīzs vardarbības veicēju skaits un viņu dzimums (gan kopā, gan saistībā ar attiecībām pret cietušo, jo nav zināms, piemēram, vardarbības veicēju – svešu cilvēku dzimums).

4.4. Secinājumi

Ņemot vērā to, ka administratīvo datu lietderība monitoringa veikšanai ir tieši atkarīga no administratīvo datu uzkrāšanas regularitātes, precizitātes un konsekventuma, kā arī tā, cik lielā mērā konkrētie administratīvie dati sniedz tieši vardarbības monitoringam, nevis iestādes darbības vai projekta izvērtējumam nozīmīgu informāciju, daļa no administratīvajiem datiem, kas Latvijā tiek apkopoti, tomēr nav iekļauti monitoringa sistēmā. Tas nenozīmē, ka šie dati nav būtiski konkrētās iestādes vai pakalpojuma izvērtēšanā, bet drīzāk nozīmē to, ka tie nesniedz visaptverošu situācijas raksturojumu vai arī nav piemēroti monitoringa mērķiem.

[52] MK 13.06.2017. noteikumi Nr.324 "Noteikumi par oficiālās statistikas veidlapu paraugiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā un veidlapu aizpildīšanas un iesniegšanas kārtību". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/291528-noteikumi-par-oficialas-statistikas-veidlapu-paraugiem-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-joma-un-veidlapu-aizpildisanas-un-iesniegsanas-kartibu.

Padziļinātās intervijas ar vardarbības problēmas mazināšanā iekļauto iestāžu un organizāciju pārstāvjiem arī atklāj zināmu pretestību pret jaunu uzskaites pieeju un jaunu datu vākšanu, tādēļ monitoringam iespēju robežās atlasīti tie administratīvie dati, kuru ieguvē ir izveidojušās iestrādes un datu apkopošanas rutīnas, un tie tiek apkopoti regulāri, ir salīdzināmi un sniedz priekšstatu par vardarbības izplatību un raksturojošiem rādītājiem dinamikā. Vienlaikus ir dati, uz kuru nepieciešamību norāda ne tikai administratīvo datu analīze, bet arī Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta (EIGE) 2018. gada rekomendācijas policijas un tieslietu nozarei datu vākšanai par intīmo partneru vardarbību[53], un šajos gadījumos šie ieteikumi ir atkārtoti izcelti.

Administratīvo datu analīze parāda, ka noteikti dati tiek iegūti salīdzinoši nesen, piemēram, dati, kas iegūstami no ziņojumiem par apdraudējuma izvērtējumu, vai arī dati par personu skaitu, kam atbilstoši tiesas lēmumiem noteikts apgūt sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai. Šajos gadījumos ir saprotams, ka datu sistēmiska apkopošana vēl nav pilnībā izstrādāta. Vienlaikus izvērtējuma autori vērš uzmanību uz to, ka šie dati ir ļoti nozīmīgi vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu monitoringa kontekstā, un tādēļ ir nepieciešams pilnveidot šo datu uzkrāšanu sistēmās, nodrošinot sabiedrības un pētnieku piekļuvi anonimizētiem datiem un iespējām veikt datu analīzi.

[53] European Institute for Gender Equality (2018) Recommendations to improve data collection on intimate partner violence by the police and justice sectors: Latvia. Pieejams: https://eige.europa.eu/publications/recommendations-improve-data-collection-intimate-partner-violence-police-and-justice-sectors-latvia.

5. Latvijā veikto pētījumu datu analīze un izvērtējums

Šajā nodaļā veiktā analīze ir vērsta uz pētījuma 7. uzdevuma izpildi: Apzināt un analizēt vardarbību raksturojošos sabiedrības pētījumus un aptaujas, kas veikti pēdējos piecos gados Latvijā, sniegt priekšlikumus, kādi pētījumi un/vai aptaujas jāveic, lai efektīvi papildinātu un skaidrotu administratīvo datu informāciju par situāciju vardarbības jomā, papildinot un sniedzot informāciju, kas nav iegūstama ar administratīvo datu palīdzību.

Jānorāda, ka šajā nodaļā nav iekļauti dažādi datu apkopojumi vai darbības pārskati, kuros apkopoti statistikas jeb administratīvie dati (piemēram, CSP datu apkopojums "Bērni Latvijā" (2023)[54] vai LM sagatavotais "Ziņojums par bērnu stāvokli valstī 2019.un 2020.gadā" (2021)[55]), jo šie dati aplūkoti nodaļā "Administratīvo datu analīze un izvērtējums", bet iekļauti tie pētījumi, kuros informācija iegūta, izmantojot socioloģisko pētījumu metodes (aptaujas, sekundāro datu analīzes, padziļinātās intervijas, fokusa grupu diskusijas un tml.).

Pētījumi, kas izvēlēti padziļinātai to izpētei (balstoties gan uz LM ekspertu ieteikumiem, gan ekspertu sniegto viedokli padziļinātajās intervijās, gan BISS pētnieku komandas secinājumiem), ir šādi:

1) CSP veiktais apsekojums "Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums" (2021);
2) VBTAI pasūtītais pētījums "Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē" (2021);
3) Seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un iedzīvotāju riska uzvedība COVID-19 laikā (2021);
4) Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums. 2017./2018. mācību gada aptaujas rezultāti un tendences (2020);
5) SKDS veiktā aptauja izpratnes veidošanas kampaņai par nulles toleranci attiecībā uz vardarbību pret sievietēm. "Vardarbībai patīk klusums" (2018);
6) OECD PISA pētījums, skolēnu aptauja. (2018);
7) SKDS veiktā aptauja "Latentā noziedzība un atkārtota viktimizācija dažādos noziedzīgos nodarījumos" (2017);
8) Tiesībsarga pētījums par vardarbības izplatību pret bērniem Latvijā (2015);
9) SPKC 2011. gada pētījums par Latvijas jauniešu bērnībā gūto nelabvēlīgo pieredzi (2012);
10) RD Labklājības departamenta "Pētījums par sieviešu, kuras cietušas no vardarbības, problemātiku" (2021);
11) LU ziņojums "Vardarbība pret sievietēm un bērniem Latvijā Situācijas pārskats par statistiku un publiski pieejamajiem kvantitatīvajiem datiem" (2019).

No minētajiem pētījumiem pirmie astoņi pētījumi attiecas uz pētījumu grupu "pētījumi, kas balstīti uz kvantitatīvo aptauju metodēm", un tie sniedz ieskatu kvantitatīvo indikatoru daudzveidībā, kas līdz

[54] Centrālā statistikas pārvalde (2023). Bērni Latvijā. 2023. Pieejams: https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2023-08/Nr_05_Berni_Latvija_2023_%2823_00%29_LV_EN_0.pdf.
[55] Labklājības ministrija (2021). Ziņojums par bērnu stāvokli valstī 2019.un 2020.gadā. Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/cf2cdb15-1e26-4230-aba4-13cb0530d217.

šim izmantoti Latvijā. Pēdējie divi pētījumi šajā sarakstā ir pētījumi, kuros izmantotas citas pētniecības metodes (sekundāro datu analīze, dokumentu analīze, padziļinātās intervijas un fokusa grupu diskusijas), un tie sniedz ieskatu par to, kādi pētījumi Latvijā veikti, izmantojot šīs pētījuma metodes.

5.1. Pētījumi, kas balstīti uz kvantitatīvo aptauju metodēm

CSP veiktais apsekojums "Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums" (2021)[56]

Centrālā statistikas pārvaldes veiktā apsekojuma galvenais mērķis bija iegūt datus par dažādu vardarbības formu izplatību Latvijā un pēc iespējams precīzāk novērtētu situāciju ar vardarbības izplatību Latvijā.

Balstoties uz apsekojuma datiem, kuros tika izmantota Eurostat izstrādāta vienota metodoloģija, CSP sagatavoja statistisko datu krājumu par 2021.gadā veikto apsekojumu[57]. Tajā publicēti dati par dažāda veida nevēlamas rīcības izplatību Latvijā – starppersonu vardarbības (psiholoģiskās, fiziskās un seksuālās), uzmākšanās darba vietā, vardarbības bērnībā un vajāšanas kā arī citi rādītāji, kas saistīti ar vardarbības tēmu. Apsekojuma ģenerālais kopums ir Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji, kas aptaujas laikā dzīvo privātās mājsaimniecībās un ir 18-74 gadus veci, aptverot visu Latvijas teritoriju. No 10 407 personām, kuras tika iekļautas apsekojuma izlasē, aptaujātas tika 6 300 personas (2 343 vīrieši un 3 957 sievietes). Analizējot iegūto datu kvalitāti, aprēķiniem tika izmantotas 6 269 respondentu anketas (2 328 vīriešu un 3 941 sieviešu), aptauju dati, kas sniegti statisko datu krājumā ir svērti dati. CSP apsekojums aptver šādas tēmas: 1) starppersonu vardarbība; 2) vardarbība bērnībā; 3) seksuālā uzmākšanās darbavietā; 4) vajāšana; 5) vardarbības uztvere un informētība par pakalpojumiem no vardarbības cietušajiem. Tas nozīmē, ka saturiski ne visi apsekojuma dati attiecas uz vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringu, jo, piemēram, seksuāla uzmākšanās darbavietā nav attiecināma ne uz vardarbību ģimenē, ne uz vardarbību pret bērnu. Apsekojumā iegūtie dati tikai daļēji attiecas arī uz vardarbību pret bērnu, jo apsekojumā izmantotā definīcija paredz, ka jēdziens "bērnība" attiecas tikai uz laika periodu, kad respondents nebija sasniedzis 15 gadu vecumu, un tas ir noteicis arī vairāku jautājumu formulējumu apsekojuma anketā. Tas ir viens no būtiskākajiem apsekojumā iegūto datu ierobežojumiem vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas kontekstā. Vienlaikus, ņemot vērā apsekojuma lielo izlasi un unikalitāti (Latvijā tas ir pirmais šāda veida CSP veikts apsekojums), apsekojums ir ļoti nozīmīgs datu avots par vardarbību Latvijā.

Apsekojumā tiek izmantots jēdziens "mājsaimniecības locekļu veikta vardarbība", kas kopumā atbilst monitoringā ietvertajai izpratnei par vardarbību ģimenē, jo ir definēta kā vardarbība, ko "veikuši intīmie partneri un ģimenes locekļi, personas, kuras dzīvo vai ir dzīvojušas vienā mājsaimniecībā ar upuri, kad tika veikta vardarbība" (monitoringā iekļautā definīcija ir nedaudz plašāka, jo paredz iekļaut

[56] Centrālā statistikas pārvalde (2022). Vardarbības izplatības rādītāji Latvijā. Pieejams: https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/noziegumi/cits/12536-vardarbibas-izplatibas-raditaji-latvija?themeCode=NO.

[57] Centrālā statistikas pārvalde (2022). Vardarbības izplatība Latvijā. 2021. Pieejams: https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2022-08/Nr_08_Vardarbibas_izplatiba_Latvija_2021_%2822_00%29_LV_EN.pdf.

arī bijušo laulāto veikto vardarbību). Saskaņā ar CSP apsekojuma datiem 16,9% sieviešu un 4,5% vīriešu pieaugušā vecumā (kopš 15 gadu vecuma) ir cietušas no fiziskas vai seksuālas vardarbības pieaugušā vecumā no saviem tuvākajiem – cilvēkiem, ar ko dzīvojušas vienā mājsaimniecībā. Sieviešu vidū 12,3 % pieredzējušas fizisko vardarbību, savukārt 4,6 % – seksuālo vardarbību. Vīriešu vidū 4,2 % pieredzējuši fizisko vardarbību no tuviniekiem, savukārt 0,2 % – seksuālo vardarbību.

91,2 % sieviešu, kuras pieredzējušas vardarbību mājsaimniecībā, varmāka bija viņas intīmais partneris, bet 14,4 % – kāds cits mājsaimniecības loceklis (5,7 % pieredzējušas vardarbību gan no partnera, gan no cita mājsaimniecības locekļa). Vīriešu vidū 68,8% vīriešu, kuri pieredzējuši vardarbību mājsaimniecībā, varmāka bijis viņa intīmais partneris, bet 36,4 % – kāds cits mājsaimniecības loceklis (5,2 % pieredzējuši vardarbību gan no partnera, gan cita mājsaimniecības locekļa).
Būtiski saistībā ar šo indikatoru ir rādītāji par mājsaimniecības locekļu veikto vardarbību pēdējā gada laikā un pēdējo piecu gadu laikā. Apsekojuma dati parāda, ka pēdējo piecu gadu laikā vardarbību no tuviniekiem piedzīvojušas 4,5% sieviešu, pēdējā gada laikā 1,6% (vīriešu vidū šie rādītāji ir: pēdējo piecu gadu laikā 1,8%, pēdējā gada laikā 0,5%).

Apsekojuma dati sniedz arī informāciju par to, ka 43,4% sieviešu, kas pieredzējušas atkārtotu vardarbību, viņu mājsaimniecībā bērni ir dzirdējuši vai redzējuši atkārtotas vardarbības gadījumus (15,6 % sieviešu neuzskata, ka bērni to dzirdējuši, bet 41% gadījumu bērnu nav vai viņi nav atradušies mājsaimniecībā vardarbības laikā). Vīriešu vidū 29,1% norāda, ka viņu mājsaimniecībā bērni ir dzirdējuši vai redzējuši atkārtotas vardarbības gadījumus (12,4% vīriešu neuzskata, ka bērni to dzirdējuši, bet 58,5% gadījumu vīriešiem bērnu nav vai viņi nav atradušies mājsaimniecībā vardarbības veikšanas laikā). Jānorāda, ka pieejamie dati par vardarbību intīmo partneru starpā sniedz vairāk informācijas, bet tā uzskatāma par daļu no vardarbības ģimenē un nesniedz pilnīgu informāciju par vardarbību ģimenē.

Apsekojuma dati ietver arī informāciju par vajāšanu gan no esošā vai bijušā partnera, gan citām personām, kā arī vardarbības pieredzi bērnībā (līdz 15 gadu vecumam). Saskaņā ar apsekojuma datiem 25,9% sieviešu un 28,4% vīriešu norādījuši, ka bērnībā līdz 15 gadu vecumam pieredzējuši, ka tēvs, māte vai abi vecāki viņus pazemo (emocionālā vardarbība). Apsekojumā arī fiksēta tāda vardarbības forma kā bērnu piedzīvotais, kad vecāki viens otru pazemo. Aptaujāto sieviešu vidū 32,4% bijusi pieredze, kad māte pazemojusi tēvu bērnu klātbūtnē, savukārt 39% ir bijusi pieredze, ka tēvs ir pazemojis māti.

Fizisku vardarbību no mātes bērnībā piedzīvojuši 12,5% sieviešu un 15% vīriešu, savukārt fizisku vardarbību no tēva bērnībā piedzīvojuši 13,4% sieviešu un 26,7% vīriešu (fiziska vardarbība aptaujā iekļauj iepļaukāšanu, raušanu aiz matiem, mešanu ar kādu priekšmetu vai sitienus ar dūri, siksnu, spērienus, dūrienus u.c.). Seksuālu izmantošanu bērnībā piedzīvojuši 2,2% sieviešu un 0,3% vīriešu (seksuālā izmantošana bērnībā aptaujā mērīta gan kā dažādu darbību veikšana pret bērna gribu – likšanu kailam pozēt citu cilvēku vai kameras priekšā, fotografēties vai uzņemt video, pieskaršanos bērna intīmajām zonām, spiešanu pieskarties varmākas intīmajām zonām, gan arī piespiešanu veikt dzimumaktu). Pārsvarā vardarbības veicējs bijis vīrietis, un upuris varmāku pazinis.

Apsekojums arī parāda, ka par fiziskas (ieskaitot draudus) vai seksuālas vardarbības pieredzi upuri visbiežāk runā ar sev tuviem cilvēkiem (draugu, ģimenes locekli vai radinieku), nevis atbalsta iestādēm (policiju, sociālā dienesta darbinieku, krīzes centra palīdzības tālruni). Piemēram, par fizisku vai seksuālu vardarbību, ko izdarījis to pašreizējais vai pēdējais vardarbīgais bijušais partneris, kādam paziņojušas ir 76,5 % cietušo sieviešu un 38,4% cietušo vīriešu. Sieviešu vidū par šādu vardarbības pieredzi 68,9% ir ziņojušas sev tuvai personai, bet 26,4% par partnera veikto vardarbību ir ziņojušas arī policijai (vīriešu vidū šie rādītāji ir atbilstoši 32,8% un 6%).

Rekomendācijas: Atbalstīt regulāra šāda apsekojuma veikšanu, vai arī atsevišķu jautājumu iekļaušanu iedzīvotāju aptaujās. Rādītāji, kurus nepieciešams iekļaut monitoringā, ir:

1) ***Personu skaits (īpatsvars), kas ir cietušas no fiziskas vai seksuālas vardarbības pieaugušā vecumā no saviem tuvākajiem – cilvēkiem, ar ko dzīvojušas vienā mājsaimniecībā savas dzīves laikā, pēdējo piecu gadu laikā, pēdējo 12 mēnešu laikā (Fiziska un seksuāla vardarbība);***
2) ***Personu skaits (īpatsvars), kas ir cietušas no emocionālās un ekonomiskās vardarbības pieaugušā vecumā no saviem partneriem dzīves laikā, pēdējo piecu gadu laikā, pēdējo 12 mēnešu laikā dzimuma sadalījumā (18-74 gadu vecumā) (Emocionālā un ekonomiskā vardarbība);***
3) ***Personu skaits (īpatsvars), kas ir cietušas no vajāšanas pieaugušā vecumā no saviem partneriem dzīves laikā, pēdējo 12 mēnešu laikā dzimuma sadalījumā (18-74 gadu vecumā) (Emocionālā vardarbība – vajāšana);***
4) ***Personu skaits (īpatsvars), kas dzīves laikā ir pieredzējušas vardarbību no intīmā partnera, dzimuma sadalījumā (18-74 gadu vecumā), apkopots rādītājs, kas ietver fizisko, seksuālo un emocionālo vardarbību (Fiziskā, seksuālā un emocionālā vardarbība);***
5) ***Personu skaits (īpatsvars), kas līdz 15 gadu vecumam saskārušies ar fizisku vardarbību ģimenē (gan no mātes vai tēva; gan starp vecākiem) (Fiziska vardarbība bērnībā);***
6) ***Personu skaits (īpatsvars), kas līdz 15 gadu vecumam saskārušies ar emocionālu vardarbību - verbālu noniecinājumu vai pazemošanu, ko veikuši vecāki (Emocionālā vardarbība);***
7) ***Personu skaits (īpatsvars), kas fiziskas vai seksuālas vardarbības gadījumā par to ir kādam ziņojušas;***
8) ***Personu skaits (īpatsvars), kas fiziskas vai seksuālas vardarbības gadījumā par to ir ziņojušas policijai;***
9) ***Personu skaits (īpatsvars), kas zina, kur vērsties vardarbības gadījumā.***

Nepieciešamie uzlabojumi:

1) ***No vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu monitoringa sistēmas viedokļa, būtu vēlams, ka jautājumi par pieredzi pieaugušā vecumā tiktu uzdoti par laiku, kad sasniegti 18 gadi, savukārt, jautājumi par pieredzi bērnībā tiktu uzdoti par laiku līdz 18 gadiem;***
2) ***Būtu nepieciešams paplašināt apsekojumu par emocionālo vardarbību bērnībā no citām iedzīvotāju grupām, ne tikai vecākiem, bet arī – skolas biedriem, skolas vai interešu izglītības pedagogiem, svešiem cilvēkiem uz ielas, veikalā.***
3) ***Būtu nepieciešams fiksēt arī personu skaitu (īpatsvaru), kas emocionālas vardarbības gadījumā par to ir kādam ziņojušas.***

4) ***Būtu nepieciešams paplašināt apsekojumu par emocionālo vardarbību un seksuālo izmantošanu internetā (dažādām kibervardarbības formām).***

Pētījums "Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē" (2021)[58]

Pētījums "Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē" tika veikts Eiropas Savienības fonda projekta Nr.9.2.1.3/16/I/001 "Atbalsta sistēmas pilnveide bērniem ar saskarsmes grūtībām, uzvedības traucējumiem un vardarbību ģimenē" ietvaros. Aptaujā piedalījās 1005 respondenti, kuri veido Latvijas kopumam reprezentatīvu izlasi, kas kontrolēta pēc parametriem – vecums, dzimums, reģions, tautība. Aptaujas datu vākšanai izmantota tiešsaistes aptauja. Tās mērķa grupa bija Latvijas patstāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 74 gadiem. Pētījuma dati tika vākti periodā no 2020. gada 24. septembra līdz 2020. gada 1. oktobrim. Ar aptaujas palīdzību tika īstenoti šādi uzdevumi:

1) noskaidrota iedzīvotāju bērnībā piedzīvotā vardarbība un viņu attieksme pret to;
2) noskaidrota iedzīvotāju attieksme pret vardarbīgu izturēšanos pret bērnu;
3) izpētīta iedzīvotāju ikdienas prakse bērnu audzināšanā un attieksmi pret dažādu audzināšanas metožu pielietošanu;
4) izzināta iedzīvotāju rīcība, saskaroties ar vardarbību ģimenē;
5) noskaidrota iedzīvotāju attieksme pret valsts iestādēm un organizācijām, kas veido atbalsta sistēmu bērniem, kas cieš no vardarbības ģimenē.

Pētījuma rezultāti parāda, ka Latvijas iedzīvotāji vecuma grupā no 18 līdz 29 gadiem kopumā retāk ir saskārušies ar tādām audzināšanas metodēm, kuras ietver fizisku sodu. Latvijas iedzīvotāji vecuma grupā no 18 līdz 29 gadiem arī biežāk kā "nepareizas" vērtē audzināšanas metodes ar mutisku iespaidošanu, piemēram, "lamāšanu un vārdisku pazemošanu", "ilgstošu klusēšanu, ignorēšanu" un "kliegšanu". Šīs ir tendences, ko nepieciešams turpināt pārbaudīt turpmākajos pētījumus. Aptaujas gala ziņojums un prezentācija pieejami VBTAI mājaslapā: https://www.bti.gov.lv/lv/iedzivotaju-aptauja-par-attieksmes-mainu-attieciba-uz-vardarbibu-gimene.

Rekomendācijas: Atbalstīt regulāru šāda pētījuma veikšanu, vai arī atsevišķu jautājumu iekļaušanu aptaujās, veicot tās regulāri. Rādītāji, kurus nepieciešams iekļaut monitoringā, ir:

1) ***Personu skaits (īpatsvars), kuru audzināšanā ģimenē nav izmantotas vardarbīgas metodes (saskaņā ar jautājuma formulējumu anketā: a) "Uzšaušana pa dibenu" ar plaukstu, pļauka, paraušana aiz matiem un/vai auss, iekniebšana; b) Pēršana ar siksnu vai citu priekšmetu; c) Aizliegumi un ierobežojumi (aizliegumi tikties ar draugiem, aizliegums iet ārā, skatīties TV u.c.); d) Apsaukāšana, kritizēšana, vārdiska pazemošana u.c.); e) Ilgstoša klusēšana, ignorēšana; f) Kliegšana.)***
2) ***Personu skaits (īpatsvars), kas, redzot vardarbības situāciju, gatavi piedāvāt savu palīdzību;***

[58] VBTAI, Norstat Latvija (2021). Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē. Pieejams: https://www.bti.gov.lv/lv/media/429/download?attachment.

3) ***Personu skaits (īpatsvars), kas uzskata, ka bērni, kuri cieš no vardarbības ģimenē, var rēķināties ar palīdzību no šādām iestādēm (saskaņā ar formulējumu izmantotajā aptaujas anketā): (1) skola, izglītības iestāde, (2) bērnudārzs (pirmsskolas izglītības iestāde), (3) sociālais dienests, (4) bāriņtiesa, (5) krīzes centrs, (6) policija, (7) Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija, (8) tiesas, (9) Latvijas Republikas Tiesībsargs, (10) Nevalstiskās organizācijas; (11) Baznīca.***

Nepieciešamie uzlabojumi:

1) ***Attiecībā uz rādītāju "Personu skaits (īpatsvars), kas uzskata, ka bērni, kuri cieš no vardarbības ģimenē, var rēķināties ar palīdzību no šādām iestādēm (saskaņā ar formulējumu izmantotajā aptaujas anketā): (1) skola, izglītības iestāde, (2) bērnudārzs (pirmsskolas izglītības iestāde), (3) sociālais dienests, (4) bāriņtiesa, (5) krīzes centrs, (6) policija, (7) Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija, (8) tiesas, (9) Latvijas Republikas Tiesībsargs, (10) Nevalstiskās organizācijas; (11) Baznīca". Šeit būtu nepieciešams izvērtēt iespēju papildināt un precizēt iestāžu sarakstu, iekļaujot arī "ārstniecības iestādes", "Uzticības tālrunis", un nodalot atsevišķi "Valsts policija" un "pašvaldības policija".***
2) ***Šāds pats jautājums ir jāuzdod arī par pieaugušajiem (precizējot iestāžu sarakstu).***

Seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un iedzīvotāju riska uzvedība COVID-19 laikā (2021)[59]

Vardarbības tēmu skāra arī iedzīvotāju aptaujas, kas veiktas Valsts pētījuma programmā (VPP) "COVID-19 seku mazināšanai" pētījumā "COVID-19 epidēmijas ietekme uz veselības aprūpes sistēmu un sabiedrības veselību Latvijā; veselības nozares gatavības nākotnes epidēmijām stiprināšana" (VPP-COVID-2020/1-0011). Pētījuma rezultātu kopsavilkums un rekomendācijas personu seksuālās un reproduktīvās veselības saglabāšanai, veselības aprūpes pakalpojumu nepārtrauktības nodrošināšanai un iedzīvotāju riska uzvedības mazināšanai apkopotas ziņojumā "Seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un iedzīvotāju riska uzvedība COVID-19 laikā". Pētījuma specifiskie mērķi bija noteikt COVID-19 sociālo ierobežojumu ietekmi uz mātes veselības pakalpojumu pieejamību, kontracepciju un abortiem, seksuālo veselību, kā arī intīmo partneru vardarbību.

Pētījumam izmantota starptautiskā pētījuma I-SHARE (International Sexual Health And Reproductive Health Survey – Starptautiska seksuālās veselības un reproduktīvās veselības aptauja) starptautiski un Latvijā validēta anketa, t.sk. jautājumi par seksuālo un uz dzimumu balstīto vardarbību (izņemot anketas sadaļu par sieviešu dzimumorgānu kropļošanu (female genital mutilation), kas anketā netika iekļauta, jo Latvijā šādi fakti nav konstatēti).

Pētījumā no 2020. gada 26. jūlija līdz 6. septembrim tika veikta Latvijā dzīvojošu pieaugušo iedzīvotāju (iedzīvotāji, kas sasnieguši 18 gadu vecumu) aptauja internetā, izmantojot I-SHARE

[59] Lazdāne, G., Rezeberga, D., Briedīte, I., Olsena, S., Pumpure, E., Kantāne, I., Pitkēviča, I., Graviņa, M. L., Mihailova, D. (2021). Seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un iedzīvotāju riska uzvedība COVID-19 laikā. Pieejams: https://www.vm.gov.lv/lv/media/6493/download.

anketu. Kopumā tika aptaujātas 1173 personas, galvenokārt sievietes (82%), cilvēki vecumā no 18 līdz 47 gadiem (89%), rīdzinieki (62%) un tie, kuriem ir pabeigta koledžas vai universitātes izglītība (71%). Līdz ar to šī aptauja nevar tikt uzskatīta par Latvijas iedzīvotāju kopumu reprezentējošu aptauju un nav piemērota monitoringa vajadzībām (uz to arī norāda pētījuma autori, uzsverot, ka "plašu, reprezentatīvu pētījumu īstenošana COVID-19 laikā nav iespējama"), tomēr tā sniedz priekšstatu par situāciju Covid-19 ierobežojumu laikā attiecībā uz vairākiem seksuālās un reproduktīvās veselības aspektiem. Jāatzīmē, ka pētījumā izmantotas arī kvalitatīvās pētījuma metodes, un, lai padziļināti izvērtētu aptaujas atklātās COVID-19 izraisītās problēmas, pēc aptaujas tika veiktas 13 daļēji strukturētas intervijas ar seksuālās un reproduktīvās veselības politikas veidotājiem un realizētājiem un 12 grupu diskusijas ar seksuālās un reproduktīvās veselības pakalpojumu saņēmējiem un sniedzējiem.

Pētījumā tika iegūti pretrunīgi rezultāti, jo kvantitatīvās aptaujas dati parādīja, ka Covid-19 ierobežojumu laikā pret sievietēm visa veida vardarbība, t.sk. emocionālā, fiziskā un seksuālā, nedaudz samazinājās, bet pret vīriešiem seksuālā vardarbība tieši palielinājās. Savukārt kvalitatīvā pētījuma rezultāti, gluži pretēji, – norādīja uz vardarbības pieaugumu COVID-19 laikā. Piemēram, nevalstisko organizāciju sniegtā informācija atklāja, ka pandēmijas laikā dubultojās to personu skaits, kas vērsās pēc palīdzības NVO. Aptaujas izlases nepilnības liek domāt, ka daļēji skaidrojums datu atšķirībās varētu būt saistīts ar aptaujas pašizlasi un lielāku izglītotu sieviešu īpatsvaru (71%) aptaujas izlasē. Tomēr vardarbības monitoringa sistēmas kontekstā būtiski norādīt, ka saskaņā ar pētījumā veiktās aptaujas datiem COVID-19 ierobežojumu laikā 99% sieviešu un 100% vīriešu, kas cietuši no vardarbības, par to nav oficiāli ziņojuši, un 71% atzīmē, ka viņi nevienam nav teikuši par pret viņiem vērsto vardarbību. Šie dati vēlreiz apstiprina vardarbības fenomena slēpto raksturo un ļauj secināt, ka par vardarbības situācijas uzlabošanos Latvijā sākotnēji liecinās tas, ka vairāk cietušo no vardarbības uzdrošināsies pastāstīt par to citiem, ziņot policijai un citiem dienestiem. Tādēļ sākotnēji ziņošana par vardarbību radīs priekšstatu, ka vardarbība palielinās, lai gan realitātē tas būs sākums vardarbības mazināšanai sabiedrībā.

Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums. 2017./2018. mācību gada aptaujas rezultāti un tendences (2020)[60]

Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums, kurā 2017./2018. mācību gadā tika veikta skolēnu aptauja, ir veikts sadarbībā ar Pasaules Veselības organizāciju. Tā ir daļa no starptautiskā skolēnu veselības paradumu pētījuma (angl. – Health Behaviour among School-aged Children Study – HBSC). Skolēnu veselības paradumu pētījuma mērķis ir iegūt informāciju par skolas vecuma bērnu veselību un dzīvesveidu un izstrādātu uz pierādījumiem balstītas veselības veicināšanas programmas. Pētījums tiek veikts ik pēc četriem gadiem, un tas nozīmē, ka iegūtie dati ir skolēnu veselības un dzīvesveida monitorings. Pētījuma mērķa grupa ir vispārējās izglītības skolu skolēni 11, 13 un 15 gadu vecumā (kas Latvijā atbilst 5., 7. un 9. klasei). Aptaujas metode ir skolēnu anketēšana aptaujas izlasē iekļauto skolu klasēs. Aptaujas izlase tiek veikta, izmantojot daudzpakāpju klasteru metodi, nejauši atlasot

[60] Slimību profilakses un kontroles centrs, Rīgas Stradiņa universitāte (2020) Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums. 2017./2018. mācību gada aptaujas rezultāti un tendences. Pieejams: https://www.spkc.gov.lv/lv/media/4267/download.

vispārizglītojošās skolas un klases no Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības iestāžu reģistra. 2017./2018. mācību gada aptaujā sasniegtais respondentu skaits ir 4396 skolēni.

Attiecībā uz vardarbības pieredzi šajā aptaujā ir iekļauti jautājumi par ņirgāšanos (angl. – bullying) skolā. Ņirgāšanās izplatība skolā tiek mērīta, skolēniem uzdodot divus jautājumus: "Cik bieži pēdējo pāris mēnešu laikā Tu esi cietis/-usi no savu skolasbiedru ņirgāšanās?", un "Cik bieži pēdējo pāris mēnešu laikā Tu esi ņirgājies/-usis par skolasbiedru/-iem?". Iespējamie atbilžu varianti: nav ņirgājušies; tikai 1-2 reizes; 2-3 reizes mēnesī; apmēram reizi nedēļā; vairākas reizes nedēļā. 2017./2018. mācību gada aptaujas rezultāti, ko apkopojusi Rīgas Stradiņa universitātes pētniece Inese Gobiņa[61], parāda, ka kopumā vidēji apmēram viena ceturtā daļa (21%) pusaudžu cieš no ņirgāšanās skolā. Zēnu un meiteņu īpatsvars cietušo vidū ir gandrīz vienāds. Lai gan kopumā būtisku atšķirību dažādās vecumu grupās arī nav, tomēr var pievērst uzmanību tam, ka meiteņu īpatsvars 15 gadu vecumā, kas cietušas no ņirgāšanās, ir nedaudz mazāks nekā jaunākajās vecumgrupās (17%.). Aplūkojot pieejamos datus no 2002. gada, var redzēt, ka ņirgāšanās upuru īpatsvars Latvijā no 2002. līdz 2018.gadam zēniem nav būtiski mainījies, bet meitenēm pieaudzis no 16% līdz 21%. Vēl būtiski norādīt, ka zēnu īpatsvars (21%), kas skolā regulāri ņirgājas par citiem, ir gandrīz divas reizes lielāks nekā meiteņu (12%).

2017./2018. mācību gada Latvijas Skolēnu veselības paradumu aptaujā ir iekļauts arī jautājums par ņirgāšanos internetā jeb kiberņirgāšanos. Aptaujā tika uzdots jautājums par kiberņirgāšanās pieredzi pēdējo sešu mēnešu laikā, un aptaujas rezultāti parāda, ka kopumā 6% zēnu un 5% meiteņu ir cietuši no kiberņirgāšanās (saskārušies ar to vismaz 2 vai 3 reizes mēnesī). Savukārt, zēnu īpatsvars (89%), kas digitālajā vidē ņirgājušies par citiem, ir nozīmīgi lielāks nekā meiteņu (4%). Aptauja arī parāda, ka, palielinoties vecumam, pāridarītāju īpatsvars pieaug abās dzimuma grupās, bet zēniem straujāk nekā meitenēm.

Rekomendācijas: Izmantot vardarbības pret bērnu monitoringā rādītājus par ņirgāšanos skolā un ņirgāšanos internetā no Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījuma, kas ir daļa no starptautiskā pētījuma HBSC (angl. – Health Behaviour among School-aged Children Study), lai sekotu līdzi tam, kā mainās skolēnu pieredze šajos aspektos (ja šādi rādītāji tiek iegūti arī turpmākajās aptaujās).

OECD PISA pētījums, 2018. Skolēnu aptauja

Starptautiskās skolēnu kompetences vērtēšanas programmas OECD PISA pētījumi Latvijā tiek veikti, sākot no 2006. gada. Pēdējais pētījums, par kuru ziņojuma sagatavošanas brīdī ir publiski pieejami dati, tika veikts 2018. gadā[62]. Kopumā OECD PISA pētījumi tiek veikti regulāri reizi trijos gados. Tikai pēdējais aptaujas vilnis (PISA 2022)[63] tika organizēts pēc četriem gadiem Covid-19 pandēmijas ierobežojumu dēļ, un tā rezultāti būs pieejami tikai 2023. gada decembrī. Pētījumā, izmantojot

[61] Gobiņa, I. (2020) Ņirgāšanās skolā un kiberņirgāšanās. Krāj.: Slimību profilakses un kontroles centrs, Rīgas Stradiņa universitāte, Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums. 2017./2018. mācību gada aptaujas rezultāti un tendences. Pieejams: https://www.spkc.gov.lv/lv/media/4267/download.

[62] Izglītības un zinātnes ministrija (2020) OECD PISA. Pieejams: https://www.izm.gov.lv/lv/oecd-pisa.

[63] Latvijas Universitāte (2022)PISA 2022. Pieejams: https://www.ipi.lu.lv/petijumi/oecd-pisa/pisa-2022/.

kognitīvos testus, skolēna, skolas un vecāku aptaujas, tiek vērtēta 15-gadīgu skolēnu kompetences matemātikā, lasīšanā un dabaszinātnēs. Katrā no konkrētajiem pētījumiem tiek iekļauts arī papildus aptaujas modulis, piemēram, 2022. gadā tas ir modulis par radošumu un jautājumu bloks par mācību procesu pandēmijas laikā. Pieejamie dati par 2018. gada pētījumu atklāj, ka 2018. gada pētījumā Latvijā piedalījās 5985 15 gadus veci skolēni no 308 skolām. Skolēnu aptaujas rezultāti parāda, ka, no vienas puses, Latvijas piecpadsmitgadīgie skolēni kopumā ir apmierināti ar savu dzīvi (7,16 punkti, skalā no 0–10), un viņu apmierinātības līmenis ir augstāks par OECD valstu skolēnu vidējo līmeni (7,04 punkti)[64]. Vienlaikus jānorāda, ka apmierinātības vidējais līmenis mūsu kaimiņvalstīs ir nedaudz augstāks – Igaunijā (7,19 punkti) un Lietuvā (7,61 punkti). Salīdzinoši augstāka apmierinātība ar dzīvi ir zēniem nekā meitenēm, un skolēniem ar augstāku sociāli ekonomisko stāvokli. Satraucošākie šīs aptaujas rādītāji ir par to, ka Latvija ieņem augstāko vietu starp OECD un Eiropas Savienības valstīm skolēnu pāridarījumu ziņā, jo saskaņā ar aptaujas datiem 15-gadīgie skolēni Latvijā biežāk ir pakļauti pāridarījumiem no skolas biedru puses. Ja vidēji OECD valstīs 23% skolēnu atbild, ka bijuši pakļauti pāridarījumiem no skolas biedru puses vismaz dažas reizes mēnesī, tad Latvijā šis rādītājs ir 35% Igaunijā 25%, Lietuvā 23%). Jānorāda, ka pāridarījumiem no skolas biedru puses ir izveidots summārs indekss, kuru veido kopumā seši rādītāji par izsmiešanu, draudēšanu un fiziskiem pāridarījumiem: (1) Citi skolēni tīšām atstāja mani bez kādām vajadzīgām lietām; (2) Citi skolēni mani izsmēja; (3) Citi skolēni man draudēja; (4) Citi skolēni atņēma vai iznīcināja lietas, kas man piederēja; (5) Citi skolēni mani sita vai pagrūda; (6) Citi skolēni par mani izplatīja nepatīkamas baumas. Indeksā apkopotas atbildes: "dažas reizes mēnesī" un "reizi nedēļā vai biežāk".

Rekomendācijas: Izmantot OECD PISA summāro rādītāju par pāridarījumiem no skolas biedru puses vardarbības pret bērnu monitoringā, lai sekotu līdzi tam, kā mainās skolēnu pieredze saistībā ar vardarbību (emocionālo vai fizisko) skolā (ja šādi rādītāji tiek iegūti arī turpmākajās aptaujās).

SKDS veiktā aptauja izpratnes veidošanas kampaņai par nulles toleranci attiecībā uz vardarbību pret sievietēm. "Vardarbībai patīk klusums" (2018)[65]

Šis pētījums ir salīdzinoši neliela (6 jautājumi) Latvijas iedzīvotāju aptauja, kas veikta Eiropas Savienības programmas „Tiesības, vienlīdzība un pilsonība" līdzfinansētā projektā „Izpratnes veidošanas kampaņa par nulles toleranci attiecībā uz vardarbību pret sievietēm. "Vardarbībai patīk klusums"". Aptaujas jautājumi aptver šādas tēmas: 1) Latvijas iedzīvotāju viedoklis par to, cik pieņemama vai nepieņemama ir vardarbība pret sievieti vai vīrieti ģimenē; 2) Vardarbības ģimenē netiešā pieredze (draugu, ģimenes lokā, tuvākajā apkārtnē, darba kolēģu vai kursa biedru vidū); 3) Informētība par organizācijām, kas sniedz atbalstu no vardarbības ģimenē cietušajiem; 4) viedoklis par dažādu situāciju pretlikumīgumu; 5) viedoklis par dažādiem ar vardarbību saistītiem apgalvojumiem. Pētījuma datu ievākšanas metode ir Latvijas iedzīvotāju aptauja (ikmēneša Omnibuss), izmantojot stratificēto nejaušo izlasi. Sasniegtais respondentu skaits ir 1013 respondenti. Aptaujas ģenerālais

[64] Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes Izglītības pētniecības institūts(2020)Latvija OECD starptautiskajā skolēnu novērtēšanas programmā PISA 2018: pirmie rezultāti un secinājumi. Pieejams: https://www.izm.gov.lv/sites/izm/files/media_file/latvija_oecd_starptautiskaja_skolenu_novertesanas_programma_2018.pdf.

[65] SKDS (2018) Izpratnes veidošanas kampaņa par nulles toleranci attiecībā uz vardarbību pret sievietēm. "Vardarbībai patīk klusums". Pieejams: https://www.lm.gov.lv/lv/media/7507/download.

kopums ir Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji, kuriem ir Latvijas Republikas pilsonība, vecumā no 15 gadiem. Aptaujas metode ir tiešās intervijas respondentu dzīvesvietās. Aptaujas veikšanas laiks ir no 14.04.2018. līdz 25.04.2018. Datu analīzē ir izmantoti svērti dati (dati tika svērti pēc pazīmēm: reģions, dzimums, tautība, vecums). 2018.gada pētījuma dati atskaitē salīdzināti ar 2016.gadā jūnijā veiktā pētījuma "Special Eurobarometer 449: Gender-based Violence" datiem.

No vardarbības ģimenē monitoringa viedokļa šajā pētījumā ir iekļauts nozīmīgs jautājums, kas parāda stereotipu par vardarbības ģimenē izplatību. Šis rādītājs ir viedoklis par izteikumu "Vardarbība ģimenē ir privāta lieta, un ar to būtu jātiek galā ģimenē". 2018. gada aptaujas rezultāti parāda, ka 19% Latvijas iedzīvotāju piekrīt tam, ka vardarbība ģimenē ir privāta lieta, un ar to būtu jātiek galā ģimenē. Šim apgalvojumam nepiekrīt 71%, 10% nesniedza konkrētu atbildi. Būtiski, ka vīriešu vidū ir vairāk aptaujāto, kas šim viedoklim piekrīt (25%), salīdzinot ar aptaujātajam sievietēm (14%).

Atbildes 2018. gadā salīdzinot ar Latvijas iedzīvotāju atbildēm 2016. gadā, redzams, ka to skaits, kas uzskata, ka vardarbība ģimenē ir privāta lieta, un ar to būtu jātiek galā ģimenē, ir samazinājies. 2016. gada aptaujā kopumā 31% Latvijas iedzīvotāju piekrita tam, ka vardarbība ģimenē ir privāta lieta, un ar to būtu jātiek galā ģimenē. Šim apgalvojumam nepiekrita 63%, 6% nesniedza konkrētu atbildi.

Rekomendācijas:
Kā vienu no vardarbības ģimenē monitoringa rādītājiem izmantot SKDS aptaujā (2018) iekļauto rādītāju, kas mēra stereotipu par vardarbību ģimenē izplatību. Rādītājs nomēra Latvijas iedzīvotāju (vecumā no 18-75) viedokli (piekrīt/nepiekrīt) par izteikumu "Vardarbība ģimenē ir privāta lieta, un ar to būtu jātiek galā ģimenē".

SKDS veiktā aptauja "Latentā noziedzība un atkārtota viktimizācija dažādos noziedzīgos nodarījumos" (2017)

SKDS veiktā aptauja "Latentā noziedzība un atkārtota viktimizācija dažādos noziedzīgos nodarījumos" arī ir salīdzinoši neliela aptauja, bet jāuzsver, ka vairāki intervētie speciālisti no Valsts policijas un Valsts probācijas dienesta norādīja, cik ļoti nepieciešami būtu šādi pētījumi viņu darbā, un tos noteikti būtu nepieciešams veikt regulāri. Pētījumā "Latentā noziedzība un atkārtota viktimizācija dažādos noziedzīgos nodarījumos" ir aptaujāti Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 74 gadiem. Sasniegtās izlases apjoms ir 3048 respondenti, t.sk. 500 respondenti, kuri pēdējo gadu laikā ir cietuši no nozieguma/ pret sevi vērsta likumpārkāpuma. Aptaujas metode ir tiešās intervijas respondentu dzīvesvietās, izlases metode ir stratificētā nejaušā izlase. Aptaujas veikšanas laiks ir no 04.08.2017. līdz 30.10.2017. Datu analīzē ir izmantoti svērti dati (dati tika svērti pēc pazīmēm: reģions, dzimums, tautība, vecums). Aptaujas jautājumu uzdevums ir noskaidrot un salīdzināt, no kādiem nodarījumiem Latvijas iedzīvotāji pēdējo trīs gadu laikā ir cietuši un kuros gadījumos viņi ir vērsušies pēc palīdzības Valsts policijā. Atbilžu varianti uz jautājumu "Vai pēdējo trīs gadu laikā Jūs esat cietis/-usi kādā no šiem nodarījumiem?" ietver 14 biežāk izplatītākos nodarījumus (piemēram, huligānisms, zādzības, krāpšanas), kuru vidū ir arī atbilžu varianti "vardarbība ģimenē" un "dzimumnoziegumi (tajā skaitā seksuāla aizskaršana, izvarošana u.c.)".

Pētījuma rezultāti parāda, ka pēdējo trīs gadu laikā no visiem aptaujātajiem Latvijas iedzīvotājiem 16%

ir cietuši no kāda nodarījuma, 83% nav cietuši, bet 1% ir izvēlējušies atbildi „grūti pateikt". Biežāk minētie nodarījumi, no kuriem iedzīvotāji ir cietuši pēdējo trīs gadu laikā, ir sabiedriskās kārtības traucējumi, huligānisms (3%), zādzības no mājokļa (3%), kabatzādzības (2%), velosipēda zādzības (2%), zādzības no transportlīdzekļa (2%) un mantas tīša iznīcināšana vai bojāšana (2%). Vardarbību ģimenē ir minējuši 1% aptaujāto (20 respondenti), bet neviens no aptaujas dalībniekiem neatzina, ka pēdējo trīs gadu laikā būtu cietuši no dzimumnoziegumiem.

No visiem aptaujātajiem, kas bija cietuši nodarījumos, 59% norādīja, ka ir vērsušies pēc palīdzības Valsts policijā. Aptaujas dati liecina, ka policijā biežāk vērsās tie, kuri cietuši tādos nodarījumos kā laupīšana (94%), automašīnas zādzība (90%), zādzība no mājokļa (82%), zādzība no transportlīdzekļa (74%), velosipēda zādzība (71%), miesas bojājumu nodarīšana (69%). Salīdzinoši vardarbība ģimenē gadījumos tikai 44% ir vērsušies pēc palīdzības Valsts policijā. Aptaujātajiem, kuri pēdējo trīs gadu laikā bija cietuši no kāda nodarījuma, bet nevērsās Valsts policijā pēc palīdzības (227 respondenti), lūdza norādīt galvenos iemeslus, kādēļ viņi nevērsās policijā. Divi biežāk minētie iemesli, kāpēc cilvēki nav vērsušies Valsts policijā, bija viedoklis, ka nodarījums ir maznozīmīgs, lai tā dēļ vērstos policijā (38%), un viedoklis, ka policija nespēs palīdzēt (35%).

Ņemot vērā to, ka aptaujāto skaits, kas pēdējo trīs gadu laikā ir cietuši no vardarbības ģimenē, ir tikai 20 respondenti, šie pētījuma dati nav izmantojami cietušo tipoloģijas veidošanai vai detalizētākai analīzei pēc sociāli demogrāfiskiem vai citiem rādītājiem. Vienlaikus var uzsvērt, ka šie dati tiek vērtēti kā nozīmīga informācija Valsts policijas un Valsts probācijas dienesta darbā, ko ilustrē šāds citāts no intervijas ar Valsts probācijas dienesta speciālistu:

> *"Es gribētu sabiedriskās domas pētījumus par vardarbības problēmu. Un regulārus, nevis vienreizējus vai reizi piecos gados. Es domāju, ka tie daudzām iestādēm dos pamatu domāt par to, kas notiek, kā notiek un ko mēs varētu darīt. Bet šobrīd ir tā, ka viens skaļš gadījums pasaka, ka vardarbība ir problēma, un tad mēs visi satraucamies un mēģinām kaut kā dejot ap to gadījumu. [..] Es domāju, ka mums vajag sistemātisku izpēti attiecībā uz noziedzību kā tādu, t. sk. vardarbību. [..] Es zinu, ka ir citās valstīs, bet Latvijā nav, regulāras aptaujas attiecībā uz noziegumiem, kas notiek. Iedzīvotāju aptaujas. Vai tu esi piedzīvojis pēdējo trīs gadu laikā? Kā cietušais bijis noziegumā. [..] Ja tā ir reprezentatīva aptauja un tiek veikta regulāri, tad var ievērot, ka kaut kādi noziegumi iet uz augšu, un kaut kādi iet uz leju. Un tad pretī ir reģistrēto noziegumu skaits, un, ja mēs redzam, ka abi šie skaitļi iet uz augšu, tad mēs varētu domāt, ka šāda veida noziegumi pieaug. Ja viens iet uz augšu, bet otrs iet uz leju, tad jāmeklē, kur ir tā problēma – kāpēc tā? Piemēram, aptaujā cilvēki saka, ka pieaug vardarbība ģimenē, bet policija saka, ka samazinās. Tad vismaz ir informācija, ar kuru var sākt analizēt, kas tur īsti notiek, kāpēc tas tā notiek. Tāpēc es ļoti gribētu, ka Latvijā būtu tādas regulāras iedzīvotāju aptaujas par to, ar kāda veida noziegumiem iedzīvotāji ir saskārušies. Es zinu, ka SKDS viena projekta ietvaros to veica. Tas tika izmēģināts. Bet, ja tam nav turpinājuma, ja tu neredzi to dinamiku kas notiek, tad tā viena aptauja arī zaudē jēgu. [..] Tad mēs varētu iegūt priekšstatu par to, cik liela ir tā redzamā daļa. Piemēram, par vardarbību ģimenē, cik daudz ir redzamā daļa un cik daudz ir neredzamā daļa."*

Rekomendācijas:
Izvērtēt iespēju regulāri veikt aptauju par latento noziedzību un atkārtotu viktimizāciju dažādos noziedzīgos nodarījumos.

Tiesībsarga pētījums par vardarbības izplatību pret bērniem Latvijā (2015)[66]

Lai gan šis pētījums ir vecāks nekā darba uzdevumā noteiktais laika periods iepriekš veikto pētījumu izpētei, šis pētījums ir iekļauts šajā nodaļā, jo sniedz ieskatu pētījumā, kas veikts skolēnu, vecāku un skolotāju mērķa grupu viedokļos par vardarbību skolas vidē, un šajā ziņā ir samērā unikāls pētījums Latvijā. Pētījuma mērķis bija veikt visaptverošu pētījumu par vardarbības pret bērniem izpratni un situāciju Latvijā, noskaidrojot 5.-12.klašu skolēnu, vecāku un skolotāju viedokli par to, kas ir vardarbība pret bērnu, cik bieži un no kā bērni ir cietuši, un kāda ir bijusi skolēnu, vecāku un skolotāju rīcība vardarbības gadījumā. Tiesībsarga pētījums par vardarbības pret bērniem izplatību Latvijā veikts, aptaujājot 500 5.-12.klašu skolēnus, 517 bērnu vecākus un aizbildņus un 535 vispārizglītojošo skolu pedagogus. Pētījumā izmantota interneta aptaujas metode. Pētījuma izlases metode ir kvotu izlase, balstoties uz Izglītības un zinātnes ministrijas sniegto statistiku par vispārējo izglītību Latvijā 2014./2015.mācību gadā. Aptauja veikta laikā no 2015.gada 15. septembra līdz 30. septembrim.

Pētījumā veikto aptauju rezultāti atklāj, ka vairākums skolēnu vecāku un skolotāju atpazīst fiziskas, emocionālas un seksuālas vardarbības formas, vairums atpazīst arī novārtā pamešanu. Arī skolēnu izpratne par to, kas ir vardarbība pret bērnu, ir augsta, tomēr tā ir salīdzinoši zemāka nekā skolēnu vecākiem un skolotājiem. Spontāni (bez priekšā teikšanas) biežāk minētās konkrētās vardarbības formas pret bērnu aptaujā ir "bērnu apsaukā, lamā, aizvaino, pazemo un kliedz uz bērnu" (kas atbilst emocionālās vardarbības veidam) un "bērns tiek iepļaukāts, iedunkāts, grūstīts, viņam iesit vai iekniebj" (kas atbilst fiziskās vardarbības veidam).

Gandrīz puse (47%) aptaujāto skolēnu atzīst, ka ir izjutuši vardarbību pret sevi (apkopoti atbilžu varianti: reti, dažkārt un bieži). 41% skolēnu norāda, ka nekad nav izjutuši vardarbību pret sevi, bet 12% skolēnu ir bijis grūti pateikt, vai viņi pret sevi ir izjutuši vardarbību. Uz jautājumu "Vai Tu pats jebkad esi bijis kādā no šīm situācijām, kad vienaudži, ģimenes locekļi, pedagogi vai citi cilvēki … Tevi apsaukā, lamā, aizvaino, pazemo, kliedz uz Tevi", 56% aptaujāto skolēnu atbild apstiprinoši. 37% ir saskārušies ar iepļaukāšanu, grūšanu, iesišanu vai iekniebšanu, bet 33% ir tikuši pērti. Tikai 54% aptaujāto skolēnu norāda, ka viņiem skolā citi skolēni nedara pāri, un tikai 1% skolēnu nekad nav redzējis, ka citam bērnam skolā dara pāri. 12% skolēnu atzīst, ka nestāsta saviem vecākiem par pieredzētajām vardarbības situācijām skolā.

Vairāk nekā divas trešdaļas (68%) skolotāju atzīmē, ka viņu praksē ir bijuši gadījumi, kad bērni cieš no vardarbības ģimenē. Skolotāji, redzot, ka bērns cieš vai ir cietis no vardarbības ģimenē, visbiežāk

[66] Tiesībsargs, TNS (2015) Tiesībsarga pētījums par vardarbības izplatību pret bērniem Latvijā. Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/migrate_2022/content/legacy/Vardarbiba_pret_berniem_Petijums_2015.pdf.

uzsāk risināt šo situāciju skolas līmenī – ziņo par konkrēto gadījumu sociālajam pedagogam (66%), klases audzinātājam (52%), kā arī pārrunā šo situāciju ar bērnu (51%).

Savukārt, aptaujāto vecāku vidū 62% atzīst, ka viņiem ir bijušas situācijas, kurās viņu bērns ir cietis no vardarbības skolā, bet 37% vecāku šādu situāciju nekad nav bijis. Vairākums (89%) vecāku, uzzinot, ka viņu bērns cieš no vardarbības skolā, pārrunā šo situāciju ar bērnu, un 79% par šo vardarbības situāciju ziņo klases audzinātājam.

Rekomendācijas: Aptaujas metodoloģija nav piemērota, lai tajā izmantotos indikatorus izmantotu vardarbības pret bērnu datu monitoringā. Vienlaikus šis pētījums ir uzskatāms par nozīmīgu datu avotu, kas sniedz informāciju par vardarbības izpratni un pieredzi šajās mērķa grupās.

SPKC 2011. gada pētījums par Latvijas jauniešu bērnībā gūto nelabvēlīgo pieredzi (2012)[67]

2011. gada pētījums par Latvijas jauniešu bērnībā gūto nelabvēlīgo pieredzi ir balstīts uz starptautisku metodoloģiju, kas izstrādāta ASV (angl. The Adeverse Childhood Experiences (ACE) study). Pētījuma mērķis ir retrospektīvi noskaidrot respondentu bērnībā gūto negatīvo/traumatisko pieredzi, kā arī stresa un ģimenes disfunkcijas ietekmi ilgtermiņā uz veselību, sociālām problēmām un dzīves kvalitāti. Šī pētījuma ietvaros ir izstrādāta bērnībā piedzīvotās nelabvēlīgās pieredzes noteikšanas skala (ACE skala), kura novērtē katra respondenta pakļaušanu traumatiskai pieredzei bērnībā.

Pētījumam noteiktie uzdevumi ir:

1) Noskaidrot vardarbības pret bērniem un bērnībā piedzīvotās nelabvēlīgās pieredzes izplatību Latvijā. Noskaidrot veselības stāvokļa atšķirības starp respondentiem, kuri bērnībā ir piedzīvojuši nelabvēlīgu pieredzi, un respondentiem, kuriem šādas pieredzes nav.
2) Identificēt galvenās sociālās determinantes, kas veido atšķirības starp respondentiem, kuri bērnībā ir piedzīvojuši nelabvēlīgu pieredzi, un tiem, kuriem šādas pieredzes nav.
3) Identificēt riska faktorus, kas ietekmē bērnībā piedzīvotās nelabvēlīgās pieredzes izplatību.
4) Novērtēt dažādu riska faktoru saistību ar bērnībā piedzīvotās nelabvēlīgās pieredzes izplatību pētījuma mērķa populācijā.
5) Analizēt datus par respondentu veselības pašvērtējumu un veselības sūdzībām saistībā ar bērnībā piedzīvotu nelabvēlīgo pieredzi.

Pētījums tika veikts 5 Latvijas pilsētās (Rīgā, Liepājā, Jelgavā, Daugavpilī un Cēsīs). Tātad tas nav reprezentatīvs visas Latvijas mērogos. Pētījumā tika aptaujāti 12. klašu skolēni vispārizglītojošās skolās (vidusskolās) un 3., 4. kursa studenti profesionālajās izglītības iestādēs, un tas nozīmē, ka pētījums ir reprezentatīvs tikai uz šo jauniešu grupu: 12. klašu audzēkņi un profesionālās izglītības iestāžu audzēkņi, bet ne visi jaunieši šajā vecumā (18-25 gadi). Pētījumā netika iekļauti attiecīgā vecuma jaunieši, kuri nemācās ne skolās, ne profesionālās izglītības iestādēs. Šie jaunieši sastāda būtisku populācijas daļu, kurai varētu būt ļoti atšķirīgi paradumi un bērnības pieredze. Kā norāda pētījuma autori (SPKS 2012: 38), šo pētījumu var uzskatīt par pilotpētījumu, kurā testēta anketas piemērotība Latvijas jauniešu aptaujai. Pētījuma datu vākšana par Latvijas jauniešu bērnībā gūto

[67] SPKC (2012) 2011. gada pētījums par Latvijas jauniešu bērnībā gūto nelabvēlīgo pieredzi. Pētījuma ziņojums. Pieejams: https://www.lm.gov.lv/lv/media/2089/download?attachment.

nelabvēlīgo pieredzi tika organizēta no 2010. gada oktobra līdz 2011. gada martam, datu vākšanai tika piesaistīta tirgus, sociālo un mediju pētījumu aģentūra „TNS Latvia". Plānotais izlases lielums bija vismaz 2000 respondenti, lai iegūtu 1200 pilnībā aizpildītas anketas. Datu analīzē tika izmantotas 1223 anketas.

Pētījumā ir iekļauti jautājumi par šādām pieredzēm, kas attiecas uz laiku līdz respondenta 18 gadu vecumam: emocionālā vardarbība, fiziskā vardarbība, seksuālā vardarbība, emocionālā atstāšana novārtā, fiziskā atstāšana novārtā, atkarības vielu lietošana ģimenē, garīgās veselības problēmas ģimenē, vardarbība ģimenē pret māti/ pamāti, vecāku šķiršanās vai dzīvošana šķirti, ieslodzījumā esošu ģimenes locekļu esamība.

Pētījuma rezultāti parāda, ka no visiem vardarbības veidiem emocionālai vardarbībai jaunieši bērnībā bijuši pakļauti visvairāk - 32% respondentu (28% vīriešu un 35% sieviešu). Savukārt fiziskai vardarbībai bijuši pakļauti 16% (15% vīriešu un 18% sieviešu) respondentu un seksuālai vardarbībai - 10% (6% vīriešu un 14% sieviešu). Iegūtie dati par atstāšanu novārtā bērnībā parāda, ka 36% respondentu piedzīvojuši emocionālu atstāšanu novārtā un gandrīz trešdaļa (27%) - fizisku atstāšanu novārtā. Aptaujas dati arī atklāj, ka 46% jauniešu bērnībā bijuši pakļauti atkarības vielu lietošanas ietekmei ģimenē un 42% izjutuši vecāku šķiršanās ietekmi. 19% respondentu bērnībā piedzīvojuši ģimenes locekļu ilgstošu nomāktību vai arī psihisku slimību, vai pašnāvības mēģinājumus.

Rekomendācijas: Pētījuma instrumentārijs (aptaujas anketa) ietver noderīgu informāciju vardarbības monitoringa ilgtermiņa sekām, kas profesionāļiem sniedz padziļinātāku informāciju par jauniešu bērnībā gūto nelabvēlīgo pieredzi Latvijā. Taču, ņemot vērā pētījumā identificētos ierobežojumus, jo īpaši attiecībā uz līdz šim veiktajā aptaujā pielietoto izlasi, iegūtie pētījuma dati šobrīd nav piemēroti iekļaušanai vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu monitoringā. Kā jau iepriekš norādīts, dati atspoguļo tikai situāciju piecās Latvijas pilsētās, ne visā Latvijā, kā arī – tie attiecināmi tikai uz 18-25 gadus veciem vidusskolu un profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem, un tātad nav reprezentatīvi visiem 18-25 gadus veciem jauniešiem šajās pilsētās. Lai šo pētījumu varētu iekļaut vardarbības monitoringa informācijas avotu vidū, nepieciešams novērst konstatētās metodoloģiskās nepilnības, respektīvi, gadījumā, ja šāds pētījums tiktu atkārtots, ir jāveic visu Latvijas 18-25 gadus veco jauniešu reprezentatīva aptauja. Būtu jānodrošina, ka šāds pētījums tiktu veikts regulāri, un tad to varētu iekļaut vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu monitoringa sistēmā.

5.2. Citi pētījumi

LU ziņojums "Vardarbība pret sievietēm un bērniem Latvijā. Situācijas pārskats par statistiku un publiski pieejamajiem kvantitatīvajiem datiem" (2019)[68]

Latvijas Universitātes ziņojums "Vardarbība pret sievietēm un bērniem Latvijā. Situācijas pārskats par statistiku un publiski pieejamajiem kvantitatīvajiem datiem" (2019) ir izstrādāts pētnieciskā projekta „Stiprinot ģimenes, kopienas un attiecības: antropoloģiska pieeja vardarbības izpētē" ietvaros. Autori

[68] Latvijas Universitāte (2019) Vardarbība pret sievietēm un bērniem Latvijā. Situācijas pārskats par statistiku un publiski pieejamajiem kvantitatīvajiem datiem. Pieejams: https://www.antropologija.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/antropologija/Vardarbiba_pret_sievietem_un_berniem_-_statistika_un_dati.pdf.

kā ziņojuma mērķi ir definējuši apzināt pieejamos statistikas datus par vardarbību pret sievietēm un bērniem, lai labāk spētu veidot turpmākā pētījuma kvantitatīvo un kvalitatīvo lauka darbu.
Ziņojuma ievadā ir konstatēta viena būtiska Latvijas datiem par vardarbību raksturīga kvantitatīvo datu specifika, skatīt vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērnu atsevišķi, lai gan lielā daļā gadījumu ģimenēs, kurās ir vardarbība pret sievietēm, arī bērni ir pakļauti vardarbībai. Kā norāda ziņojuma autori, tas rada ilūziju, ka tie ir atrauti fenomeni. Vēl ziņojumā attiecībā uz datu ticamību tiek konstatētas šādas problēmas: cietušo neziņošana par vardarbības gadījumiem, institūciju sistemātiska datu neapkopošana, atšķirīgas izpratnes par vardarbību. Ziņojumā apkopotie statistikas dati attiecas uz laika periodu līdz 2017. gadam. Ņemot vērā to, ka pēc 2017. gada ir bijušas būtiskas izmaiņas regulējumā par policijas darbu vardarbības ģimenē mazināšanā, šajā aspektā ziņojuma datiem ir vairāk vēsturiska nozīme, un tie nesniedz būtiskus ieteikumus par pašiem datu avotiem, vienlaikus ziņojums ir nozīmīgs attiecībā uz to, ka norāda uz pieejamo datu nepilnībām, kas ir aktuālas joprojām.

RD Labklājības departamenta "Pētījums par sieviešu, kuras cietušas no vardarbības, problemātiku", 2021[69]

Apzinoties vardarbības ģimenē aktualitāti Rīgā un lai novērtētu, vai pakalpojumi sievietēm, kuras cietušas no vardarbības, ir nodrošināti pietiekamā apmērā, Rīgas domes Labklājības departaments 2021. gadā veica "Pētījumu par sieviešu, kuras cietušas no vardarbības, problemātiku". Pētījuma mērķi bija 1) izstrādāt sieviešu, kuras cietušas no vardarbības, tipoloģiju; 2) noskaidrot, kā tiek koordinēts atbalsts sievietēm pēc signāla par vardarbību saņemšanas / vardarbības konstatēšanas; 3) raksturot pakalpojumus, kuri pieejami sievietēm, kas cietušas no vardarbības; 4) noskaidrot nepieciešamos papildu pakalpojumus sievietēm, kuras cietušas no vardarbības. Pētījumā tika izmantotas šādas pētījumu metodes: dokumentu analīze, daļēji strukturētas ekspertu intervijas un ekspertu fokusa grupas. Pētījuma galvenie secinājumi par sieviešu, kuras cietušas no vardarbības, tipoloģiju ir šādi: (1) tās biežāk ir sievietes vecumā no 18 līdz 45 gadiem ar bērniem; (2) pārsvarā tiek novērota un konstatēta emocionāla vardarbība; (3) viņām raksturīgi zemi, nepastāvīgi materiālie ienākumi; (3) sievietes, kuras pašas vēršas pēc palīdzības, nāk no salīdzinoši sociāli funkcionālākas, labvēlīgākas vides; (4) visbiežāk sieviete, kura piedzīvo vardarbību no partnera, to ir pieredzējusi arī agrāk – bērnībā; (5) nereti cietušās ir līdzatkarīgas, nespēj pārtraukt vardarbīgās attiecības, slepus tiekas ar varmāku un atgriežas iepriekš piedzīvotajās vardarbīgajās attiecībās.

Attiecībā uz pieejamajām valsts sociālās rehabilitācijas programmām pētījumā ir konstatēts, ka tajās sniegtais atbalsts ir mazāk piemērots senioriem un personām ar garīga rakstura traucējumiem (jo ar šo grupu praktiķiem trūkst darba pieredzes). Pētījumā tiek atzīts, ka ļoti sarežģīti un laikietilpīgi ir strādāt ar personām, kuras ir nolieguma fāzē saņemt palīdzību; to arī kavē resursu trūkums. Vēl pētījumā ir secināts, ka sievietēm, kas cietušas no vardarbības, būtu nepieciešamas psihoterapeita konsultācijas, kā arī ir nepieciešama juridisko konsultāciju pieejamības palielināšana. Pētījuma secinājumos uzsvērts, ka nepieciešams turpināt apmācības par vardarbības atpazīšanu un izpratnes par vardarbību vienādošanu dažādu speciālistu vidū.

[69] RD Labklājības departaments (2021) Pētījums par sieviešu, kuras cietušas no vardarbības, problemātiku. Pieejams: https://ld.riga.lv/files/Dazadi%20dokumenti/Vardarbiba_petijums_prezentacija.pdf.

Rekomendācijas: Šis pētījums ir piemērs ekspertu intervijām un kvalitatīvai pētījumu pieejai, kas vērsta uz konkrētu jautājumu risināšanu. Šajā gadījumā tā ir Rīgas domes Labklājības departamenta vēlme un interese izprast labāk, kādas sievietes biežāk ir pakļautas vardarbībai ģimenē, un uzlabot sievietēm, kas cietušas no vardarbības, pieejamo atbalsta klāstu. Līdzīgi pētījumi, iespējams, ir nepieciešami arī citās pašvaldībās, fokusējot pētāmo jautājumu uz tā brīža aktuālajiem jautājumiem par vardarbības tēmu.

Latvijā veikto pētījumu apzināšanā saistībā ar vardarbības datu monitoringu tika izvērtēti arī vairāki citi pētījumi. Pēc padziļinātas izpētes tika secināts, ka šie pētījumi vardarbības datu monitoringa sistēmas kontekstā nav tik būtiski, lai tos detalizēti raksturotu Gala ziņojumā. Vienlaikus atsevišķus pētījumus būtu lietderīgi pieminēt konkrētu metodoloģisku risinājumu kontekstā. Pirmkārt, var pieminēt 2017. gada centra "Dardedze" pētījumu[70] **par bērnu fizisku sodīšanu**, kas veikts projektā JUST/2015/RDAP/AG/CORP/9175. Tas ir neliels pētījums, kas saturiski ir līdzīgs VBTAI pētījumam "Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē" (2021). Tomēr šajā pētījumā ir interesants rādītājs "Informētība par aizliegumu bērnus fiziski sodīt". Pārsteidzoši, ka tikai 46% aptaujas dalībnieku uz jautājumu "Vai jūs zināt, ka Latvijā bērnu fiziska sodīšana ir aizliegta ar likumu?" atbild apstiprinoši. Šeit jānorāda, ka Bērnu tiesību aizsardzības likuma[71] 9. panta otrā daļa nosaka, ka "Pret bērnu nedrīkst izturēties cietsirdīgi, nedrīkst viņu mocīt un fiziski sodīt, aizskart viņa cieņu un godu". Atbildes uz šo jautājumu ļoti skaidri parāda, ka Latvijas sabiedrība ir vāji informēta par spēkā esošajām normām attiecībā uz bērna fizisku sodīšanu. Minētais pētījums labi pamato nepieciešamību skaidrot vecākiem vardarbības sekas, kādas tās ir bērnam pēc piedzīvotās jebkāda veida vardarbības, kā arī nepieciešamību izglītot vecākus un sabiedrību kopumā par pozitīvas disciplinēšanas pieejām un metodēm bērnu audzināšanā. Saistībā ar pēdējo aspektu aktuāls ir Tiesībsarga pētījums (2023)[72] par pašvaldību praksi apmācību vecākiem organizēšanā **par nevardarbīgām bērna disciplinēšanas metodēm**. Būtiski ir veiktā pētījuma secinājumi, ka lielākā daļa pašvaldību palīdzības bērnu audzināšanā sniegšanu nesaredz kā vienu no savām obligātajām funkcijām, kas noteikta Bērnu tiesību aizsardzības likumā, un tas norāda uz pašvaldību nepietiekamo izpratni par vardarbības pret bērnu ģimenē negatīvo ietekmi uz bērnu un sabiedrību kopumā, kā arī nevēlēšanos atzīt, ka vardarbības ģimenēs izskaušanai netiek veikti atbilstoši pasākumi.

No metodoloģiskā viedokļa nepieciešams arī komentēt Edurio veikto aptauju datus, kas iegūti IKVD 2021./2022. mācību gada pašvērtējuma aptaujās[73]. Lai gan izmantotā pieeja aptaujāt skolēnus, viņu vecākus un pedagogus e-klases vidē ir noteikti turpmāk attīstāma, šajā konkrētajā aptaujā metodoloģijas apraksts nav sniegts pietiekamā apjomā, lai apsvērtu šo datu iekļaušanu monitoringa sistēmā. Pēc pieejamās informācijas, aptaujātas ir tikai 16 pašvaldības no 43 (tātad nav nacionāla līmeņa pārklājuma), un, lai arī ir sasniegts liels aptaujāto skaits (24 000 skolēnu), metodoloģijas

---

70 Centrs "Dardedze" (2017) Bērnu fiziska sodīšana Latvijā. Pieejams: https://centrsdardedze.lv/wp-content/uploads/2021/09/WS1_LV_research_report_Latvia_for_experts_and_press.pdf.

71 1998. gada 19. jūnija Bērnu tiesību aizsardzības likums. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 8.07.1998., Nr. 199/200 https://www.vestnesis.lv/ta/id/49096-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likums.

72 Tiesībsargs (2023). Mācību pieejamība vecākiem par nevardarbīgām bērna disciplinēšanas metodēm pašvaldībās. Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2023/06/macibu-pieejamiba-vecakiem-par-nevardarbigam-berna-disciplinesanas-metodem-pasvaldibas.pdf.

73 Tuča, L. (2022) Izglītības kvalitātes monitorings iekļaujošai izglītībai. Prezentācija. Pieejams: https://www.ikvd.gov.lv/lv/media/4118/download?attachment.

apraksta neesamība neļauj secināt, kādas klašu grupas ir iekļautas pētījumā. Gan šajā, gan arī līdzīgos pētījumos nepieciešams daudz lielāku vērību pievērst tam, kā pētījumā ir definēts aptaujāto ģenerālais kopums, noteiktas izlases vienības, aprakstīta pielietotā izlases metode, kā arī sniegts sasniegto respondentu skaits kopumā un noteiktās grupās atbilstoši pētniecības mērķiem (piemēram, klašu grupās, vecuma grupās, pēc dzimuma, reģionu dalījumā un tml.). Tas sniegtu iespēju pielietot konkrētos aptaujas datus daudz plašākā apmērā, piemēram, vardarbības pret bērnu monitoringā.

5.3. Secinājumi

Attiecībā uz lielāko daļu aplūkoto pētījumu vardarbības monitoringa kontekstā ir jānorāda uz būtisku datu ieguves problēmu, proti, to, ka vairums šo pētījumu ir veikti kā ad-hoc konkrētajam projektam vai situācijai nepieciešami vai plānoti pētījumi, ar projekta tipa finansējumu, kas rada bažas par monitoringa īstenošana iespējām. Ņemot vērā to, ka šādu pētījumu veikšana ir saistīta gan ar augstām izmaksām, gan prasa plānošanu un laiku pētījumu veikšanai, monitoringa mērķiem ir atlasīti tikai tie pētījumi un konkrēti tajos ietvertie indikatori (skat. 9.1. tabula. Galveno indikatoru kopsavilkums un 9.2. tabula. Galveno indikatoru detalizēts apraksts), kas patiešām ir būtiski ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringam. Atlasītie indikatori ir izvēlēti pēc minimālo izmaksu principa un tā, lai tie būtu izmantojami kā:

1) atbilstošākie vardarbības mazināšanas pasākumu ietekmes rādītāji, kas parāda situācijas dinamiku un vairāk vai mazāk ļauj izvērtēt īstenotās politikas un atbalsta sistēmu efektivitāti;
2) nozīmīgākie sabiedrības drošības sajūtas un informētības rādītāji par to, kā valsts un pašvaldības risina vardarbības jautājumu, kā arī par to, kā mainās sabiedrības izpratne par vardarbību un tolerance pret vardarbību.

Īpaši pētījumu un uz pētījumiem balstītu indikatoru gadījumā būtiski uzsvērt, ka atlasīti ir nevis visi iespējamie rādītāji, kas sniedz ļoti plašu un visaptverošu situācijas raksturojumu, bet gan tie rādītāji, kas atbild uz pašiem svarīgākajiem vardarbības situāciju raksturojošajiem jautājumiem. Tātad galvenā uzmanība aprakstā ir pievērsta rādītāju kopai, bez kuras vardarbības situācijas raksturojums ir būtiski nepilnīgs.

Būtiski arī uzsvērt, ka monitoringa dati nesniedz atbildes uz visiem specifiskajiem jautājumiem par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu tēmu. Konkrētā situācijā aktualizējoties kādam konkrētam specifiskam jautājumam, nepieciešams veikt ad-hoc pētījumu tieši par šo tēmu, izmantojot dažādas pētījumu metodes (aptaujas, intervijas, fokusa grupu diskusijas utt.).

Attiecībā uz indikatoru izvēli arī jānorāda, ka lielākoties politikas monitoringa indikatori tiek veidoti kā kvantitatīvi radītāji, kas uztveramāk sniedz priekšstatu par situācijas dinamiku (Morse et al., 2006: 208)[74]. Vienlaikus kvalitatīvie dati var būt ļoti lietderīgi, lai izskaidrotu kvantitatīvajos datos novērojamās tendences. Tādēļ monitoringa ziņojumos, kas balstās kvantitatīvo rādītāju analīzē, lietderīgi ir papildināt ar atsevišķām kvalitatīvo datu sadaļām. Balstoties uz līdzšinējo pētījumu pieredzi, monitoringā būtu nepieciešams iekļaut šādus kvalitatīvos datus:

[74] Morse, K., Struyk R.J., Pinegina, M., Romanik C., Shapiro M. (2006). Policy analysis for effective development: strengthening transition economies. Boulder, Colo.: Lynne Rienner Publishers.

1) Ekspertu intervijās iegūti profesionāļu viedokļi par aktuālākajiem jautājumiem, sasniegumiem un galvenajiem izaicinājumiem vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu mazināšanā. (veicama regulāri, ja nepieciešams, mainot intervēto ekspertu profilu, piemēram, vienu gadu plānojot 10 intervijas ar speciālistiem tiesībsargājošajā jomā, otrajā gadā 10 intervijas veselības jomā, trešajā gadā 10 intervijas izglītības jomā, bet ceturtajā gadā 10 intervijas sociālajā jomā);
2) Sieviešu slepkavību gadījumu padziļināta analīze, ietverot tajā krimināllietu materiālu izpēti (šāda tipa pētījums nav veicams biežāk nekā 10 gados);
3) Agresīvu skolēnu, kas terorizē klasesbiedrus un skolotājus, raksturojums, iespējamo cēloņu un risinājumu izpēte (varētu būt nepieciešams veikt reizi trijos gados).
4) Uzticības tālruņu apkopoto datu regulāra analīze, lai monitorētu, kādu jautājumu gadījumā vardarbībā cietušie vai personas, kas veikušas vardarbību, vēršas pēc atbalsta, zvanot uz uzticības tālruņiem.

Aktuālās tēmas, kur nepieciešami papildu kvantitatīvi vai kvalitatīvi pētījumi, var tikt uzzinātas dažādu formātu sanāksmēs, tajā skaitā, piemēram, tiekoties Bērnu lietu sadarbības padomes grupā vai ar pašvaldību Sadarbības grupu bērnu tiesību aizsardzībā pārstāvjiem. Ņemot vērā mainīgo interneta vidi, kā arī jaunās vardarbības formas internetā, svarīgi ir šādu jautājumu par pētnieciskajām vajadzībām aktualizēt regulāri, ne retāk kā reizi gadā.

6. Starptautisko organizāciju rekomendāciju analīze un izvērtējums

Šajā nodaļā apkopotā informācija ir saistīta ar izvērtējuma 5. uzdevuma izpildi: piedāvāt risinājumu ievācamo datu situācijas uzlabošanai, pamatojoties uz starptautisko organizāciju ieteikumiem datu raksturlielumu fiksēšanai. Tajā sniegts apkopojums par Latvijas kontekstam nozīmīgākajiem starptautisko organizāciju sagatavotajiem ieteikumiem, kuri ņemti vērā, sagatavojot vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas galveno indikatoru aprakstu (skat. 9.1. tabula. Galveno indikatoru kopsavilkums un 9.2. tabula. Galveno indikatoru detalizēts apraksts).

Galvenie apzinātie avoti starptautisko organizāciju ieteikumiem vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidei ir šādi:

1) Pasaules veselības organizācijas 2016. gadā izdotā rokasgrāmata "Vardarbības pret bērniem izplatības mērīšana un monitorings: praktiska rokasgrāmata"[75];
2) Apvienoto Nāciju Starptautiskā Bērnu fonda (UNICEF) INSPIRE indikatoru vadlīnijas un rezultātu sistēma vardarbības pret bērniem izbeigšanai: kā definēt un izmērīt pārmaiņas (2018)[76];
3) Bērnu seksuālās izmantošanas ekspertīzes centra (Centre of Expertise on Child Sexual Abuse) vadlīnijas "Datu uzlabošana par bērnu seksuālo izmantošanu. Praktisks ceļvedis organizācijām" (2019)[77];
4) UNICEF 2023. gadā sagatavotā Starptautiskā vardarbības pret bērniem klasifikācija (ICVAC)[78].
5) Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta (EIGE) "Ieteikumi policijas un tieslietu nozarei, lai uzlabotu datu vākšanu par intīmo partneru vardarbību: Latvija" (2018)[79].

[75] Meinck, Franziska, Steinert, Janina I., Sethi, Dinesh, Gilbert, Ruth, Bellis, Mark A. et al. (2016). Measuring and monitoring national prevalence of child maltreatment: a practical handbook. World Health Organization. Regional Office for Europe. https://iris.who.int/handle/10665/343818.

[76] United Nations Children's Fund (UNICEF) (2018) INSPIRE Indicator Guidance and Results Framework Ending Violence Against Children: How to define and measure change. Pieejams: https://resourcecentre.savethechildren.net/document/inspire-indicator-guidance-and-results-framework-ending-violence-against-children-how-define/.

[77] Karsna, K. (2019). Improving your data on child sexual abuse. A practical guide for organisations. Centre of Expertise on Child Sexual Abuse. Pieejams: https://www.csacentre.org.uk/documents/improving-your-data-on-csa-a-practical-guide/.

[78] United Nations Children's Fund (UNICEF) (2023). International Classification of Violence against Children, UNICEF, New York, 2023. Pieejams: https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2023/07/International-Classification-of-Violence-against-Children.pdf.

[79] European Institute for Gender Equality (2018) Recommendations to improve data collection on intimate partner violence by the police and justice sectors: Latvia. Pieejams: https://eige.europa.eu/publications/recommendations-improve-data-collection-intimate-partner-violence-police-and-justice-sectors-latvia.

6.1. PVO rokasgrāmata "Vardarbības pret bērniem izplatības mērīšana un monitorings" (2016)

Pasaules veselības organizācijas 2016. gadā izdotā rokasgrāmata "Vardarbības pret bērniem izplatības mērīšana un monitorings: praktiska rokasgrāmata"[80] ir izstrādāta, lai atbalstītu monitoringa sistēmas izveidi attiecībā uz vardarbības pret bērniem izplatību. Tā ir izstrādāta, ņemot vērā tieši Eiropas valstīm raksturīgo kontekstu. Tajā ir sniegti ieteikumi par tādiem jautājumiem kā datu vākšanas metodes izvēle, aptaujas izlase, ļaunprātīgas izmantošanas mērīšanas instrumentu izvēle un ētiski apsvērumi. Rokasgrāmatā ir norādīts, ka ideālā gadījumā aptaujas būtu jāveic, izmantojot reprezentatīvas izlases metodes, kur tiek nodrošināts aptuveni 1500 aptaujāto skolēnu skaits katrā vecuma grupā. Ieteicamā aptaujas metode – anketēšana (izmantojot papīra anketas vai internetaptaujas rīkus). Saskaņā ar rokasgrāmatas ieteikumiem aptaujas jautājumiem ir jāaptver vardarbības pret bērniem izplatība iepriekšējā gadā un visas dzīves laikā. Lai nodrošinātu monitoringa iespējas, aptaujas ir jāveic regulāri pēc noteikta laika intervāla. Rokasgrāmatas autori iesaka aptaujas veikt ik pēc četriem līdz septiņiem gadiem. Latvijas vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringam īpaši vēlamies izcelt ieteikumus, kas attiecas uz pusaudžu (13-15 gadi) pieredzes monitoringu un monitoringa iespējām bērniem līdz 12 gadiem.

Rekomendācijas:

1) ***Saskaņā ar rokasgrāmatas ieteikumiem, efektīvs veids, kā monitorēt situāciju attiecībā uz sliktu izturēšanos pret bērniem, ir aptauja skolās, kas paredzēta pusaudžiem vecumā no 13 līdz 15 gadiem. Jāuzsver, ka šādi apsekojumi jāveic regulāri, lai varētu izsekot sliktas izturēšanās biežuma tendencēm laika gaitā. Ieteiktais intervāls starp aptaujām ir 4-7 gadi, un aptauju veikšanai ir jāizmanto nejaušās varbūtības izlases principi. Tas nodrošinās iespēju iegūtos datus vispārināt. Ieteicamais izlases lielums katrai no trim vecuma grupām ir 1500 skolēnu, tātad summāri 4500 skolēnu (Latvijā veiktais "Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums" nodrošina šādu pieeju). Jānorāda, ka šī pieeja ir piemērota vispārējām izglītības iestādēm. Situācijai speciālās izglītības iestādēs būtu nepieciešams organizēt atsevišķas aptaujas. Aptaujas jautājumu metodoloģijas izvēli būtu nepieciešams diskutēt atsevišķā darba grupā. Rokasgrāmatas iesaka izvēlēties vienu no šādiem aptaujas instrumentiem: a) the International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect (ISPCAN) Child Abuse Screening Tool (ICAST); b) the Juvenile Victimization Questionnaire (JVQ); vai c) the Adverse Childhood Experiences International Questionnaires (ACE-IQ).***
2) ***Vecuma grupām, kurās bērni ir pārāk mazi aptaujas anketu aizpildīšanai (0-12 gadi), rokasgrāmatas ieteikums, kas ir vispiemērotākais Latvijai, ir pirmsskolas vai sākumskolas skolotāju veiktā novērošana un viņu aptauja vai sastādīti ziņojumi par situāciju noteiktā laika posmā.***

[80] Meinck, Franziska, Steinert, Janina I., Sethi, Dinesh, Gilbert, Ruth, Bellis, Mark A. et al. (2016). Measuring and monitoring national prevalence of child maltreatment: a practical handbook. World Health Organization. Regional Office for Europe. https://iris.who.int/handle/10665/343818.

6.2. UNICEF izstrādātās INSPIRE indikatoru vadlīnijas vardarbības pret bērniem monitoringam (2018)

Apvienoto Nāciju Starptautiskā Bērnu fonda (UNICEF) "INSPIRE indikatoru vadlīnijas un rezultātu sistēma vardarbības pret bērniem izbeigšanai: kā definēt un izmērīt pārmaiņas" (2018)[81] indikatoru vadlīnijas ir izstrādātas, lai palīdzētu valdībām un nevalstiskajām organizācijām monitorēt situāciju saistībā ar vardarbību pret bērniem, kā arī piedāvā darbības, lai novērstu un reaģētu uz vardarbību pret bērniem un pusaudžiem. Vadlīnijas ietver pamatrādītāju kopumu, kas būtu jāizmanto vardarbības pret bērnu monitorēšanā, un detalizētus norādījumus par to, kā definēt un izmērīt šos rādītājus. 6.1. tabulā ir raksturoti desmit pamata rādītāji, kas mēra vardarbības pret bērniem izplatību.

6.1. tabula. INSPIRE pamata rādītāji, kas mēra vardarbības pret bērniem izplatību

Nr.	Rādītāja nosaukums	INSPIRE rādītāja apraksts
1.	Vardarbība no vecāku/ aprūpētāju puses	Meiteņu un zēnu īpatsvars vecumā no 1 līdz 17 gadiem, kuri pēdējā mēneša laikā piedzīvojuši jebkādu fizisku sodu un/vai emocionālu vardarbību no vecāku/ aprūpētāju puses, pēc dzimuma un vecuma
Komentārs par iespējām iekļaut vardarbības pret bērnu monitoringā: ticami dati par šādu rādītāju nav iegūstami ne no administratīvi uzkrātajiem datiem, ne arī aptauju veidā. Tuvākais rādītājs, ko iespējams pielāgot, bet kas sniedz informāciju tikai par nelielu skaitu no gadījumiem, ir bāriņtiesu apkopotie statistikas dati par gada periodu: (1) Bērnu skaits ģimenēs, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana, kopā ar rādītāju (2) Bērnu skaits vecākiem, kuriem pārtrauktas aizgādības tiesības. Vienlaikus ir iespējams, ka ne visos šajos gadījumos bērni ir piedzīvojuši fizisku sodu un/vai emocionālu vardarbību. Aptaujā šādu jautājumu var uzdot bērnu vecākiem: par to, vai viņi izmanto fiziskus sodus vai emocionālu vardarbību pret bērniem, bet tad rādītājs būtu par vecāku īpatsvaru, kas šādi izturas pret bērniem. Secinājums: Latvijas vardarbības pret bērnu monitoringā šādu rādītāju būtu ļoti sarežģīti iekļaut. Ir iespējams iekļaut retrospektīvu rādītāju par piedzīvoto vardarbību bērnībā no vecāku/ aprūpētāju puses.		
2.	Vardarbība no skolotāju puses	Meiteņu un zēnu īpatsvars, kuri pašlaik apmeklē skolu un kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir ziņojuši, ka skolotājs viņus ir fiziski sodījis (pēc dzimuma un vecuma)
Komentārs par iespējām iekļaut vardarbības pret bērnu monitoringā: šādi dati Latvijā uzkrāti netiek. Informāciju par nelielu skaitu no gadījumiem, iespējams, ir iegūstama, apkopojot vecāku iesniegumus (sūdzības) Izglītības kvalitātes valsts dienestam, VBTAI vai informācijas apkopojumā par Bērnu un pusaudžu uzticības tālruni 116111. Netiešie dati liek pieņemt, ka fiziska vardarbība no skolotāju puses nav Latvijā ļoti raksturīga vardarbības forma. Ieskats par šo jautājumu atrodams Tiesībsarga pētījumā par vardarbības izplatību pret bērniem Latvijā (2015), bet tas nav rādītājs, kas tiek iegūts regulāri (vienlaikus pētījumu, kurā izmantota Tiesībsarga aptaujā iekļautās		

[81] United Nations Children's Fund (UNICEF) (2018) INSPIRE Indicator Guidance and Results Framework Ending Violence Against Children: How to define and measure change. Pieejams: https://resourcecentre.savethechildren.net/document/inspire-indicator-guidance-and-results-framework-ending-violence-against-children-how-define/.

Nr.	Rādītāja nosaukums	INSPIRE rādītāja apraksts
anketas daļa jautājumu, būtu lietderīgi veikt regulāri). Secinājums: Latvijas vardarbības pret bērnu monitoringā šādu atsevišķu rādītāju šobrīd nešķiet pamatoti iekļaut.		
3.	Seksuālās vardarbības pieredze bērnībā	Sieviešu un vīriešu īpatsvars vecumā no 18 līdz 29 gadiem, kuri piedzīvojuši seksuālu vardarbību līdz 18 gadu vecumam, pēc dzimuma un vecuma
Komentārs par iespējām iekļaut vardarbības pret bērnu monitoringā: šādi dati Latvijā regulāri uzkrāti netiek. Aptaujās šādi jautājumi ir uzdoti CSP veiktajā apsekojumā "Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums" (2021) un SPKC 2011. gada pētījumā par Latvijas jauniešu bērnībā gūto nelabvēlīgo pieredzi (2012). Abām šīm aptaujām ir noteikti ierobežojumi: CSP apsekojumā jautājums tika uzdots par pieredzi līdz 15 gadu vecumam, bet SPKC aptaujā tika aptaujāti tikai piecu pilsētu jaunieši (18-25 gadus veci), kas mācās vidusskolā vai profesionālās izglītības iestādē. Secinājums: nepieciešams iekļaut vardarbības pret bērnu monitoringā.		
4.	Seksuālās vardarbības pieredze pusaudžu vecumā	Meiteņu un zēnu īpatsvars vecumā no 13 līdz 17 gadiem, kuri piedzīvojuši seksuālu vardarbību pēdējo 12 mēnešu laikā, pēc dzimuma un vecuma
Komentārs par iespējām iekļaut vardarbības pret bērnu monitoringā: šādi dati Latvijā regulāri uzkrāti netiek. Tiek fiksēts no seksuālās vardarbības cietušo skaits pēc dzimuma un vecuma atbilstoši pēc konkrēta KL panta (IeM IC apkopotā statistika). 2022. gadā pēc KL XVI nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību) 159.-162.[1], 164.pantiem kopumā cietušas 253 nepilngadīgas personas, no tām 216 meitenes (4.6. tabula). Nodrošināt reprezentatīvu aptauju norādītajā vecumā varētu būt sarežģīti (ja jāaptaujā 1500 respondenti katrā vecuma grupā, tie ir 7500 respondenti; pēc 16 gadu vecuma mērķa grupa ir arī sarežģītāk sasniedzama, jo jāveic kombinēta izlase, aptaujājot gan tos, kas mācās vispārizglītojošās skolās, gan tos, kas mācās profesionālās izglītības iestādēs, gan tos, kas nemācās). Secinājums: par gadījumiem, kad ierosināta lieta pēc noteikta KL panta, datus iespējams iegūt no IeM IC.		
5.	Fiziskas un seksuālās vardarbības pieredze no partnera puses	Meiteņu īpatsvars vecumā no 15 līdz 19 gadiem, kuras pēdējo 12 mēnešu laikā ir pakļautas fiziskai un/vai seksuālai vardarbībai no pašreizējā vai bijušā intīmā partnera puses
Komentārs par iespējām iekļaut vardarbības pret bērnu monitoringā: šādi dati Latvijā regulāri uzkrāti netiek. Tiek fiksēts no fiziskās un seksuālās vardarbības cietušo skaits pēc dzimuma un vecuma, un attiecībām ar pāridarītāju, atbilstoši pēc konkrēta KL panta (IeM IC apkopotā statistika). Būtiski, ka Latvijā piemērotāks rādītājs būtu "vecumā no 15 līdz 17 gadiem (ieskaitot)". Secinājums: par gadījumiem, kad ierosināta lieta pēc noteikta KL panta, datus iespējams iegūt no IeM IC.		
6.	Fiziskas un seksuālās vardarbības	Meiteņu un zēnu īpatsvars vecumā no 13 līdz 19 gadiem, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir bijuši pakļauti fiziskai un/vai seksuālai vardarbībai no

Nr.	Rādītāja nosaukums	INSPIRE rādītāja apraksts
	pieredze no partnera puses	pašreizējā vai bijušā intīmā partnera puses, starp tiem, kuriem kādreiz ir bijis romantisks partneris pēc dzimuma un vecuma
Komentārs par iespējām iekļaut vardarbības pret bērnu monitoringā: šādi dati Latvijā regulāri uzkrāti netiek. Pirmkārt, būtiski, ka Latvijā piemērotāks rādītājs būtu "vecumā no 15 līdz 17 gadiem (ieskaitot)". Otrkārt, nav tādu statistikas datu, kas fiksētu to, ka kādam ir bijis romantisks partneris. Treškārt, nodrošināt reprezentatīvu aptauju norādītajā vecumā varētu būt sarežģīti (skatīt pamatojumu pie 4. punkta). Secinājums: Latvijas vardarbības pret bērnu monitoringā šādu rādītāju šobrīd nešķiet pamatoti iekļaut.		
7.	Vardarbība no vienaudžu puses	Meiteņu un zēnu pusaudžu īpatsvars, kuri piedzīvojuši ņirgāšanos pēdējo 12 mēnešu laikā, pēc veida, dzimuma un vecuma
Komentārs par iespējām iekļaut vardarbības pret bērnu monitoringā: šādi dati tiek apkopoti SPKC Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījumā, kas tiek veikts regulāri (par vispārējās izglītības skolu skolēniem 11, 13 un 15 gadu vecumā). Vienlaikus jautājuma formulējums ir par pēdējiem pāris mēnešiem, nevis pēdējiem 12 mēnešiem. Dati par ņirgāšanos tiek apkopoti arī OECD PISA aptaujā. Jautājumi par ņirgāšanos tiek uzdoti par pēdējiem 12 mēnešiem. 2018. gada pētījumā Latvijā piedalījās 5985 15 gadus veci skolēni. Secinājums: nepieciešams iekļaut vardarbības pret bērnu monitoringā, precizētā formulējumā. Piemēroti gan OECD PISA rādītāji par ņirgāšanos, gan Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījuma rādītāji.		
8.	Fiziska vardarbība pret nepilngadīgajiem	Meiteņu un zēnu pusaudžu īpatsvars, pret kuriem pēdējo 12 mēnešu laikā ir bijuši fiziski uzbrukumi, pēc dzimuma un vecuma
Komentārs par iespējām iekļaut vardarbības pret bērnu monitoringā: Latvijā tiek fiksēts no fiziskas vardarbības cietušo nepilngadīgo skaits pēc dzimuma un vecuma atbilstoši pēc konkrēta KL panta (IeM IC apkopotā statistika). 2022. gadā pēc KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību) pantiem kopumā cietušas 50 nepilngadīgas personas, no tām 8 meitenes (4.6. tabula). Secinājums: par gadījumiem, kad ierosināta lieta pēc noteikta KL panta, datus iespējams iegūt no IeM IC.		
9.	Bērnu slepkavību līmenis	Tīšu slepkavību upuru skaits vecumā no 0 līdz 19 gadiem uz 100 000 iedzīvotāju vecumā no 0 līdz 19 gadiem, pēc dzimuma un vecuma
Komentārs par iespējām iekļaut vardarbības pret bērnu monitoringā: Latvijā tiek fiksēts bērnu slepkavību skaits pēc dzimuma un vecuma atbilstoši pēc konkrēta KL panta (IeM IC apkopotā statistika). 2022. gadā KL XII nodaļas (nonāvēšana) pantiem kopumā cietušas 4 nepilngadīgas personas, no tām viena meitene (4.6. tabula). Secinājums: par gadījumiem, kad ierosināta lieta pēc noteikta KL panta, datus iespējams iegūt no IeM IC. Rādītājs Latvijā precizējams attiecībā uz vecuma grupu: nevis no 0 līdz 19 gadiem, bet no 0 līdz 17 gadiem.		
10.	Bērna pakļaušana vardarbībai mājās	Meiteņu un zēnu īpatsvars vecumā no 13 līdz 24 gadiem, kuri ziņo, ka viņu tēvs vai patēvs respondentu bērnībā kādreiz ir sitis viņu māti vai pamāti, sadalījumā pēc respondentu dzimuma un vecuma

Nr.	Rādītāja nosaukums	INSPIRE rādītāja apraksts
Komentārs par iespējām iekļaut vardarbības pret bērnu monitoringā: šādi dati Latvijā regulāri uzkrāti netiek. Aptaujās šāds jautājums ir uzdots CSP veiktajā apsekojumā "Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums" (2021), bet tikai par pieaugušo (18-74 gadi) pieredzi bērnībā no 0 līdz 15 gadiem. Šāds jautājums ir uzdots arī SPKC 2011. gada pētījumā par Latvijas jauniešu bērnībā gūto nelabvēlīgo pieredzi (2012), kur vardarbība pret māti ģimenē ir fiksēta ar šādiem indikatoriem: 1.Bieži vai ļoti bieži tēvs vai mātes partneris grūstīja, purināja, meta mātei ar kādu priekšmetu. 2. Jebkad ilgstoši sita, spārdīja vairākas minūtes. 3. Jebkad draudēja viņai ar nazi vai šaujamieroci, vai izmantoja nazi vai šaujamieroci ar mērķi viņu savainot. 4. Reizēm, bieži vai ļoti bieži spēra viņai, rāva aiz matiem vai sita viņai ar dūri, vai cietu priekšmetu. Rādītājs: 13% aptaujāto, 17% sieviešu vidū un 8% vīriešu vidū, ir bijusi šāda pieredze). Vienlaikus jānorāda, ka SPKC aptaujā tika aptaujāti tikai piecu pilsētu jaunieši (18-25 gadus veci), kas mācās vidusskolā vai profesionālās izglītības iestādē. Secinājums: precizētu rādītāju nepieciešams iekļaut vardarbības pret bērnu monitoringā. Rādītājs precizējams attiecībā uz vecuma grupu: nevis no 13 līdz 24 gadiem, bet no 0 līdz 17 gadiem vai no 0 līdz 15 gadiem (par to būtu jādiskutē).		

Rekomendācijas:

1) ***INSPIRE monitoringa vajadzībām iesaka izmantot datu avotu kombināciju, iekļaujot gan aptaujas, gan administratīvās datu bāzes, gan politikas apskatus. Apmēram divas trešdaļas no INSPIRE ieteiktajiem rādītājiem ir paredzēti mērīšanai, izmantojot iedzīvotāju aptaujas, bet viena trešdaļa ir balstīta uz tādiem datu avotiem kā politikas un tiesību aktu pārskati un administratīvās datu sistēmas.***
2) ***INSPIRE iesaka monitoringa pamatrādītāju sarakstu veidot tā, lai tas, no vienas puses, nodrošina to, ka galvenie rezultāti tiek atbilstoši novērtēti, bet, no otras puses, nav neaptverami liels. Tādēļ pamatrādītāju sarakstam ir jābūt ļoti fokusētam.***
3) ***Nepilngadīgo personu aptaujās jautāt respondentiem par vardarbību drīkstētu tikai tad, ja pētnieku grupa ir pilnībā gatava aizsargāt bērnu un pusaudžu respondentu drošību un labklājību un atbilstoši reaģēt uz vardarbību, ko bērni aptaujā atklāj.***
4) ***Attiecībā uz vardarbības monitoringa ierobežojumiem, INSPIRE autori norāda, ka šobrīd nav izstrādāti starptautiski atzīti rādītāji, kas novērtētu, vai cietušie bērni, kuri saņem pakalpojumus vai atbalstu pēc piedzīvotas vardarbības, patiešām gūst labumu no izmaiņām viņu fiziskajā, garīgajā vai sociālajā labklājībā. Tādēļ tā ir joma, kurai jāpievērš uzmanība nākotnē.***
5) ***No INSPIRE pamata rādītājiem, kas mēra vardarbības pret bērniem izplatību, precizētā formā iekļaujami šādi rādītāji: a) Vardarbība no vecāku/ aprūpētāju puses (1. rādītājs); b) Seksuālās vardarbības pieredze bērnībā (3. rādītājs); c) Seksuālās vardarbības pieredze pusaudžu vecumā (4. rādītājs); d) Fiziskas un seksuālās vardarbības pieredze no partnera puses (5. rādītājs); e) Vardarbība no vienaudžu puses (7. rādītājs); f) Fiziska vardarbība pret nepilngadīgajiem (8. rādītājs); g) Bērnu slepkavību līmenis (9. rādītājs); h) Bērna pakļaušana vardarbībai mājās (10. rādītājs).***

6.3. Bērnu seksuālās izmantošanas ekspertīzes centra vadlīnijas datiem par bērnu seksuālo izmantošanu (2019)

Bērnu seksuālās izmantošanas ekspertīzes centrs (Centre of Expertise on Child Sexual Abuse) ir Lielbritānijā izveidota organizācija, kuras darbība ir fokusēta tieši uz bērnu seksuālās izmantošanas mazināšanu, tiecoties radīt nākotni, kurā bērni var dzīvot bez seksuālās vardarbības draudiem un kaitējuma.

Viņu izstrādāto vadlīniju "Datu uzlabošana par bērnu seksuālo izmantošanu. Praktisks ceļvedis organizācijām"[82] mērķis ir sniegt atbalstu organizācijām datu kvalitātes uzkrāšanas uzlabošanā. Lai paaugstinātu apkopoto datu kvalitāti, vadlīnijās tiek piedāvāti pamatdati, ko ir svarīgi uzkrāt par seksuālās izmantošanas gadījumiem.

Vadlīnijas piedāvā organizācijām, kas strādā ar seksuālas izmantošanas gadījumiem, veidlapu, kā sistemātiski vākt datus par konkrētiem gadījumiem. Datu lauki un izmantotās kategorijas ir grupētas četrās sadaļās: I. Vardarbības upuris; II. Vardarbības veicējs; III. Vardarbības konteksts un IV. Dienesti, kas iesaistīti, reaģējot uz konkrēto vardarbības gadījumu. Pirmajā sadaļā par cietušo ir iekļautas šādas kategorijas: (1) Noticis gadījums vai aizdomas; (2) Vecums; (3) Dzimums; (4) Seksuālā orientācija; (5) Tautība; (6) Veselības problēmas; (7) Bērns ar īpašām vajadzībām. Otrajā daļā par vardarbības veicēju ir iekļautas šādas kategorijas: (1) Vardarbības veicēju skaits; (2) konkrētā vardarbības veicēja loma; (3) Vardarbības veicēja vecums; (4) Vardarbības veicēja dzimums; (5) Vardarbības veicēja tautība; (6) Saistība ar cietušo; (7) Veids, kā iepazinās ar cietušo (ja nav ģimenes loceklis); (8) Kādi līdzekļi tika izmantoti, lai veicinātu seksuālās izmantošanas gadījumu (dāvanas, narkotikas, alkohols, draudi utt.) (9) Vai tika uzsākta policijas izmeklēšana; (10) Kāds bija izmeklēšanas rezultāts. Trešajā daļā par vardarbības kontekstu ir iekļautas šādas kategorijas: (1) Cietušā vecums; (2) Vardarbības ilgums; (3) Vardarbības biežums; (4) Vardarbības veids; (5) Vardarbības vieta; (6) Kibervardarbības gadījumā, izmantotais medijs; (7) Vai upuris tika pārvadāts; (8) Vai bija vardarbība grupā. Ceturtajā sadaļā par iesaistītajām institūcijām ir iekļautas šādas kategorijas: (1) Laiks, kad notika seksuālā izmantošana; (2) Ziņotājs par seksuālās izmantošanas gadījumu; (3) Pirmreizējs vai atkārtots gadījums; (4) Ja nosūtīja organizācija, kura? (5) Visas iesaistītās institūcijas.

Kopumā padziļināta iepazīšanās ar sagatavotajām vadlīnijām parāda, ka vadlīnijas ir vairāk piemērotas vienas organizācijas datu uzkrāšanas pilnveidošanai, un konkrēti tieši organizācijām, kas strādā ar bērnu seksuālās izmantošanas gadījumiem. Šīs vadlīnijas ir mazāk informatīvas nacionāla mēroga monitoringa sistēmas izveidei, jo nacionāla monitoringa sistēma ir ievērojami komplicētāka, tajā iesaistītas ir desmitiem organizāciju (ja skaita atsevišķi katru vienību, tad vairāk nekā simts organizācijas - pašvaldību sociālie dienesti, bāriņtiesas, pašvaldību policija un valsts policija, tiesas, krīzes centri, NVO utt.), un katram no šiem organizāciju veidiem ir atšķirīgi uzdevumi, līdz ar to ne

[82] Karsna, K. (2019). Improving your data on child sexual abuse. A practical guide for organisations. Centre of Expertise on Child Sexual Abuse. Pieejams: https://www.csacentre.org.uk/documents/improving-your-data-on-csa-a-practical-guide/.

visas piedāvātās kategorijas ir piemērotas. Dažās no piedāvātajām kategorijām ir arī specifiskas tieši Lielbritānijai, un īsti neatbilst Latvijas situācijai (nepieciešama adaptācija).

Rekomendācijas:
Vadlīniju ieteikumi tiešā veidā nav piemērojami vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu nacionāla līmeņa monitoringa sistēmai. Tas attiecas arī uz piedāvātu datu lauku un izmantoto kategoriju grupēšanu četrās sadaļās: I. Vardarbības upuris; II. Vardarbības veicējs; III. Vardarbības konteksts un IV. Dienesti, kas iesaistīti, reaģējot uz konkrēto vardarbības gadījumu. Lai gan sākotnēji šāds dalījums šķiet loģisks, pie tik liela dažādu iesaistīto organizāciju skaita un viņu atšķirīgām funkcijām, prasīt visām iestādēm, kas sastopas savā darbā ar cietušajiem no vardarbības, apkopot datus šādā veidā ir nepamatoti. Jāuzsver, ka arī šo vadlīniju autori ir norādījuši, ka datu ievākšanai ir "jābūt minimālai, lai izvairītos no papildu sloga uzlikšanas organizācijām un praktiķiem", kā arī tai ir "jābūt pielāgojamajai, lai organizācijas varētu iekļaut savas prioritātes". Tātad šie ieteikumi ir piemēroti atsevišķām organizācijām, kas strādā ar bērniem, kas cietuši no seksuālas izmantošanas, bet ir sarežģīti šādas vadlīnijas paplašināt uz ļoti atšķirīgām organizācijām dažādās jomās. Vispiemērotākās šīs vadlīnijas ir sociālās jomas nevalstiskajām organizācijām un pašvaldību sociālajiem dienestiem.

6.4. UNICEF Starptautiskā vardarbības pret bērniem klasifikācija ICVAC (2023)

Salīdzinoši viens no jaunākajiem informatīvajiem materiāliem, kas ir sagatavots, lai uzlabotu vardarbības pret bērniem uzskaiti nacionālā līmenī un veicinātu labākas salīdzināšanas iespējas starp valstīm, ir 2023. gadā UNICEF publicētā starptautiskā vardarbības pret bērniem klasifikācija (ICVAC)[83]. Starptautiskā vardarbības pret bērniem klasifikācija ICVAC piedāvā standartizētu statistikas datu klasificēšanu par vardarbību pret bērniem, atbilstoši starptautiski saskaņotām definīcijām un principiem. Atšķirībā no UNICEF INSPIRE indikatoru vadlīnijām, šajā klasifikācijā ir konsekventi norādīts, ka visi rādītāji attiecas uz bērniem no 0-17 gadu vecumam. ICVAC piedāvā standartizētas kategorijas datu padziļinātai analīzei dažādu radītāju sadalījumā (angliski "Variables for disaggregation"), starp kuriem ir definētas arī vecuma kategorijas, kuras būtu ieteicami izmantot analīzē. Saskaņā ar šīm rekomendācijām, bērnu vecumu būtu pamatoti skatīt šādās apakškategorijās: 0-4 gadi; 5-9 gadi; 10-14 gadi; 15-17 gadi. Savukārt, attiecībā uz personām, kas veikušas vardarbību, tiek ieteiktas šādas vecuma kategorijas: 0-14 gadi; 15-17 gadi; 18-29 gadi; 30-44 gadi; 45-59 gadi; 60 un vairāk gadi. Detalizēta kategoriju sistēma tiek piedāvāta arī vardarbības gadījuma vietas klasifikācijai, un tā ietver 9 pamatkategorijas, un 35 apakškategorijas:

1. Mājas:
    - 1a. Mājas, vieta, kur cietušais dzīvo
    - 1b. Mājas, vieta, kur dzīvo vardarbības veicējs
    - 1c. Mājas, vieta, kur dzīvo kāds cits (cits ģimenes loceklis, draugi, skolotāji un tml.)
    - 1d. Cita mājas vide

[83] United Nations Children's Fund (UNICEF) (2023). International Classification of Violence against Children, UNICEF, New York, 2023. Pieejams: https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2023/07/International-Classification-of-Violence-against-Children.pdf.

2. Izglītības iestādes:

2a. Publiskā izglītības iestāde

2b. Privātā izglītības iestāde

2c. Internātskola

2d. Speciālās izglītības iestāde

2e. Neformālās izglītības iestāde (pulciņi, sporta skolas un tml.)

2f. Cita izglītības iestāde

3. Kopiena

3a. Atvērtās telpas (ielas, parki, sabiedriskās telpas utt.)

3b. Slēgtas vietas atpūtai, sportam, mākslai, mūzikai un citām atpūtas aktivitātēm (t.sk jauniešu centri)

3c. Sabiedriskais un privātais transports (vilcieni, autobusi, taksometri utt.)

3d. Lūgšanu vietas un reliģiskās institūcijas

3e. Nometnes/apmetnes bēgļiem/ pārvietotām personām

3f. Militārās kazarmas, nometnes, bāzes

3g. Cita vieta kopienā

4. Medicīnas, rehabilitācijas un aprūpes iestādes

4a. Bērnu nami, patversmes

4b. Kopienas centri

4c. Slimnīcas, bērnudārzi[84], neatliekamās palīdzības vai rehabilitācijas aprūpes centri

4d. Atvērtie uzņemšanas centri migrantiem/patvēruma meklētājiem

4e. Citas medicīnas, rehabilitācijas un aprūpes iestādes

5. Darba vieta

5a. Telpas/fiziskā telpa, kurā tiek veikts darbs (birojs, saimniecība, rūpnīca, veikals, restorāns, iela utt.)

5b. Darba devēja māja (mājstrādniekiem, mājkalpotājiem utt.)

5c. Darbinieku mājas (gadījumos, kad darbinieki darbu aizved mājās)

5d. Cita darba vieta

6. Aizturēšanas vietas

6a. Policijas iecirknis

6b. Labošanas iestādes/ cietumi /pirmstiesas aizturēšanas centri

6c. Migrantu aizturēšanas centrs

6d. Cita aizturēšanas vieta

7. Digitālā vide un platformas

7a. Sociālie mediji

7b. Spēļu platformas

7c. Diskusiju grupas un forumi

7d. Nelegālais internets (angliski Dark web)

7e. Citas digitālās vides un platformas

8. Nav piemērojams

9. Nav zināms

[84] Latvijas gadījumā pirmskolas izglītības iestādes atbilstošāk būtu kodēt pie 2. Izglītības iestādēm.

Ne visas kategorijas ir piemērotas Latvijas kontekstam, bet dažas no piedāvātajām kategorijām liek pārdomāt, vai Latvijā gadījuma vieta ir pietiekoši detalizēta fiksēta. Savukārt, 6.2. tabulā ir sniegts apkopojums par galvenajiem ICVAC rādītājiem.

6.2. tabula. ICVAC rādītāju struktūra

Numerācija	Rādītājs	Iespējamie datu avoti
1. Bērnu slepkavības		
101	Tīša bērna slepkavība	Administratīvie dati no tiesībsargājošajām iestādēm
102	Bērna tīšas slepkavības mēģinājums	
103	Netīša bērna slepkavība	
109	Citas darbības, kas izraisījušas bērna nāvi, ja nav klasificēts citur	
2. Fiziska vardarbība pret bērnu		
201	Smags uzbrukums bērnam	Administratīvie dati no tiesībsargājošajām iestādēm, veselības aprūpes iestādēm, bērnu aizsardzības dienestiem, iedzīvotāju aptaujām
202	Neliels uzbrukums bērnam	
203	Bērna izolēšana (jāprecizē)	
209	Citi fiziskas vardarbības nodarījumi, ja nav klasificēts citur	
3. Seksuāla vardarbība pret bērnu		
301	Bērna izvarošana	Administratīvie dati no tiesībsargājošajām iestādēm, veselības aprūpes iestādēm, bērnu aizsardzības dienestiem, iedzīvotāju aptaujām
302	Seksuālā vardarbība	
303	Bezkontakta seksuālas darbības pret bērnu	
309	Citi seksuālās vardarbības nodarījumi, ja nav klasificēts citur	
4. Emocionālā (psiholoģiskā) vardarbība pret bērnu		
401	Bērna terorizēšana	Administratīvie dati no tiesībsargājošajām iestādēm, veselības aprūpes iestādēm, bērnu aizsardzības dienestiem, iedzīvotāju aptaujām
402	Uzmākšanās, ņirgāšanās un pazemošana	
403	Bērna pakļaušana vardarbībai ģimenē	
404	Bērna pakļaušana citai vardarbīgai pieredzei	
409	Citi emocionālās vardarbības nodarījumi, ja nav klasificēts citur	
5. Nevērība pret bērnu (pamešana novārtā)		
501	Fiziska nevērība pret bērnu	Administratīvie dati no bērnu aizsardzības dienestiem
502	Emocionāla nevērība pret bērnu	
503	Nevērība pret bērna fizisko vai garīgo veselību	
504	Nevērība pret bērna izglītošanu	
505	Bērna pamešana	

Numerācija	Rādītājs	Iespējamie datu avoti
509	Citi nodarījumi, kas saistīti ar nevērību, ja nav klasificēts citur	
9. Citi vardarbības akti pret bērnu, ja nav klasificēts citur		
909	Citi vardarbības akti pret bērnu, ja nav klasificēts citur	

Avots: UNICEF 2023. gadā sagatavotā Starptautiskā vardarbības pret bērniem klasifikācija (ICVAC).

Rekomendācijas: Nodrošināt to, ka 6.2. tabulā iekļautie ICVAC pamata rādītāji par bērnu slepkavībām, fizisku vardarbību, seksuālu izmantošanu, emocionālo vardarbību un pamešanu novārtā ir iekļauti vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu monitoringa sistēmas radītāju klāstā (pēc iespējas visi rādītāju kodi vai arī summārs rādītājs, piemēram, pamešanas novārtā gadījumā, jo šādā detalizācijā dati nav pieejami).

6.5. EIGE ieteikumi Latvijas tiesībsargājošajai jomai par intīmo partneru vardarbības statistiku (2018)

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta (EIGE) 2018. gada rekomendācijas policijas un tieslietu nozarei datu vākšanai par intīmo partneru vardarbību[85] ir vērstas uz vairāku jautājumu pilnveides nepieciešamību. Pirmkārt, ir norādīts, ka izpratnes trūkums par dzimumu līdztiesības problēmām un vardarbību ģimenē dažkārt atspoguļojas policijas sektora savākto datu zemajā kvalitātē. Tādēļ ir ieteikts stiprināt policijas sektora darbinieku izpratni, kā arī politisko apņemšanos nodrošināt, lai administratīvo datu vākšanas uzlabošana policijas sektorā būtu ilgtspējīga. Otrkārt, ir konstatēts, ka Latvijā nav KL panta tieši par intīmo partneru vardarbību kā atsevišķu nodarījumu, un viens no ieteikumiem ir kriminalizēt intīmo partneru vardarbību kā atsevišķu nodarījumu, kas ļautu par to iegūt arī precīzākus un daudzveidīgākus datus. Treškārt, ir konstatēts, ka KRASS datu bāzē nav precīzi fiksētas attiecības starp cietušo un vainīgo, kas mazina iespējas fiksēt intīmo partneru vardarbību. Tādēļ tika ieteikts izstrādāt detalizētas vadlīnijas datu reģistrēšanas sistēmas ieviešanai, lai uzlabotu datu kvalitāti par intīmo partneru vardarbības izplatību. Ceturtkārt, nepilnības tika identificētas arī Tiesu informatīvajā sistēmā, ko regulē Tiesu informatīvās sistēmas noteikumi[86] un nosaka tiesu informatīvās sistēmas izveidošanas, uzturēšanas un izmantošanas kārtību, kā arī sistēmā iekļaujamās informācijas minimālo apjomu. Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta 2018. gada rekomendācijas identificēja problēmu, ka šajā sistēmā nav paredzēts fiksēt vardarbības situāciju ģimenē, tādēļ tās ieteica, ka noteikumos nepieciešami grozījumi, kas paredz, ka krimināllietas gadījumā ir iespēja fiksēt vardarbību ģimenē, konkrēti vardarbību starp partneriem. Līdz pētījuma veikšanas brīdim šādi grozījumi minētajos MK noteikumos nav veikti.

[85] European Institute for Gender Equality (2018) Recommendations to improve data collection on intimate partner violence by the police and justice sectors: Latvia. Pieejams: https://eige.europa.eu/publications/recommendations-improve-data-collection-intimate-partner-violence-police-and-justice-sectors-latvia.

[86] Ministru kabineta noteikumi 23.09.2016. Nr. 618 "Tiesu informatīvās sistēmas noteikumi". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/284905-tiesu-informativas-sistemas-noteikumi.

Vēl Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts identificēja problēmu, ka dati par vardarbību ģimenē no IeM IC datubāzes ir pieejami pēc pieprasījuma. Lai iegūtu šos datus, ir jāatlasa un pēc tam jāinterpretē atsevišķi KL panti, kas Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta skatījumā ir lietotājam ļoti nedraudzīga pieeja. Jāpiebilst, ka datu pieprasītajiem, kas nav valsts vai pašvaldības iestādes, par datu sagatavošanu ir jāmaksā noteikta maksa. Tas kopumā ierobežo datu pieejamību, bet viegla piekļuve datiem par intīmo partneru vardarbību ir būtiska, jo tā var palielināt ar intīmo partneru vardarbību saistītu jautājumu redzamību. Savās rekomendācijās Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts rekomendēja novērst minētos datu pieejamības ierobežojumus, bet, apzinot datus šī monitoringa vajadzībām 2023. gadā, tika konstatētas visas iepriekš minētās nepilnības.

Jānorāda, ka izvērtējuma par vardarbības datu monitoringu veikšanas brīdī Latvijā bija risināts jautājums par nepieciešamību stiprināt policijas sektora darbinieku izpratni par vardarbību ģimenē (tas ir ticis darīts) un jautājums par to, ka KRASS datu bāzē nav fiksētas attiecības starp cietušo un vainīgo (šobrīd šāda informācija tiek apkopota un ir pieejama). Vienlaikus citos minētajos aspektos uzlabojumi nav konstatēti.

Saskaņā ar Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta ieteikumiem, būtu nepieciešams publiskos pārskatos vai datu sistēmu publiskajā daļā iekļaut šādus 13 rādītājus:

1. rādītājs. Sieviešu skaits (vecumā no 18 gadiem) gadā, kas bijušas pakļautas vardarbībai no intīmo partneru puses (vecumā no 18 gadiem) (vardarbība no intīmo partneru puses ir jebkura fiziska, seksuāla, psiholoģiska vai ekonomiska vardarbība, kas notikusi starp bijušo vai pašreizējo laulāto vai partneri neatkarīgi no tā, vai vardarbības izdarītājam ir vai nav kopīga dzīvesvieta ar upuri).
2. rādītājs. Nodarījumu skaits gadā, kas saistīti ar intīmo partneru (vecumā no 18 gadiem) vardarbību pret sievietēm (vecumā no 18 gadiem).
3. rādītājs. Vīriešu skaits (vecumā no 18 gadiem) gadā, kuri veikuši intīmo partneru vardarbību pret sievietēm (vecumā no 18 gadiem), viņu kopējais īpatsvars sabiedrībā.
4. rādītājs. Sieviešu skaits (vecumā no 18 gadiem) gadā, kas bijušas pakļautas fiziskai vardarbībai no intīmo partneru puses (vecumā no 18 gadiem).

Ņemot vērā, ka Latvijas tiesību aktos nav KL panta, kas būtu tieši par intīmo partneru vardarbību, šī statistika (1-3. rādītājs) ir jāapkopo no visiem KL pantiem, kuros var tikt iekļauta intīmo partneru vardarbība: 116.-124. pants (slepkavības mēģinājums; izraisot pašnāvību), 125.-128. un 130.-131. pants (uzbrukums), 132.[1] (vajāšana), 159. pants (izvarošana), 160.-162. pants (seksuāla vardarbība) un 132. pants (draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu).

Fizisko vardarbību no intīmo partneru puses (4. rādītājs) var fiksēt no šādiem KL pantiem: 116.-124. pants (slepkavības mēģinājums; izraisot pašnāvību), 125.-128. un 130.-131. pants (uzbrukums).
Šobrīd pieejamie dati no IeM IC ļauj izsekot nodarījumu skaitam gadā, kas saistīti ar intīmo partneru vardarbību pret sievietēm (vecumā no 18 gadiem), filtrējot datus pēc cietušā dzimuma, vecuma un attiecībām ar vainīgo. Dati par vainīgajiem (aizdomās turamajiem) nav pieejami, nav arī skaidrības par to, vai ir iespējams izsekot un novērst to, ka cietušo skaits neveidojas no vairākiem gadījumiem tai pašai personai. Šie trūkumi IeM IC datos būtu jānovērš.

5. rādītājs. Sieviešu skaits (vecumā no 18 gadiem) gadā, kas bijušas pakļautas emocionālai vardarbībai no intīmo partneru puses (vecumā no 18 gadiem).

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts savās rekomendācijās norāda, ka šobrīd nav neviena krimināllikuma panta, kas īpaši izceltu emocionālo vardarbību. Turklāt nav pieejami dati par emocionālo intīmo partneru vardarbību kriminālajā statistikā. KL panti, kas vistuvāk ir saistāmi ar emocionālo vardarbību, ir 132. pants (draudi) un 132.[1] pants (vajāšana), taču būtu jāveic padziļināts pētījums, lai analizētu šo pantu pielietojuma diapazonu. Proti, būtu jāizpēta sīkāk 132. un 132.[1] panta piemērošana policijas praksē, lai noskaidrotu, vai un cik lielā mērā tas attiecas uz emocionālo vardarbību intīmo partneru starpā. Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts arī iesaka emocionālo vardarbību valsts krimināltiesībās atzīt par atsevišķu noziegumu.

6. rādītājs. Sieviešu skaits (vecumā no 18 gadiem) gadā, kas bijušas pakļautas seksuālai vardarbībai no intīmo partneru puses (vecumā no 18 gadiem).

7. rādītājs. Sieviešu skaits (vecumā no 18 gadiem) gadā, kas bijušas pakļautas ekonomiskai vardarbībai no intīmo partneru puses (vecumā no 18 gadiem).

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts savās rekomendācijās norāda, Latvijā šobrīd nav neviena krimināllikuma panta, kas īpaši izceltu ekonomisko vardarbību. Līdz ar to datu par ekonomisko intīmo partneru vardarbību nav pieejami. Tādēļ tiek ieteikts KL noteikt ekonomisko vardarbību par atsevišķu noziegumu un atzīt to par kriminalizētas intīmo partneru vardarbības aspektu.

8. rādītājs. Sieviešu skaits (vecumā no 18 gadiem) gadā, kas tikušas izvarotas no intīmo partneru puses (vecumā no 18 gadiem).

9. rādītājs. Noslepkavoto sieviešu skaits (vecumā no 18 gadiem) gadā, kuras nogalinājuši intīmie partneri (vecumā no 18 gadiem); viņu īpatsvars citu noslepkavoto sieviešu vidū.

10. rādītājs. Tiesas lēmumu skaits gadā par pagaidu aizsardzību pret vardarbību intīmo partneru vardarbības gadījumos.

11. rādītājs. Apsūdzēto vīriešu skaits (vecumā no 18 gadiem) gadā, kuri apsūdzēti par intīmo partneru vardarbību pret sievieti.

12. rādītājs. Notiesāto vīriešu skaits (vecumā no 18 gadiem) gadā, kuri notiesāti par intīmo partneru vardarbību pret sievieti.

Tiesu informatīvās sistēmas datu bāzes sadaļa teorētiski ir publiski pieejama, vienlaikus pieejamie dati sniedz informāciju tikai par kopējo tiesas lēmumu skaitu un notiesāto skaitu, bet nesniedz informāciju par attiecībām starp upuri un vainīgo, līdz ar to nav iespējams apkopot informāciju par vardarbības ģimenē vai vardarbības starp partneriem gadījumos.

13. rādītājs. Notiesāto vīriešu skaits (vecumā no 18 gadiem) gadā, kuri notiesāti par intīmo partneru vardarbību pret sievieti un kuriem sods paredz brīvības atņemšanu.

Latvija nevar nodrošināt šo rādītāju, jo TIS datubāze neļauj sadalīt datus pēc cietušā un vainīgā attiecībām. Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts savās rekomendācijās iesaka TIS datubāzes publiskajai saskarnei atbilstoši sadalīt savus publicētos datus pēc dzimuma, cietušā un vainīgā vecuma un attiecībām starp tiem, lai dati par tiesas lēmumu skaitu par pagaidu aizsardzību, personu skaitu, kas sauktas pie krimināltatbildības, un personu skaitu, kas notiesātas par vardarbību tuvās partnerattiecībās, būtu viegli pieejami.

Rekomendācijas:
Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta (EIGE) 2018. gada rekomendācijas policijas un tieslietu nozarei datu vākšanai par intīmo partneru vardarbību joprojām ir ļoti aktuālas, un būtu nepieciešams atsevišķā sanāksmē ar IeM IC un TM un Tiesu administrāciju pārrunāt progresu datu vākšanai par intīmo partneru vardarbību IeM IC un TIS datu sistēmās. Ņemot vērā, ka vairākos aspektos uzlabojumi, kas rekomendēti, nav veikti, nepieciešams skaidrojums, kas ir galvenie šķēršļi. Būtu nepieciešams pārrunāt katras konkrētās rekomendācijas progresu un iespējas apkopot datus par visiem 13 norādītajiem indikatoriem.

Starptautisko organizāciju ieteikumu apzināšanā saistībā ar vardarbības datu monitoringu tika izvērtēti arī vairāki citi avoti. Pēc padziļinātas izpētes tika secināts, ka tajos ietvertās rekomendācijas vardarbības datu monitoringa sistēmas kontekstā nav tik būtiskas, lai tās atsevišķi raksturotu Gala ziņojumā.

7. Valsts un pašvaldības iestāžu speciālistu viedoklis par vardarbības datu uzskaiti: aptaujas datu analīze

7.1. Ievads

Lai apzinātu dažādo organizāciju, kuras darbojas vardarbības izplatības mazināšanas jomā un pakalpojumu sniegšanā, viedokli pieejamo vardarbības datu jautājumā, pēc padziļinātajām intervijām laika periodā no 10. līdz 26. maijam tika veikta tiešsaistes aptauja speciālistu, kas strādā ar vardarbības jautājumiem, vidū. Pētījumā tika plānots aptaujāt 150-200 speciālistus, kuri strādā ar vardarbības novēršanu saistītās jomās: valsts un pašvaldību policijās, bāriņtiesās, sociālajos dienestos, izglītības un veselības aprūpes iestādēs. Aptaujas rezultātā tika iegūtas 218 speciālistu atbildes, kas pārstāv visas uzskaitītās jomas. Kopumā aptaujā piedalījās 16 Valsts policijas, 42 pašvaldību policijas, 34 bāriņtiesu, 63 sociālo dienestu, 31 izglītības iestāžu un 32 veselības aprūpes iestāžu speciālisti (7.1. attēls). Ņemot vērā jautājumu specifiku, lielākā daļa jautājumu atbilžu ir aplūkotas šo speciālistu grupu atbilžu sadalījumā.

7.1. attēls. Aptaujā pārstāvētās iestādes/ organizācijas. %

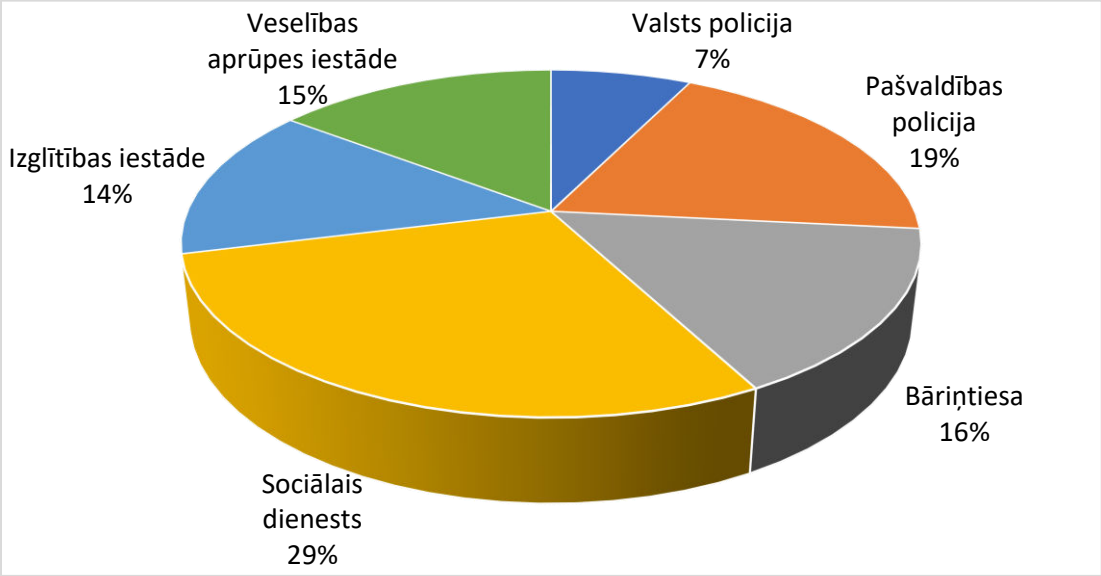

Kopumā no visiem aptaujātajiem speciālistiem 73% savā darba ikdienā strādā ar vardarbības gadījumiem un to risināšanu, 26% savā darbā fiksē vardarbības gadījumus konkrētajā lietā vai ievada informāciju par tiem sistēmā, 5% ikdienā veic vardarbības datu analīzi. Vēl 8% norādīja, ka ikdienā veic kādus citus pienākumus, kas saistīti ar vardarbības jautājumiem, piemēram, gatavo dokumentus, nosūta informāciju par vardarbības gadījumiem atbilstošām atbildīgajām iestādēm, ārstē vardarbības sekas. 5% aptaujāto norāda, ka ar vardarbības gadījumiem nestrādā, tie lielākoties aptaujā ir ārstniecības iestāžu pārstāvji.

Aptaujāto speciālistu darba stāžs viņu darba jomā/ profesijā ir ļoti atšķirīgs (7.2. attēls). Darba stāža vidējā aritmētiskā vērtība ir 15 gadi profesijā. Lielāks gadu skaits profesijā ir izglītības un veselības aprūpes speciālistu vidū (vidēji 21 un 22 gadi).

7.2. attēls. Aptaujāto speciālistu darba stāžs profesijā. %

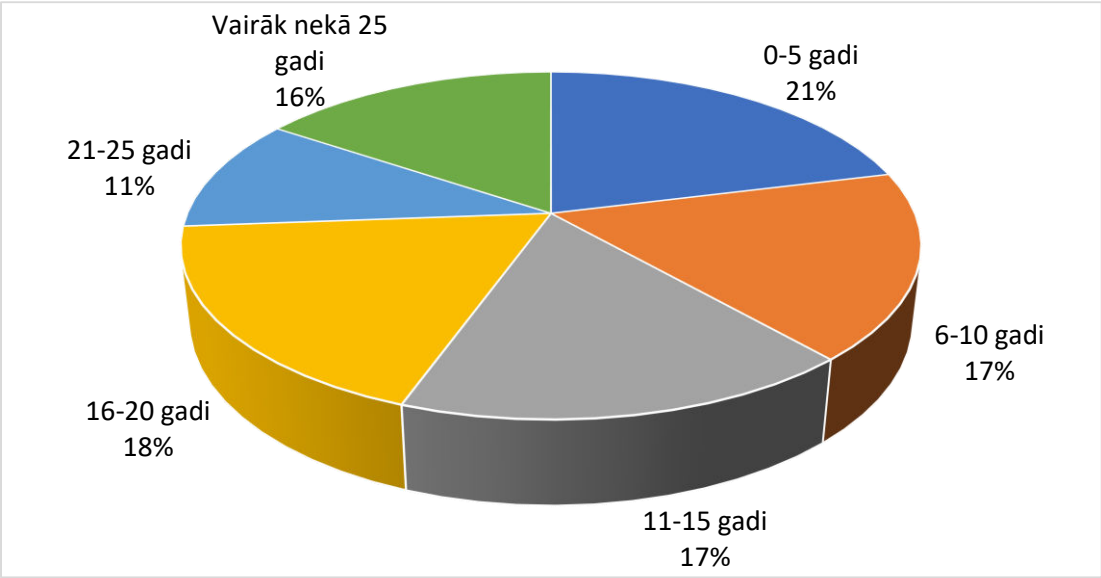

89% aptaujāto speciālistu ir sievietes, un 11% ir vīrieši. Mazliet lielāks vīriešu īpatsvars ir aptaujāto valsts un pašvaldības policijas darbinieku vidū (33% vīriešu, 67% sieviešu). Bāriņtiesu, sociālo dienestu, izglītības un veselības aprūpes aptaujāto speciālistu vidū sieviešu īpatsvars ir 94-98%.

Aptaujāto speciālistu vecums ir robežās no 20 līdz 76 gadiem (7.3.attēls), vidējais aritmētiskais aptaujāto speciālistu vecums ir 47 gadi. Salīdzinoši jaunāki ir aptaujātie valsts un pašvaldības policijas darbinieki, kuru vidū viņu vecuma vidējā aritmētiskā vērtība ir 39 gadi. Savukārt gados vecāki ir izglītības un veselības aprūpes speciālisti, kuru vidū vecuma vidējā aritmētiskā vērtība ir atbilstoši 54 un 53 gadi.

7.3. attēls. Aptaujāto speciālistu vecums. %

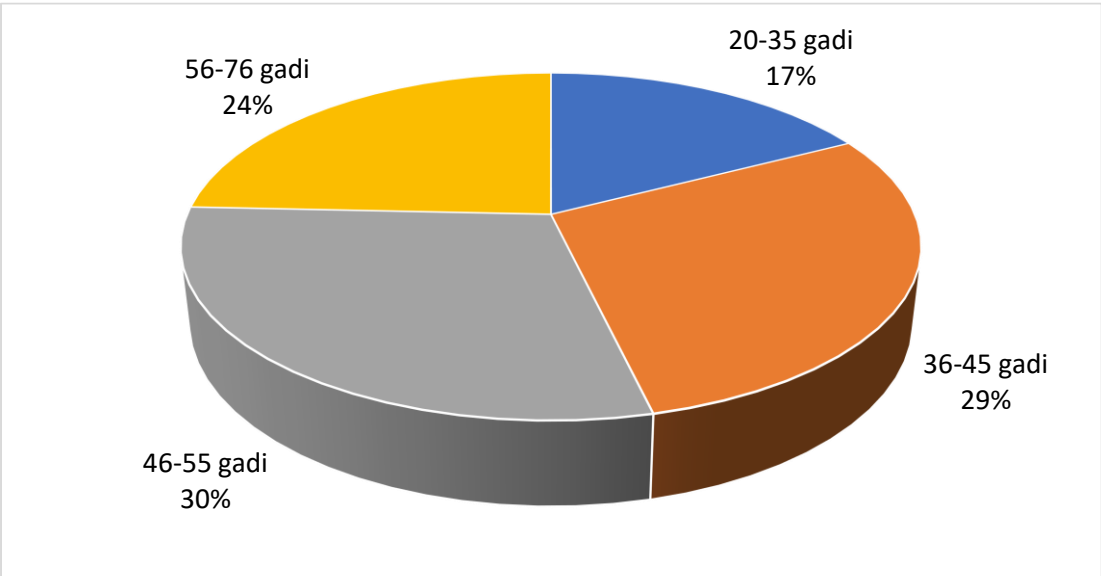

7.2. Vardarbības problēmas aktualitātes vērtējums

96% aptaujāto speciālistu uzskata, ka vardarbības ģimenē problēma ir ļoti aktuāla vai drīzāk aktuāla problēma Latvijā. Tikai 1% aptaujāto norāda, ka tā ir drīzāk neaktuāla problēma, bet 3% ir atzīmējuši atbildi "grūti pateikt". Vardarbības ģimenē problēmas aktualitātes vērtējums dažādās speciālistu grupās atšķiras: sociālo dienestu un bāriņtiesu pārstāvji biežāk norāda, ka vardarbības ģimenē problēma ir ļoti aktuāla. Salīdzinoši retāk uz to, ka problēma ir ļoti aktuāla norāda izglītības iestāžu un valsts un pašvaldību policijas pārstāvji. Vienlaikus jāuzsver, ka kopumā visās grupās atzīst, ka tā ir aktuāla problēma (7.4. attēls).

7.4. attēls. Vardarbības ģimenē problēmas aktualitātes vērtējums. %

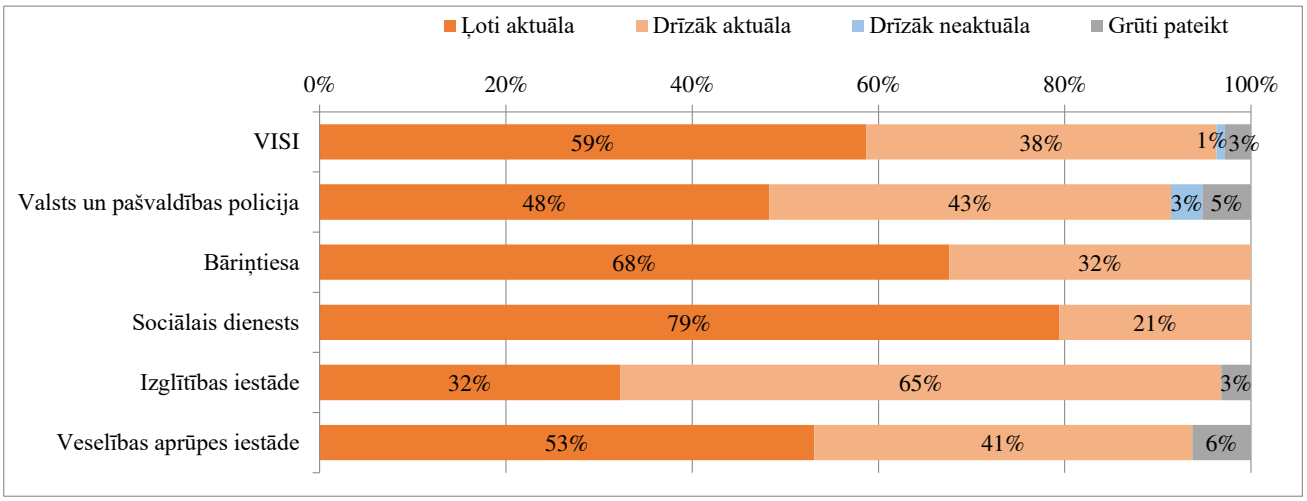

Vardarbības pret nepilngadīgu bērnu problēmas aktualitāti Latvijā speciālisti kopumā vērtē līdzīgi kā vardarbības ģimenē problēmas aktualitāti: 96% aptaujāto speciālistu uzskata, ka tā ir ļoti aktuāla vai drīzāk aktuāla problēma, tikai 1% uzskata, ka tā ir drīzāk neaktuāla problēma, bet 3% ir atzīmējuši atbildi "grūti pateikt" (7.5. attēls).

7.5. attēls. Vardarbības pret nepilngadīgu bērnu problēmas aktualitātes vērtējums. %

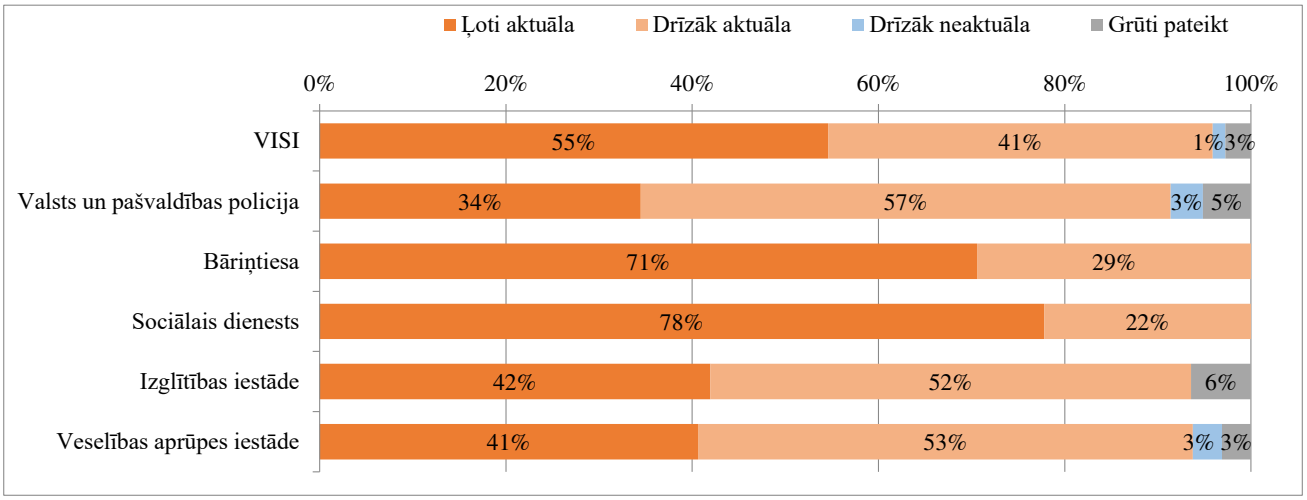

Salīdzinoši biežāk sociālo dienestu un bāriņtiesu speciālisti uzskata, ka vardarbības pret nepilngadīgu bērnu problēma ir ļoti aktuāla (atbilstoši 71% un 68%), valsts un pašvaldības policijas speciālisti, izglītības jomas speciālisti un veselības aprūpes jomas speciālisti biežāk uzskata, ka tā ir diezgan aktuāla problēma.

7.3. Pieejamo datu par vardarbības gadījumiem un to uzskaiti atbilstība darba vajadzībām un vardarbības monitoringam

Valsts un pašvaldību policijas, bāriņtiesu un sociālo dienestu pārstāvjiem aptaujā tika uzdots jautājums, cik lielā mērā viņiem pieejamie dati par vardarbības gadījumiem un to uzskaite atbilst viņu darba vajadzībām. Speciālistu sniegtās atbildes parāda, ka šajā jautājumā vērojama viedokļu dažādība. Kopumā no visiem speciālistiem 57% uzskata, ka pieejamie dati un to uzskaite atbilst vajadzībām, 30% drīzāk uzskata, ka neatbilst vajadzībām, bet 13% ir grūti pateikt (7.6. attēls). Salīdzinoši pozitīvāk šajā aspektā situāciju vērtē sociālā dienesta speciālisti (17% uzskata, ka pieejamie dati pilnībā atbilst vajadzībām, 48% uzskata, ka drīzāk atbilst vajadzībām, negatīvs vērtējums ir 22%). Valsts un pašvaldības policijas speciālistu vidū pozitīvu vērtējumu sniedz 55%, bet negatīvu – 37%. Bāriņtiesu speciālistu vidū ir vislielākais skaits atbildējušo, kas šajā jautājumā nesniedz konkrētu atbildi (21%).

7.6. attēls. Pieejamo datu par vardarbības gadījumiem un to uzskaiti atbilstība darba vajadzībām. %

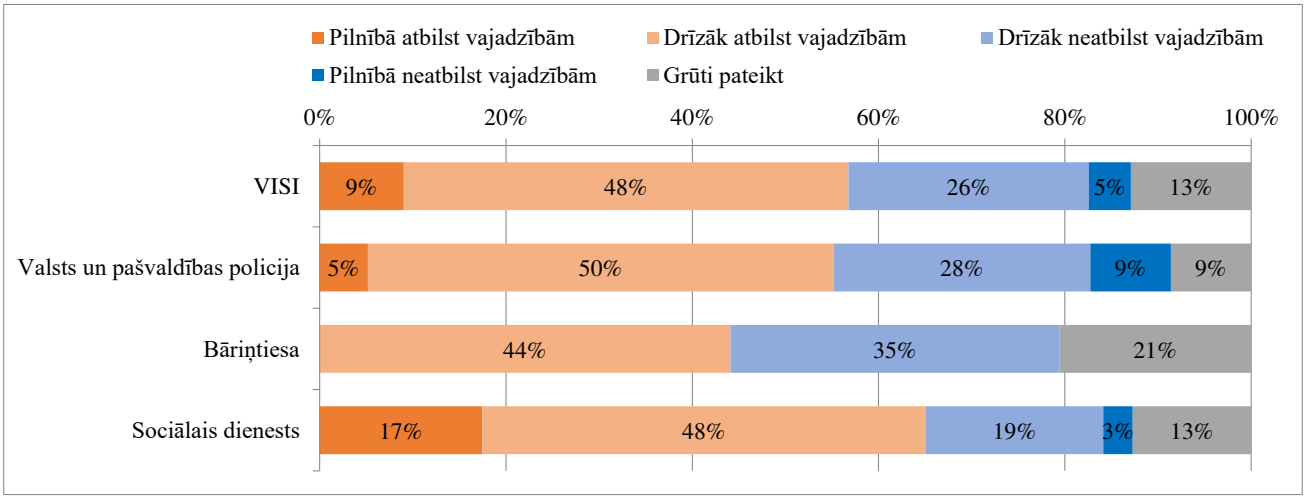

Atbildes uz atvērto aptaujas jautājumu par to, vai ir kādi vardarbības aspekti vai vardarbības problēmas risināšanas aspekti, kuru fiksēšana un uzskaite ikdienas darba vajadzībām vai informācijas apmaiņas nodrošināšanai būtu jāuzlabo, parāda, ka aptaujāto vidū ir ļoti atšķirīga pieredze un viedokļi.

Piemēram, aptaujāto **Valsts policijas** pārstāvju vidū ir gan tādi speciālisti, kas atzīmē, ka "jāuzlabo ir pilnīgi viss, sākot ar sankcijām [varmākam] un beidzot ar informācijas apmaiņu starp iesaistītajām iestādēm". Vienlaikus ir arī Valsts policijas pārstāvji, ka norāda, ka "pašlaik informācijas apmaiņa un uzskaite ir pietiekama". Valsts policijas speciālisti ir arī norādījuši konkrētas lietas, kas būtu jāuzlabo:

1) Jāizveido VP vardarbības draudu gadījumu datu bāze;

2) Jāizveido vienota sistēma, kurā varētu apskatīties ar vardarbību saistītos notikumus un pieņemtos lēmumus, tajā skaitā, tiesas lēmumus, kā arī informāciju par citu institūciju sniegtajiem pakalpojumiem konkrētajai ģimenei;
3) Nepieciešamas vadlīnijas, kā VP darbiniekiem strādāt iespējamās vardarbības gadījumos, kad potenciāli cietis bērns;
4) Nepieciešams regulāri atjaunot zināšanas par to, kā atpazīt vardarbību, un par grozījumiem normatīvajos aktos un nesen pieņemtajiem normatīvajiem aktiem.

Jāatzīmē, ka vairāki VP speciālisti īsti neizprot vardarbības monitoringa un statistikas nepieciešamību, jo norāda, ka "monitorings un statistika nerisina problēmu", "kāpēc Jūs gribat tikai uzskaitīt un monitorēt, tā cerot uzlabot situāciju". Viens no aptaujātajiem VP speciālistiem šajās atbildēs norāda uz problēmu, ka tad, "kad konstatē vardarbības gadījumu, lēmums, ka nedrīkst tuvoties, neko daudz nedod...".

Gan VP, gan pašvaldību policijas speciālistu vidū atvērtajās atbildēs tiek norādīts, ka, lai uzlabotos viņu darbs, nepieciešams uzlabot sadarbību ar bāriņtiesām un sociālajiem dienestiem: trūkst "atgriezeniskā saite no sociālā dienesta un bāriņtiesas", tāpat pašvaldības policijas darbā trūkst informācijas par nošķiršanas gadījumiem.

Būtiski norādīt, ka salīdzinoši daudz **pašvaldības policijas** speciālistu atzīmē neapmierinošu informācijas apmaiņu ar Valsts policiju. To apgrūtina arī tas, ka joprojām nedarbojas vienotais notikumu reģistrs: "Noteikti jāuzlabo. Būtu jābūt vienotam notikumu reģistram VP un PP. Vardarbības gadījumi būtu pie reģistrācijas uzreiz jāatzīmē ar klasifikatoru, lai informācija nekavējoties nonāktu arī sociālajā dienestā". Kāds cits speciālists norāda, ka nepieciešams panākt, "lai visas institūcijas ir informētas, ka kāda ģimene ir nonākusi kādas institūcijas redzeslokā". Monitoringa veikšanu savukārt ierobežo tas, ka "uzskaite paliek tikai iestādes ietvaros, plus pa tiešo tiek informētas sadarbības iestādes". Pašvaldību policijas speciālisti norāda, ka viņu darbā "grūtības sagādā veikt emocionālās vardarbības esamības novērtējumu".

Bez minētajiem datu uzskaites un apmaiņas uzlabojumiem, kas būtu jāveic, pašvaldību policijas speciālisti uzskata, ka bieži vien "problēma ir tā, ka cietusī persona atsakās no sadarbības un aizstāv varmāku", kā arī tas, ka "vardarbības izdarītājs ir apreibinošo vielu ietekmē, agresīvs un ar tendenci atriebties upurim, un, kaut gan pastāv iespēja tādu personu aizturēt, taču likuma prasībām atbilstošu telpu trūkuma dēl policijā tādu personu var aizturēt īslaicīgi, un pēc atbrīvošanas vardarbība var turpināties, jo persona joprojām ir reibumā". Vēl pašvaldību policijas darbu apgrūtina tas, ka pie viņiem nenonāk "informācija par ģimenēm, kuras maina dzīvesvietu no viena novada uz citu un kurās regulāri ir vardarbības gadījumi", jo tā netiek nodota Pašvaldības policijai, kas par to uzzina tikai pēc pirmā starpgadījuma. Pašvaldību policijas speciālisti uzskata, ka "ar vardarbības problēmu strādājošiem speciālistiem vajadzētu būt pieejamiem datiem, ja persona ir radījusi draudus citām personām ģimenē". Viņu vidū izskan ieteikums, ka "būtu jāizveido vienota datubāze par vardarbības gadījumiem Latvijā, kura ir pieejama visām iesaistītajām organizācijām"; nepieciešama "vienota, visām tiesībsargājošajām un uzraugošajām institūcijām pieejama datubāze (reģistrs), kur tiktu reģistrēti visi ar vardarbību vai ar iespējamas vardarbības draudiem saistīti notikumi, iesaistītās personas, pieņemtie lēmumi, noteiktie termiņi u.c.". Viens no speciālistiem pat norāda, ka "varu pateikt

tikai to, ka mums pieejamā informācija par vardarbības gadījumiem ir tikai gadījumos, ja paši esam izbraukuši uz izsaukumu. Ne no viena cita dienesta informāciju nesaņemam, vai saņemam ļoti, ļoti reti." Tiek arī norādīts, ka ir nepieciešama "izveidota metodika, lai apkopotu vienādus datus".

Vairāki pašvaldību policijas pārstāvji norāda, ka nepieciešams uzlabot NPAIS darbību, jo "ne visas institūcijas vai to darbinieki aizpilda šajā datu bāzē prasīto informāciju".

Arī pašvaldību policijas speciālisti norāda, ka nepieciešams uzlabot "vispārējo izpratni par vardarbību, tās veidiem un nepieciešamību rīkoties, ja rodas aizdomas par tās esamību". Pašvaldību policijas pārstāvji aktualizē jautājumu par to, ka nepieciešama "nepilngadīgo varmāku uzskaite un stingrāka sodu mēru izveide", kā arī darbs ar konfliktu risināšanu un vardarbības novēršanu skolās: "tieši skolā būtiski savlaicīgi pamanīt un reaģēt uz vardarbīgu uzvedības modeli".

Aptaujāto speciālistu atbildes parāda, ka arī **bāriņtiesas** neapmierina sadarbība ar valsts policiju. Viņu pārmetumu attiecas gan uz sadarbības procesu un informācijas apmaiņu, bet uz policijas darba rezultātu:

"Bāriņtiesa par vardarbības gadījumiem informē valsts policiju. Gandrīz vienmēr policijai pietrūkst pierādījumu un, ja pat kriminālprocess ir ierosināts, tas pēc laika tiek izbeigts, jo, izņemot bērnu teikto, vairāk nekā nav. Policija ļoti lēni rīkojas, neiet un nemeklē notikušā lieciniekus, nesteidzas ar ekspertīzes nozīmēšanu".

"Vardarbības jautājums ir ļoti aktuāls gan sabiedrībā, gan iestāžu darbā. Liela problemātika ir tā, ka jāpierāda vardarbības fakts. Piemēram, bāriņtiesa ziņo Valsts policijai, ja tiek ierosināts kriminālprocess (par fizisku/seksuālu vardarbību). Tas ilgst gadiem, netiek konstatēts nozieguma sastāvs. Bērns ar laiku izjūt vienaldzību, ir noguris no pratināšanas. Citos gadījumos pratināšana pat nav bijusi vairāk nekā gadu pēc kriminālprocesa ierosināšanas. Ilgs process, pierādīšanas mehānisms, izmeklēšana un gala rezultātā pat par acīmredzamiem vardarbības gadījumiem process nevirzās uz priekšu. Zūd jēga ziņot, jo īpaši par iespējamiem maznozīmīgiem gadījumiem. Jāveido kopējā sabiedrības izpratne par to, kas ir vardarbība (visu veidu). Jārisina jautājums par ātrāku procesu Valsts policijā."

Bāriņtiesas speciālisti darba nepilnības saskata arī skolu sociālo pedagoga un sociālo dienestu speciālistu darbā un norāda, ka vardarbības gadījumus būtu iespējams sekmīgāk novērst, ja minētie speciālisti rūpīgāk iedziļinātos konkrēto gadījumu situācijās:

"Daudz ir atkarīgs no sociālā dienesta, izglītības iestādes darba, cik ātri atklāj vardarbību ģimenēs, skolās. Diemžēl ir daudz gadījumu, kad vardarbību varētu novērst, ja skolas sociālais pedagogs vai sociālā dienesta darbinieks uzmanīgāk pildītu savus darba pienākumus."

Viens no bāriņtiesas speciālistiem norāda, ka viņu iestādē informācija par konstatētu vardarbību (piemēram, ja izglītības iestādes personāls konstatē, ka pret nepilngadīgo vērsta fiziska vardarbība, ir redzami miesas bojājumi) nonāk tikai pēc dažām dienām, lai gan būtu svarīgi, ka tā tiek nodota nekavējoties.

Bāriņtiesas speciālisti norāda, ka nepieciešams uzlabot informācijas apmaiņu ar veselības aprūpes iestādēm, gan ģimenes ārstiem, gan slimnīcām:

> *"Tikai vienu reizi esmu saņēmusi informāciju no ģimenes ārsta par vardarbību vai nepietiekamu aprūpi (kas ir viens no vardarbības veidiem). Tikai dažas reizes ir ziņojusi dzemdību nodaļa, ka, iespējams, māte nebūs spējīga aprūpēt mazuli. Domāju, ka sadarbība ar ārstiem ir joma, kur varam uzlabot datu apmaiņu."*

Kritiski vērtējumi no bāriņtiesu darbiniekiem izskan arī attiecībā uz pašu bāriņtiesu darbiniekiem, norādot, ka būtu nepieciešams uzlabot gan bāriņtiesu darbinieku kompetences, gan atbildības sajūtu: "Bāriņtiesu darbinieku kompetences - diemžēl ir visu bāriņtiesu problēma. Atsevišķi darbinieki rīkojas lēni, neprofesionāli, noklusē par zināmiem iespējamās vardarbības gadījumiem, lai mazāk darba."

Arī aptaujātie **sociālo dienestu** speciālisti uzskata, ka ir nepieciešams uzlabot sadarbību un informācijas apmaiņu ar valsts policiju attiecībā uz to, cik tālu konkrētā izmeklēšana ir pavirzījusies, vai ir ierosināta krimināllieta, vai process ir nonācis līdz tiesai: *"Grūtības iegūt informāciju, kurā vardarbības risinājuma posmā persona vai ģimene atrodas. Pašlaik ir ļoti labi noregulētas informācijas nodošanas darbības - policijas ziņojumi, sociālo dienestu iesaiste. Bet vēlāk šī informācija pazūd. Nav vienkārši saprast, vai tiek izmeklēts gadījums, vai ir krimināllieta, vai process aiziet līdz tiesai, un praktiski nekad nav informācijas no tiesām"*. Sociālo dienestu darbinieki sastopas arī ar situācijām, kad Valsts policija nav nosūtījusi dienestam ziņojumu. Par to, ka Valsts policija sociālajam dienestam neziņo par visiem gadījumiem, padziļinātajās intervijās norādīja arī intervētie eksperti. Vairāki aptaujātie sociālie darbinieki arī sūdzas par to, ka ziņojums par notikumu ir aizpildīts nepilnīgi, un nesatur visu nepieciešamo informāciju par notikumu, kā to paredz veidlapa: *"Svarīgi, lai ziņojums par notikumu tiktu aizpildīts pilnvērtīgi, sniedzot visu fiksēto informāciju par notikumu"*, *"Vairāk jāuzlabo policijas fiksētie dati"*. Sociālo dienestu speciālisti arī uzskata, ka *"būtu nepieciešama apkopota pieeja par visiem vardarbību veikušas personas vardarbīgu epizožu gadījumiem, kas ir gan pašvaldības, gan Valsts policijas rīcībā"*. Tāpat sociālo dienestu darbinieki arī vēlētos, lai nozīmēto ekspertīžu veikšana tiktu veikta ātrāk, jo tas ietekmē arī tālākās darbības, kā arī sociālo dienestu darbinieki uzskata, ka nepieciešama lielāka kontrole par pagaidu aizsardzības ievērošanu attiecībā uz personām, kas veikušas vardarbību.

Daudzos sociālā dienesta speciālistu komentāros tiek norādīts uz NPAIS sistēmas nepilnībām, kuras pārskatāmības nolūkos var sagrupēt šādi:

1) NPAIS netiek nodrošināta/ ievadīta aktuālā informācija;
2) Speciālisti, kas izmanto NPAIS, lieto atšķirīgu terminoloģiju;
3) Daudzas sociālā darba speciālistiem nozīmīgas lietas detaļas NPAIS netiek fiksētas, piemēram, par pieaugušo veiktajiem likumpārkāpumiem pret bērniem, par ierosinātajiem krimināprocesiem, par to, vai ir atņemtas aizgādības tiesības;
4) Pieejamā informācija ir haotiska un nepilnīga, lai to precizētu, nepieciešams veikt "izpēti", tam, savukārt, bieži vien nav pievienoti nepieciešamie pielikumi;
5) Īpaši problemātiski ir gadījumi, kad iesaistītas vairākas pašvaldības.

Sociālo darbinieku emocionālo attieksmi pret NPAIS raksturo šādi aptaujas atvērtajās atbildēs ierakstīti izteikumi:

"NPAIS datu bāze par nepilngadīgo pārkāpumiem nekam neder (tai skaitā par vardarbībām)".
"Nepieciešama jauna, pilnvērtīga datu bāze NPAIS vietā. Nevar 21. gadsimtā strādāt ar 20. gadsimta beigu programmu sliktā izpildījumā."

Sociālie darbinieki arī apzinās, ka visi vardarbības gadījumi netiek uzskaitīti un apkopoti, jo vardarbībā iesaistītās personas bieži slēpj, noliedz un neatzīst vardarbību ģimenē, vai arī pieņem vardarbīgas attiecības kā normu un no atbalsta atsakās. Būtiski, ka šādi gadījumi netiek ne fiksēti, ne uzskaitīti; daudzas vardarbības epizodes tiek noklusētas, pirmkārt no līdzcilvēku puses. Sociālo dienestu speciālisti arī uzskata, ka atbalsta pakalpojumi cilvēkiem, kas cieš no vardarbības, ir nepietiekami.

Datu fiksēšanas un apkopošanas aspektā tiek uzsvērts tas, ka sociālo dienestu speciālistu vērtējumā gandrīz neiespējami ir fiksēt un uzskaitīt emocionālo vardarbību. Atbalsta sniegšanas uzlabošanai viens no sociālā darba speciālistiem norāda uz to, ka tam būtu neieciešamas "mobilās atbalsta brigādes, kurās ir speciālisti (psihologs, psihiatrs, sociālais darbinieks), kas tieši kvalificējies darbam vardarbību gadījumos, strādā ar vardarbīgām personām un cietušajiem".

Izglītības iestāžu speciālisti savukārt uzskata, ka vairāk uzmanības jāpievērš tādiem vardarbības veidiem kā novārtā pamešanai un emocionālajai vardarbībai ģimenē. Vienā no sniegtajām atbildēm tiek norādīts, ka daļa vecāku joprojām uzskata fizisku ietekmēšanu par labu bērnu audzināšanas metodi, un fizisku iespaidošanu pārtrauc tikai tad, kad policija piedraud ar reālu sodu:

"Vecāki emocionālu vardarbību neuzskata par vardarbību, arī fiziska bērna ietekmēšana tiek uzskatīta par labu audzināšanas metodi. Pārliecināt šādus vecākus par fiziska spēka nepielietošanu bērna audzināšanā skolai ir neiespējami. No pieredzes varu teikt, ka vecāki reaģē tikai, ja policija piedraud ar reālu sodu. Tad šie vecāki fizisku vardarbību pret bērnu pārtrauc (par emocionālu grūti teikt)".

Lai šo problēmu mazinātu, izglītības iestāžu eksperti vēlētos likumā skaidrāk noteiktu atbildību vecākiem par bērna aprūpes pienākumu nepildīšanu, kā arī valstiskā līmenī pastiprināt izglītojošo darbu ar bērnu vecākiem.

Izglītības speciālistu vidū arī izskan viedoklis, ka "būtu labi, ja būtu pieejama kopīga un vienota sistēma, kur visi iesaistītie speciālisti no visām iestādēm varētu fiksēt paveiktās darbības. Šobrīd izskatās, ka katrs dara savu darbu savas kompetences ietvarā un starpinstitucionālā sadarbība tiek iedarbināta novēloti". Vairāki izglītības speciālisti uzsver, ka nepieciešams uzlabot sadarbību un informācijas apmaiņu starp dažādām iesaistītām institūcijām. Savukārt pašās izglītības iestādēs jāuzlabo darbinieku prasmes konstatēt vardarbību, kā arī izglītības iestādēs nepieciešams izglītot vecākus par vardarbības sekām, organizējot lekcijas un grupu nodarbības.

Cita problēma, uz ko norāda izglītības iestāžu speciālisti, ir tas, ka izveidotā sodu sistēma nav efektīva, īpaši tas attiecas uz maznozīmīgu miesas bojājumu veikšanas gadījumiem un vardarbību pusaudžu vidū:

"Likums ir varmākas pusē, un tas nav normāli. Daudzi gadījumi nenonāk līdz policijai, jo skaitās maznozīmīgi, un varmākas nemaz nesaņem sodu. Tas pats attiecas arī uz vardarbību pusaudžu vidū! Vainīgie paliek bez soda, kas veicina visatļautību".

Vienlaikus ir arī tādi izglītības iestāžu speciālisti, kas norāda, ka "nav jāveic vardarbības monitorings, bet ir reāli jārisina".

Veselības aprūpes iestāžu speciālisti savukārt norāda, ka viņiem būtu nepieciešamas skaidrākas vadlīnijas, ka rīkoties konkrētas vardarbības gadījumā: "Noteikts rīcības algoritms, kā rīkoties, saņemot informāciju par iespējamu vardarbību". Tas parāda, ka viņi nav pietiekami informēti par jau pieejamiem informatīvajiem materiāliem. Veselības aprūpes iestāžu speciālisti arī atzīst, ka "emocionālai vardarbībai būtu nepieciešami kādi rīki, lai labāk to atpazītu. Arī fiziskajai vardarbībai". Viņi arī norāda, ka "vairāk jāizglīto mediķi par tālāko rīcību un sadarbību ar iestādēm, ja konstatēta vardarbība ģimenē". Tas apstiprina šādu izglītojošu kursu nepieciešamību visiem speciālistiem, tajā skaitā veselības aprūpes speciālistiem. Vienlaikus ir arī veselības aprūpes iestāžu speciālisti, kas norāda, ka "ģimenes ārstam ir jāārstē pacients, nevis jārisina konflikti starp šķirtiem vecākiem, kas nevar sadalīt bērnus".

Aptaujāto speciālistu vērtējums par to, cik lielā mērā datu fiksēšana un uzskaite par vardarbības gadījumiem Latvijā atbilst vardarbības monitoringa veikšanas vajadzībām, atklāj, ka arī šajā jautājumā aptaujāto speciālistu viedoklis ir atšķirīgs. Kopumā 41% uzskata, ka datu fiksēšana un uzskaite atbilst vardarbības monitoringa veikšanas vajadzībām, bet 42% uzskata, ka tā neatbilst vardarbības monitoringa veikšanas vajadzībām, 17% nesniedza konkrētu atbildi uz šo jautājumu (7.7. attēls). Jāatzīmē gan, ka padziļinātās intervijās iegūtā informācija liecina, ka speciālistu vidū ir atšķirīgi priekšstati par to, ko nozīmē vardarbības monitorings. Salīdzinoši pozitīvāks viedoklis par to, ka datu fiksēšana un uzskaite atbilst vardarbības monitoringa veikšanas vajadzībām, ir sociālā dienesta speciālistu vidū: 52% uzskata, kas tas atbilst, 29%, ka neatbilst, bet 19% nesniedza konkrētu atbildi uz šo jautājumu.

7.7. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites par vardarbības gadījumiem Latvijā atbilstība vardarbības monitoringa veikšanas vajadzībām. %

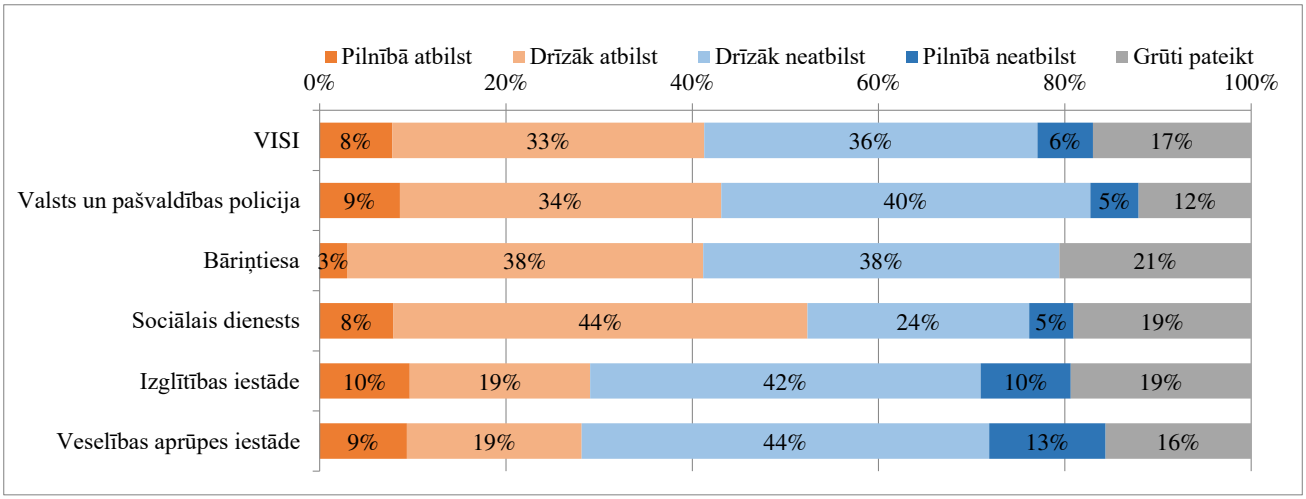

7.4. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei

Aptaujātajiem speciālistiem tika lūgts novērtēt dažādus aspektus, kas attiecas uz datu fiksēšanu, uzskaiti un apmaiņu ar citām institūcijām. Pirmais rādītājs bija par to, cik labi vai slikti dažādas iestādes veic vardarbības datu fiksēšanu un uzskaiti, lai sagatavotu apkopojošu statistiku tālākai analīzei (7.8. attēls). Aptaujas dati parāda, ka kopumā visbiežāk pozitīvu vērtējumu (atbildes "ļoti labi" un "drīzāk labi") ir saņēmuši sociālie dienesti (60%).

7.8. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei. %

Turpinājumā, lūdzu, novērtējiet, cik labi vai slikti, Jūsuprāt, dažādas iestādes veic vardarbības datu fiksēšanu un uzskaiti, lai sagatavotu apkopojošu statistiku tālākai analīzei?

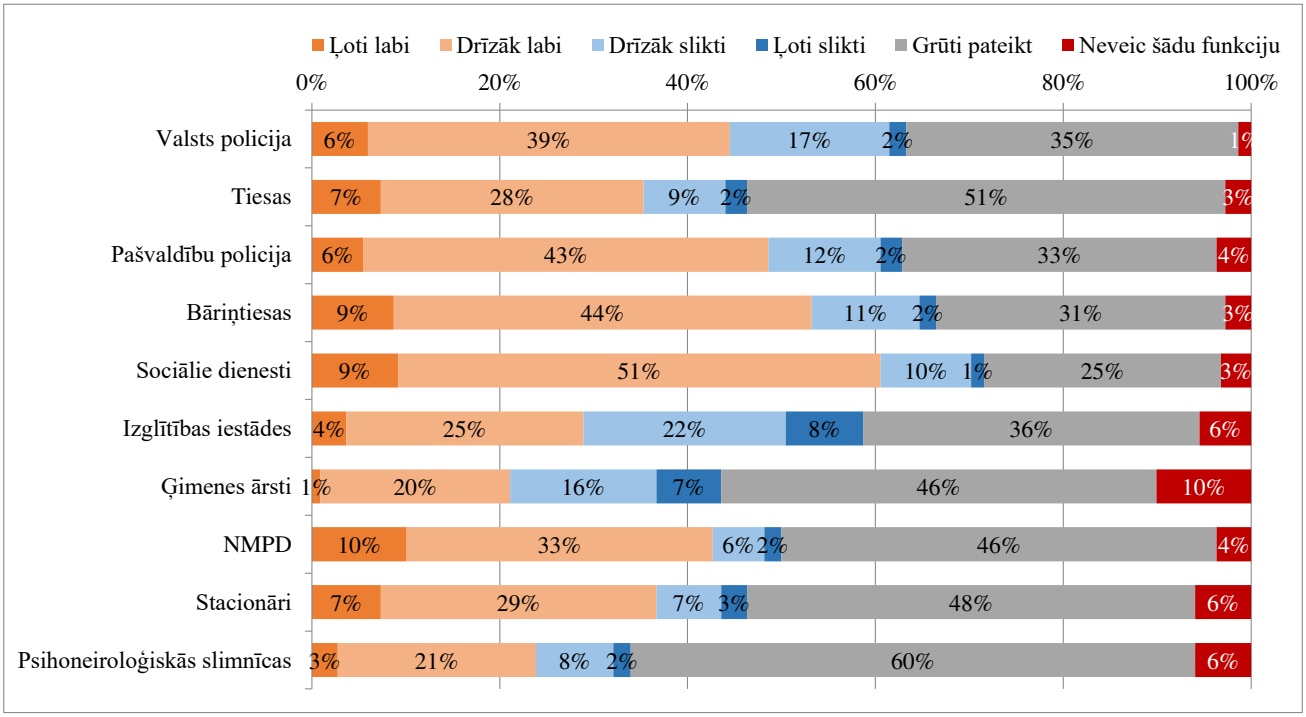

Otrs augstākais vērtējums ir bāriņtiesām (53%), bet trešais – pašvaldību policijai (49%). Salīdzinoši vismazākais pozitīvo atbilžu summārais vērtējums ir sniegts par to, kā veselības aprūpes iestādes apkopo statistikas datus: par ģimenes ārstiem pozitīvo vērtējums īpatsvars ir 21%, par psihoneiroloģiskajām slimnīcām – 24%, par stacionāriem – 36%. Mazliet augstāks vērtējums ir sniegts par NMPD veikto statistikas datu uzskaiti – 43%.

Savukārt, ja aplūko negatīvas atbildes (atbildes "ļoti slikti" un "drīzāk slikti"), vislielākais šādu atbilžu īpatsvars ir sniegts par izglītības iestāžu (30%) apkopoto statistiku vardarbības jomā, kā arī par ģimenes ārstu apkopoto statistiku (23%) un valsts policijas apkopoto statistiku (19%). Ļoti liels īpatsvars aptaujāto speciālistu uz šo jautājumu konkrētu atbildi nesniedz. Atbildes "grūti pateikt" vislielākais īpatsvars ir par psihoneiroloģiskajām slimnīcām un to veikto datu uzskati statistikas vajadzībām (60%).

Aplūkojot atbildes uz šo jautājumu dažādās speciālistu grupās, redzams, ka biežāk pozitīvu vērtējumu par valsts policijas darbu datu fiksēšanai un uzskaitei statistikas datu ieguvei sniedz sociālā dienesta speciālisti (56%), otrajā vietā pozitīvo vērtējumu ziņā ir valsts un pašvaldību policijas speciālisti (48%), bet trešajā vietā ir bāriņtiesas speciālisti (41%) (7.9. attēls). Negatīvu vērtējumu biežāk sniedz bāriņtiesu speciālisti (24%) un izglītības iestāžu speciālisti (26%). Izglītības iestāžu speciālistiem un veselības aprūpes speciālistu vidū šajā un arī citos aspektos biežāk ir grūti sniegt savu vērtējumu (atbilstoši 42% un 44% atbilžu).

7.9. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Valsts policija. %

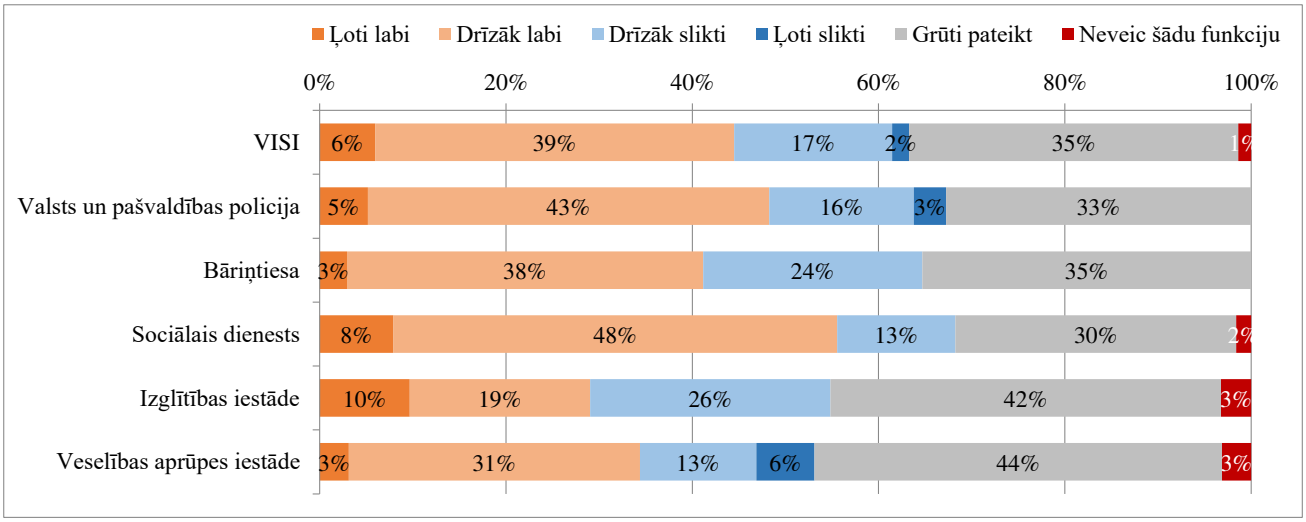

Dažādu speciālistu grupu viedoklis par to, kā tiesas veic datu fiksēšanu un uzskaiti statistikas datu ieguvei, ir ļoti līdzīgs, un raksturīgs, ka apmēram pusei aptaujāto speciālistu ir grūtības atbildēt uz šo jautājumu (7.10. attēls). Mazliet pozitīvāki savos vērtējumos ir sociālo dienestu speciālisti (39%) un bāriņtiesu speciālisti (38%). Negatīvu vērtējumu mazliet biežāk sniedz valsts un pašvaldību policijas speciālisti (13%) un izglītības iestāžu speciālisti (13%).

7.10. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Tiesas. %

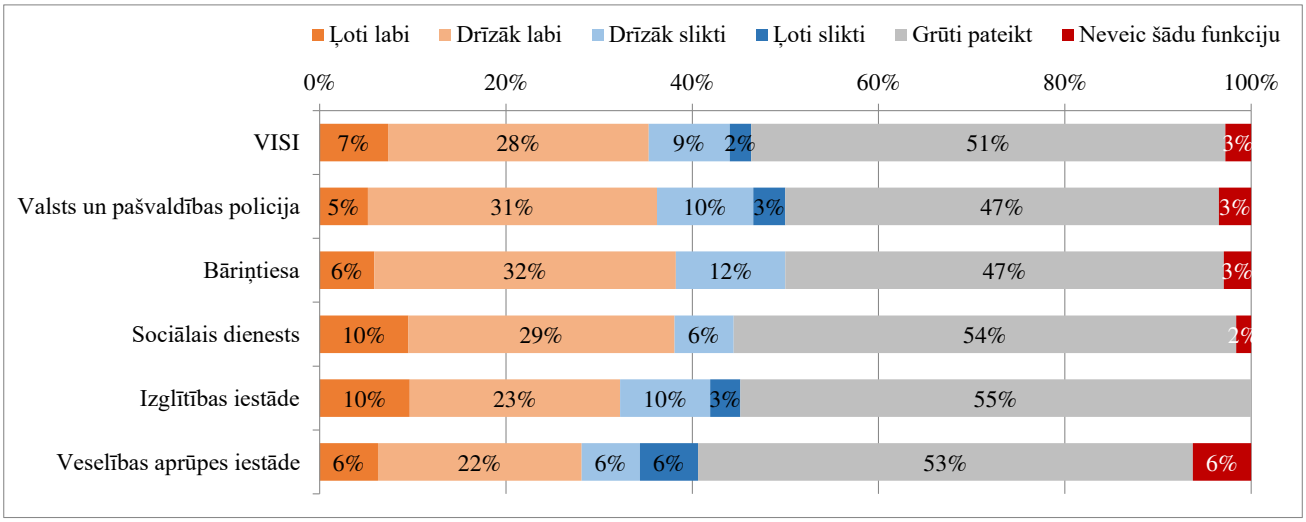

Viedoklis par pašvaldību policijas darbu datu fiksēšanā un uzskaitē statistikas datu ieguvei salīdzinoši biežāk pozitīvs ir valsts un pašvaldību policijas speciālistu vērtējumā (64%), kā arī sociālo dienestu speciālistu (51%) un bāriņtiesu speciālistu (50%) vērtējumā (7.11. attēls). Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši ir izglītības iestāžu speciālisti (23%) un veselības aprūpes iestāžu speciālisti (19%).

11. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Pašvaldību policija. %

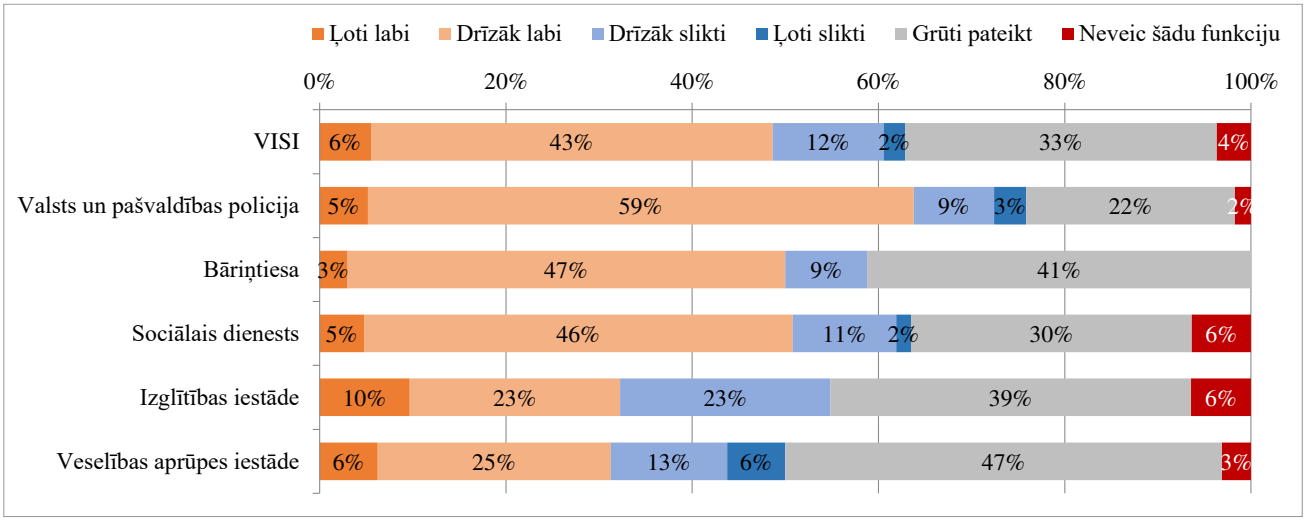

Bāriņtiesu darbu datu fiksēšanā un uzskaitē statistikas datu ieguvei salīdzinoši biežāk pozitīvi vērtē paši bāriņtiesu speciālisti (80%) (7.12. attēls). Citu speciālistu pozitīvais vērtējums ir salīdzinoši retāks:
valsts un pašvaldību policija – 43%, sociālo dienestu speciālisti – 53%, izglītības iestāžu speciālisti – 55%, un veselības aprūpes iestāžu speciālisti – 44%. Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši ir veselības aprūpes iestāžu speciālisti (22%), savukārt valsts un pašvaldību policijas speciālistiem biežāk ir bijis grūti sniegt savu vērtējumu (45%).

7.12. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Bāriņtiesas. %

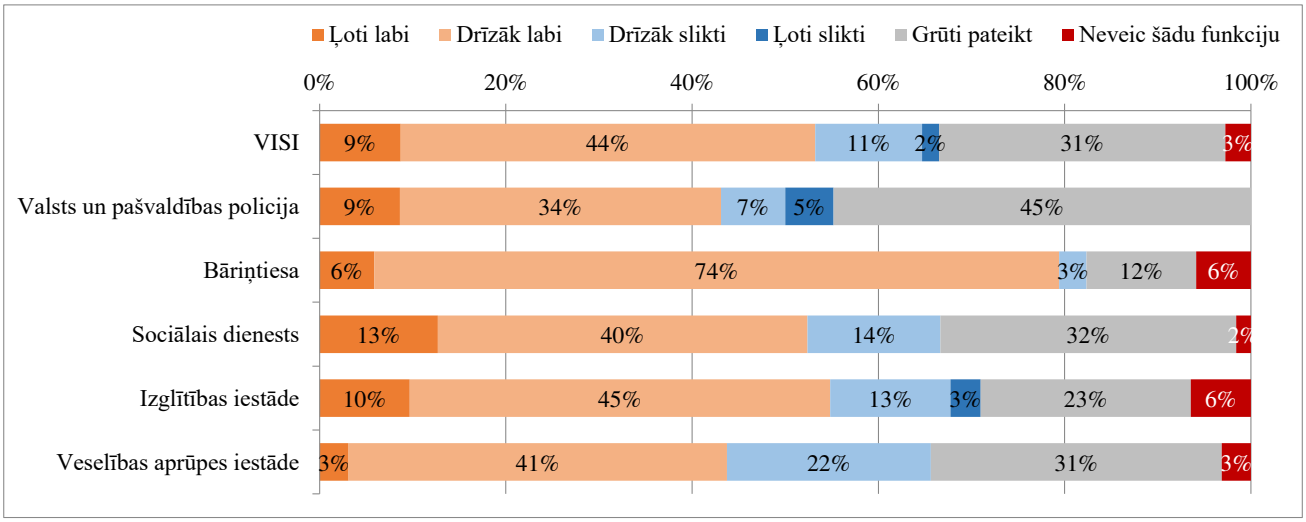

Līdzīgi kā bāriņtiesas arī sociālie dienestu savu darbu datu fiksēšanā un uzskaitē statistikas datu ieguvei biežāk vērtē pozitīvi nekā citi aptaujātie speciālisti (76%) (7.13. attēls). Citu speciālistu vidū pozitīvs vērtējums ir sniegts nedaudz retāk: valsts un pašvaldību policija – 52%, bāriņtiesu speciālisti – 65%, izglītības iestāžu speciālisti – 55%, un veselības aprūpes iestāžu speciālisti – 47%. Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši ir izglītības iestāžu speciālisti un veselības aprūpes iestāžu speciālisti (16%).

7.13. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Sociālie dienesti. %

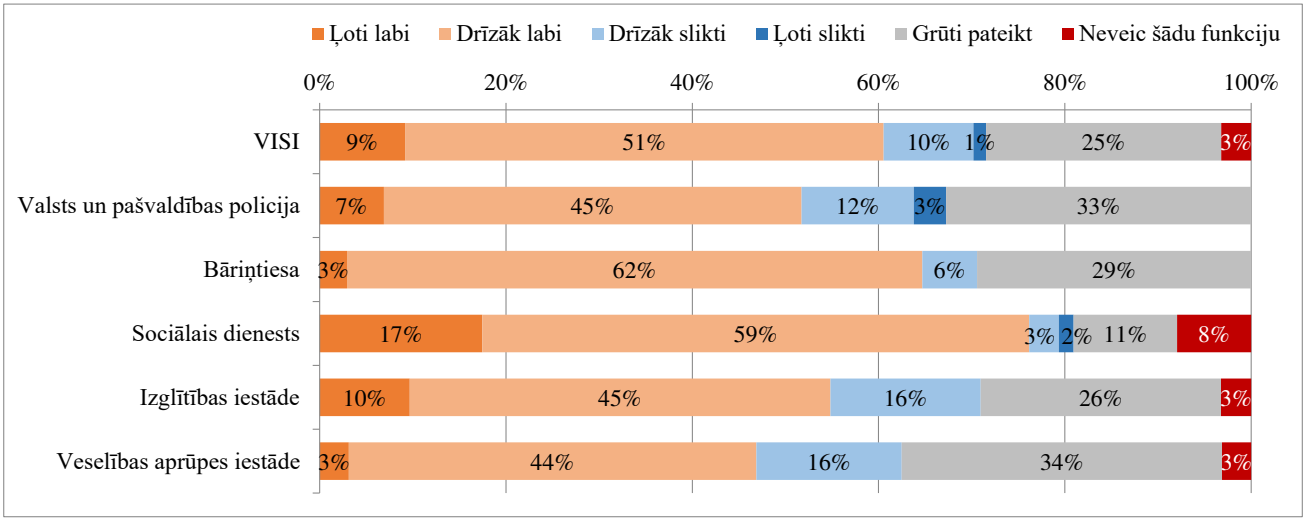

Izglītības iestāžu darba datu fiksēšanā un uzskaitē statistikas datu ieguvei vērtējumā izteikti redzams, ka, izņemot pašus izglītības iestāžu speciālistus, pārējiem aptaujātajiem speciālistiem ir sarežģīti sniegt vērtējumu un atbildes "grūti pateikt" veido 36-41% (7.14. attēls). Paši izglītības iestāžu speciālisti kopumā sniedz ļoti augstu sava darba vērtējumu šajā aspektā: 23% atzīmē atbildi "ļoti labi", un 48% atzīmē atbildi "drīzāk labi" (kopā pozitīvo atbilžu īpatsvars – 71%). Citu speciālistu pozitīvais vērtējums ir būtiski retāks: valsts un pašvaldību policija – 19%, bāriņtiesas – 12%, sociālo dienestu speciālisti – 29%, un veselības aprūpes iestāžu speciālisti – 25%. Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši ir bāriņtiesu speciālisti (44%) un valsts un pašvaldību policijas speciālisti (36%).

7.14. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Izglītības iestādes. %

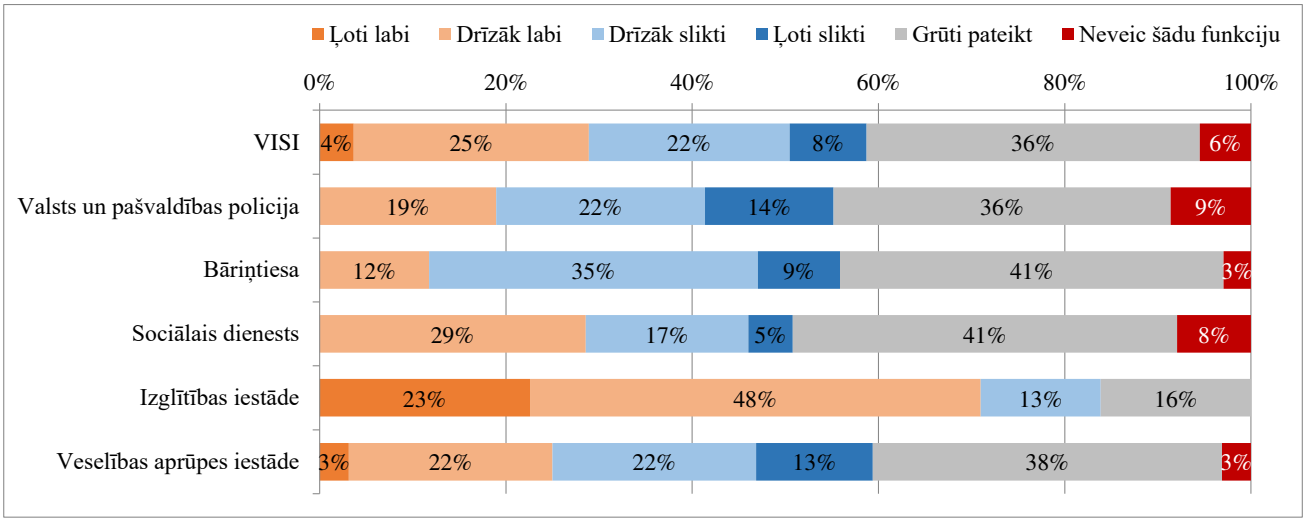

Ģimenes ārstu, kā arī citu veselības aprūpes iestāžu, darba datu fiksēšanā un uzskaitē statistikas datu ieguvei vērtējumā ir salīdzinoši ļoti daudz atbildes "grūti pateikt", kas veido vidēji 46%, savukārt 10% uzskata, ka ģimenes ārsti neveic šādu funkciju (7.15. attēls). Salīdzinot ar citiem speciālistiem, atšķiras veselības iestāžu speciālistu vērtējums par ģimenes ārstu darbu šajā aspektā: neviens nav atzīmējis atbildi "ļoti labi", bet 50% atzīmē atbildi "drīzāk labi". Citu speciālistu pozitīvais vērtējums ir būtiski retāks: valsts un pašvaldību policija – 9%, bāriņtiesas – 18%, sociālo dienestu speciālisti – 17%, un izglītības iestāžu speciālisti – 26%. Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši valsts un pašvaldību policijas speciālisti (30%).

7.15. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Ģimenes ārsti. %

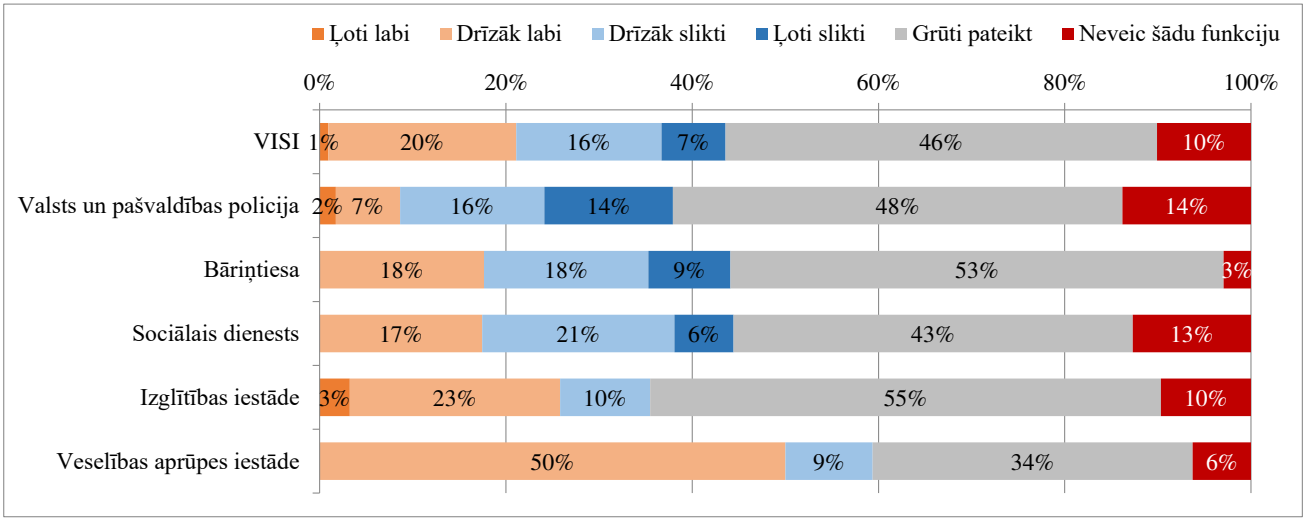

Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta (NMPD) darba datu fiksēšanā un uzskaitē statistikas datu ieguvei vērtējumā atbildes "grūti pateikt" veido vidēji 46%, bet 4% uzskata, ka NMPD neveic šādu funkciju (7.16. attēls). 9% veselības aprūpes iestāžu speciālisti NMPD darba vērtējumā šajā aspektā atzīmē atbildi "ļoti labi", un 56% atzīmē atbildi "drīzāk labi" (kopā pozitīvo atbilžu īpatsvars – 65%). Līdzīgi 23% izglītības iestāžu speciālisti NMPD darba vērtējumā šajā aspektā atzīmē atbildi "ļoti labi", un 39% atzīmē atbildi "drīzāk labi" (kopā pozitīvo atbilžu īpatsvars – 62%). Citu speciālistu pozitīvais vērtējums ir retāks: valsts un pašvaldību policija – 40%, bāriņtiesas – 33%, sociālo dienestu speciālisti – 30%. Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši bāriņtiesu speciālisti (12%).

7.16. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: NMPD. %

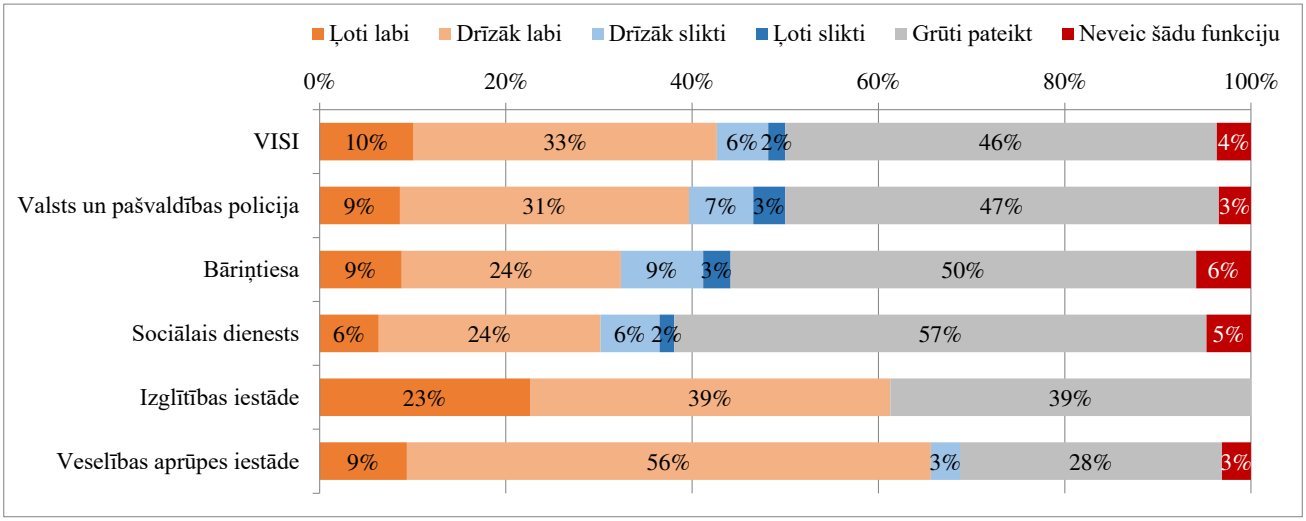

Ļoti līdzīgs NMPD darba vērtējumam ir arī stacionāru kopumā darba vērtējums datu fiksēšanā un uzskaitē statistikas datu par vardarbību ieguvei. Kopumā atbildes "grūti pateikt" veido vidēji 48%, bet 6% uzskata, ka stacionāri neveic šādu funkciju (7.17. attēls). 9% veselības aprūpes iestāžu speciālistu stacionāru darba vērtējumā atzīmē atbildi "ļoti labi", un 53% atzīmē atbildi "drīzāk labi" (kopā pozitīvo atbilžu īpatsvars – 62%). Savukārt izglītības iestāžu speciālistu vidū 19% atzīmē atbildi "ļoti labi", un 35% atzīmē atbildi "drīzāk labi" (kopā pozitīvo atbilžu īpatsvars – 54%). Citu speciālistu pozitīvais vērtējums arī šajā gadījumā ir retāks: valsts un pašvaldību policija – 31%, bāriņtiesas – 29%, sociālo dienestu speciālisti – 24%. Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši valsts un pašvaldību policijas speciālisti (14%).

7.17. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Stacionāri. %

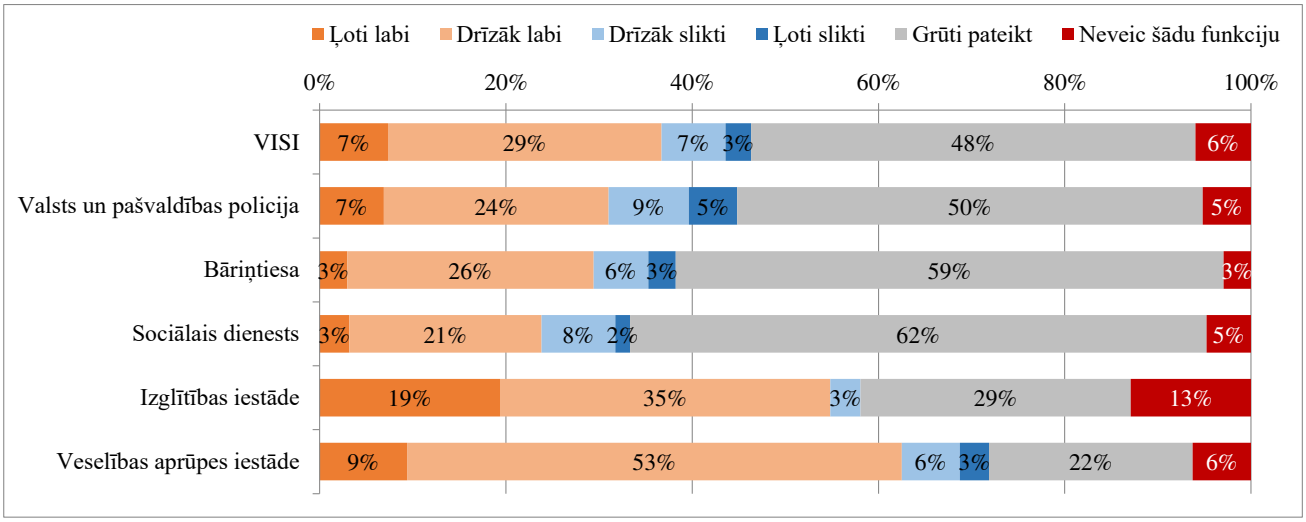

Psihoneiroloģisko slimnīcu darbu datu fiksēšanā un uzskaitē statistikas datu par vardarbību ieguvei aptaujātajiem speciālistiem ir bijis visgrūtāk izvērtēt. Kopumā atbildes "grūti pateikt" veido vidēji 60%, bet 6% uzskata, ka psihoneiroloģiskās slimnīcas neveic šādu funkciju (7.18. attēls). Augsts atbilžu "grūti pateikt" īpatsvars šajā gadījumā ir arī veselības aprūpes iestāžu speciālistu vērtējumā (50%). Kopumā vispozitīvāko vērtējumu pauduši izglītības iestāžu speciālisti: 10% atzīmē atbildi "ļoti

labi", un 29% atzīmē atbildi "drīzāk labi" (kopā pozitīvo atbilžu īpatsvars – 39%). Citu speciālistu pozitīvais vērtējums ir šāds: valsts un pašvaldību policija – 21%, bāriņtiesas – 21%, sociālo dienestu speciālisti – 16%, veselības aprūpes iestāžu speciālisti – 34%. Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši bāriņtiesas speciālisti (15%).

7.18. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums statistikas datu ieguvei: Psihoneiroloģiskās slimnīcas. %

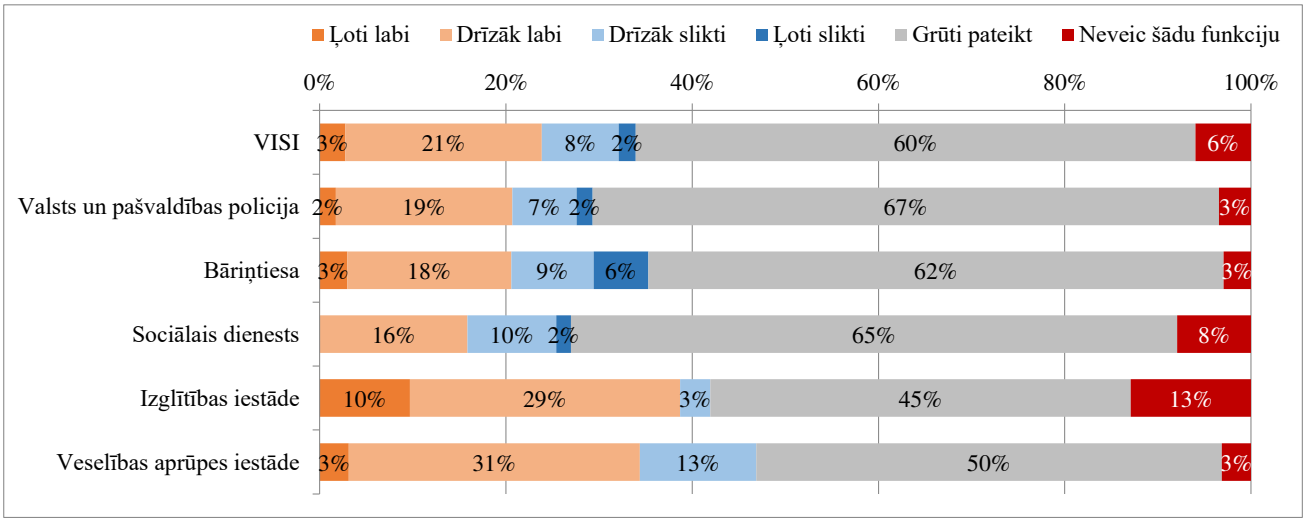

7.5. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums

Aptaujātajiem speciālistiem tika lūgts novērtēt, cik labi vai slikti dažādas iestādes veic informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanu citām institūcijām, lai mazinātu vardarbību ģimenē vai pret bērniem (7.19. attēls). Kopumā visbiežāk pozitīvu vērtējumu (atbildes "ļoti labi" un "drīzāk labi") ir saņēmuši sociālie dienesti (66%). Otrs augstākais vērtējums ir bāriņtiesām (64%), bet trešais – pašvaldību policijai (59%). Salīdzinoši vismazākais pozitīvo atbilžu summārais vērtējums ir sniegts par to, kā ģimenes ārsti un psihoneiroloģiskās slimnīcas veic informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanu citām institūcijām: par ģimenes ārstiem pozitīvo vērtējums īpatsvars ir 22%, par psihoneiroloģiskajām slimnīcām – arī 22%. Savukārt, ja aplūko negatīvas atbildes (atbildes "ļoti slikti" un "drīzāk slikti"), vislielākais šādu atbilžu īpatsvars ir sniegts par izglītības iestāžu (36%) informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanu citām institūcijām, kā arī par ģimenes ārstu sniegumu šajā aspektā (31%).

7.19. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums. %

Tagad, lūdzu, novērtējiet, cik labi vai slikti, Jūsuprāt, dažādas iestādes veic informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanu citām institūcijām, lai mazinātu vardarbību ģimenē vai pret bērniem?

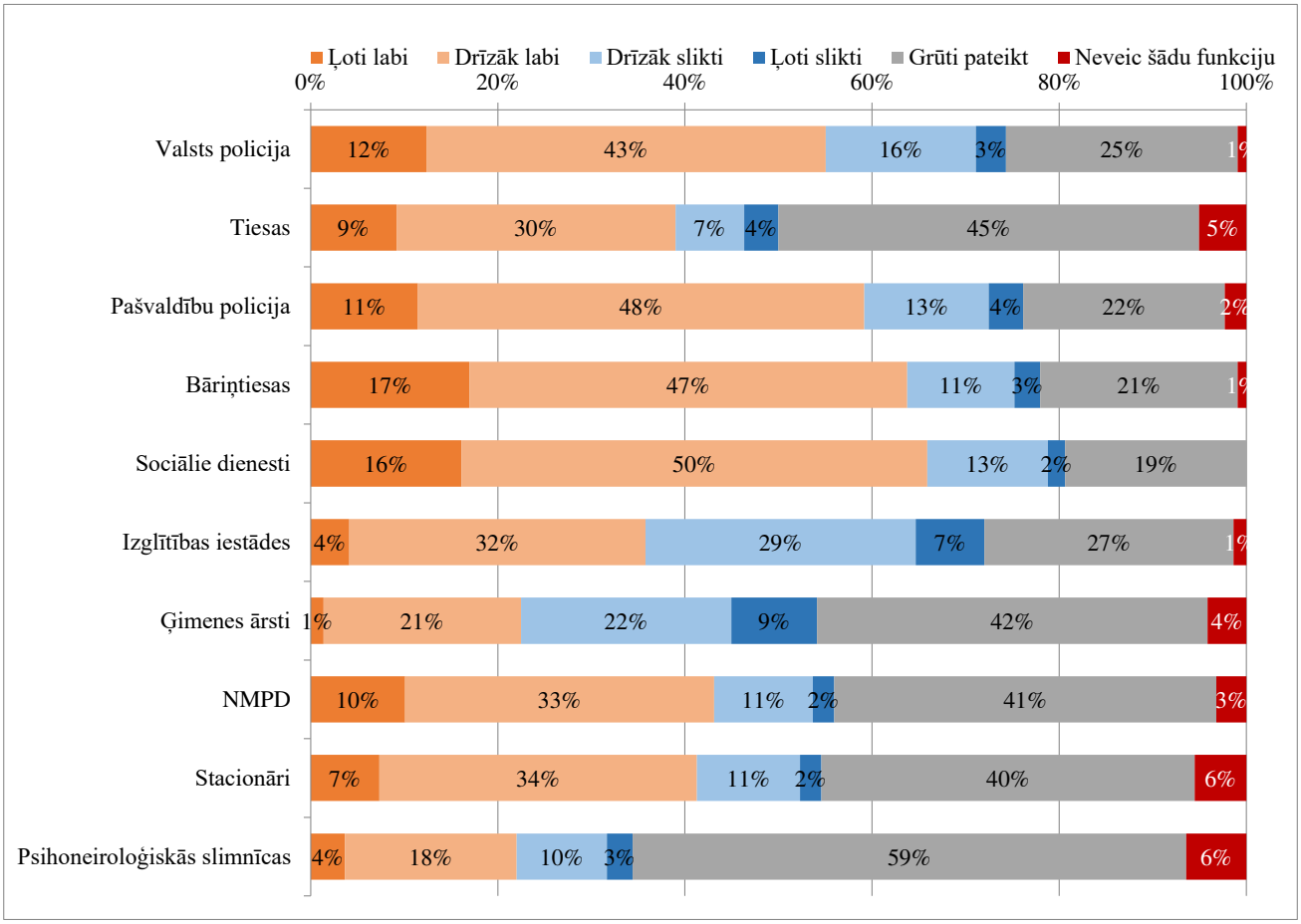

Aplūkojot atbildes uz šo jautājumu dažādās speciālistu grupās, redzams, ka biežāk pozitīvu vērtējumu par valsts policijas darbu informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanā citām institūcijām sniedz bāriņtiesas speciālisti (80%), otrajā vietā pozitīvo vērtējumu ziņā ir sociālā dienesta speciālisti (75%), bet trešajā vietā ir valsts un pašvaldību policijas speciālisti (52%) (7.20. attēls). Negatīvu vērtējumu biežāk sniedz veselības aprūpes iestāžu speciālisti (26%). Izglītības iestāžu speciālistiem un veselības aprūpes speciālistu vidū šajā un arī citos aspektos biežāk ir grūti sniegt savu vērtējumu (atbilstoši 52% un 47% atbilžu).

7.20. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Valsts policija. %

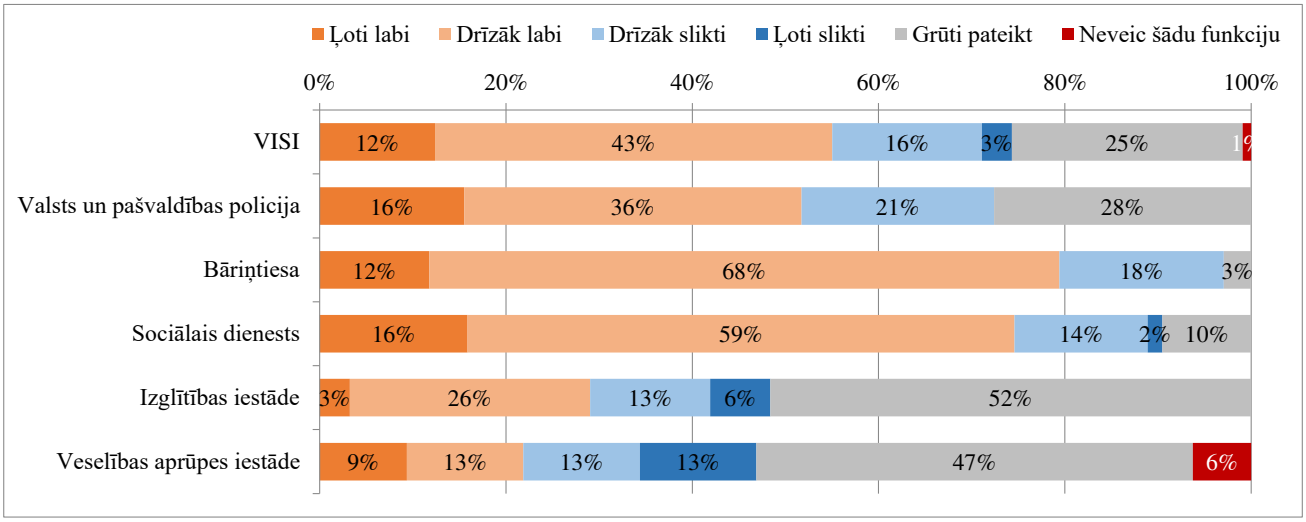

Jautājumā par to, kā tiesas veic informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām, salīdzinoši pozitīvāki savos vērtējumos ir sociālo dienestu speciālisti (46%) un bāriņtiesu speciālisti (56%) (7.21. attēls). Negatīvu vērtējumu mazliet biežāk sniedz veselības aprūpes speciālisti (26%) un izglītības iestāžu speciālisti (26%), bet šajās speciālistu grupās arī lielāks "grūti pateikt" atbilžu īpatsvars.

7.21. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Tiesas. %

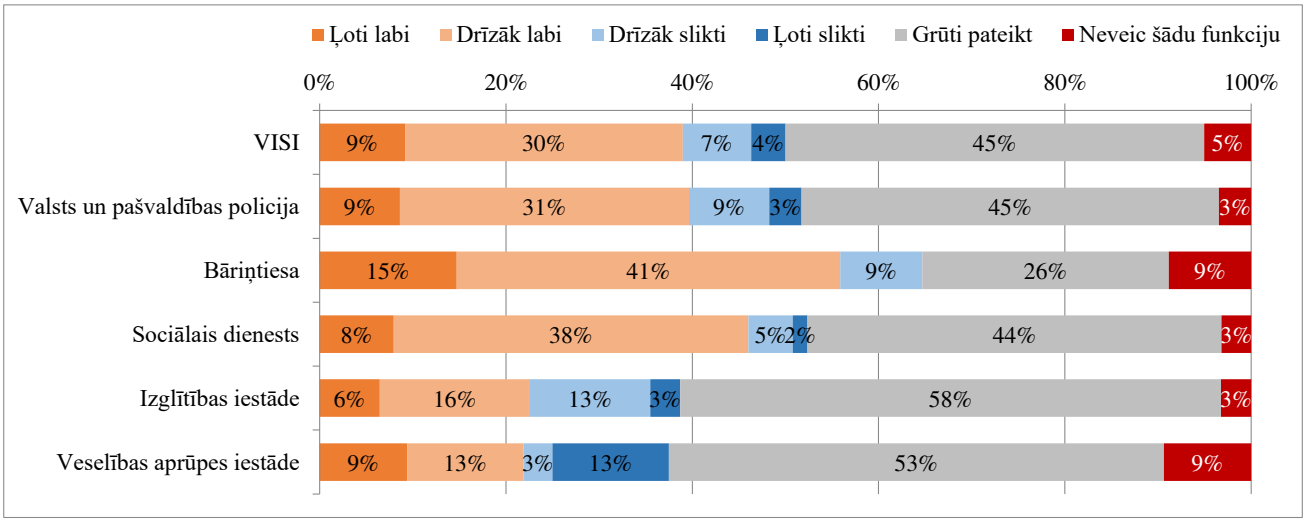

Viedoklis par pašvaldību policijas darbu informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanā citām institūcijām salīdzinoši biežāk pozitīvs ir valsts un pašvaldību policijas speciālistu vērtējumā (76%), kā arī bāriņtiesu speciālistu (77%) un sociālo dienestu speciālistu (70%) vērtējumā (7.22. attēls). Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši ir izglītības iestāžu speciālisti (35%) un veselības aprūpes iestāžu speciālisti (26%).

7.22. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Pašvaldību policija. %

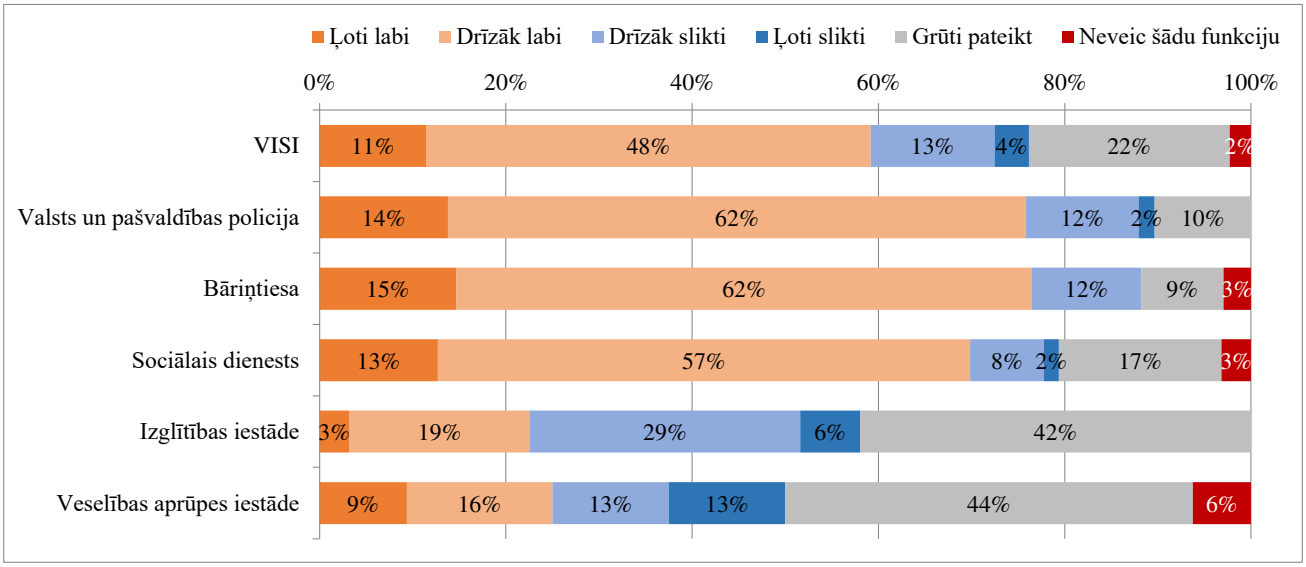

Bāriņtiesu darbu informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanā citām institūcijām salīdzinoši biežāk pozitīvi vērtē paši bāriņtiesu speciālisti – 97%, un sociālo dienestu speciālisti – 77% (7.23. attēls).

Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši ir veselības aprūpes iestāžu speciālisti (22%) un izglītības iestāžu speciālisti (25%).

7.23. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Bāriņtiesas. %

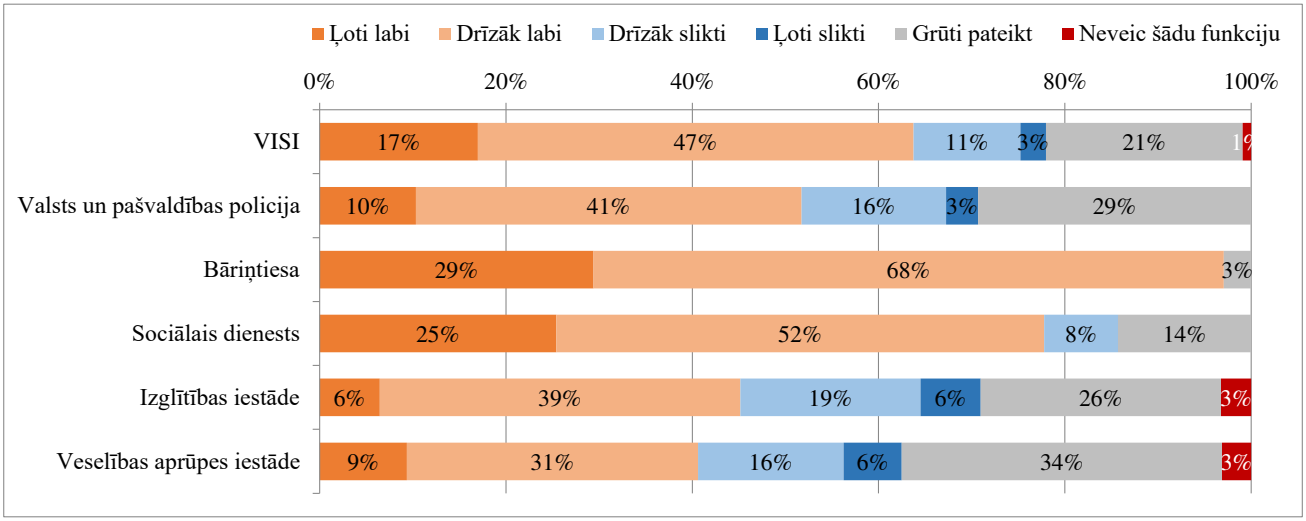

Līdzīgi kā bāriņtiesu vērtējumā, arī sociālo dienestu darbu informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanā citām institūcijām salīdzinoši biežāk pozitīvi vērtē paši sociālo dienestu speciālisti – 89%, un bāriņtiesu speciālisti – 82% (7.24. attēls). Citu speciālistu vidū pozitīvs vērtējums ir sniegts nedaudz retāk: valsts un pašvaldību policija – 56%, izglītības iestāžu speciālisti – 45%, un veselības aprūpes iestāžu speciālisti – 40%. Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši ir izglītības iestāžu speciālisti (29%).

7.24. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Sociālie dienesti. %

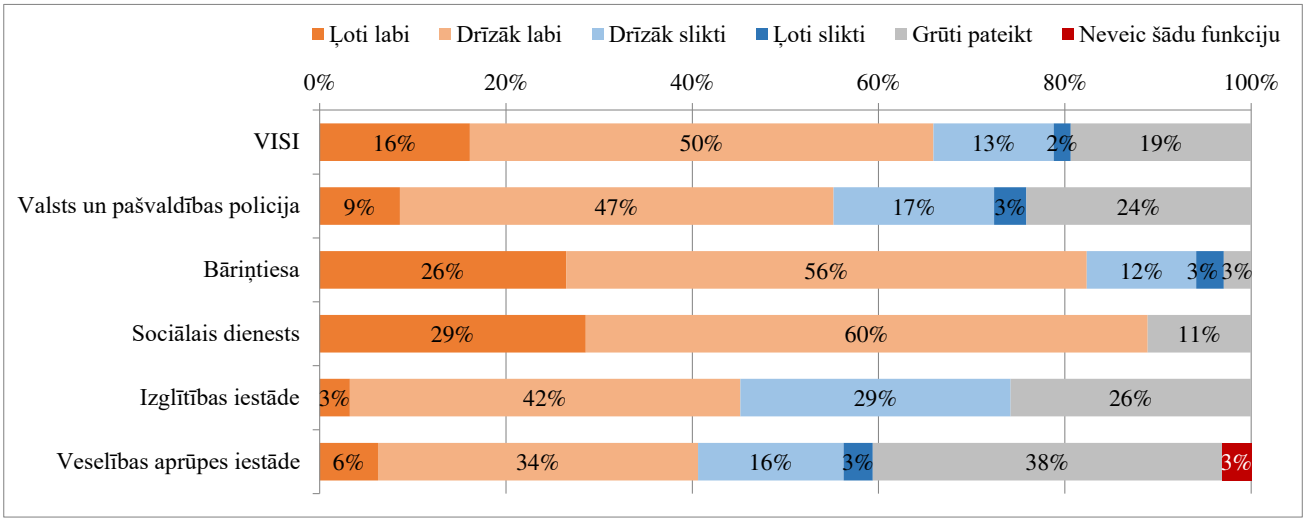

Izglītības iestāžu darba informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanā citām institūcijām vērtējumā redzams, ka pozitīvu vērtējumu sniedz tieši paši izglītības iestāžu speciālisti: 19% atzīmē atbildi "ļoti labi", un 52% atzīmē atbildi "drīzāk labi" (kopā pozitīvo atbilžu īpatsvars – 71%) (7.25. attēls). Citu speciālistu pozitīvais vērtējums ir būtiski mazāk izteikts: valsts un pašvaldību policija – 22%, bāriņtiesas – 32%, sociālo dienestu speciālisti – 38%, un veselības aprūpes iestāžu speciālisti – 25%. Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši ir bāriņtiesu speciālisti (59%) un valsts un pašvaldību policijas speciālisti (41%).

7.25. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Izglītības iestādes. %

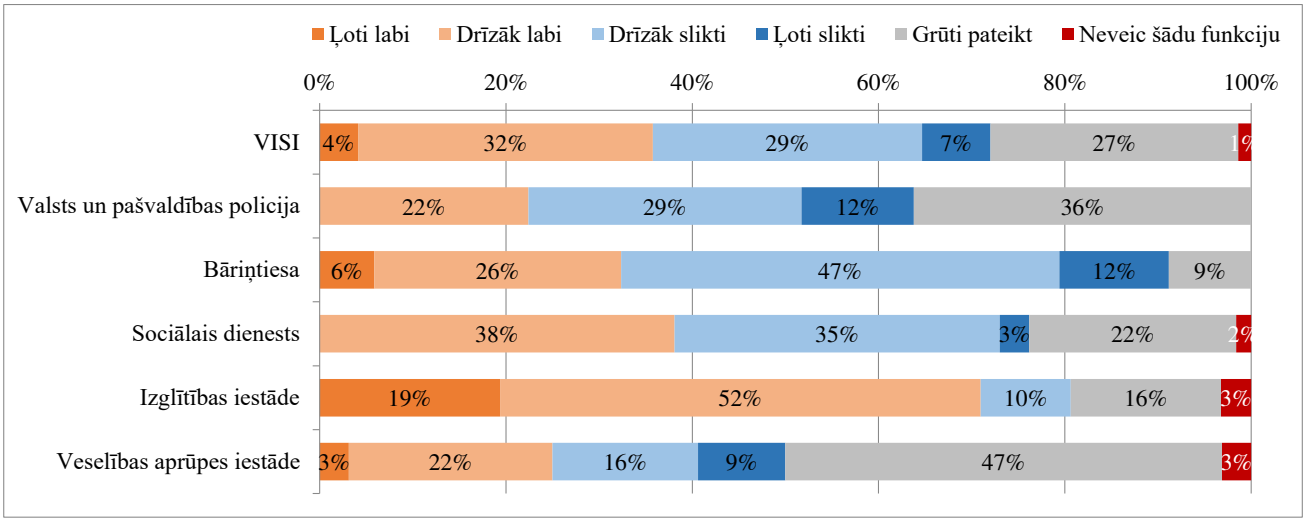

Ģimenes ārstu darba informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanā citām institūcijām vērtējumā redzams, ka pozitīvu vērtējumu sniedz tieši paši veselības iestāžu speciālisti: 3% atzīmē atbildi "ļoti labi", un 41% atzīmē atbildi "drīzāk labi" (kopā pozitīvo atbilžu īpatsvars – 44%), bet negatīvāko vērtējumu ir sniegušas bāriņtiesas: pozitīvs vērtējums 37%, negatīvs – 53% (7.26. attēls). Gandrīz visās speciālistu grupās ģimenes ārstu darba informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanā citām

institūcijām vērtējums biežāk ir negatīvs, nekā pozitīvs. Izņēmums ir veselības aprūpes speciālisti un izglītības iestāžu speciālisti.

7.26. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Ģimenes ārsti. %

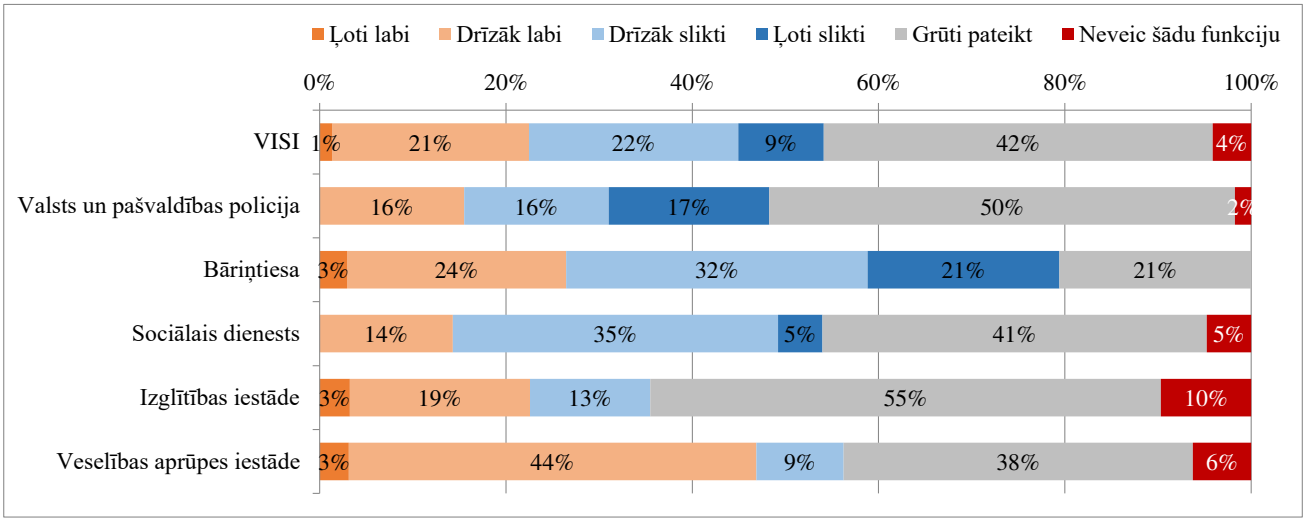

Salīdzinot ar ģimenes ārstu vērtējumu, NMPD vērtējums par informācijas nodošanu citām institūcijām ir pozitīvāks (7.27. attēls). 16% veselības aprūpes iestāžu speciālistu NMPD darba vērtējumā šajā aspektā atzīmē atbildi "ļoti labi", un 41% atzīmē atbildi "drīzāk labi" (kopā pozitīvo atbilžu īpatsvars – 57%). Līdzīgi 10% izglītības iestāžu speciālisti NMPD darba vērtējumā šajā aspektā atzīmē atbildi "ļoti labi", un 42% atzīmē atbildi "drīzāk labi" (kopā pozitīvo atbilžu īpatsvars – 52%). Citu speciālistu pozitīvais vērtējums ir šāds: valsts un pašvaldību policija – 41%, bāriņtiesas – 53%, sociālo dienestu speciālisti – 28%. Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši bāriņtiesu speciālisti (21%).

7.27. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: NMPD. %

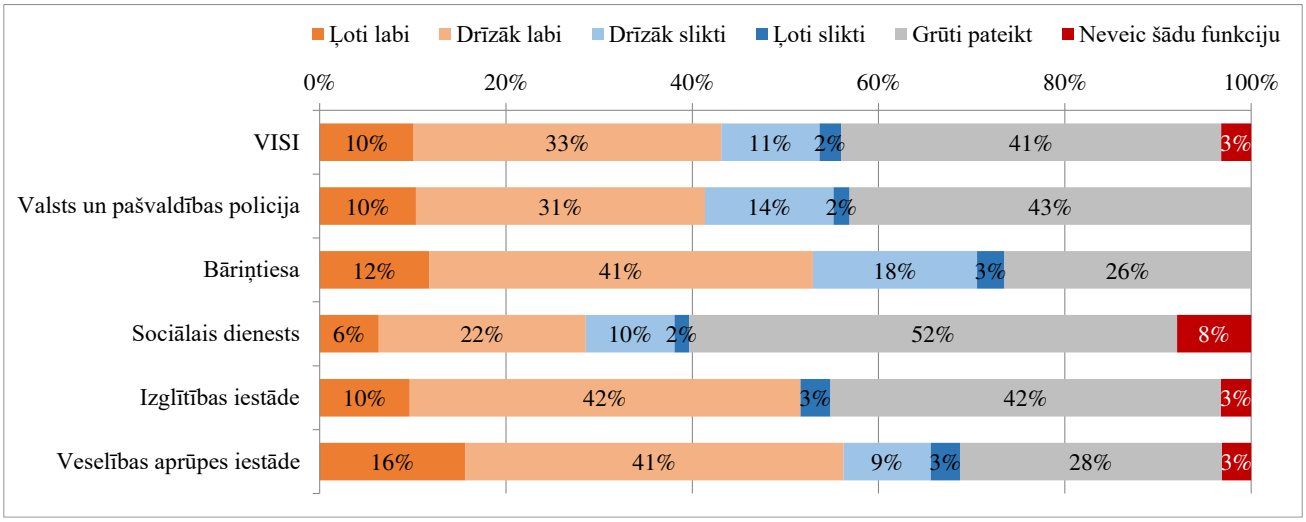

Kā jau sagaidāms, stacionāru darba vērtējums par informācijas nodošanu citām institūcijām pozitīvāks ir veselības aprūpes speciālistu vidū (7.28. attēls). 16% veselības aprūpes iestāžu speciālistu stacionāru

darba vērtējumā šajā aspektā atzīmē atbildi "ļoti labi", un 56% atzīmē atbildi "drīzāk labi" (kopā pozitīvo atbilžu īpatsvars – 72%). Citu speciālistu pozitīvais vērtējums ir šāds: valsts un pašvaldību policija – 29%, bāriņtiesas – 59%, sociālo dienestu speciālisti – 29%, izglītības iestāžu speciālisti – 39%. Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši valsts un pašvaldību policijas speciālisti (17%).

7.28. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Stacionāri. %

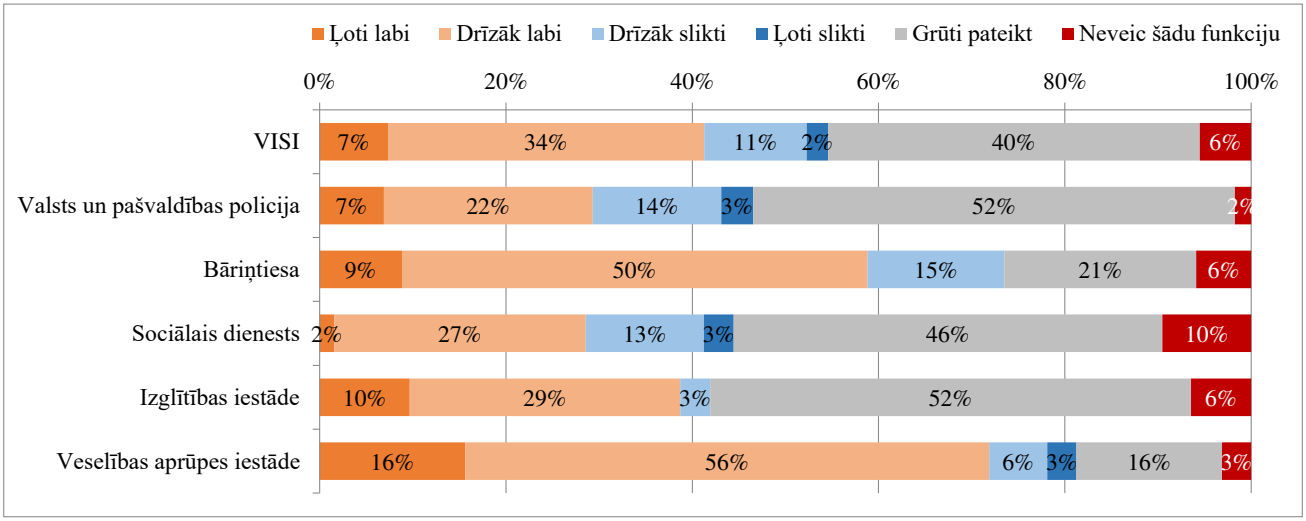

Līdzīgi kā attiecībā uz statistikas datu apkopošanu, arī attiecībā uz informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanu citām institūcijām, aptaujātajiem speciālistiem visgrūtāk izteikties ir par psihoneiroloģisko slimnīcu darbu. Kopumā atbildes "grūti pateikt" veido vidēji 59%, bet 6% uzskata, ka psihoneiroloģiskās slimnīcas neveic šādu funkciju (7.29. attēls). Arī veselības aprūpes iestāžu speciālistu vērtējumā šeit ir augsts atbilžu "grūti pateikt" īpatsvars (50%). Vienlaikus kopumā vispozitīvāko vērtējumu pauduši paši veselības aprūpes iestāžu speciālisti: 6% atzīmē atbildi "ļoti labi", un 28% atzīmē atbildi "drīzāk labi" (kopā pozitīvo atbilžu īpatsvars – 34%). Citu speciālistu pozitīvais vērtējums ir šāds: valsts un pašvaldību policija – 23%, bāriņtiesas – 24%, sociālo dienestu speciālisti – 16%, izglītības iestāžu speciālisti – 19%. Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši valsts un pašvaldību policijas (15%) un bāriņtiesas speciālisti (15%).

7.29. attēls. Informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanas citām institūcijām vērtējums: Psihoneiroloģiskās slimnīcas. %

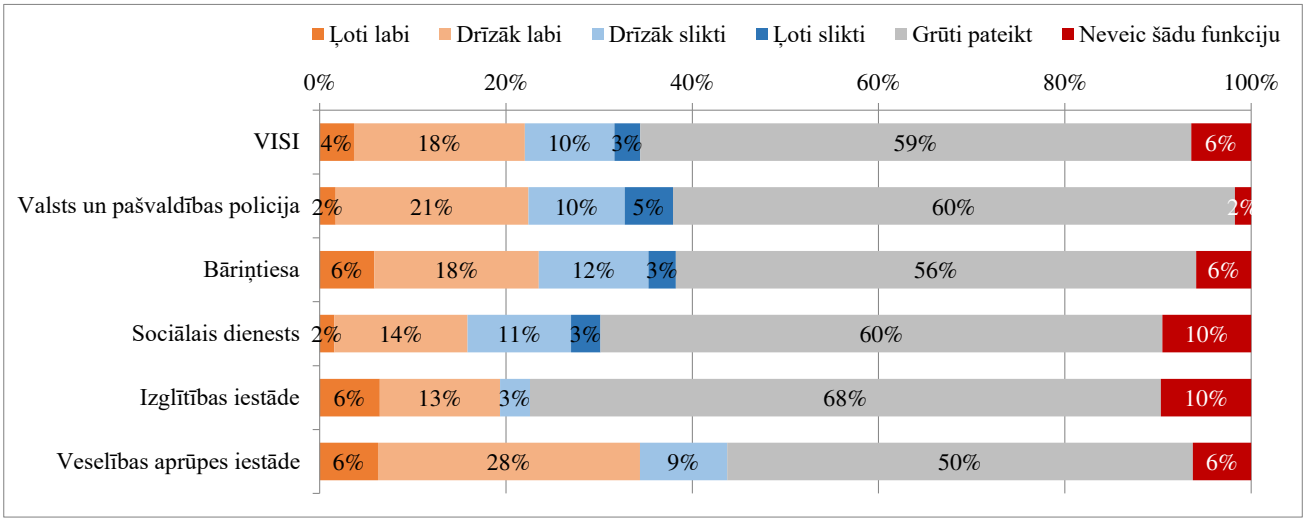

7.6. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai

Aptaujā speciālistiem tika lūgts novērtēt arī, cik labi vai slikti dažādas iestādes veic vardarbības datu fiksēšanu un uzskaiti attiecībā uz to, kas tām nepieciešams iestādes ikdienas darbā, tiešo funkciju veikšanai (7.30. attēls). Līdzīgi kā citos aspektos kopumā visbiežāk pozitīvu vērtējumu (atbildes "ļoti labi" un "drīzāk labi") ir saņēmuši sociālie dienesti (58%). Otrs augstākais vērtējums ir bāriņtiesām (53%), bet trešais – pašvaldību policijai (50%). Salīdzinoši vismazākais pozitīvo atbilžu summārais vērtējums ir sniegts par to, kā tiesas veic vardarbības datu fiksēšanu un uzskaiti tiešo funkciju veikšanai (33%), vienlaikus šajā aspektā ir vislielākais "grūti pateikt" atbilžu īpatsvars (57%). Ja aplūko negatīvas atbildes (atbildes "ļoti slikti" un "drīzāk slikti"), vislielākais negatīvo atbilžu īpatsvars ir sniegts par valsts policijas (15%) un pašvaldību policijas (12%) sniegumu attiecībā uz datu fiksēšanu un uzskaiti tiešo funkciju veikšanai.

7.30. attēls. Dažādu iestāžu datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai. %
Tagad, lūdzu, novērtējiet, cik labi vai slikti, Jūsuprāt, dažādas iestādes veic vardarbības datu fiksēšanu un uzskaiti attiecībā uz to, kas tām nepieciešams iestādes ikdienas darbā, tiešo funkciju veikšanai?

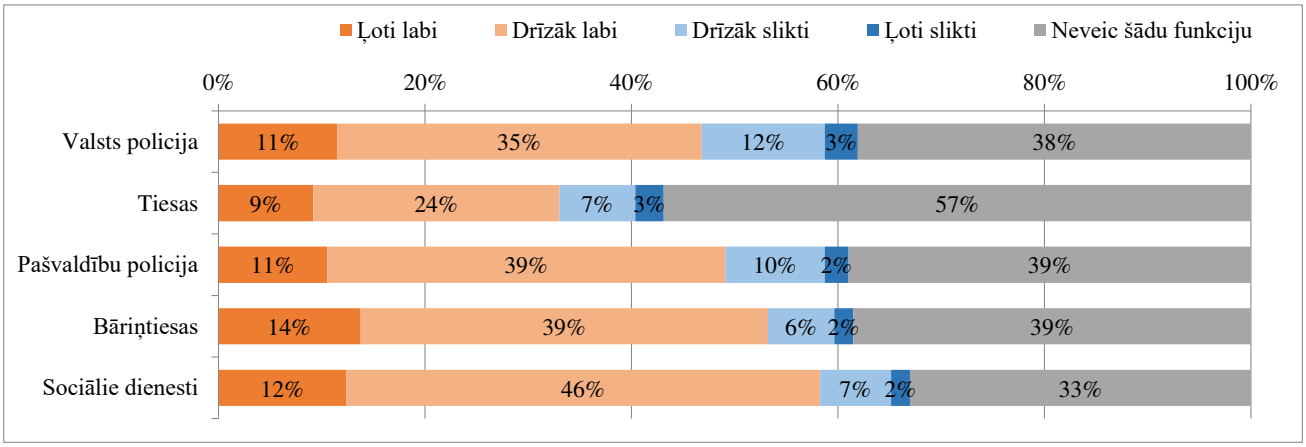

Visbiežāk pozitīvu vērtējumu par valsts policijas darbu attiecībā uz datu fiksēšanu un uzskaiti tiešo funkciju veikšanai sniedz sociālā dienesta speciālisti (59%), otrajā vietā pozitīvo vērtējumu ziņā ir valsts un pašvaldību policijas speciālisti (49%), bet trešajā vietā ir bāriņtiesas speciālisti (44%) (7.31. attēls). Negatīvu vērtējumu biežāk sniedz bāriņtiesu speciālisti (24%). Veselības aprūpes speciālistiem šajā aspektā biežāk ir grūti sniegt savu vērtējumu (53%).

7.31. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai: Valsts policija. %

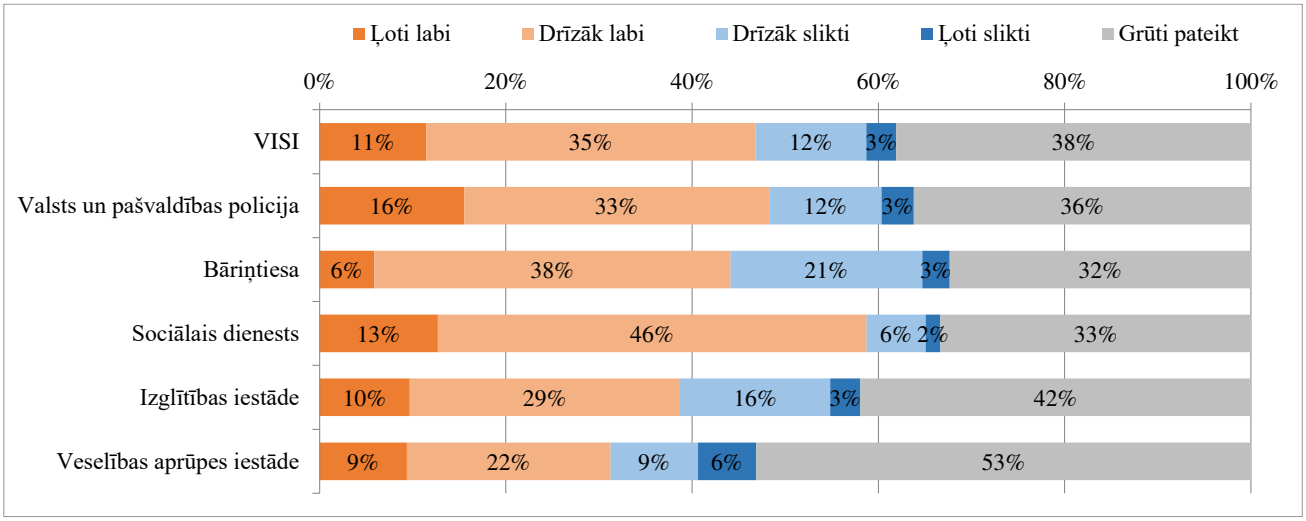

Jautājumā par to, kā tiesas veic datu fiksēšanu un uzskaiti tiešo funkciju veikšanai, salīdzinoši pozitīvāki savos vērtējumos ir tieši bāriņtiesu speciālisti (53%), kā arī sociālo dienestu speciālisti (35%) (7.32. attēls). Negatīvu vērtējumu mazliet biežāk sniedz valsts un pašvaldību policijas speciālisti (14%), bet kopumā attiecībā uz tiesām un to sniegumu datu uzskaitei tiešo funkciju veikšanai lielākajai daļai speciālistu visās grupās ir grūtības sniegt konkrētu atbildi.

7.32. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai: Tiesas. %

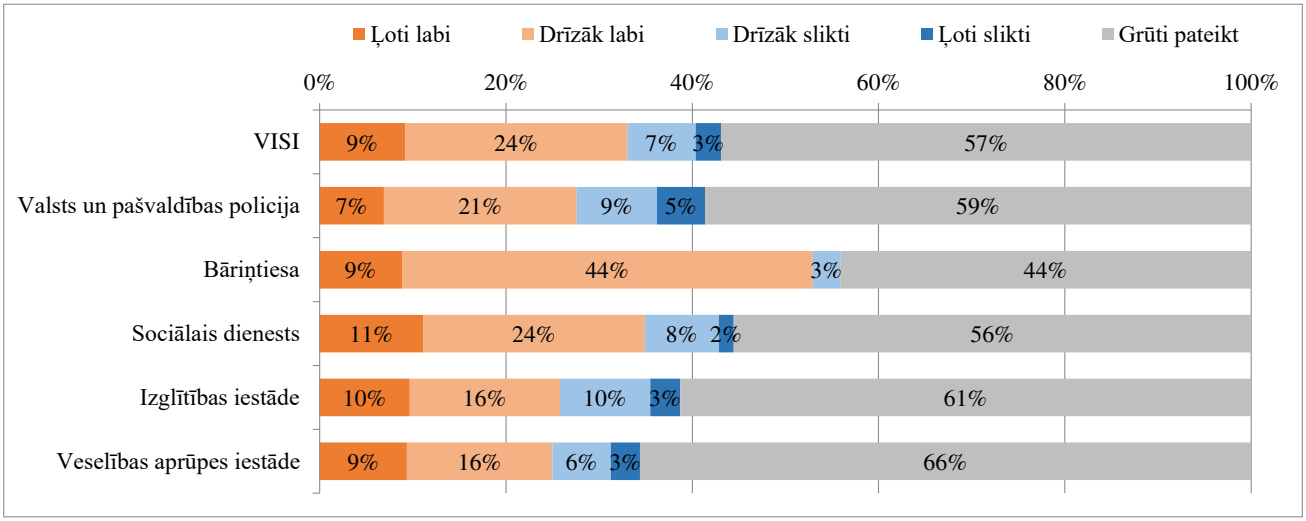

Pašvaldību policijas sniegumu datu fiksēšanā un uzskaitē tiešo funkciju veikšanai salīdzinoši biežāk pozitīvi vērtē valsts un pašvaldību policijas speciālisti (71%), kā arī bāriņtiesu speciālisti (50%) un

sociālo dienestu speciālisti (47%) (7.33. attēls). Negatīvu vērtējumu par pašvaldību policijas sniegumu biežāk pauduši ir izglītības iestāžu speciālisti (26%).

7.33. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai: Pašvaldību policija. %

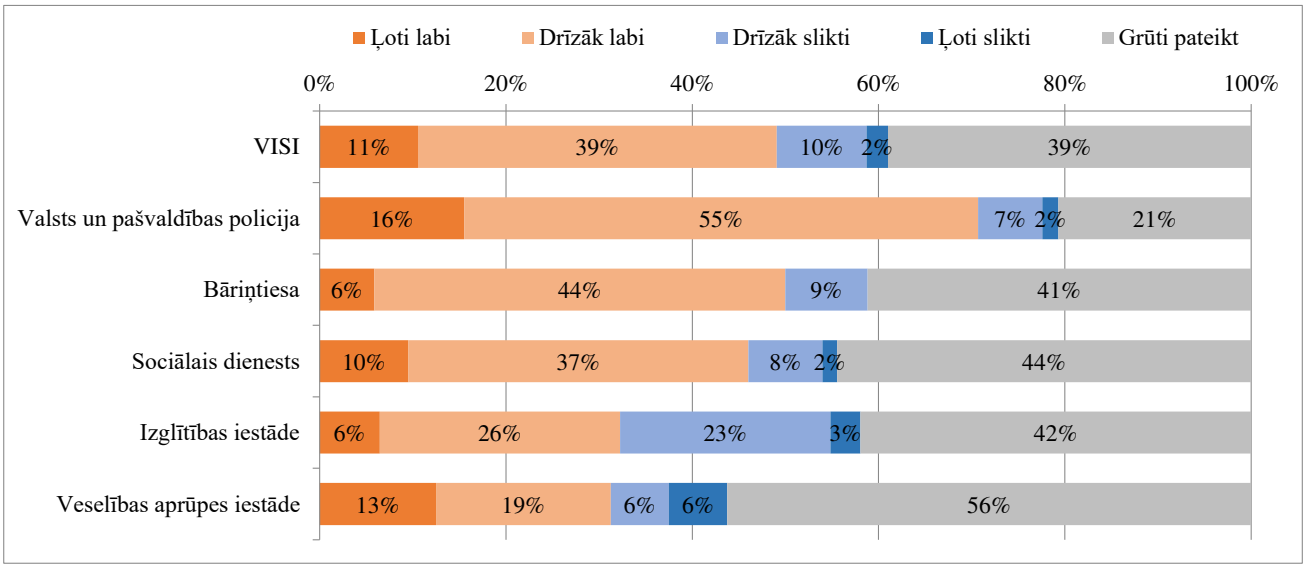

Bāriņtiesu sniegumu datu fiksēšanā un uzskaitē tiešo funkciju veikšanai vispozitīvāk vērtē paši bāriņtiesu speciālisti – 94%. Salīdzinoši biežāk pozitīvu vērtējumu snieguši arī sociālo dienestu speciālisti – 59% (7.34. attēls). Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši izglītības iestāžu speciālisti (22%).

7.34. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai: Bāriņtiesas. %

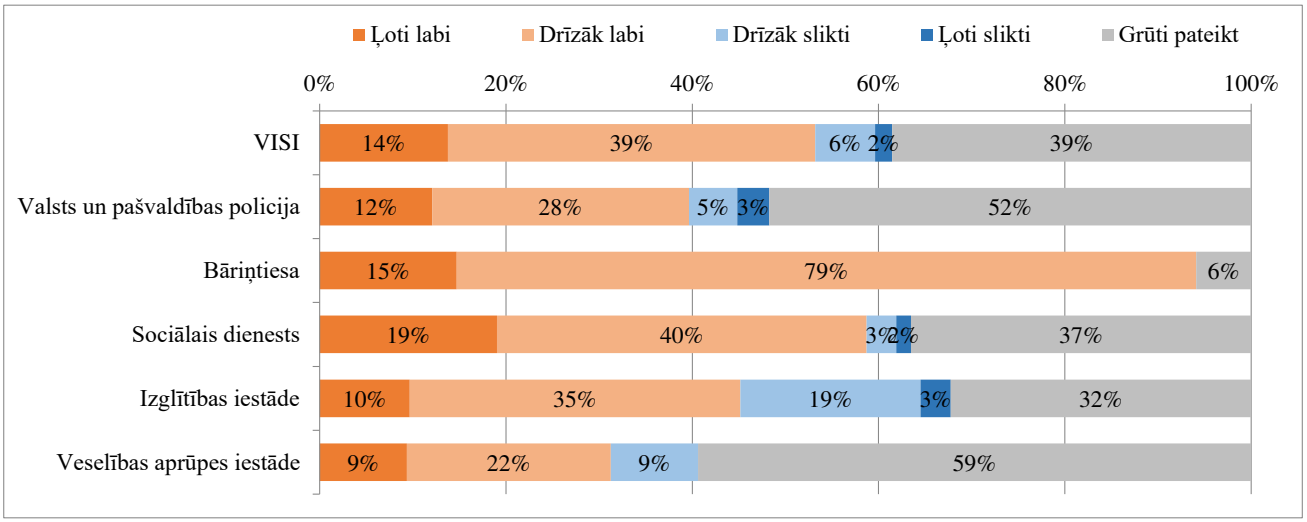

Sociālo dienestu darbu datu fiksēšanā un uzskaitē tiešo funkciju veikšanai vispozitīvāk vērtē sociālo dienestu speciālisti – 80%, un bāriņtiesu speciālisti – 80% (7.35. attēls). Citu speciālistu vidū pozitīvs vērtējums ir sniegts nedaudz retāk: valsts un pašvaldību policija – 43%, izglītības iestāžu speciālisti – 42%, un veselības aprūpes iestāžu speciālisti – 34%. Negatīvu vērtējumu biežāk pauduši ir izglītības iestāžu speciālisti (26%).

7.35. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites vērtējums tiešo funkciju veikšanai: Sociālie dienesti. %

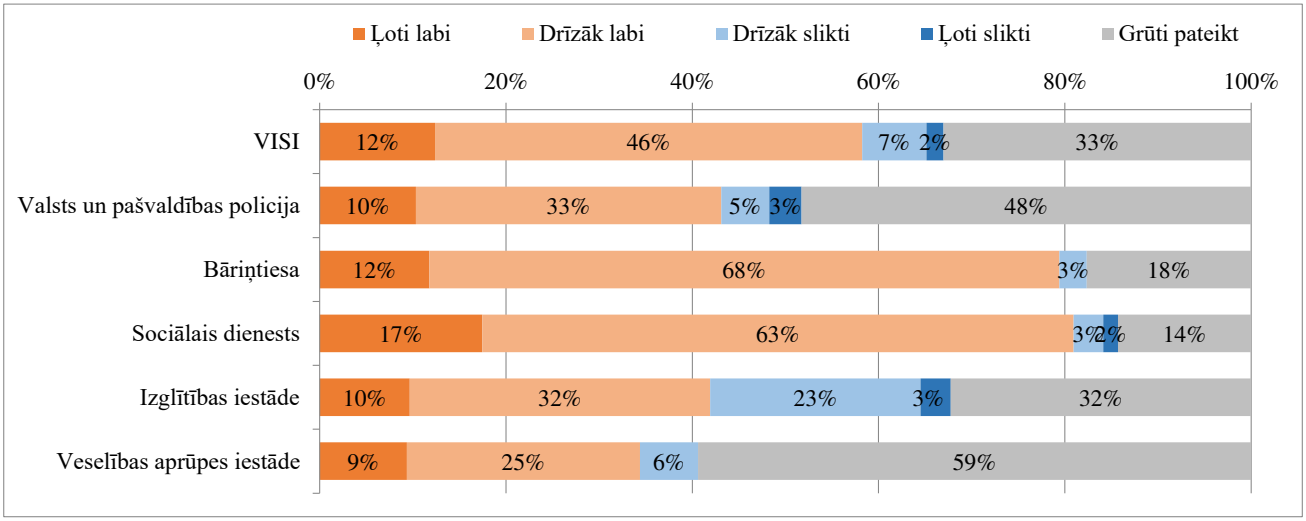

7.7. Datu uzskaites prasmju pašvērtējums

Savas zināšanas un prasmes attiecībā uz vardarbības datu fiksēšanu un uzskaiti divas trešdaļas (64%) aptaujāto speciālistu vērtē kā pilnīgi pietiekamas (9%) vai drīzāk pietiekamas (55%). Negatīvu vērtējumu sniedz kopumā 27% aptaujāto speciālisti, no kuriem 24% norāda, ka tās ir drīzāk nepietiekamas, bet 3% tās uzskata par pilnīgi nepietiekamām (7.36. attēls). Mazliet kritiskāk savas zināšanas un prasmes attiecībā uz vardarbības datu fiksēšanu un uzskaiti vērtē valsts un pašvaldības policijas speciālisti: kopumā 58% tās uzskata par pietiekamām, bet 35% – par nepietiekamām. Tas nozīmē, ka noteiktai daļai speciālistu ir nepieciešamas apmācības par to, kā būtu veicama vardarbības datu fiksēšana un uzskaite, īpaši tas attiecas uz valsts un pašvaldības policijas speciālistiem.

7.36. attēls. Datu fiksēšanas un uzskaites prasmju pašvērtējums. %
Kā Jūs vērtējat savas zināšanas/ prasmes attiecībā uz vardarbības datu fiksēšanu un uzskaiti? Vai tās ir...

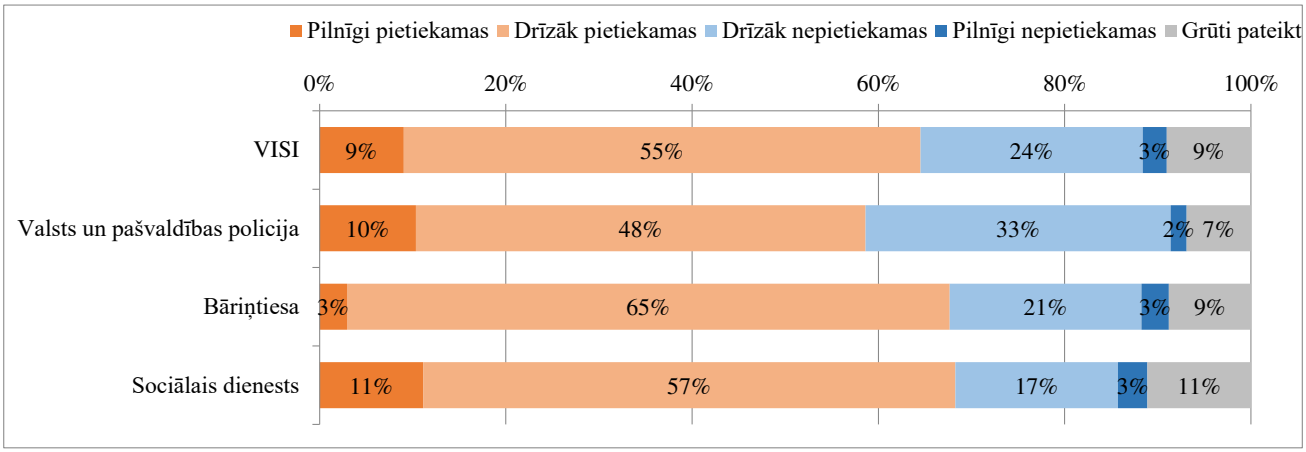

Jāatzīmē, ka vairākām speciālistu grupām apmācības tiek jau regulāri veiktas un ir izstrādātas vadlīnijas vardarbības atpazīšanai[87].

7.8. Informācijas par vardarbības upuri (cietušo) fiksēšana

Aptaujāto speciālistu atbildes uz jautājumu par to, kāda sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības upuri (cietušo) vardarbības gadījumā tiek fiksēta aptaujātā speciālista iestādē, atklāj, ka lielākoties valsts un pašvaldības policijā, bāriņtiesās un sociālajos dienestos tiek fiksēta šāda informācija (7.37. attēls): vardarbībā cietušā vecums (86%), dzimums (85%), faktiskā dzīvesvieta (85%), deklarētā dzīvesvieta (80%), ģimenes stāvoklis (70%), kā arī miesas bojājumu esamība (72%), medicīniskās palīdzības nepieciešamība (68%), pieprasīta pagaidu aizsardzība vai nē (75%), varmāka nošķirts vai nē (72%). Mazliet retāk aptaujātie speciālisti atzīmējuši, ka tiek fiksēti iepriekšējie ziņojumi par vardarbību (61%), fiziski vai attīstības traucējumi (55%), sociālās vai veselības problēmas (55%) un tas, vai notiek šķiršanās process vai vecāku cīņa par aizbildniecību (54%). Salīdzinoši tikai daļā gadījumu tiek fiksēta vardarbības upura (cietušā) tautība (33%), izglītība (38%) un nodarbinātības statuss (46%). Izglītību un nodarbinātības statusu salīdzinoši retāk fiksē valsts un pašvaldības policijas speciālisti (atbilstoši 17% un 22%), savukārt tautību retāk fiksē bāriņtiesas speciālisti (18%). Arī rādītājus "fiziski vai attīstības traucējumi" un "sociālās vai veselības problēmas" mazliet retāk fiksē valsts un pašvaldības policijas speciālisti (atbilstoši 41% un 38%).

Atbildes uz jautājumu, kādu informāciju par vardarbības upuri (cietušo) vardarbības gadījumā būtu nepieciešams fiksēt, parāda (7.37. attēls), ka kopumā 22%-46% (zemākā un augstākā vērtība) uzskata, ka uzskaitītos aspektus būtu nepieciešams fiksēt aptaujātā speciālista iestādē. 46% uzskata, ka ir nepieciešams fiksēt iepriekšējos ziņojumus par vardarbību, 44% atzīmē, ka ir nepieciešams fiksēt to, vai notiek šķiršanās process vai vecāku cīņa par aizbildniecību, 43% norāda, ka ir nepieciešams fiksēt upura fiziskos vai attīstības traucējumus, 42% norāda, ka nepieciešams fiksēt upura sociālās vai veselības problēmas. Retāk atzīmēts, ka nepieciešams fiksēt vardarbībā cietušā tautību (22%) un deklarēto dzīvesvietu (28%).

[87] Piemēram, ārstniecības personām ir pieejams Veselības ministrijas 2018.gadā izstrādātais metodiskais materiāls "Ieteikumi ārstniecības personām vardarbības gadījumu, kuros cieš bērni, atpazīšanai". Pieejams: https://www.spkc.gov.lv/lv/ieteikumi-arstniecibas-personam-vardarbibas-gadijumu-kuros-cies-berni-atpazisanai/ieteikumi_rstniecbas_personm_vardarbbas_gadjumu_kuros_cie_brni_atpazanai1.pdf. Šie ieteikumi ir veidoti kā palīglīdzeklis ārstniecības personām, lai norādītu uz pazīmēm, kas liecina par iespējamu vai jau pastrādātu vardarbību pret bērnu, un secīgu rīcību šādos gadījumos.

7.37. attēls. Sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības upuri (cietušo): tiek fiksēta un būtu nepieciešams fiksēt konkrētajā iestādē. %

Vai Jūsu iestādē vardarbības gadījumā tiek fiksēta šāda sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības upuri (cietušo)? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes.

Vai šādu informāciju būtu nepieciešams fiksēt Jūsu iestādē? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes.

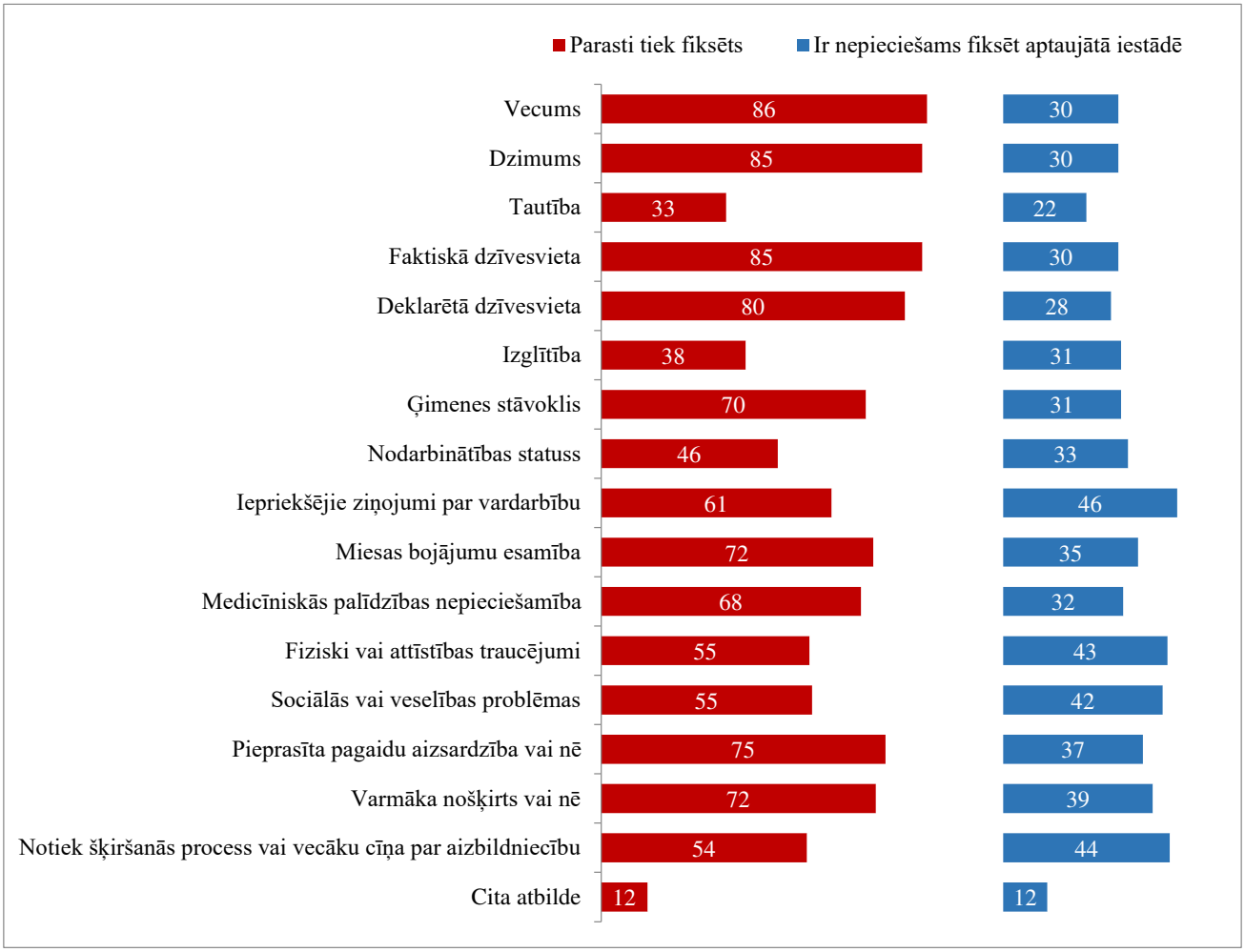

7.9. Informācijas par vardarbības gadījumā iesaistīta bērna aizbildni fiksēšana

Valsts un pašvaldības policijā, bāriņtiesās un sociālajos dienestos aptaujāto speciālistu atbildes uz jautājumu par to, kāda sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības upura – bērna līdz 18 gadu vecumam – vecākiem, aizbildņiem vai personu, kuras aprūpē vai uzraudzībā bērns nodots, vardarbības gadījumā tiek fiksēta, atklāj (7.38. attēls), ka lielākoties tiek fiksēta šāda informācija: aizbildņa vecums (79%), dzimums (78%), attiecību statuss ar bērnu (76%), ģimenes stāvoklis (66%), kā arī tas, vai ir pieprasīta pagaidu aizsardzība vai nē (67%), un vai varmāka nošķirts, vai nē (68%). Mazliet retāk aptaujātie speciālisti atzīmējuši, ka tiek fiksētas iepriekšējas apsūdzības/aizdomas par vardarbību pret bērnu (55%), aizbildņu fiziski vai attīstības traucējumi (52%), sociālās vai veselības problēmas (55%) un tas, vai notiek šķiršanās process vai vecāku cīņa par aizbildniecību (56%). Salīdzinoši tikai daļā gadījumu tiek fiksēta aizbildņa tautība (29%), izglītība (44%) un nodarbinātības statuss (46%). Līdzīgi

kā iepriekšējā jautājumā aprūpētāja izglītību un nodarbinātības statusu salīdzinoši retāk fiksē valsts un pašvaldības policijas speciālisti (atbilstoši 24% un 26%), savukārt tautību retāk fiksē bāriņtiesas speciālisti (23%).

7.38. attēls. Informācija par vardarbības upura – bērna līdz 18 gadu vecumam vecākiem, aizbildņiem vai personu, kuras aprūpē vai uzraudzībā bērns nodots: tiek fiksēta un būtu nepieciešams fiksēt konkrētajā iestādē. %

Vai Jūsu iestādē vardarbības gadījumā tiek fiksēta šāda sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības upura – bērna līdz 18 gadu vecumam vecākiem, aizbildņiem vai personu, kuras aprūpē vai uzraudzībā bērns nodots? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes.

Vai šādu informāciju būtu nepieciešams fiksēt Jūsu iestādē? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes.

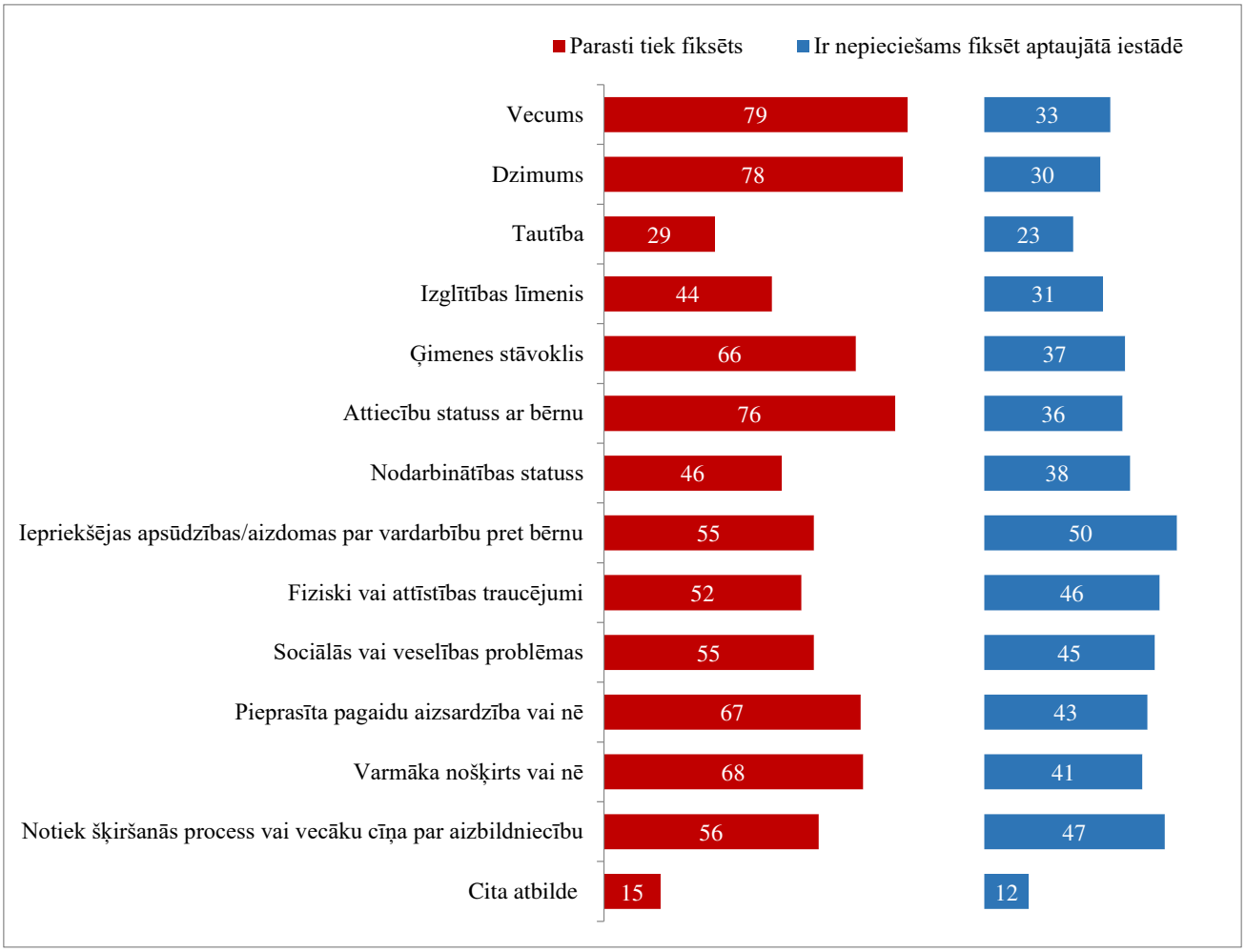

Atbildes uz jautājumu, kādu informāciju par vardarbības upura – bērna līdz 18 gadu vecumam – vecākiem, aizbildņiem vai personu, kuras aprūpē vai uzraudzībā bērns nodots, vardarbības gadījumā būtu nepieciešams fiksēt aptaujātā speciālista iestādē parāda, ka 50% uzskata, ka būtu nepieciešams fiksēt iepriekšējas apsūdzības/aizdomas par vardarbību pret bērnu, 47% atzīmē, ka ir nepieciešams fiksēt to, vai notiek šķiršanās process vai vecāku cīņa par aizbildniecību, 46% norāda, ka ir nepieciešams fiksēt upura fiziskos vai attīstības traucējumus, 45% norāda, ka nepieciešams fiksēt upura sociālās vai veselības problēmas. Retāk atzīmēts, ka nepieciešams fiksēt aprūpētāja tautību (23%) un izglītības līmeni (31%) (7.38. attēls).

7.10. Informācijas par vardarbības upura mājsaimniecību fiksēšana

Valsts un pašvaldības policijas, bāriņtiesu un sociālo dienestu speciālistu atbildes uz jautājumu par to, kāda sociāli demogrāfiskā informācija tiek fiksēta par vardarbības upura mājsaimniecību, parāda (7.38. attēls), ka lielākoties šajās iestādēs tiek fiksēta šāda informācija: bērnu klātbūtne mājsaimniecībā un viņu saistība ar cietušo (77%), bērnu pamešanas novārtā, aprūpes pienākumu nepildīšanas ģimenē gadījumi (73%) un sadzīves apstākļi mājoklī (71%). Salīdzinoši mazliet retāk tiek fiksēta informācija par iepriekšējiem ziņojumiem par vardarbību mājsaimniecībā (64%) un cilvēku skaits mājsaimniecībā (61%). Visretāk tiek fiksēti mājsaimniecības ienākumi (25%), un tos visbiežāk fiksē bāriņtiesu speciālisti (47%), bet visretāk – valsts un pašvaldības policijas speciālisti (7%).

Atbildes uz jautājumu, kādu sociāli demogrāfisko informāciju par vardarbības upura mājsaimniecību būtu nepieciešams fiksēt, atklāj, ka 45% speciālistu uzsver to, ka nepieciešams fiksēt iepriekšējos ziņojumus par vardarbību mājsaimniecībā, 44% uzskata, ka nepieciešams fiksēt bērnu pamešanas novārtā, aprūpes pienākumu nepildīšanas ģimenē gadījumus, 41% norāda, ka nepieciešams fiksēt bērnu klātbūtni mājsaimniecībā un viņu saistību ar cietušo, 39% uzskata, ka nepieciešams fiksēt sadzīves apstākļus mājoklī un cilvēku skaitu mājsaimniecībā. Retāk atzīmēts, ka nepieciešams fiksēt mājsaimniecības ienākumus (35%) (7.39. attēls).

7.39. attēls. Sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības upura mājsaimniecību: tiek fiksēta un būtu nepieciešams fiksēt konkrētajā iestādē. %

Vai Jūsu iestādē vardarbības gadījumā tiek fiksēta šāda sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības upura mājsaimniecību? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes.

Vai šādu informāciju būtu nepieciešams fiksēt Jūsu iestādē? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes.

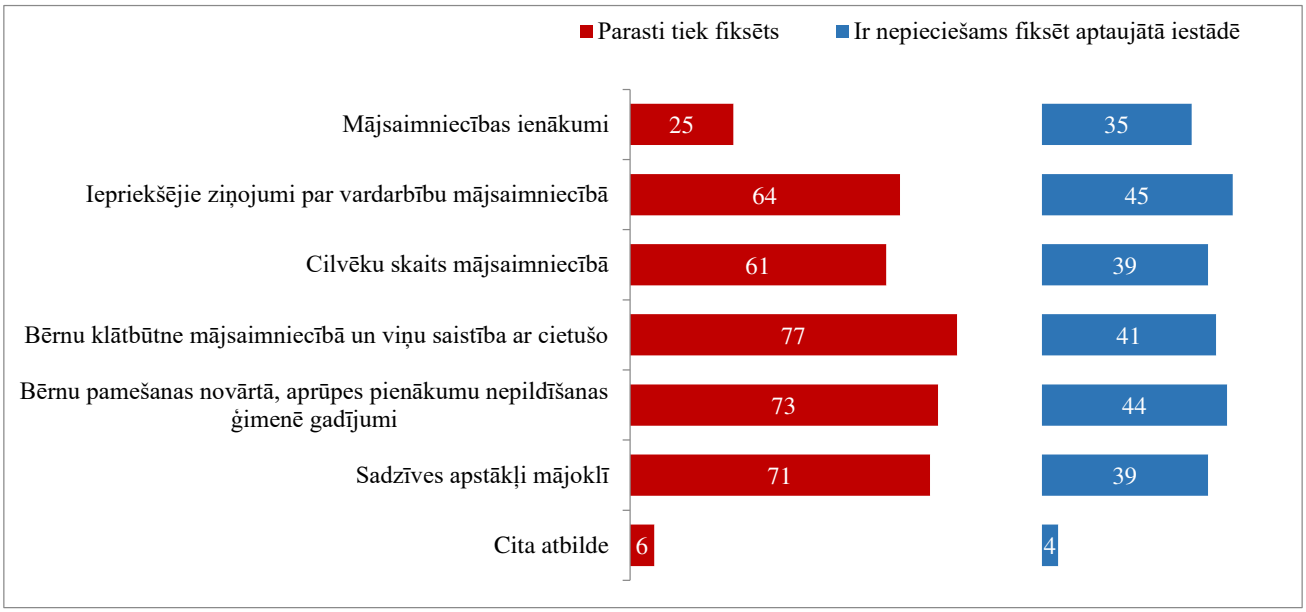

7.11. Informācijas par vardarbības veicēju (varmāku) fiksēšana

Aptaujāto speciālistu atbildes uz jautājumu par to, kāda sociāli demogrāfiskā informācija tiek fiksēta par vardarbības veicēju (varmāku), atklāj, ka lielākoties valsts un pašvaldības policijā, bāriņtiesās un sociālajos dienestos tiek fiksēta šāda informācija (7.40. attēls): vardarbības veicēja vecums (82%), dzimums (82%), faktiskā dzīvesvieta (84%), deklarētā dzīvesvieta (81%), attiecību statuss ar vardarbības upuri (79%), tas, vai varmāka nošķirts, vai nē (72%). Mazliet retāk aptaujātie speciālisti atzīmējuši, ka tiek fiksēts varmākas ģimenes stāvoklis (65%), iepriekšējie ziņojumi par vardarbīgu uzvedību (61%), nodarbinātības statuss (54%), sociālās vai veselības problēmas (55%), fiziski vai attīstības traucējumi (52%), kā arī tas, vai varmāka ir nošķirts pēc cietušā lūguma vai bez cietušā lūguma (59%) un vai varmāka piedalās sociālās rehabilitācijas programmā (sociālās rehabilitācijas kursi vardarbīgas uzvedības mazināšanai) (50%). Salīdzinoši tikai daļā gadījumu tiek fiksēta varmākas tautība (28%), izglītība (31%) un tas, vai varmāka piedalās sociālās rehabilitācijas programmā un maksā pilnu vai daļēju maksu par pakalpojumu (31%). Izglītību un nodarbinātības statusu salīdzinoši retāk fiksē valsts un pašvaldības policijas speciālisti (atbilstoši 19% un 29%), savukārt tautību retāk fiksē bāriņtiesas speciālisti (15%).

Atbildes uz jautājumu, kādu informāciju par vardarbības veicēju (varmāku) būtu nepieciešams fiksēt, parāda (7.40. attēls), ka kopumā 30%-49% (zemākā un augstākā vērtība) uzskata, ka gandrīz visus uzskaitītos aspektus būtu nepieciešams fiksēt aptaujātā speciālista iestādē, izņēmums ir varmākas tautība, jo to kā rādītāju, ko būtu nepieciešams fiksēt, atzīmējuši tikai 23% speciālistu. Visbiežāk atzīmētais rādītājs, ko būtu nepieciešams fiksēt, ir tas, vai varmāka piedalās sociālās rehabilitācijas programmā (sociālās rehabilitācijas kursi vardarbīgas uzvedības mazināšanai) (49%).

7.40. attēls. Sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības veicēju (varmāku): tiek fiksēta un būtu nepieciešams fiksēt konkrētajā iestādē. %

Vai Jūsu iestādē vardarbības gadījumā tiek fiksēta šāda sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības veicēju (varmāku)? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes.

Vai šādu informāciju būtu nepieciešams fiksēt Jūsu iestādē? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes.

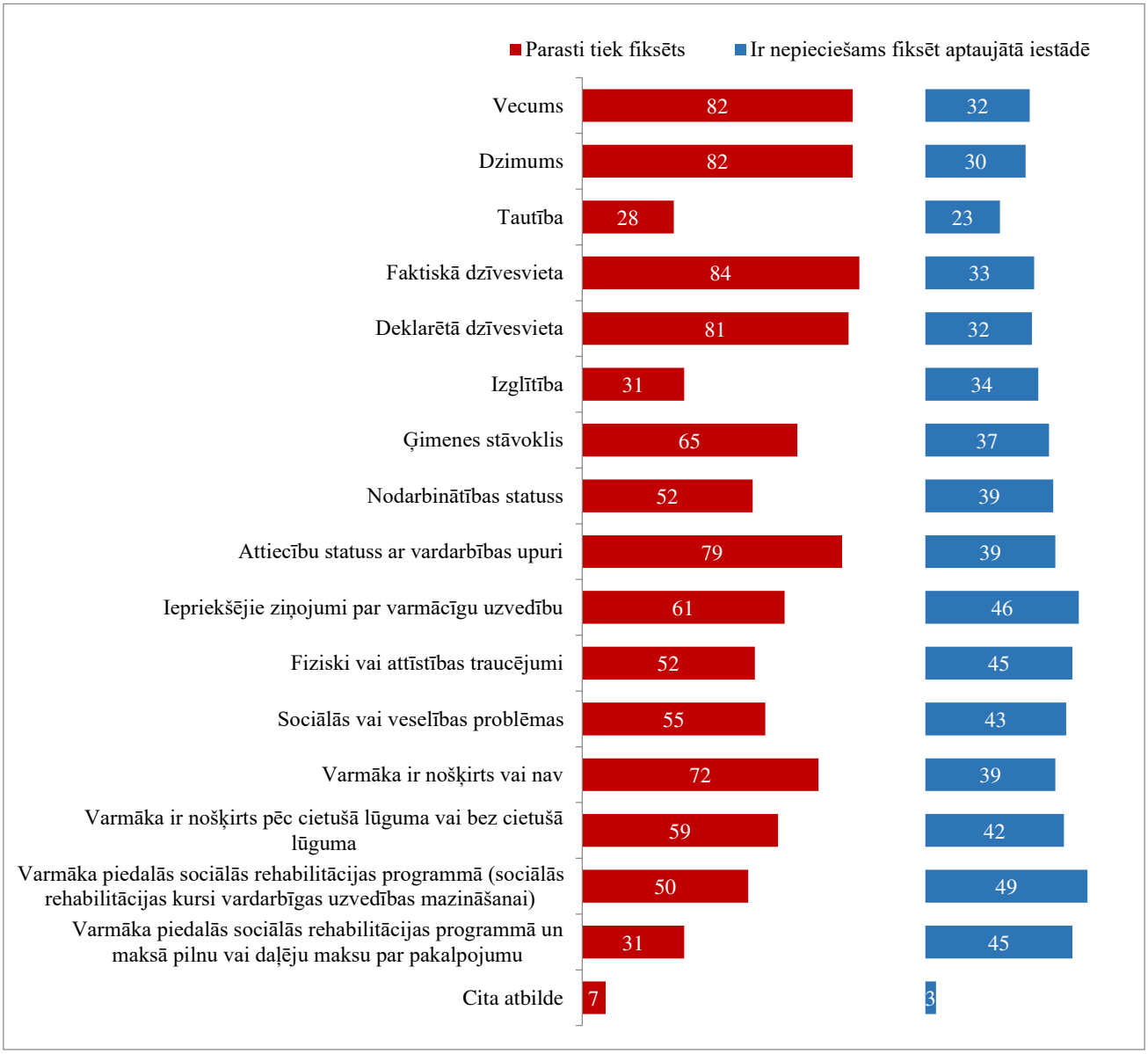

7.12. Informācijas par vardarbības kontekstu un iesaistītajiem dienestiem fiksēšana

Aptaujāto speciālistu atbildes uz jautājumu par to, kāda informācija aptaujātā speciālista iestādē tiek fiksēta par vardarbības kontekstu un iesaistītajiem dienestiem/ institūcijām (7.41. attēls), atklāj, ka visbiežāk tiek fiksēta šāda informācija: vardarbības vieta (74%), vardarbības forma vai formas (73%), ziņotājs par vardarbību (66%), ziņojuma statuss (piemēram, "aizdomas" vai "konstatēta vardarbība") (65%). Mazliet retāk tiek fiksēta šāda informācija: atbalsta sniegšanā iesaistītās institūcijas/speciālisti

/dienesti (58%), sniegtais atbalsts (56%), vardarbības smagums (52%), vardarbības ilgums (45%) un izmeklēšanā iesaistītās institūcijas, izmeklēšanas rezultāts (41%).

Atbildes uz jautājumu, kādu informāciju par vardarbības kontekstu un iesaistītajiem dienestiem vai institūcijām būtu nepieciešams fiksēt aptaujātā speciālista iestādē (7.41. attēls), parāda, ka aktuāls ir jautājums par izmeklēšanā iesaistītajām institūcijām un izmeklēšanas rezultātu, jo to ir norādījis vislielākais skaits speciālistu (51%). Visaktuālākais šis rādītājs ir sociālo dienestu speciālistiem (60%). Nākamais visbiežāk norādītais rādītājs ir vardarbības ilgums (48%) un atbalsta sniegšanā iesaistītās institūcijas/speciālisti /dienesti (47%).

7.41. attēls. Informācijas par vardarbības kontekstu un iesaistītajiem dienestiem/ institūcijām fiksēšana. %

Vai Jūsu iestādē vardarbības gadījumā tiek fiksēta šāda informācija par vardarbības kontekstu un iesaistītajiem dienestiem/ institūcijām? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes.

Vai šādu informāciju būtu nepieciešams fiksēt Jūsu iestādē? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes.

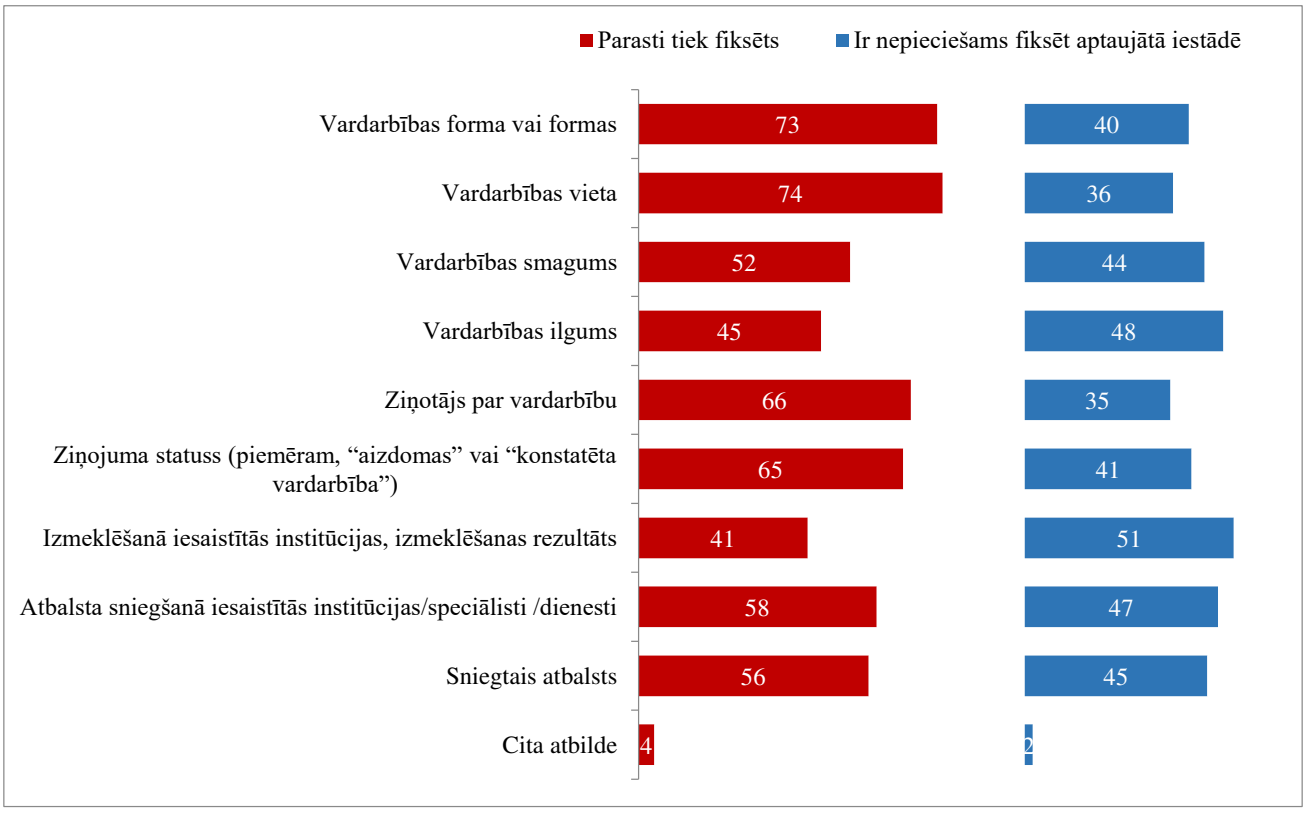

7.13. Viedoklis par Latvijā apkopoto datu atbilstību vardarbības reālajai situācijai

Aptaujāto speciālistu viedoklis par Latvijā apkopoto datu atbilstību vardarbības reālajai situācijai liecina, ka speciālisti, kuru darbs ir saistīts ar vardarbības novēršanu, apzinās, ka pieejamie dati par vardarbību lielākoties parāda nepilnīgu ainu jeb raksturo aisberga redzamo daļu. Tikai 2% aptaujāto speciālistu uzskata, ka Latvijā apkopotie dati pilnībā parāda vardarbības reālo situāciju valstī, 19% uzskata, ka tie drīzāk parāda vardarbības reālo situāciju. Divas trešdaļas aptaujāto speciālistu jeb 65% uzskata, ka Latvijā apkopotie dati drīzāk neparāda vardarbības reālo situāciju, bet 8% uzskata, ka tie nemaz neparāda vardarbības reālo situāciju. Kritiskāko vērtējumu šajā jautājumā sniedz veselības aprūpes iestāžu speciālistu, kuru vidū 22% uzskata, ka Latvijā apkopotie dati nemaz neparāda vardarbības reālo situāciju valstī. Salīdzinoši mazāk kritisku vērtējumu sniedz sociālo dienestu speciālisti, kuru vidū 29% uzskata, ka Latvijā apkopotie dati drīzāk parāda vardarbības reālo situāciju valstī, bet 58% sniedz negatīvu viedokli.

7.42. attēls. Viedoklis par Latvijā apkopoto datu atbilstību vardarbības reālajai situācijai. %
Kāds ir Jūsu viedoklis, vai Latvijā apkopotie dati parāda vardarbības reālo situāciju valstī?

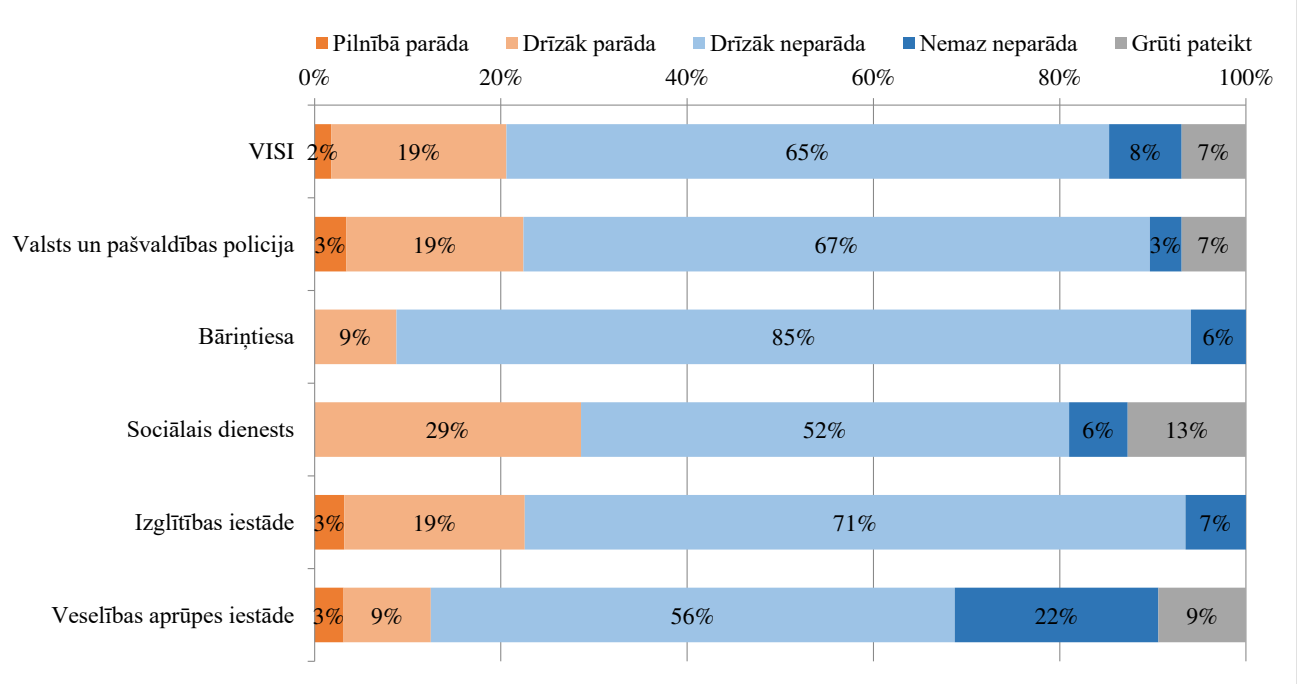

Atvērtajās atbildēs Valsts policijas pārstāvji norāda, ka apkopotie dati neraksturo vardarbības reālo situāciju tādēļ, ka daudzos gadījumos par vardarbību netiek ziņots:

> *"Bieži ģimene neziņo par vardarbību, vai arī paziņo par vardarbības faktu, bet pēc brīža atsauc izsaukumu".*
>
> *"Cietušie neziņo par vardarbības gadījumiem".*
>
> *"Jo ir ļoti daudz ģimenes, kas cieš no vardarbības, bet baidās ziņot par to valsts iestādēm".*
>
> *"Neatklāti vardarbības gadījumi ģimenēs, cietušā un varmākas tuvas attiecības, apkārtējo nedrošības sajūta iesaistīties un tādā veidā kaitēt."*

"Sabiedrības tolerance, uzskatīšana par normu."

Iemesli tam, ka par vardarbību neziņo, ir dažādi. Viens no tiem ir tas, ka "ģimenēm Latvijā ir dažādi priekšstati par vardarbību ģimenē, tādēļ ir nepieciešama "vecāku, bērnu izglītošana", jo šobrīd cietušajiem bieži vien ir "bailes par to runāt, kauns par to runāt".

Cita problēma, uz ko arī norāda Valsts policijas speciālisti ir tas, ka dažkārt statistikas veidlapu aizpildīšana tiek veikta nekorekti, nesniedzot pilnu ainu par vardarbības gadījumu.

Arī **pašvaldību policijas speciālisti** apzinās, ka daļa cietušo neziņo par vardarbību, un tas ir galvenais iemesls tam, kādēļ Latvijā apkopotie dati neparāda vardarbības reālo situāciju valstī:

"Cietušās personas neziņošana par vardarbību".

"Cilvēki baidās ziņot par vardarbību, un vardarbības upuri bieži kaunas par sevi un cieš klusumā."

"Informācija par vardarbību nenonāk līdz kompetentajām iestādēm, jo cietušais neziņo."

"Upuri ilgi klusē. Kad tiek atklāta patiesā problēma, nav atbalsta."

"Vardarbības upuri bieži vien neziņo par vardarbību, īpaši emocionālo vai ekonomisko, jo turpina dzīvot vienā mājsaimniecībā ar varmāku un ir materiāli atkarīga no varmākas."

Vienlaikus pašvaldību policijas speciālisti norāda, ka problēmas ir arī ar darbinieku, dažādu speciālistu kompetenci vardarbības jautājumos, darbinieku pārslodzi, kā arī iestāžu darbinieku motivācijas trūkumu un problēmas nopietnībai neatbilstošu attieksmi:

"Iestādes un amatpersonas noslogotas ar dokumentu noformēšanu, pazudusi saikne ar reālo cilvēku, kuram nepieciešama palīdzība un atbalsts."

"Iesaistītie dienesti nesadarbojas savā starpā vai dara to tikai galējās nepieciešamības situācijās."

Vēl citi pašvaldību policijas speciālisti, pamatojot savu viedokli par to, ka Latvijā apkopotie dati neparāda vardarbības reālo situāciju valstī, norāda uz vienotas informācijas/datu bāzes trūkumu, kā arī nepilnīgu datu fiksēšanu: "institūciju kompetence atšķiras, dažāda pieeja informāciju ievadei", "nav vienotas uzskaites metodikas", "nav vienota mehānisma - algoritma un uzskaites", nav "kopēja, vienota, institūcijām pieejama platforma (datubāze)".

Sniegtās atbildes liecina, ka vardarbības problēmu risināšanā iesaistītajiem speciālistiem nepieciešama vienota metodika un apmācības vardarbības datu fiksēšanā:

"Nav vienotas statistikas prasības iestādēm. Katrs datus uzskaita pēc savas interpretācijas. Jau atbildot uz iepriekšminētiem jautājumiem, nākas secināt, ka liela daļa informācijas tiek fiksēta, taču nav vienotas sistēmas, kur to ievadot varētu analizēt situāciju. Nav konkrētas prasības, kurus datus jāuzskaita un kādā apmērā. Jo biežāk tiek fiksēti jeb uzskaitīti smagākie gadījumi, kur personas tiek sauktas pie atbildības, vai tiek veikta nošķiršana, taču kopumā vardarbības gadījumi ir daudz un atšķirīgi. Būtu jāsaprot, kā šo uzskaiti veikt un cik lielā apmērā šos datus uzskaitīt, un kurus datus."

"Tas, ka institūcijas, kuras strādā ar vardarbību, fragmentāri fiksē informāciju savas kompetences robežās. Ja nepieciešama statistikas informācija, tā jāfiksē vienotā datu bāzē vai sistēmā visām iesaistītajām institūcijām, kuras saskaras ar vardarbības gadījumu."

Arī **bāriņtiesu speciālistu** vidū visbiežāk tas, ka Latvijā apkopotie dati neparāda vardarbības reālo situāciju valstī, tiek skaidrots ar to, ka daļa cietušo neziņo par vardarbību:

"Domāju, ka viena no problēmām ir tā, ka vardarbības upuri baidās par to runāt atklāti, baidās ziņot."

"Bieži vardarbības gadījumi netiek ,,iznesti" ārpus ģimenes."

"Cietušie slēpj vardarbības faktu".

"Cilvēki slēpj vardarbību ģimenē, neziņo par to. Dažreiz arī iestādes neziņo par aizdomām."

"Cilvēki (cietušie, kaimiņi) par to neinformē (baidās, nevēlas iesaistīties). Izglītības iestādes nevēlas, lai par skolu sabiedrībā nonāktu negatīva informācija, lai no skolas netiktu izņemti bērni (skolas finansēšanu ietekmē skolēnu skaits)."

"Joprojām vardarbību neatpazīst, neatzīst, kaunas par to. Tā ir tabu tēma."

"Vardarbības upuru bailes ziņot, kauns, materiāla atkarība no varmākas."

Bāriņtiesu speciālisti norāda arī uz speciālistu trūkumu, kas varētu strādāt ar šo jautājumu: "Cilvēkresursu trūkums, kuriem ar šo būtu jānodarbojas (policijas darbiniekiem preventīvais darbs, skolās nepietiekams sociālo pedagogu un psihologu likmju skaits)."

Atsevišķi speciālisti norāda arī uz atbildīgo speciālistu kompetences nepilnībām, kas pamato atbilstošu apmācību nepieciešamību: "Izpratnes trūkums. Attieksmes jautājums, gan sabiedrības, gan iestāžu/darbinieku. Vāja sociālā rehabilitācija cietušajiem. Nepieciešams lielāks atbalsts cietušajiem".

Sociālo dienestu speciālisti atsauc atmiņā sociālās kampaņas saukli "vardarbība mīl klusumu", un norāda, ka "daudzi upuri ir līdzatkarīgi, neapzinās vardarbības dažādās izpausmes, neapzinās, ka tiek varmākoti, viņiem ir kauns atzīties un lūgt palīdzību, zems pašvērtējums, uzskata, ka paši vainīgi un nevēršas pēc palīdzības, bailes, ka varmāka atriebsies, ja ziņos".

Sociālo dienestu speciālisti arī norāda uz problēmu, ka Latvijas cilvēkiem arvien ir grūti meklēt palīdzību, un raksturīgs zems uzticības līmenis institūcijām. Zema uzticēšanās institūcijām nav bez pamata, un "cilvēki nevēršas institūcijās ar šādu informāciju un šādu pieredzi, jo iepriekš ļoti daudzos gadījumos tam nav bijusi jēga", "Upuri bieži netic, ka saņems palīdzību un atbalstu, ja vardarbība ir emocionāla vai vajāšana bez fiziskas izrēķināšanās draudiem".

Sociālo dienestu speciālisti arī norāda uz "jauniem vardarbības veidiem, kas kropļo bērnus: pāraprūpe, visatļautība, bērnu disciplinēšanas ignorēšana, vienaldzība pret bērnu u.c.".

No datu uzskaites viedokļa sociālo dienestu speciālisti atzīst, ka dati par cietušo un varmāku "tiek fiksēti klienta lietā, nevis apkopoti, piemēram, gada statistikā. Statistikā tikai iekļaujas tie, kas saņēmuši valsts apmaksātus apkalpojumus".

Papildinot jau visus iepriekš minētos aspektus, **izglītības iestāžu speciālisti** vēl norāda uz valsts institūciju neieinteresētību vardarbības problēmas risināšanā, cietušo un speciālistu bezpalīdzību un cilvēku vienaldzību pret apkārt notiekošo. Visi minētie aspekti kavē vardarbības gadījumu atpazīšanu un risināšanu. Konkrēti tiek arī rakstīts, ka skolotājiem ir grūtības atpazīt vardarbības ģimenē pazīmes:

> *"Domāju, ka joprojām grūtības sagādā vardarbības ģimenē atpazīšana. Skolotājiem ir jābūt ļoti vērīgiem, lai pamanītu bērnā dažāda rakstura, uzvedības, attieksmes izmaiņas u.c.".*

Viens no izglītības iestāžu speciālistiem norāda, ka Latvijā "kopumā ir agresīva, spriedzes pilna sabiedrība, kurā agresivitāte ir norma. Piemēram, agresīvie šoferi, neiecietība pret atšķirīgo, neadekvātās sūdzības, personīgā vardarbības pieredze, pārliecība par agresīvām audzināšanas metodēm u.c.".

Vienlaikus tiek pieminēta arī atbildīgo darbinieku neprofesionalitāte un motivācijas trūkums: "Nevēlēšanās iesaistīties, domājot, ka kāds cits to izdarīs". Vēl viens speciālists norāda, ka "sabiedrība saprot, ka, pat ja tiek ziņots par vardarbību, nekas nemainās, valsts institūcijas nezināmu iemeslu dēļ aktīvi nevēršas pret varmāku, tādēļ sabiedrība neziņo par vardarbību, jo tāpat nekas nemainās, tā ir lieka laika tērēšana". Kā norāda vēl cits speciālists – tā ir "sabiedrības neuzticēšanās sistēmai".

Arī aptaujātie **veselības aprūpes speciālisti** norāda uz sabiedrības un tajā skaitā atbildīgo institūciju un speciālistu neieinteresētību. To apliecina arī šis citāts:

> *"Bāriņtiesās ir tendence atstāt bērnu arī ģimenēs, kur ir vardarbība. Krimināllietas un administratīvās lietas tiek izbeigtas un aizmirstas, bērni turpina dzīvot vardarbīgās ģimenēs. Ir aptaukošanās, depresijas, psihozes un suicidālas, trauksmju reakcijas bērniem, kuru sekas var redzēt vien ārsts, kas ilgtermiņā novēro ģimeni - ģimenes ārsts. Tas ir skumji. Šie bērni un cietušās sievietes un vīrieši parasti kaunas no tā, ka pret viņiem vērsta vardarbība, jo tā vienmēr iet kopā ar psiholoģisko vardarbību un līdz ar to apzināt šos faktus nav viegli. Par seksuālo vardarbību bērniem citreiz uzvedina domāt vien analīžu rezultāti un apsārtuši dzimumorgāni, kas mēdz būt nejauša atrade. Cilvēki, kam ir psihiatriskas saslimšanas, bieži vien ir piedzīvojuši vardarbību un saslimšana ar UDHS (Uzmanības deficīta un hiperaktivitātes sindroms) u.c. psihiskām saslimšanām, arī robežpersonībām, invalīdiem, ar bronhiālu astmu slimojošajiem vairumā ir nekonstatētas psiholoģiskās, fiziskās, seksuālās, ekonomiskās vardarbības sekas, kas netiek vērtētas un uzskaitītas, bet ārstētas tiek sekas, nevis cēlonis. Arī bērnu namos ir ļoti vāja vardarbības uzskaite. Man ir bijuši pacienti no bērnu nama, kas stāsta, kā bērnu namā viens bērns ir regulāri izvarojis otru bērnu invalīdu, kas nav varējis pateikt neko. Vardarbība pusaudžu vecumā, arī ģimenēs incests un seksuāla varmākošana ir vāji uzskaitīta, jo nav viegli atklājama. To kavē vājā uzskaite un novērošana un atbalsts ģimenēs. Kamēr nav sakārtota likumdošana, īpaši bērni no viendzimumu ģimenēm ir sociāli visneaizsargātākie, un viņu cietušie partneri, partneres."*

Veselības aprūpes speciālisti arī komentē statistikas uzskaiti traumu reģistrā un norāda, ka "traumu gūšanas karte ir sarežģīta, daudz jautājumu, līdz ar to šī aizpildīšana steigā bieži vien ir virspusēja. Domāju, ka cilvēkam, lai viņš atklātu patiesos traumas gūšanas apstākļus, ir vajadzīga konfidenciāla saruna, nevis ātri un īsi paskaidrojumi uzņemšanas nodaļā".

8. Nepieciešamie uzlabojumi vardarbības mazināšanas veicināšanai un viedoklis par vardarbības monitoringa rādītājiem: fokusa grupu rezultātu analīze

Šajā nodaļā veiktā analīze ir vērsta uz pētījuma 8. un 9. uzdevuma izpildi. 8. uzdevums paredzēja veikt fokusa grupu diskusijas ar iesaistīto jomu politikas veidotājiem, lai runātu par politikas veidotāju vidēja un ilgtermiņa politikas attīstības mērķiem un definētu nepieciešamo ietekmes rādītāju kopumu, kas iegūstams veicot kvantitatīvus un kvalitatīvus pētījumus. Savukārt, 9. uzdevums paredzēja organizēt fokusa grupas ar pakalpojumu veidotājiem un īstenotājiem, un diskutēt un definēt to rādītāju kopumu un tā iegūšanas metodes, kas nepieciešams pakalpojumu dizaina un satura pilnveidei. Kopumā tika organizētas piecas fokusa grupu diskusijas: trīs fokusa grupu diskusijas ar pakalpojumu veidotājiem un īstenotājiem: (1) Kurzemes un Zemgales speciālisti, (2) Rīgas un Rīgas reģiona speciālisti; (3) Vidzemes un Latgales reģiona speciālisti, bet divas fokusa grupu diskusijas ar iesaistīto jomu politikas veidotājiem. Pirmajā politikas veidotāju grupā piedalījās LM, IZM, TM, IeM, VM un citu atbilstošu valsts institūciju pārstāvji, bet otrajā - pašvaldību pārstāvji, kas iesaistīti vidēja un ilgtermiņa politikas veidošanā. Visās diskusijās piedalījās ne mazāk par 10 jomas speciālistiem. Fokusa grupu diskusiju norises laiks: 2023. gada 5., 6. un 7. septembris.

Gan politikas veidotāji, gan pakalpojumu īstenotāji fokusu grupu diskusijā galvenokārt vēlējās izteikties par divām jautājumu grupām: (1) nepieciešamajiem uzlabojumiem vardarbības mazināšanas veicināšanai; (2) vēlamajiem precizējumiem vardarbības monitoringa rādītājiem, ko BISS pētnieki diskusijas sākumā prezentēja diskusijas dalībniekiem. Atbilstoši šīm divām galvenajām diskusiju tēmām ir apkopoti fokusa grupu diskusijās iegūtā informācija.

8.1. Nepieciešamie uzlabojumi vardarbības mazināšanas veicināšanai

Tiesībsargājošās jomas pārstāvji fokusa grupu diskusijās atzina, ka ir nepieciešams turpināt pilnveidot policistu, prokuroru un tiesnešu zināšanas par vardarbības fenomenu un par atbilstošo KL pantu piemērošanu praksē. Joprojām aktuāls jautājums ir **prasme atpazīt vardarbību un dažādos vardarbības veidus**, jo daļa speciālistu joprojām par vardarbību uzskata tikai fizisko vardarbību ar redzamiem miesas bojājumiem. Tāpat svarīgi ir izglītot un iedrošināt skolu pedagogus, pirmskolas izglītības iestāžu darbiniekus, medmāsas izglītības iestādēs ziņot par aizdomām par vardarbību:

> *"Jāuzlabo gan tiesnešu, gan policistu, gan prokuroru zināšanas. Spēju atpazīt vardarbības veidus un ieraudzīt vardarbību. Nav noslēpums, ka joprojām mūsu sistēmā strādājošiem šķiet, ka vardarbība ir tikai tad, kad mēs redzam sekas uz ķermeņa. Manuprāt, ir jāfokusējas uz zināšanām." (Politikas veidotāji: valsts iestāžu pārstāvji)*

> *"Tieši iedrošināt pedagogus tad, kad viņi uzzina par iespējamo vardarbību (emocionālo, fizisko, seksuālo izmantošanu), dodam viņiem tos rīkus – kā ziņot, kur ziņot. Nebaidoties no atbildības, nebaidoties no juristiem, kas bieži vien uzbrūk, ka viņi ziņo. Mēs vēlamies viņu iedrošināt ziņot par iespējamo vardarbību, viņiem nekādas izmeklēšanas nav jāveic, nekādas pierādīšanas funkcijas. Pirmskolas vecuma bērniem tas var arī neapzināti izpausties zīmējumos. Šeit ir ļoti svarīgi izglītot tos cilvēkus, kas primāri to var saskatīt. Ne tikai ģimenes*

ārsti var konstatēt kaut kādas tādas pazīmes, kas liecina, bet arī skolas, pirmskolas medmāsiņas, ar kurām vispār netiek strādāts. Lai tie gadījumi varētu atklāties daudz, daudz ātrāk un neradīt tās sekas, kas ir neatgriezeniskas un velkas vairāku gadu garumā. Atklāt viņas sākuma stadijā un iedrošināt teikt un ziņot. Aptaujājot šos darbiniekus, mēs lielākoties konstatējam, ka viņus pamatā attur bailes, neziņa. (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Vidzemes un Latgales speciālisti)

Ņemot vērā, ka speciālisti kopumā seko līdzi visām normatīvo aktu izmaiņām, nepieciešami ir semināri (vidēji reizi gadā), kur par vardarbības problemātiku sniegtu plašāku skatījumu, priekšstatu, kā šie jautājumi tiek risināti ES līmenī (piemēram, ES Cilvēktiesību tiesā), jo ikdienā speciālistiem pašiem iepazīties ar šādu informāciju nepietiek laika:

"Iedot plašāku skatījumu, lai ir tās zināšanas. Jo arī ES Cilvēktiesību tiesā ir tik daudz spriedumu par vardarbības veidiem. Manuprāt, vienkārši ir jāļauj cilvēkiem zināt. Nav jau noslēpums, ka visi arī strādā tādā ritmā, ka neatliek laiks." (Politikas veidotāji: valsts iestāžu pārstāvji)

Speciālistu līmenī svarīga ir **vardarbības risku dažādo pakāpju atpazīšana**, spēja novērtēt vai vardarbības risks ir zems, vidējs vai augsts, un atbilstoši riska līmenim izvērtēt, vai nepieciešams piesaistīt papildu resursus, vai nepieciešama starpinstitucionālā sadarbība vai krīzes intervence:

"Vēl viena lieta, ko mēs mēģinām izveidot, ir vardarbības atpazīšanas un risināšanas algoritmi. Šeit mēs saprotam, ka ir jāgradē, varētu būt runa par trīs līmeņu vardarbības atpazīšanām – zems, vidējs un augsts risks. [..] Pirmajā līmenī nav nepieciešama tūlītēja starpinstitūciju iesaiste, bet gadījums tiek risināts izglītības iestādes ietvaros. Otrajā līmenī jau ir nepieciešami papildus resursi, un trešajā līmenī ir nepieciešama ātra rīcība, tā ir krīzes situācija, kur var tikt apdraudēta bērna vai citas personas dzīvība. Tātad ir jāmāk atpazīt, uz zināt, kā reaģēt." (Politikas veidotāji: valsts iestāžu pārstāvji)

Vēl tika atzīmēts, ka ir valstis, kurās par vienu no vardarbības veidiem tiek uzskatīta arī bērna pāraprūpe, taču Latvijā šī problēma speciālistu vidū nav aktualizēta. Tādēļ speciālistiem, kas strādā ar bērniem, nepieciešami izglītojuši pasākumi par šo tēmu:

"Pāraprūpe. Ar to jau šobrīd saskaramies. Vai tas vispār tiek diagnosticēts, vai tas vispār tiek uzskatīts par vardarbības veidu? Bet tas ir vardarbības veids. Piemēram, pamešana novārtā ir vissmagākais vardarbības veids. Tādu kaitējumu, kādu nodara pamešana novārtā, fiziskā vardarbība nenodara. [..] Ir nepieciešams runāt par šiem vardarbības veidiem un ko tas nozīmē bērnam. Tiem cilvēkiem, kas ar to strādā, to vajadzētu veicināt un padziļināt." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Kurzemes un Zemgales speciālisti)

Vairākās diskusijās tika izcelta nepieciešamība paaugstināt **iedzīvotāju izpratni par vardarbību** un viņu zināšanas un spēju atpazīt dažādus vardarbības veidus, īpaši izceļot emocionālo vardarbību:

"Ja mēs domājam par spēju atpazīt vardarbības situācijas, spēju piedāvāt savu palīdzību, tad sabiedrībai būtu jāspēj saredzēt, ka šī ir vardarbība. Man liekas, ka izglītošanas aspektā nekad nevar būt darīts par daudz. [..] Ārkārtīgi būtisks ir šis emocionālās vardarbības aspekts. Jā, to ir grūti atpazīt, izmērīt, bet tas ir viens no vardarbības veidiem, ko būtu vērts atsevišķi saskatīt." (Politikas veidotāji: valsts iestāžu pārstāvji)

Vairākās diskusijās uzmanība tika pievērsta preventīvo pasākumu uzlabošanai, **nepieciešamībai vairāk strādāt preventīvi**, nevis risināt krīzes situācijas. Speciālisti norāda, ka, lai arī likumā ir iekļauts prevences pakalpojums, praksē tas netiek izmantots, jo tas nav valsts apmaksāts pakalpojums. Tādēļ diskusijas dalībnieki uzsver, ka ļoti būtiski būtu panākt, ka prevences pakalpojumi tiek apmaksāti:

> *"Es domāju, ka viennozīmīgi viens no galvenajiem punktiem, par ko jau sen runā, ir prevence. Likumā prevences pakalpojumi ir iekļauti, bet tie nav atmaksāti. Līdz ar to viņu ieviešana pašvaldībās ir diezgan problemātiska. Tā nav valsts politika, viņi valsts politikā ir tikai uz papīra. Bērnu labklājības tīkls ir iestājies par to, ka šī prevence ir jāievieš kā atmaksāts pakalpojums, un par to daudz tiek runāts. Vai tas izdosies? Mēs to nezinām, bet tā ir viena no lietām." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Kurzemes un Zemgales speciālisti)*

Vairākās diskusijās tiek atzīts, ka sociālajos dienestos un bāriņtiesās tiek identificētas ģimenes, kurās ir paaugstināts vardarbības risks, bet preventīvais darbs varētu tikt īstenots mērķtiecīgāk. Diskusijas dalībnieki piedāvāja dažādas idejas, kā būtu jācenšas sasniegt un izglītot bērnu vecākus: sākot no kursiem pirms laulībām vai pirms bērna nākšanas pasaulē, turpinot ar video materiāliem TikTok vidē:

> *"Prevencija ir tik pat svarīga kā intervence. Un šis skatījums palīdzētu saprast, kā tad veidot politiku. Uzlabot kopienas sociālo darbu un pārējos sociālos pakalpojumus tieši preventīvā aspektā. Redzēt saikni starp to, kas ir vardarbība, kliedzošs, policijā reģistrēts gadījums, un šo sociālo situāciju, kur bāriņtiesa jau redz riskus". (Politikas veidotāji: pašvaldību pārstāvji)*

> *"Vardarbība ģimenē, vardarbība pret bērniem, tās jau ir sekas. Ja statistika rāda, ka vardarbība ir biežāka nelabvēlīgās ģimenēs un viena vecāka ģimenēs, tātad – ko sabiedrība ir gatava darīt, lai šādu situāciju nepieļautu. [..] Vai kāda no šīm institūcijām ir TikTok ievietojusi atbilstošu saturu? Par to, ka vardarbīgi izturēties ir slikti, kā ir jārīkojas. Komunikācijas prasme ir jāmāca vispirms pieaugušajiem un tad bērniem. Un ir arī jāatgādina, ka bērniem nav tikai tiesības, bet arī pienākumi." (Politikas veidotāji: pašvaldību pārstāvji)*

Diskusijas dalībnieki centās pamatot, ka izpratne par vardarbības negatīvo ietekmi un prasme konfliktus risināt nevardarbīgi ir jāmāca pamatskolas līmenī, jo izglītošana pamatskolas līmenī ir tas veids, kā sasniegt visus, jo to vairs nevar izdarīt ne vidusskolā, ne kursos vecākiem, ne speciālās kampaņās, jo tad pieeja konkrētai auditorijai jau ir ierobežota (jāatzīmē, ka konfliktu risināšana jau šobrīd ir iekļauta pamatskolu sociālo zinību mācību stundu programmā):

> *"Būsim reāli, lielākoties kopdzīve mums ir ārpus laulības. [..] Ir jāaptver visus. Es pilnīgi piekrītu, ka ir jāsāk ar pieaugušajiem, kuriem būs bērni, kuri pēc tam mācīs savus bērnus. Tātad vispirms ir jāmāca tie, kas mācīs nākamo paaudzi. Un, protams, vienīgā vieta, kurai visi iziet cauri, tā ir pamatskola." (Politikas veidotāji: pašvaldību pārstāvji)*

Saistībā ar preventīvo pasākumu uzlabošanu diezgan plaši fokusa grupu diskusijās tika apspriests jautājums tieši par **bērnu audzināšanas kursiem vecākiem.** Bāriņtiesas pārstāvji norādīja, ka nereti vecāki, kuri ir bijuši vardarbīgi pret savu bērnu, nemaz neapzinās, ka ir nodarījuši bērnam kaitējumu. Vecāki, audzinot bērnu, vadās pēc savas pieredzes un fiziski soda bērnu, uzskatot, ka tikai tā ir

iespējams izaudzināt bērnu. Pēc speciālistu domām, vecākiem nepieciešams nodrošināt pieejamu informāciju par pozitīvu bērnu disciplinēšanu un audzināšanu:

> *"Es uzskatu, ka noteikti ir nepieciešama vecāku izglītošana un, iespējams, izglītošana ir jāsāk jau skolā, jo mēs neviens par mammām un tētiem nepiedzimstam. Un ir jāatzīst, ka strādājot jau ilgus gadus bāriņtiesā, mēs esam redzējuši, kad vecāki, kad ir situši savu bērnu, saka – mēs nebijām vardarbīgi, mēs viņu audzinājām, kā tad savādāk bērnu var audzināt; mēs neesam vardarbīgi pret savu bērnu, mēs vēlam viņam tikai labu. Viņiem vispār nav zināšanu par to, kā var pozitīvi disciplinēt bērnu, ka nav pieļaujami pērt savu bērnu. Viņiem to nekur nemāca. Nekur viņi to neuzzina. Nu diez vai šī mērķa grupa, ar ko mēs strādājam, lasa Bērnu tiesību aizsardzības likumu. Tādā vienkāršā veidā ar viņiem par to runāt. Man šķiet, ka visvienkāršāk to ir darīt tad, kad bērns ir bērnu dārza vecumā. Vecāks jau grib būt labs, tas ir pārsvarā gadījumos." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Kurzemes un Zemgales speciālisti)*

Šeit var piebilst, ka 2023. gada Tiesībsarga pētījumā[88] par mācību pieejamību vecākiem par nevardarbīgām bērna disciplinēšanas metodēm pašvaldībās secināja, ka šādu apmācību pieejamība ir diezgan ierobežota, jo lielākoties kursi ir pieejami tikai tiem vecākiem, kam jau ir konstatēti kādi vardarbības riski, nevis visiem vecākiem:

> *"Tiesībsargs veica situācijas izpēti, tieši par to, kāda ir palīdzība vecākiem bērnu audzināšanā pašvaldībās, kāda ir šo apmācību pieejamība. Diemžēl konstatējām, ka pieejamība ir tikai tiem vecākiem, kuri jau ir pieļāvuši kādus pārkāpumus un ir nonākuši sociālā dienesta vai bāriņtiesas redzeslokā. Viņu klientiem šie kursi ir pieejami. Bet nav tā, ka šie kursi būtu pieejami ikvienam vecākam, kas vēlas uzlabot savas bērnu audzināšanas prasmes." (Politikas veidotāji: valsts iestāžu pārstāvji)*

Saistībā ar vecāku nepietiekamajām zināšanām par vardarbības negatīvo ietekmi uz bērnu, tika uzsvērts, ka īpaši tajos gadījumos, kad vecāki šķiras, viņi bieži vien aizmirst par bērna interesēm un to, ka risinot savus strīdus vardarbīgi, viņi pakļauj emocionālai vardarbībai savus bērnus. Diemžēl **emocionālā vardarbība** ir arī tas vardarbības veids, kas tiek vismazāk atpazīts no tiesībsargājošo iestāžu speciālistu puses un kuru ir visgrūtāk pierādīt. Pēc ģimeņu atbalsta centra speciālistu domām, ne tikai psihologiem, sociālā darba speciālistiem un bāriņtiesas pārstāvjiem nepieciešams nodrošināt apmācības, bet arī juristiem, kas risina ģimenes strīdus. Speciālisti ir novērojuši, ka juristi, aizstāvot vecāku intereses, aizmirst par bērnu interesēm, piemēram, kopā ar vecāku ietekmē bērnu, lai viņš atteiktos no tikšanās ar otru vecāku:

> *"Tas ir tur, kur pieaugušie jau ir uzsākuši tiesvedību. Tur ir nenormāla vardarbība pret bērniem, tieši emocionālajā plāksnē. Jā, vecāki var iet mediēt, 10, 20 nodarbības, viņi nepanāks rezultātu, bet bērni ir vislielākā cietēja lomā. Un šo emocionālo vardarbību ir visgrūtāk pierādīt. Kaut bāriņtiesa no savas puses vēršas tiesībsargājošās iestādēs, tad par emocionālo vardarbību, vēlreiz saku, ir grūti pierādīt, līdz ar to vecākiem ir nesodāmības sajūta. Viņi ir pilnīgi aizmirsuši par to, ka viņiem ir bērni." (Politikas veidotāji: pašvaldību pārstāvji)*

[88] Tiesībsargs (2023). Mācību pieejamība vecākiem par nevardarbīgām bērna disciplinēšanas metodēm pašvaldībās. Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2023/06/macibu-pieejamiba-vecakiem-par-nevardarbigam-berna-disciplinesanas-metodem-pasvaldibas.pdf.

"Semināri būtu ļoti svarīgi arī juristiem. Jo, mēs kļūstam absolūti bezspēcīgi tad, kad situācijā sāk iesaistīties juristi. Viens vecāks ar savu juristu, otrs ar savu, un tas bērns ir reālās bailēs… Jādomā, ka vairāk vai mazāk tam bērnam ir bijusi ģimeniska vide, bet tas bērns ir paniskās bailēs no tā, kā un ko viņš izdarīs, lai tas vecāks, pie kā viņš dzīvo, nepārmestu, kāpēc tu tā vai šitā darīji. Es secinu, ka viņi nevirzās uz to, kas varētu būt bērna interesēs, viņiem nav izpratnes par abu vecāku nozīmību, par abu dzimtu nozīmību bērna dzīvē. Bet viņi skatās tikai tos punktus, piemēram, ka tikšanās var notikt tikai tad, ja bērns piekrīt. Un tad jau mēs jūtam, ka tas bērns tiek gatavots uz to, lai viņš pēc iespējas ātrāk sāk protestēt, lai viņš nepiekrīt tikšanai. Un tas ir ļoti bēdīgi, jo mēs savā ziņā jūtamies bezspēcīgi. (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Vidzemes un Latgales speciālisti)

Ja emocionālā vardarbība pret bērnu un nerēķināšanas ar bērna vajadzībām ir bieži sastopama labi izglītotu un situētu pāru ģimenēs, kur notiek laulības šķiršanas process un vizītes pie speciālistiem noris juristu klātbūtnē, cita veida vardarbības izpausmes ir novērojamas ģimenēs, kur regulāri policija brauc uz izsaukumiem par ģimenes konfliktu. Šajos gadījumos bieži vien ir fiksēta **alkohola lietošana** (saskaņā ar Rīgas pašvaldības policijas datiem 2022. gadā 71% ģimenes konfliktu, par kuriem sastādīts ziņojums, persona, kas rada draudus, ir reibuma stāvoklī, detalizētāk skatīt nodaļā 4.1.4. Policijas ziņojumi par apdraudējuma izvērtēšanu). Vienlaikus apdraudētā persona bieži vien ir ekonomiski atkarīga vardarbības veicēja, un nespēj pārtraukt šo vardarbības apli. Rīgas pašvaldības policijas dati par 2022. gadu parāda, ka 15% gadījumu aizsargājamā persona pati atzīst, ka ir materiālā atkarībā no personas, kas rada draudus, savukārt 55% gadījumu aizsargājamā persona ir arī iepriekš cietusi no tās personas vardarbības, kas rada draudus:

"Mēs kā policijas darbinieki jau vairāk ar sekām saskaramies,. Mums ļoti daudzi varmākas atrodas alkohola reibumā. Tādas ģimenes, kuras ir ļoti izglītotas, tās laikam pie mums nevēršas pēc palīdzības. Mēs jau saskaramies ar tādām smagām sekām. [..] Kas mani visvairāk satrauc ir tas, ka tā cietusī persona, apdraudētā persona, viņa no vardarbības ir cietusi vairākkārt. Sanāk, ka viņa turpat atgriežas atkal un atkal. (Politikas veidotāji: pašvaldību pārstāvji)

"Sievietes ļoti bieži aizstāv varmākas, neskatoties uz to, ka cieš arī bērni. [..] It kā visās ziņās, portālos mēs runājam par vardarbību pret sievieti, bet mēs redzam, ka sievietes joprojām baidās ziņot. Daļa ir finansiāli atkarīgas no vīriešiem, citām ir citi apstākļi, nav kur iet, viņas tiek izmesta no mājām." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Vidzemes un Latgales speciālisti)

Diemžēl konstruktīvu risinājumu alkoholisma problēmai diskusijas dalībnieki nespēja piedāvāt, tikai uzsvēra, ka vardarbība ģimenē ir cieši saistīta ar pārmērīgu alkohola lietošanu. Vienlaikus ir nepieciešams nodrošināt, ka bērnam, kā arī pieaugušajam, kas ir apdraudētā persona, ir jābūt iespējai piedāvāt drošu vietu, kamēr mājās ir šāds apdraudējums:

"Tik tiešām ir ļoti grūti cīnīties ar šo vardarbību. Un bieži šie gadījumi iet roku rokā ar atkarību izraisošu vielu lietošanu. Atkarība ir slimība. Tā būtu jāārstē. Mediķē ārstē un rehabilitē, sociālie darbinieki, psihologi palīdz attīstīt sociālās prasmes. Mēs pašvaldībā ļoti

izjūtam narkologu trūkumu. Īpaši, ja atkarība ir nepilngadīgiem bērniem." (Politikas veidotāji: pašvaldību pārstāvji)

"Komentējot situāciju, kad vecāks dzer un kļūst vardarbīgs. Bērnam būtu jābūt drošai vietai, kurā viņš var būt, kamēr ir šī situācija mājās. [..] Viņam vajag drošu vidi, tāpat arī sievietēm." (Politikas veidotāji: pašvaldību pārstāvji)

Policijas pārstāvji ārpus Rīgas diskusijās norādīja uz trīs būtiskām problēmām. Viena no lielākām problēmām, ar ko tiem nākas saskarties ikdienas darbā, ir citu dienestu nepieejamība ārpus darba laika. Vienlaikus krīzes ģimenēs visbiežāk nākas risināt tieši brīvdienās vai ārpus darba laika. Otra nozīmīga problēma ir izņemto bērnu nogādāšana drošā vietā. Proti, ja vienlaicīgi no ģimenes ir izņemti vairāki bērni, tad pastāv grūtības tiem visiem kopā atrast vietu un izvadāt uz atbilstošo vietu vai vietām. Un trešā problēma – **agresīvo bērnu, kuri rada apdraudējumu sabiedrībai, izolēšana**:

"Mūsu lielākais klupšanas akmens ir citu dienestu pieejamība 24/7. Tā ir diezgan liela problēma, jo lielākoties šie jautājumi ir jārisina brīvdienās un ārpus darba laika. Un tas rada zināmas problēmas. Tas ir viens, par ko būtu svarīgi padomāt. Otrs, ir izņemto bērnu nogāšana. Tas arī nav vienkārši. Ja ir viens bērns, tad tā problēma ir salīdzinoši neliela, bet citreiz ir trīs, četri un vairāk bērni. Tas rada diezgan nopietnu noslogojumu, jo mums bērns ir jānogādā norīkojuma ietvaros, kas diezgan bieži rada tādu diezgan nopietnu slodzi. Ja tas ir kaut kur tālāk jānorīko, tad pilsētā paliek tik policistu, cik viņu ir. [..] Šie īpaši agresīvie bērni, kuru rīcība paliek jau tāda diezgan nopietna, ar nopietnu sabiedrības apdraudējumu. Mēs šeit konstatējām, ka mums ir tāds robs, ko mums ar šiem bērniem iesākt. Viņi rada draudu sabiedrībai, bet mums nav slēgtas iestādes līdz 14 gadiem. Tas arī ir diezgan nopietns jautājums, ko vajadzētu aktualizēt." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Kurzemes un Zemgales speciālisti)

Īpaši pašvaldību pārstāvju fokusa grupu diskusijās (gan politikas veidotāju, gan pakalpojumu sniedzēju) tika apspriesta **cilvēkresursu problēma atbalsta vardarbībā cietušajiem nodrošināšanā**. Speciālisti norāda, ka ir skolas reģionos, kur izglītojamajiem nav pieejams nekāds atbalsta personāls. Izglītības iestādēm izteikti trūkst speciālo pedagogu un asistentu, kas izglītojamajam sniedz noteikta veida atbalstu. Šāda tendence izteikti vērojama mazajās lauku skolās, kurās izglītojamo skaits nepārsniedz 200 bērnus. Trūkst informācijas par to, pirmkārt, kāda ir atbalsta personāla slodze skolās, otrkārt, kādu ietekmi tas atstāj uz iespējām sniegt kvalitatīvu pakalpojumu – atbalstu vardarbībā cietušajām personām:

"Kādā skolā, kādā reģionā vispār nekas netiek nodrošināts. Mēs redzam, ka ir diezgan daudzas skolas, kur ir zem 200 skolēniem un vispār nav atbalsta personāla. [..] Daļā skolu vispār nav neviena atbalsta personāla, un pašvaldībās tas nav savilkts kopā, ir vai nav, ja ir, tad kāda ir slodze un kāda slodze ir sociālajam dienestam (uz konkrēto gadījuma vadītāju)." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Rīgas un Rīgas reģiona speciālisti)

"Ja runājam par atbalsta personālu, tad lielākā problēma ir viņu fizisks trūkums – asistentu, speciālo pedagogu. Ļoti liels trūkums. Otra problēma, protams, ir atalgojums." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Rīgas un Rīgas reģiona speciālisti)

Tāpat diskusijās tiek vērsta uzmanība uz to, ka izglītības iestādēs trūkst atbalsta personāla, kas varētu sniegt adekvātu atbalstu bērnu ar agresīvu uzvedību gadījumos. Pirmkārt, speciālistiem trūkst

kapacitātes, lai nodrošinātu nepieciešamo atbalstu. Otrkārt, speciālistiem ne vienmēr ir pietiekoši zināšanu, lai sniegtu nepieciešamo atbalstu. Treškārt, atbalsta personāls šobrīd netiek pienācīgi atalgots, kas ir viens no iemesliem, kādēļ speciālistu trūkst. Pēc diskusijas dalībnieku domām, ja valstī būtu vairāk šādu speciālistu, tad būtu iespējams jau daudz agrāk identificēt problēmas, un tās netiktu ielaistas. Viens no iespējamiem risinājumiem – sociālajiem pedagogiem un psihologiem nodrošināt bezmaksas izglītības iespējas.

> *"Dažkārt izglītības iestādes nonāk saskarē ar to, ko policija minēja, ar bērniem, kuriem ir agresīva uzvedība. Un viņi ir diezgan bezspēcīgi. Ja mēs arī vēlētos vairāk strādāt ar skolas vecuma bērniem, tad trūkst speciālistu, kas varētu ar šiem bērniem strādāt. Ja arī mēs atrodam speciālistus, tad viņi ir diezgan noslogoti. Un arī atalgojums, lai viņi varētu strādāt, laika resurss, ir nepietiekams. [..] Atbalsta personāls skolās. Kur mēs varam saņemt šos speciālistus? Tas nozīmē, ka tai ir jābūt valsts politikai atjaunot kaut kādas budžeta vietas gan sociālajiem pedagogiem, gan arī psihologiem. Lai agrīnajā posmā, gan bērnudārzā, gan skolā atpazītu vardarbību, un sāktu strādāt jau tad, kad šī problēma vēl nav liela." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Kurzemes un Zemgales speciālisti)*

Cilvēkresursu trūkumu apstiprina arī Rīgas pašvaldības policijas pieredze, jo viņi ir ievērojoši, ka sociālais dienests Rīgā nespēj reaģēt uz visiem policijas ziņojumiem par vardarbības riskiem proaktīvā veidā (motivējot konkrētās ģimenes locekļus risināt vardarbības problēmu):

> *"Pieredze ir tāda, ka policija nodod visas vardarbības aptaujas, aizsūtam uz sociālo dienestu, sociālajam dienestam būtu jāsāk darboties, bet sociālajam dienestam pat Rīgā nav tādas kapacitātes, lai tas varētu katrā šajā gadījumā iejaukties, pat pajautāt, vai nevajag kādu sociālo atbalstu. Tas ir pēc vardarbības akta! Pirmkārt, nav tik daudz cilvēku [pakalpojumu sniedzēju vidē], otrkārt – mums sociālie pakalpojumi ir uz brīvprātības principa. To vai citu iemeslu dēļ vardarbīgā persona var atteikties, viņa negrib kontaktēties ar iestādēm. Tādēļ – uz papīra daudz kas var labi izskatīties, bet dzīvē tas reāli nedarbojas. Nereti mums tiek pieņemti dažādi politiski lēmumi nepadomājot, vai būs reāls resurss, kas tos lēmumus varēs realizēt." (Politikas veidotāji: pašvaldību pārstāvji)*

Vidzemes un Latgales reģiona pakalpojumu veidotāju un īstenotāju diskusijā īpaši tika izcelta atalgojuma problēma, norādot, ka, kamēr sociālā darba speciālistiem, psihologiem atalgojums būs zem vidējā atalgojuma līmeņa valstī, pakalpojumu uzlabošanas jautājums nepārtraukti tiks apspriests, bet ne pietiekami risināts, jo darbinieki ir pārstrādājušies un viņiem trūkst motivācijas meklēt resursus un piesaistīt pakalpojumus:

> *"Mēs jau varam runāt par to, ka tie pakalpojumi ir jāattīsta, ir jārada arvien vairāk resursi. Bet no otras puses – pretī ir tā realitāte. Tas, ar ko šobrīd saskaras bāriņtiesas un, jo īpaši, sociālie darbinieki ģimenēm ar bērniem, tas ir konkurētspējīga atalgojuma neesamība. Mēs varam runāt par šo pakalpojumu uzlabošanu, par visādām jaunām metodikām, bet darbinieki, kuri tiešā veidā strādā ar šim problēmsituācijām, būtībā netiks atbilstoši novērtēti. Tad mēs atkal un atkal tiksimies šādās sanāksmēs un runāsim par šiem jautājumiem. Manuprāt, ir jāsāk ar to, ka ir jāstiprina sociālā darba sfēra, kas ir gan sociālie darbinieki darbā ar ģimenēm un bērniem, gan arī bāriņtiesas darbinieki. Ik pa laikam parādās ziņas presē par to, kādas ir vidējās algas Latvijā. Mēs redzam, ka vairums darbinieku strādā zem vidējā līmeņa. Tas arī ir jautājums, cik motivēti ir darbinieki strādāt ar šīm situācijām, meklēt resursus, piesaistīt*

pakalpojumus, jo pēc papīriem viss jau ir kārtībā. Papīros mums viss ir kārtībā, bet realitātē mums nav tā speciālista, tā speciālista. Mēs redzam, ka pašvaldībās ir simtiem vakanču, trūkst tādu un tādu speciālistu. Katrā sociālā dienestā var runāt par to, ka ir iztrūkums ar kadriem." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Vidzemes un Latgales speciālisti)

Speciālistu trūkums arī rada situāciju, kad, lai saņemtu sociālo rehabilitāciju bērnam ir ilgi jāgaida, kas ļoti negatīvi ietekmē bērna situāciju:

"*Lai kur tas būtu, vai tas būtu bāriņtiesā vai sociālajā dienestā, viss atduras pret cilvēkresursiem, kapacitāti, profesionalitāti. Galu galā arī ieinteresētību kaut ko darīt. Un tas ir saistīts ar atalgojumiem. Mums paaugstina atalgojumu, ja mēs samazinām štatu skaitu, un beigās tas jau var aiziet līdz kaut kādam ārprātam. Bet pakalpojumu grozs, kas ir šajā jaunajā metodikā. Mēs ar kolēģiem esam runājuši, uz papīra jau tas izskatās ļoti labi. Bet arī mūsu pašvaldībā ir speciālistu trūkums. Sarakstīts ir ļoti daudz, bet kā nodrošināt pakalpojumus? Reizēm šo pakalpojumu ir diezgan grūti nopirkt, un ir ļoti ilgi jāgaida. Bet tas bērns, kurš ir cietis vardarbībā, viņš jau nevar gaidīt. Un tā man liekas ir ļoti nopietna problēma. (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Vidzemes un Latgales speciālisti)*

Viena no problēmām, kas tika diskusijās konstatēta, ir saistīta ar personu, kas veikušas vardarbību, **pienākumu apgūt kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanā**. Diskusijās tika problematizēts tas, ka ir gadījumi, kad personas, kas veikušas vardarbību, šos kursus neapmeklē vai apmeklē tikai dažas nodarbības un tālāk neturpina. Speciālisti diskusijā precizēja, ka tajos gadījumos, kad pienākums apgūt kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanā ir noteikts ar tiesas lēmumu, saskaņā ar Civilprocesa likumu[89] tas ir jāizdara gada laikā. Šajos gadījumos personas, kas veikušas vardarbību, šos kursus apmeklē samērā labi, jo, ja kursus neapmeklē, tad iestājas noteiktas sekas un atbildība pēc KL, un izdevīgāk ir kursiem pieteikties un tos apmeklēt laicīgi, jo tad līdzmaksājums ir tikai 10% nevis 100%. Savukārt gadījumos, kad sociālais dienests vai bāriņtiesa, ir noteikusi šādu kursu apmeklēšanu, tur ir brīvprātība, un pietiekami bieži šie kursi netiek apmeklēti:

"Tām personām, kam ar tiesu tiek noteikts, nu tiem tāds pienākums ir. Civilprocesa likumā ir noteikts, ka tas ir jāizdara gada laikā. Ja piesakās laicīgi, tad ir 10% līdzmaksājums, ja nepiesakās – tad visi 100%. Ja gada laikā šis kurss netiek apgūts, tad viņi ir atbildīgi pēc Krimināllikuma, tā kā tur uzreiz iestājas sekas. Un šis obligātums ir saistīts ar to, ka kriminālatbildība neatbrīvo no kursu apguves. Tā kā jebkurā gadījumā ir jāapgūst." (Politikas veidotāji: valsts iestāžu pārstāvji)

Arī mācību centra MKB pārstāve apstiprināja, ka tajos gadījumos, kad tiesa uzliek par pienākumu apmeklēt kursus vardarbīgas uzvedības mazināšanai, šie kursi lielākoties tiek apmeklēti samērā labi (tikai daži klienti no 200 tos nav izgājuši), bet grūtības ir nodrošināt apmeklējumu tad, kad šādus kursus nozīmējuši sociālie dienesti:

"Mācību centrs MKB, mēs esam organizācija, kas strādā ar vardarbīgas uzvedības mazināšanu, t.sk. ar tiem klientiem, kam to tiesa uzliek par pienākumu. Ja runājam par tiesas klientiem, tad mēs ar viņiem strādājam jau divus pilnus gadus, un šobrīd, manuprāt, ir tikai

[89] 1998. gada 14. oktobra Civilprocesa likums. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 3.11.1998., Nr. 326/330 https://www.vestnesis.lv/ta/id/50500-civilprocesa-likums.

kādi trīs, četri klienti, kas nav izgājuši šo kursu. Skaits ir liels, kopā ir izgājuši vairāk nekā 200 klienti. Ja to tiesa uzliek par pienākumu, tad viņi diezgan atbildīgi iet un to izdara līdz galam. Savukārt, ja mēs runājam par pakalpojumu vardarbīgas uzvedības mazināšanai sociālajā dienestā, tur gan tā aina ir tāda, ka neapmeklē, pazūd un tālāk nekas arī neiestājas tam vardarbības veicējiem. Viņi uzsāk pakalpojumu, bet tad viņi arī pazūd un neturpina to pakalpojumu. Bieži vien ir tādi gadījumi." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Rīgas un Rīgas reģiona speciālisti)

Vairākās diskusijās tika pausts viedoklis, ka būtu jāvirzās uz to, ka ir kāds **piespiedu mehānisms vardarbības veicējam iziet sociālo rehabilitāciju** (apgūt kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanā) arī tad, ja tas nav tiesas nolikts pienākums, bet ir sociālā dienesta vai bāriņtiesas noteikts. Viens no ieteikumiem būtu ierobežot vardarbības veicēja iespējas tikties ar bērniem, kamēr kursi vardarbīgas uzvedības mazināšanā nav izieti:

"Manuprāt, būtu ļoti labi, ja varmākām nebūtu izvēles iespējas. Es zinu, ka šobrīd ir ar tiesu uzliktie. Bet tad, kad mēs saņemam šos ziņojumu par vardarbībām, mēs piedāvājam sociālās rehabilitācijas pakalpojumu vardarbībā cietušām personām (pieaugušajam un bērnam) un, ja ģimenē dzīvo arī vardarbības veicējs, mēs viņam piedāvājam šo programmu. Bet, protams, ka viņi tam nepiekrīt. Jā, reizēm būtu lietderīgi ierobežot cilvēka brīvprātību." (Politikas veidotāji: pašvaldību pārstāvji)

"Mūsu pieredzē pagaidu aizsardzība praktiski nepilda savu funkciju, ja ir kopīgi bērni. Ļoti bieži tā arī ir, jo visu laiku šīs saskarsme notiek dēļ bērniem. Un tad viena no sekām varētu būt ierobežot tikšanos ar bērniem, kamēr tu neizej vardarbības mazināšanas pakalpojumu." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Rīgas un Rīgas reģiona speciālisti)

Diskusijas dalībnieki arī apsprieda jautājumu par nepieciešamību paplašināt **pakalpojumu daudzveidību** attiecībā uz sociālās rehabilitācijas vardarbībā cietušajiem pakalpojumu. Speciālisti vērš uzmanību uz to, ka valsts sociālās rehabilitācijas pakalpojumā pamātā tiek nodrošinātas tikai psihologa konsultācijas, lai gan pēc būtības konkrētais pakalpojums varētu ietvert dažādus pakalpojumus. Tiek pieļauts, ka iedzīvotājiem tiek nodrošināts tas, kas ir pieejams, nevis tas, kas tiem pēc būtības būtu nepieciešams. Piemēram, viena speciāliste uzskata, ka trīsgadīgam bērnam psihologa konsultācijas nav pats piemērotākais pakalpojums, ko nodrošināt sociālās rehabilitācijas pakalpojuma ietvaros:

"Ir tikai šīs psihologa konsultācijas. Diemžēl ļoti bieži mūsu sociālā sistēma nevis vadās pēc tā, kas ir vajadzīgs cilvēkam, bet izmanto to, kas ir pieejams. Varbūt tur tā vajadzība ir kāda cita – citu pakalpojumu nav, nu tad izmantosim valsts atmaksātās rehabilitācijas. [..] Varbūt jau uz to esošo finansējumu var paskatīties elastīgāk. Man ir grūti iedomāties ko viens trīsgadīgs bērns sociālās rehabilitācijas ietvaros varētu darīt 20 reizes pie psihologa? " (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Kurzemes un Zemgales speciālisti)

"Varbūt viņam ir kavēta valodas attīstība šim bērnam. [..] Varbūt viņam vajag kādu attīstību veicinošu speciālistu. Varbūt viņam vajag montesori pedagogu, iespējams kombinācijā ar psihologu vai logopēdu. [..] Tātad montesori speciālists, ABA [Applied Behavior Analysis] terapijas speciālists, logoterapeits, fizioterapeits." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Kurzemes un Zemgales speciālisti)

Jāatzīmē, ka politikas veidotāju grupā šo aspektu komentēja tā, ka ierobežojumu šobrīd piesaistīt dažādus speciālistus sociālās rehabilitācijas pakalpojumu piedāvājumā neesot, galvenais ierobežojošais faktors ir pieejamais finansējums:

> *"Ierobežojumu uz speciālistiem nav, faktiski varētu sniegt dažādu jomu speciālisti. Bet jautājums ir par to, vai tam ir finansējums. Paplašinot pakalpojuma sniedzēju grozu, uzreiz ir jādomā, cik daudz finansējuma tas prasīs." (Politikas veidotāji: valsts iestāžu pārstāvji)*

Vēl vienā no diskusijām izskanēja viedoklis, ka nepieciešams izveidot **uzticības tālruni vardarbības veicējiem**. Tas dotu iespēju personām, kurām ir tieksme vardarbīgi uzvesties, saņemt attālinātu speciālista konsultāciju par to, kā kontrolēt sevi un mazināt savu vardarbīgo uzvedību. Šāds tālrunis būtu noderīgs arī speciālistiem, kas saskaras un strādā ar vardarbības veicējiem, saņemt kvalitatīvu informāciju par to, kā rīkoties noteiktās situācijās. Par šāda tālruņa aktualitāti liecina tas, ka aizvien biežāk krīzes tālruni izmanto vardarbības veicēji, ne tikai vardarbībā cietušie:

> *"Tas, ko es domāju, ko mums vēl vajadzētu attīstīt, ir uzticības tālrunis vardarbības veicējiem. Un ne tikai vardarbības veicējiem. Lai būtu telefonlīnija, uz kuru zvanīt cilvēkiem, kuri vēlas saņemt informāciju par to, kā mazināt savu vardarbīgo uzvedību. Ne tikai tie, kas šo vardarbību veic, bet arī speciālisti varētu šo tālruni izmantot, jo bieži vien arī speciālisti nezina, kā pareizāk rīkoties." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Rīgas un Rīgas reģiona speciālisti)*

Diskusijas dalībnieki uzsvēra, ka joprojām ir aktuāls jautājums par **starpinstitucionālās sadarbības** uzlabošanu vardarbības gadījumu mazināšanā. Speciālisti uzskata, ka šobrīd institūciju starpā trūkst vienota algoritma, kā rīkoties krīzes situācijā, tādēļ, pirmkārt, nepieciešams izveidot vienotu rīcības algoritmu, kur ir skaidra katras organizācijas loma un darbības[90]. Otrkārt, iesaistīto institūciju speciālistus nepieciešams izglītot par to, ko dara kolēģi no citām institūcijām. Tas ļautu daudz efektīvāk sniegt atbalstu, jo speciālists ne tikai zinātu, kas ir viņa kompetencē, bet arī to, kas ir un kas nav citu iesaistīto speciālistu kompetencē:

> *"Vēl ļoti liela loma ir starpinstitūciju sadarbībai, konkrētu algoritmu izstrādāšanai vardarbības situācijas konstatēšanā. Ko dara katra institūcija tad, kad ir konstatēta šī vardarbība. Mēs redzam, ka mums visiem ir kaut kādas gaidas no citām institūcijām. Bet nepieciešams stingri saprast, ko katrs dara konkrētajā gadījumā, kur ir tā kompetence, un lai tas notiek ātri. Lai netiek vilkts laiks. Ja mēs katrs perfekti zināsim, kā to darīt. Līdz ar to šajā grozā, kas ir plānotie pasākumi, ir jāliek speciālisti apmācības. Joprojām, neskatoties uz to, ka daudzi jau ilgi strādā nozarē. Mums mainās situācijas, un mums ir visu laiku jāmācās. Mums katru gadu no jauna ir nepieciešams apgūt visas šis aktualitātes, un pilnveidot savas zināšanas. Ne tikai par to, ar kādām metodēm strādāt, bet arī par to, ko dara kolēģi citās institūcijās. Mums būtu perfekti jāzina, ko viņi dara šajās situācijās, kā tiks saņemta palīdzība. Lai nebūtu tā, ka es zinu tikai savu mazo daļu. Es zinu, ka es to nedaru, gar to man vairs nav darīšanas." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Kurzemes un Zemgales speciālisti)*

[90] Jānorāda, ka Rīgā ir izstrādāts dokuments "Institūciju sadarbības kārtība, lai izskatītu individuālus gadījumus saistībā ar bērnu tiesību pārkāpumiem", kas apstiprināts 30.07.2019. Rīgas pilsētas pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības sadarbības grupas sēdē.

Vairāki diskusiju dalībnieki uzsvēra, ka nepieciešams pilnveidot **sadarbību ar veselības aprūpes speciālistiem un izglītības iestādēm**. Viņuprāt, labā prakse būtu tāda, ka ārstniecības personas un izglītības iestāžu pārstāvji ne tikai ziņotu policijai par smagiem fiziskas vardarbības gadījumiem, bet arī ziņotu par iespējamiem vardarbības riskiem sociālajam dienestam. Tam būtu nepieciešams izstrādāt noteiktu algoritmu, ka gadījumā, kad ir novērots noteiktu pazīmju kopums, ārstniecības persona vai izglītības iestādes pārstāvis par to ziņo sociālajam dienestam, kas pēc tam sazinās ar ģimeni un veic risku izvērtēšanu:

> *"Mums ļoti gribētos, ka ārsti ne tikai ziņo policijai, bet arī ziņo par kaut kāda veida nolaidības pazīmēm vai ģimenes riskiem sociālajam dienestam. Mūsuprāt, tādā gadījumā būtu mazāk smago gadījumu, ja mēs tiltiņu starp mediķi un sociālo dienestu veidotu agrīnāku. Tātad nevis tad, kad ir noticis kaut kas ļoti skarbs, bet arī par tādām ģimenes risku lietām. Tas pats, protams, arī par skolām. Arī tur bieži vien ir ielaisti gadījumi, jo laicīgi nav piesaistīti kaut kādi atbalsta pasākumi. Tāpēc es cerētu, ka tuvākā vai tālākā laikā veidotos arī kādi kritēriji, kad jāziņo skolām un mediķiem. Tātad ja man sakrājās šādas pazīmes, tad te man vajag piesaistīt sociālo dienestu, lai šīs problēmas neielaistu dziļāk." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Rīgas un Rīgas reģiona speciālisti)*

8.2. Ieteikumi vardarbības monitoringa rādītājiem

Visās fokusa grupu diskusijās izskanēja vienota izpratne par to, ka kopumā Latvijas politikas veidotāju un pakalpojumu sniedzēju mērķis ir mazināt vardarbību sabiedrībā, lai nav vardarbības. Vienlaikus tika norādīts, ka dati par vardarbību, īpaši administratīvie dati par vardarbības gadījumiem ne vienmēr ir vienkārši interpretējami. Proti, tas, ka palielinās vardarbības gadījumu skaits Latvijas gadījumā noteikti nenozīmē to, ka palielinās vardarbība sabiedrībā, bet gan var nozīmēt to, ka palielinās sabiedrības izpratne par vardarbību un paaugstinās gan iedzīvotāju, gan speciālistu spējas atpazīt vardarbības gadījumus:

> *"Mums ir jārēķinās ar to, ka atsevišķi dati vardarbības samazinājumu nerādīs. Man šķiet, ka tas ir ļoti, ļoti būtiski to saprast, politikas mērķi salāgojot ar datiem. Mums dati par vardarbību ģimenē varētu pat pieaugt. Tas liecinās, ka sabiedrība vairāk zina, atpazīst. [..] Ja sabiedrībā vardarbība vairāk tiek atpazīta, tad vairāk vēršas pēc atbalsta." (Politikas veidotāji: valsts iestāžu pārstāvji)*

Saistībā ar datiem par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanu, tika norādīts, ka pietiekami bieži vardarbībā cietušām personām nepieciešams atkārtoti iziet sociālās rehabilitācijas kursus, bet tas nenozīmē, ka kursu kvalitāte ir zema, bet gan to, ka konkrētajā gadījumā ir nepieciešams ilgstošāks atbalsts vai atkārtots atbalsts, jo izraušanās no vardarbības apļa prasa laiku, un tas var arī pirmajā reizē neizdoties:

> *"Mums ir jārēķinās, ka tā persona, kas ir cietusi no vardarbības, iespējams, mūsu pakalpojumu saņems vairākas reizes, jo iziešana no vardarbības ir cikliska. Tā nenotiek uzreiz. Diemžēl daudzas sievietes atkārtoti iekrīt šajās attiecībās un pēc laika atgriežas arī pakalpojumā. Un tā ir normāla parādība. Un man gribētos, ka ar monitoringa datiem, redzot šādu*

atkārtojamību, tas netiktu tulkots, ka kaut kas nav pareizi pakalpojumā." (Politikas veidotāji: valsts iestāžu pārstāvji)

Spriežot par rādītājiem: policijas lēmumu skaits par nošķiršanu (pagaidu aizsardzība augsta riska gadījumos) (Valsts policijas dati) un tiesas lēmumu skaits par pagaidu aizsardzību pret vardarbību (Tiesu administrācijas dati), izskanēja viedoklis, ka būtu lietderīgi aplūkot šos rādītājus salīdzinoši. Proti, cik no tiem gadījumiem, kad policija pieņēmusi lēmumu par nošķiršanu, pēc tam nonāk izskatīšanā tiesā, un tiesa pieņem lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Teorētiski šādu analīzi var veikt Valsts policija, jo tur tiek saņemti izpildei tiesu pieņemtie lēmumi par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, vienlaikus nav informācijas, vai Valsts policijai ir tam nepieciešamās tehniskās iespējas:

"Policija pieņem lēmumu par nošķiršanu ārkārtīgi augsta riska gadījumos, kad ir nepieciešams tūlīt un tagad. Ļoti interesanti būtu redzēt, cik daudzi no šiem gadījumiem pēc tam tiek vērtēti tiesā no civiltiesiskā aspekta kā pagaidu aizsardzība pret vardarbību. Manuprāt, tā būtu vērtīga analīze." (Politikas veidotāji: valsts iestāžu pārstāvji)

Vairāki speciālisti norādīja uz problēmu, ka pieejamajos datos ir uzskaitīts gadījumu skaits, bet ne konkrēto cietušo vai personu, kas veikušas vardarbību, skaits. Tas veido neprecīzu priekšstatu par vardarbības izplatību, jo var būt situācijas, kad viens vainīgais ir veicis nodarījumu, piemēram, 10 reizes gadā. Tas tad statistiski atspoguļosies kā 10 gadījumi, lai gan tie ir desmit gadījumi vienā ģimenē nevis 10 ģimenes, kurās ir vardarbība. Tādēļ būtu nepieciešams fiksēt faktisko vardarbības veicēju skaitu un faktisko cietušo no vardarbības skaitu, tajā skaitā faktisko bērnu skaitu, kas šajos gadījumos ir bijuši iesaistīti. Viens no ieteikumiem, lai sekotu līdzi vardarbības veicēju, cietušo un iesaistīto bērnu skaitam, ir katrai personai piešķirt anonimizētu identifikācijas kodu.

"Būtu labi, ka nebūtu tā, ka tiek pieskaitīts, ka šie gadījumi ir vairāki. Es nezinu, vai tas ir iespējams šajā datu monitoringā." (Politikas veidotāji: valsts iestāžu pārstāvji)

"Varbūt Jums kā pētniekiem rodas kāds ieteikums par to, kā ieraudzīt bērnu skaitu aiz gadījumu skaita. Piemēram, mūs interesētu, cik daudz bērnu ir nonākuši policijas redzeslokā, piemēram, par tiem pašiem dzimumnoziegumiem. Mēs redzam, ka ir 300 gadījumi, bet cik daudz bērnu aiz tā stāv, mēs neredzam. Vai katrs bērns ir cietis trijos veidos, un tie ir simts bērni, vai tomēr tie ir 300 bērni. [..] Varbūt katram bērnam var likt pretī kādu anonimizētu identifikatoru. (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Rīgas un Rīgas reģiona speciālisti)

Vairāki diskusiju dalībnieki norādīja uz to, ka informācijas sistēmām, kurās ievada datus vajadzētu būt lietotājam draudzīgākām, un pēc iespējas nodrošināt gan to, ka informācija ir jāievada minimāli, bet ir ailītes, kur ir atbilstošais kods jāatzīmē, kā arī, ka no informācijas sistēmām pēc datu ievades, atzīmējot noteiktu lauku, informācija arī automātiski tiek nosūtīta tālāk atbilstošajām iestādēm, kam būtu šajā situācijā jāiesaistās:

"Ja būtu vienkārša informācijas apmaiņa, informācijas sistēma, kur varētu atķeksēt. Piemēram, kāda veida traumas un kādā vecuma grupā, kas neuzliktu ārstniecības personām papildus slogu aizpildīt liela apjoma dokumentus un pēc tam atsevišķi vēl ziņot. Ja šī sistēma kaut kādā veidā būtu savietota ar policijas sistēmu, kura informāciju saņem, lai būtu kaut kāda atgriezeniskā saite. Tad tā informācija noteikti nonāktu ātrāk, un cilvēkiem ātrāk tiktu sniegta palīdzība. [..] Protams, tad sistēmai arī jāgarantē, ka netiek paņemta cita informācija,

piemēram, par pacientu ārstēšanām un diagnozēm." (Politikas veidotāji: valsts iestāžu pārstāvji)

Rīgas domes pārstāvis vērsa uzmanību uz to, ka bērnu pamešana novārtā, kas ir viens no vardarbības veidiem, ir daudz izplatītāka problēma, nekā to iespējams redzēt statistikas datos. Tas ir tāpēc, ka statistika tiek veidota, balstoties uz bāriņtiesu pieņemtajiem lēmumiem, taču līdz bāriņtiesai nokļūst tikai paši smagākie gadījumi, kas ir aptuveni 1% no visiem bērnu pamešanas novārtā gadījumiem. Lai monitorētu bērnu situāciju ģimenēs, kuras ir nonākušas sociālā dienesta redzeslokā, Rīgā tiek izmantoti tā saucamie problēmu kodi[91], kas ar noteiktu ciparu kombināciju apzīmē ģimenes pazīmes un problēmas veidu. Šī pieeja ļauj labāk izsekot pamešanas novārtā izplatībai:

Ja es pareizi sapratu, tad datu par bērnu pamešanu novārtā, kas ir viens no vardarbības veidiem, vākšana notiek pēc bāriņtiesa pieņemtajiem lēmumiem. Tad es gribu pateikt, ja mēs konkrēti par šo vardarbības veidu runājam, tad tā būs ārkārtīgi maza daļa no bērniem, kas cieš no pamešanas novārtā. Tie gadījumi, kuri nonāk līdz bāriņtiesai un tie gadījumi, kur patiešām tiek pieņemts šāds lēmums, tur būs varbūt tikai 1% no visiem pamešanās novārtā gadījumiem. [..] Ir ģimenes, kurās ir šī pamešana novārtā, bet ar tām gadiem strādā sociālais dienests, piesaistot dažāda veida pakalpojums, mācot vecākus utt. Manuprāt, būtu ļoti būtiski ieraudzīt aisberga neredzamo daļu. Rīgā diezgan sen ir ieviesti problēmu kodi. [..] Līdz ar to mēs Rīgā zinām gadījumu skaitu, kad dienests to ir identificējis, un mēs varam identificēt gadījumu skaitu, kad ar to ir strādāts. Jo neliekuļosim paši sev, ne vienmēr mēs varam strādāt ar šīm identificētajām problēmām, ja ģimenē nav resursu vai tas ir īslaicīgi. Bet mums Rīgā ir sistēma, pēc kuras mēs varam apjaust to apjomu, kad mēs runājam par bērniem nelabvēlīgu vidi ar dažādiem emocionālās vardarbības riskiem, pamēšanu novārtā, aprūpes riskiem. Tā ir tādā Rīgas pieredze, ko, iespējams, var pārņemt, iespējams arī ieviest plašāk, un tad šo zemūdens lauku var arī mazliet saprast. (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Rīgas un Rīgas reģiona speciālisti)

Diskusijas dalībnieki – speciālisti, kas ir strādājuši Rīgas valstspilsētas pašvaldībā un praksē pielietojuši problēmu kodu pieeju, to atzīst par efektīvu. Tomēr realitātē citās pašvaldībās šos problēmu kodus neizmanto un speciālistus māc bažas arī par to, kā šādu pieeju būs iespējams savienot ar jauno metodiku darbam ar ģimenēm un bērniem, kurā risku izvērtēšana ir atcelta.

"Es varu teikt, ka Ķekavā šos problēmu kodus neizmanto. Es esmu strādājusi Rīgā, un es tos uzskatu par ļoti vērtīgiem. Bet šeit mums kopā ir jāskatās, kā tas ies kopā ar jauno metodiku. Ģimenēm ar bērniem šobrīd tiek ieviesta jaunā metodika, bet tur risku izvērtēšana ir atcelta." (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Rīgas un Rīgas reģiona speciālisti)

Vēl izskanēja ieteikumi, ka gan izstrādājot rīcībpolitiku, gan monitoringa sistēmu, nepieciešams prioritizēt veicamos uzdevumus, jo savādāk pastāv risks, ka, ieraugot lielu un finansiāli ietilpīgu darāmo darbu klāstu, netiks darīts nekas. Vēl tika norādīts, ka, nosakot kādus datus apkopot un kādus

[91] Pārskats par Rīgas Sociālā dienesta klientu sociālajām problēmām, veicot sociālo darbu ar gadījumu. Veidlapas paraugs: Sociālo problēmu kodi. 1. Vardarbība: 1.1. fiziskā vardarbība; 1.1.1. iekšējā fiziskā vardarbība; 1.1.2. ārējā fiziskā vardarbība; 1.2. seksuālā vardarbība; 1.2.1. iekšējā seksuālā vardarbība; 1.2.2. ārējā seksuālā vardarbība; 1.3. emocionālā vardarbība; 1.3.1. iekšējā emocionālā vardarbība; 1.3.2. ārējā emocionālā vardarbība; 1.4. novārtā pamešana/aprūpes trūkums; 1.5. cilvēku tirdzniecības upuris. Redzams, ka šajā klasifikācijā nav iekļauts kods par ekonomisko vardarbību.

rādītājus iekļaut monitoringa sistēmā, nepieciešams ņemt vērā darbinieka pozīciju. Proti, datu kvalitāte ievērojami palielinās tajos gadījumos, ja darbinieks, kas ievada informāciju, redz tam reālu pamatojumu un vajadzību. No šī viedokļa viens no kvalitatīvākajiem datu rādītājiem ir saņemto sociālās rehabilitācijas pakalpojumu skaits, jo par katru pakalpojumu tiek saņemts finansējumus un par katru piešķirto pakalpojumu tiek sastādīts administratīvais akts. Savukārt, problēmu kodi nesniegs tik precīzu mērījumu:

> *"Mūsu valstī vienmēr vērojama viena slimība. Tad, kad mēs kaut ko gribam, tad mēs izveidojam ideālo ainu, ideālo vīziju, kas izmaksā miljonus. Ieraugot šos miljonus, visi politiķi sastings, un finansisti vēl vairāk sastingts, un nedod neko. Tādēļ pie tiem ieteikumiem ir arī jādod kāda prioritārā ieviešanas secība, [..] Vēl ir jāskatās no izpildītāja pozīcijas. Ja tas tam darbiniekam darba procesā nebūs tieši vajadzīgs rādītājs, tad pastāv risks par validitāti. Tā ir tā datu vākšanas problemātika. Redziet, klientu skaits, kas saņem pakalpojumu, tas ir ļoti valids, jo par to tiek maksāts finansējums, tiek pieņemts administratīvais akts. Tur nav variantu. Bet problēmu kods. Ir jāpadomā par to, vai darbiniekam ir izdevīgi to ielikt ļoti precīzi…" (Pakalpojumu veidotāji un īstenotāji: Rīgas un Rīgas reģiona speciālisti)*

Diskusijā tika arī apspriests, vai ir nepieciešama vardarbības gadījumu fiksēšana Valsts izglītības informācijas sistēmā par vardarbības gadījumiem izglītības iestādēs. Šobrīd skolu atbalsta personāls (sociālie pedagogi, psihologi) sniedz atbalstu skolēniem un viņu vecākiem, bet statistiska par šiem gadījumiem (no vardarbības cietušo skolēnu skaitu, vardarbīgo skolēnu skaitu, vardarbības veidiem un tml.) un sniegto atbalstu netiek valstiskā līmeni apkopota. IZM pārstāve norādīja, ka šobrīd tas valstiskā līmenī nav aktualizēts jautājums. Lai gan Valsts izglītības informācijas sistēmā šobrīd jau ir ļoti daudz rādītāju un pievienot jaunus būtu sarežģīti, tas tomēr būtu iespējams, ja būtu šāda izšķiršanās. Taču IZM līmenī tāda vajadzība nav apzināta:

> *"Tas nav neiespējami, jo mēs katru gadu Valsts izglītības informācijas sistēmu papildinām un uzlabojam. Bet, ja tā ir vēl kāda papildus datu vākšana, tad tas noteikti ir izšķiršanās jautājums. [..] Šobrīd valstiskā līmenī veikt uzskaiti – es teiktu, ka nē". (Politikas veidotāji: valsts iestāžu pārstāvji)*

Diskusijā izskanēja šaubas par piedāvātajiem monitoringa sistēmas risinājumiem, kas saistīti ar aptaujās iegūstamajiem rādītājiem. Tika norādīts, ka aptaujās iedzīvotāji sniedz atbildes, balstoties uz saviem subjektīvajiem priekšstatiem, ko nozīmē dažādi vardarbības veidi, un tie bieži vien nesakrīt ar to, kā speciālisti izprot dažādus vardarbības veidus. Saistībā ar piedāvātajiem rādītājiem tika paustas šaubas par to, vai aptauju intervāls 5-7 gadi nav pārāk ilgs laika periods, jo, kā parādīja Covid-19 pieredze, daudzas lietas var mainīties arī divu gadu periodā:

> *"Kas mani nedaudz mulsina? Tas, ka pirmās divas kategorijas ir balstītas uz aptaujām. Bet aptauju viens no lielākajiem mīnusiem, kas arī ietekmē datu kvalitāti, tā ir konkrētā respondenta izpratne par attiecīgiem terminiem. Cik mēs esam sastapušies ar personām, kas ir pakļautas vardarbībai, personām ir ļoti atšķirīga izpratne par to, kas ir ekonomiskā vardarbība, kas ir seksuālā vardarbība. [..] Tas, ka šo aptauju biežums ir seši, septiņi gadi, tas arī neievieš nekādu optimismu, jo daudzi procesi, kā mums to parādīja Covid-19 pandēmija, ļoti strauji un būtiski mainījās." (Politikas veidotāji: pašvaldību pārstāvji)*

Šeit jāskaidro, ka aptauju rādītāji ir piedāvāti, lielā mērā balstoties starptautiskā pieredzē, kur jēdzieni aptaujā tiek arī skaidroti, piemēram, jautājumā tiek precizēts, ko saprot ar emocionālo vardarbību, vai – aptaujā vispār nepiemin pašu jēdzienu "emocionālā vardarbība", bet gan jautā par pieredzi, kas attiecas uz emocionālo vardarbību (skatīt jautājumu formulējumus 9.2. tabulā. Galveno indikatoru detalizēts apraksts). Savukārt, aptauju intervāls 5-7 gadi ir zināms kompromisa risinājums starp finansiālajam izmaksām, kas nepieciešamas lielu apsekojumu veikšanai, un datu ieguves regularitāti. Arī šeit piedāvātais aptauju veikšanas intervāls ir balstīts uz starptautiskām rekomendācijām (skatīt nodaļā "6. Starptautisko pētījumu rekomendāciju analīze un izvērtējums").

8.3. Secinājumi

Vairāku administratīvo datu gadījumā, palielinoties iedzīvotāju un speciālistu izpratnei par vardarbības fenomenu un dažādajiem vardarbības veidiem, pamatoti ir sagaidīt, ka fiksēto vardarbības gadījumu skaits šķietami paaugstināsies. Vienlaikus tas var norādīt nevis uz negatīvu tendenci, ka vardarbība sabiedrībā palielinās, bet gan pretēji – uz to, ka sabiedrības un speciālistu izpratne par vardarbības fenomenu palielinās un pieaug iedzīvotāju uzticēšanās vērsties policijā. Rādītāji, kuru palielināšanās drīzāk liecina par pozitīvām tendencēm vardarbības mazināšanā, ir šādi:

1) Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas fiziskas vai seksuālas vardarbības gadījumā par to ir kādam ziņojušas (aptauju dati);
2) Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas fiziskas vai seksuālas vardarbības gadījumā par to ir ziņojušas policijai (aptauju dati);
3) Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas zina, kur vērsties vardarbības gadījumā (aptauju dati);
4) Palielinās policijas lēmumu skaits par nošķiršanu (pagaidu aizsardzība augsta riska gadījumos) (administratīvie dati: Valsts policijas dati);
5) Palielinās tiesas lēmumu skaits par pagaidu aizsardzību pret vardarbību (administratīvie dati: Tiesu administrācijas dati);
6) Palielinās personu skaits, kam tiek nodrošināta juridiskā palīdzība vardarbības ģimenē gadījumos (administratīvie dati: Juridiskās palīdzības administrācijas dati);
7) Palielinās no vardarbības cietušu pilngadīgu un nepilngadīgu personu skaits, kas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu (administratīvie dati: LM Sociālās iekļaušanas un sociālā darba politikas departamenta dati);
8) Palielinās personu, kas veikušas vardarbību, skaits, kas saņem sociālo rehabilitāciju (administratīvie dati: LM Sociālās iekļaušanas un sociālā darba politikas departamenta dati).

Visi šie uzskaitītie rādītāji ir tādi, kas pirmajā mirklī šķietami var liecināt par vardarbības pieaugumu, bet iedziļinoties situācijā, drīzāk to pieaugums liecinās par vardarbības atpazīšanas uzlabošanos gan iedzīvotāju, gan speciālistu vidū. Vienlaikus var būt arī specifiski izņēmumi, ko aizdomu gadījumā nepieciešams padziļināti pētīt.

9. Secinājumi un rekomendācijas

Balstoties uz pētījumā veikto integrēto datu analīzi, vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmai ir noteiktas šādas galvenās indikatoru grupas:

1) Vardarbības mazināšanas pasākumu ietekmes rādītāji, kas parāda situācijas dinamiku un sniedz iespēju izvērtēt īstenotās politikas un atbalsta sistēmu efektivitāti;
2) Sabiedrības drošības sajūtas un informētības rādītāji par to, kā valsts un pašvaldības risina vardarbības jautājumu, kā arī par to, kā mainās sabiedrības izpratne par vardarbību un tolerance pret vardarbību;
3) Administratīvie dati, kas raksturo iestāžu darbu, un vienlaikus arī sniedz nozīmīgu informāciju par procesiem, kas saistīti ar vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu vai to seku novēršanu.

Pirmā un otrā indikatoru grupa ir balstīta pētījumu vai apsekojumu datos balstītos indikatoros, savukārt administratīvie dati balstās valsts un pašvaldības iestāžu veikto darbību un ar tām saistīto procesu un rezultātu uzskaitē, strādājot gan ar cietušajiem no vardarbības, gan arī ar personām, kas veikušas vardarbību.

Īpaši pētījumu un uz pētījumiem balstītu indikatoru gadījumā būtiski uzsvērt, ka atlasīti ir nevis visi iespējamie rādītāji, kas sniedz ļoti plašu un visaptverošu situācijas raksturojumu, bet gan tie rādītāji, kas atbild uz pašiem svarīgākajiem vardarbības situāciju raksturojošajiem jautājumiem. Tātad galvenā uzmanība ir pievērsta rādītāju kopai, bez kuras vardarbības situācijas raksturojums ir būtiski nepilnīgs, un tieši par šiem rādītājiem ir sagatavots detalizēts apraksts (9.2. tabula. Galveno indikatoru detalizēts apraksts).

Būtiski arī uzsvērt, ka monitoringa dati nesniedz atbildes uz visiem specifiskajiem jautājumiem par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu tēmu. Konkrētā situācijā aktualizējoties kādam konkrētam specifiskam jautājumam nepieciešams veikt ad-hoc pētījumu tieši par šo tēmu, izmantojot dažādas pētījumu metodes (aptaujas, intervijas, fokusa grupu diskusijas utt.).

Lielākoties politikas monitoringa indikatori tiek veidoti kā kvantitatīvi rādītāji, kas uztveramāk sniedz priekšstatu par situācijas dinamiku (Morse et al., 2006: 208)[92]. Vienlaikus kvalitatīvie dati var būt ļoti lietderīgi, lai izskaidrotu kvantitatīvajos datos novērojamās tendences. Tādēļ monitoringa ziņojumus, kas balstās kvantitatīvo rādītāju analīzē, lietderīgi ir papildināt ar atsevišķām kvalitatīvo datu sadaļām.

Rekomendācijas: Balstoties uz līdzšinējo pētījumu pieredzi un intervijām, iesakām monitoringā iekļaut šādus kvalitatīvo pētījumu datus: 1) Ekspertu interviju dati, kuros dažādu jomu speciālisti paustu savu viedokli par aktuālākajiem jautājumiem, sasniegumiem un galvenajiem izaicinājumiem vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu mazināšanā (veicama regulāri, ja nepieciešams, mainot intervēto ekspertu profilu, piemēram, vienu gadu plānojot 10 intervijas ar speciālistiem tiesībsargājošajā jomā, otrajā gadā 10 intervijas veselības jomā, trešajā gadā 10

[92] Morse, K., Struyk R.J., Pinegina, M., Romanik C., Shapiro M. (2006). Policy analysis for effective development: strengthening transition economies. Boulder, Colo.: Lynne Rienner Publishers.

intervijas izglītības jomā, bet ceturtajā gadā 10 intervijas sociālajā jomā); 2) Sieviešu slepkavību gadījumu padziļināta analīze, ietverot tajā krimināllietu materiālu izpēti (šāda tipa pētījums nav veicams biežāk nekā 10 gados); 3) Agresīvu skolēnu, kas terorizē klasesbiedrus un skolotājus, raksturojums, iespējamo cēloņu un risinājumu izpēte (varētu būt nepieciešams veikt reizi trijos gados). Detalizētu šīs rekomendācijas pamatojumu un aprakstu skatīt sadaļā "Latvijā veikto pētījumu datu analīze un izvērtējums".

Saistībā ar pētījumu datiem vardarbības monitoringa kontekstā iespējams konstatēt vairākas datu ieguves problēmas. Pirmkārt, jānorāda, ka lielākoties Latvijā veiktie pētījumi ir veikti kā atsevišķi, vienreizēji jeb ad-hoc pētījumi, un bieži vien pētījumu veikšanā nav izstrādāti ilgtermiņa mehānismi, lai nodrošinātu monitoringa funkcijas (ir arī atsevišķi izņēmumi, piemēram, OECD PISA pētījums, kas tiek veikts regulāri reizi trīs gados). Tas nozīmē, ka šiem pētījumiem lielākoties ir bijis projekta tipa finansējums, kas rada bažas par monitoringa īstenošana iespējām.

Rekomendācijas: vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmā iekļautie pētījumi (ar tiem saistītie galvenie indikatori) pētnieku vērtējumā ir tādi, kurus nepieciešams plānot regulāri un ilgtermiņā, atbilstoši plānojot šiem pētījumiem arī finansējumu. Optimāli lielākajai daļai pētījumu būtu izvēlēties trīs gadu pētījumu veikšanas ciklu, bet ierobežota finansējuma apstākļos, var arī plānot, ka katrs no pētījumiem tiek veikts vismaz 5-7 gadu ciklā (īpaši tas attiecas uz izmaksu ietilpīgākajiem apsekojumiem ar lielu respondentu skaitu).

Otra būtiska datu ieguves problēma, kas saistīta ar pētījumu datiem, ir tā, ka šādu pētījumu veikšana ir saistīta ar augstām izmaksām un prasa laiku pētījumu veikšanai. Šo iemeslu dēļ vēl jo vairāk ir nepieciešams definēt un plānot noteiktu pētījumu veikšanas ciklu, paredzot, ka, piemēram, pētījums par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē tiek veikts XXXX gadā, bet pētījums par vardarbības pieredzi skolēnu vidū tiek veikts XXXX+1 gadā utt.

Rekomendācijas: Balstoties uz monitoringa galvenajiem indikatoriem un atbilstošajiem pētījumiem, kā arī ieteikumiem par šo pētījumu veikšanu, un sadarbojoties ar dažādām iestādēm un organizācijām, kas strādā ar vardarbības mazināšanas jautājumiem, nepieciešams izstrādāt pētniecības plānu, kas ļautu sabalansēt pētījumiem nepieciešamās izmaksas ilgākā laika periodā. Sākotnējie ieteikumi ir piedāvāti turpinājumā, bet tie jāsaskaņo ar konkrēto iestāžu darbības turpmākajiem plāniem (piemēram, CSP un VBTAI plāniem pētījumu vai apsekojumu veikšanā).

Ierobežota finansējuma apstākļos ir paredzēts arī samazināts pētnieciskais plāns, kad netiek atkārtoti iepriekš veiktie pētījumi pilnībā, bet tiek veikts mazāks skaits pētījumu, kuros ietverti paši būtiskākie indikatori, kas nozīmīgi tieši vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringam, t.sk. starptautiskā mērogā. Turpinājumā izstrādātā indikatoru tabula sniedz pašu nozīmīgāko indikatoru aprakstu, kas būtu jānodrošina ierobežota finansējuma apstākļos.

Rekomendācijas: Balstoties uz monitoringa galvenajiem indikatoriem iespējams izstrādāt arī finansiāli mazāk ietilpīgu pētījumu veikšanas plānu. Būtiski, ka šādā plānā ir ņemta vērā visu turpinājumā sniegto nozīmīgāko indikatoru datu iegūšanas metodoloģija un ir saglabāts salīdzināmību nodrošinošs jautājumu formulējums anketā.

Attiecībā uz administratīvajiem datiem jānorāda, ka vardarbības problemātiku raksturojošo administratīvo datu ir ļoti daudz un dažādu. Datu apjoms saistīts ar daudzu organizāciju iesaisti vardarbības problēmas risināšanā, kā arī to, ka katra iestāde vai organizācija veido savu administratīvo datu uzskaiti, savas datu sistēmas, atbilstoši savas organizācijas specifikai un vajadzībām. Tas kopumā veido ļoti sadrumstalotu datu kopumu, un tā izvērtēšana bija viens no šī pētījuma uzdevumiem. Jāuzsver, ka lielākā daļa pieejamo administratīvo datu ietver ļoti nozīmīgu konkrētās organizācijas vai iestādes darbību raksturojošu informāciju, bet tikai atsevišķi rādītāji ir piemēroti vardarbības situācijas monitoringam. Daļu no administratīvajiem datiem nav pamatoti iekļaut monitoringa sistēmā, jo:

1) tie nesniedz visaptverošu situācijas raksturojumu un nav piemēroti monitoringa mērķiem;
2) datu ievākšana notiek zemā kvalitātē, tāpēc vispirms jāveic būtiski šī procesa uzlabojumi.

Administratīvo datu lietderība monitoringa veikšanai ir tieši atkarīga gan no administratīvo datu uzkrāšanas regularitātes, precizitātes un konsekventuma, gan tā, cik lielā mērā konkrētie administratīvie dati sniedz tieši vardarbības monitoringam, nevis iestādes darbības vai kāda projekta izvērtējumam nozīmīgu informāciju, gan arī veida, kā ir nodrošināts datu ieguves un apkopošanas tehniskais risinājums.

Rekomendācijas: Administratīvo datu gadījumā viens no pirmajiem uzdevumiem ir uzlabot datu ieguves un uzskaites sistēmas, lai tās nodrošinātu vienotu pieeju datu uzskaitē, kā arī iespējas iegūt apkopojošu statistiku (būtu paredzēta šāda funkcija). Tas ir priekšnoteikums administratīvo datu iekļaušanai monitoringā, it īpaši tas attiecas uz datiem, kas varētu tikt iegūti no Valsts policijas un pašvaldību policijas ziņojumiem par apdraudējuma izvērtēšanu ģimenes konfliktu gadījumā, un Veselības statistikas datu bāzi. Detalizētas rekomendācijas par katru no administratīvo datu veidiem ir iekļautas ziņojuma 4. nodaļā "Administratīvo datu analīze un izvērtējums", kā arī izvērstajā tabulā par galvenajiem indikatoriem turpinājumā.

9.1. tabula. Galveno indikatoru kopsavilkums

1. Vardarbības mazināšanas pasākumu ietekmes rādītāji, kas parāda situācijas dinamiku un sniedz iespēju izvērtēt īstenotās politikas un atbalsta sistēmu efektivitāti

Nr.	Indikators	Datu avots
1.1.	**Fiziska un seksuāla vardarbība** Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas ir cietušas no fiziskas vai seksuālas vardarbības pieaugušā vecumā no saviem tuvākajiem – cilvēkiem, ar ko dzīvojušas vienā mājsaimniecībā **savas dzīves laikā**, **pēdējo piecu gadu laikā, pēdējo 12 mēnešu laikā**	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja. Izlases lielums 6300 respondenti. Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.
1.2.	**Emocionālā un ekonomiskā vardarbība**	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja. Izlases

Nr.	Indikators	Datu avots
	Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas ir cietušas no emocionālās un ekonomiskās vardarbības pieaugušā vecumā no saviem partneriem **dzīves laikā, pēdējo piecu gadu laikā, pēdējo 12 mēnešu laikā** dzimuma sadalījumā (18-74 gadu vecumā)	lielums 6300 respondenti. Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.
1.3.	**Emocionālā vardarbība - vajāšana** Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas ir cietušas no vajāšanas pieaugušā vecumā no saviem partneriem **dzīves laikā, pēdējo 12 mēnešu laikā** dzimuma sadalījumā (18-74 gadu vecumā)	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja. Izlases lielums 6300 respondenti. Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.
1.4.	**Fiziskā, seksuālā un emocionālā vardarbība** Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas dzīves laikā ir pieredzējušas vardarbību no intīma partnera, dzimuma sadalījumā (18-74 gadu vecumā), apkopots rādītājs, kas ietver fizisko, seksuālo un emocionālo vardarbību	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja. Izlases lielums 6300 respondenti. Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.
1.5.	**Fiziskā vardarbība bērnībā** Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas līdz 15 gadu vecumam saskārušies ar fizisku vardarbību ģimenē (gan no mātes vai tēva; gan starp vecākiem)	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja. Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.
1.6.	**Fiziskā un emocionālā vardarbība izglītības vidē (Ņirgāšanās jeb bulings izglītības vidē)** Mazinās skolēnu skaits (īpatsvars), kas 15 gadu vecumā bijuši pakļauti pāridarījumiem no savu skolas biedru puses	OECD PISA pētījums, 2018. Skolēnu aptauja. (2018. gada pētījumā Latvijā piedalījās 5985 15 gadus veci skolēni no 308 skolām). Tiek veikts regulāri reizi trijos gados.
1.7.	**Emocionālā vardarbība bērnībā** Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas līdz 15 gadu vecumam saskārušies ar emocionālu vardarbību - verbālu noniecinājumu vai pazemošanu, ko veikuši vecāki. *Nepieciešamie papildinājumi: par verbālu noniecinājumu vai pazemošanu, ko veikuši:* ✓ *skolas biedri;* ✓ *skolas vai interešu izglītības pedagogi;* ✓ *sveši cilvēki uz ielas, veikalā.*	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja. Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu. *Nepieciešami būtiski papildinājumi par verbālu noniecinājumu vai pazemošanu, ko veikuši arī skolas biedri, skolas vai interešu izglītības pedagogi vai sveši cilvēki uz ielas, veikalā.*
1.8.	**Seksuālā izmantošana bērnībā**	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja. Jāveic

Nr.	Indikators	Datu avots
	Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas līdz 15 gadu vecumam saskārušies ar seksuālu izmantošanu	regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.
1.9.	**Emocionālā vardarbība izglītības vidē** **(Ņirgāšanās jeb bulings izglītības vidē)** Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas 11, 13 un 15 gadu vecumā ir cietuši: 1) no skolasbiedru ņirgāšanās; 2) no kiberņirgāšanās.	Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums pēc starptautiskā skolēnu veselības paradumu pētījuma (angl. – Health Behaviour among School-aged Children Study – HBSC) metodikas Pētījuma mērķa grupa ir vispārējās izglītības skolu skolēni 11, 13 un 15 gadu vecumā (kas Latvijā atbilst 5., 7. un 9. klasei). Aptaujas metode ir skolēnu anketēšana aptaujas izlasē iekļauto skolu klasēs. Aptaujas izlase tiek veikta, izmantojot daudzpakāpju klasteru metodi, nejauši atlasot vispārizglītojošās skolas un klases no Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības iestāžu reģistra. 2017./2018. mācību gada aptaujā sasniegtais respondentu skaits ir 4396 skolēni. Pētījums tiek veikts ik pēc četriem gadiem.
1.10.	**Fiziskā un emocionālā vardarbība bērnībā** Palielinās personu skaits (īpatsvars), kuru audzināšanā ģimenē nav izmantotas vardarbīgas metodes	VBTAI, Norstat Latvija, 2021. Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē. Iedzīvotāju (18-74) aptauja. Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.

2. Sabiedrības drošības sajūtas un informētības rādītāji par to, kā valsts un pašvaldības risina vardarbības jautājumu, kā arī par to, kā mainās sabiedrības izpratne par vardarbību un tolerance pret vardarbību

Nr.	Indikators	Datu avots
2.1.	**Fiziskā un seksuālā vardarbība** Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas fiziskas vai seksuālas vardarbības gadījumā par to ir kādam ziņojušas	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja. Izlases lielums 6300 respondenti. Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.

Nr.	Indikators	Datu avots
2.2.	**Fiziskā un seksuālā vardarbība** Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas fiziskas vai seksuālas vardarbības gadījumā par to ir ziņojušas policijai	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja. Izlases lielums 6300 respondenti. Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.
2.3.	Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas, redzot vardarbības situāciju, gatavi piedāvāt savu palīdzību	VBTAI, Norstat Latvija, 2021. Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē. Iedzīvotāju (18-74) aptauja. Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.
2.4.	Samazinās personu skaits (īpatsvars), kas, uzskata, ka vardarbība ģimenē ir privāta lieta, un ar to būtu jātiek galā ģimenē	SKDS, 2018. Izpratnes veidošanas kampaņa par nulles toleranci attiecībā uz vardarbību pret sievietēm. "Vardarbībai patīk klusums". Iedzīvotāju (15+) aptauja.
2.5.	**Emocionālā un fiziskā vardarbība bērnībā** Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas uzskata, ka vardarbīgas audzināšanas metodes nekad nevajadzētu izmantot	VBTAI, Norstat Latvija, 2021. Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē. Iedzīvotāju (18-74) aptauja.
2.6.	Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas zina, kur vērsties vardarbības gadījumā	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja
2.7.	Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas uzskata, ka bērni un pieaugušie, kuri cieš no vardarbības ģimenē, var rēķināties ar palīdzību no šādām iestādēm: Iestāžu saraksts bērniem: (1) skola, izglītības iestāde; (2) bērnudārzs, pirmsskolas izglītības iestāde; (3) sociālais dienests; (4) bāriņtiesa; (5) krīzes centrs; (6) policija; (7) Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija; (8) tiesas; (9) Latvijas Republikas Tiesībsargs; (10) NVO; (11) baznīca. Iestāžu saraksts pieaugušajiem: sociālais dienests; krīzes centrs, policija, tiesas; Latvijas Republikas Tiesībsargs, nevalstiskās organizācijas, kas sniedz atbalstu.	VBTAI, Norstat Latvija, 2021. Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē. Iedzīvotāju (18-74) aptauja.

3. Administratīvie dati, kas raksturo iestāžu darbu, un vienlaikus arī sniedz nozīmīgu informāciju par procesiem, kas saistīti ar vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu vai to seku novēršanu

Nr.	Indikators	Datu avots
3.1.	Noziedzīgos nodarījumos cietušie pieaugušie pēc konkrēta KL panta: KL XII nodaļas (nonāvēšana): 116.p. (slepkavība) 117.p. (slepkavība pastiprinošos apstākļos) 120.p. (slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī) 121.p. (slepkavība, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas) 124.p. (novešana līdz pašnāvībai) KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību): 125.p. (tīšs smags miesas bojājums) 126.p. (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums) 130.p. (tīšs viegls miesas bojājums) 130.[1] p. (spīdzināšana) 132.p. (draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu) 135.p. ceturtā daļa un 136.p. (piespiešana izdarīt abortu) 143.p. (par nelikumīgu iekļūšanu mājoklī pret tajā dzīvojošās personas gribu) 152.p. (nelikumīga brīvības atņemšana) 159.p. (izvarošana) 160.p. (seksuāla vardarbība) 168.[1]p. (nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana)	IeM Informācijas centra dati. Pieejamā informācija: cietušā dzimums, Attiecībā pret noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu, cietušais ir cietis no tuvinieka (skaits, dzimums), attiecību statuss pret noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu. Laika periods: gads
3.2.	Notiesāto personu skaits, pēc KL pantiem, kas attiecināmi uz vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērnu: 1) KL XII nodaļas (nonāvēšana) panti: 116.p. (slepkavība), 117.p. (slepkavība pastiprinošos apstākļos), 120.p. (slepkavība,	Tiesu administrācija Pieejamā informācija: notiesāto personu skaits pēc konkrētiem KL pantiem, viņu dzimums un vecums Laika periods: gads Publiski pieejami interneta vietnē https://dati.ta.gov.lv.

Nr.	Indikators	Datu avots
	kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī); 2) KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību) panti: 125.p. (tīšs smags miesas bojājums), 126.p. (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums), 130.p. (tīšs viegls miesas bojājums), 132.p. (draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu), 132.[1]p. (vajāšana); 3) 143.p. (par nelikumīgu iekļūšanu mājoklī pret tajā dzīvojošās personas gribu); 4) 152.p. (nelikumīga brīvības atņemšana); 5) 159.p. (izvarošana); 6) 160.p. (seksuāla vardarbība); 7) 174.p. (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo); 8) 168.[1]p. (nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana).	
3.3.	Uzsākto procesu skaits par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu (pēc Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 12. panta: maznozīmīgu miesas bojājumu veikšana vispār (12. panta pirmā daļa) un maznozīmīgu miesas bojājumu veikšana ģimenē (12. panta otrā daļa) Sodīto personu skaits, pie atbildības saucamo personu skaits, cietušo personu skaits, viņu dzimums un vecums	IeM Informācijas centra dati. Pieejamā informācija: Sodīto personu skaits, pie atbildības saucamo personu skaits, cietušo personu skaits, viņu dzimums un vecums Laika periods: gads
3.4.	Uzsākto procesu skaits par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu (pēc Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta.) Sodīto personu skaits, pie atbildības saucamo personu skaits, cietušo personu skaits, viņu dzimums un vecums	IeM Informācijas centra dati. Pieejamā informācija: Sodīto personu skaits, pie atbildības saucamās personu skaits, cietušo personu skaits, viņu dzimums un vecums Laika periods: gads

Nr.	Indikators	Datu avots
3.5.	Palielinās policijas lēmumu skaits par nošķiršanu (pagaidu aizsardzība augsta riska gadījumos)	IeM Informācijas centra dati. Laika periods: gads Pieejamā informācija: lēmumu skaits, aizsargājamās personas un personas, kas veikusi vardarbību, dzimums, vecums, attiecību statuss
3.6.	Palielinās tiesas lēmumu skaits par pagaidu aizsardzību pret vardarbību	Tiesu administrācijas dati. Laika periods: gads
3.7.	Palielinās personu skaits, kam tiek nodrošināta juridiskā palīdzība vardarbības ģimenē gadījumos	Juridiskās palīdzības administrācijas dati. Laika periods: gads
3.8.	Palielinās no vardarbības cietušu pilngadīgu personu skaits, kas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu	LM Sociālās iekļaušanas un sociālā darba politikas departaments, Pārskati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām Laika periods: gads
3.9.	Palielinās personu, kas veikušas vardarbību, skaits, kas saņem sociālo rehabilitāciju	LM Sociālās iekļaušanas un sociālā darba politikas departaments, Pārskati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām Laika periods: gads

Nr.	Indikators	Datu avots
3.10.	Uzlabojas datu apkopošana par Valsts policijas un pašvaldību policijas sagatavotajiem ziņojumiem sociālajiem dienestiem par vardarbības riskiem ģimenēs	Sākotnējais rādītājs: Tiek apkopoti dati gan par VP, gan pašvaldību policiju darbu vienotā sistēmā. Turpmāk: Ziņojumu par apdraudējumu dati, kas tiek sūtīti sociālajiem dienestiem, ir apkopoti un analizēti vienotā datu sistēmā, paredzot iespēju analīzes nolūkiem apkopot datus par katru no ziņojumā iekļautajiem rādītājiem, tajā skaitā, Aizsargājamā persona un persona, kas rada draudus, aptaujātas šķirti; persona, kas rada draudus, atrodas mājoklī; Aizsargājamai personai ir redzami miesas bojājumi; aizsargājamai personai ir nepieciešama medicīniskā palīdzība; Konflikts notika nepilngadīgā klātbūtnē; Aizsargājamās personas baidās, ka persona, kas rada draudus, nogalinās vai citādi fiziski kaitēs; baidās, ka persona, kas rada draudus, kaitēs mājoklī esošām nepilngadīgām personām; Baidās, ka persona, kas rada draudus, kaitēs mājoklī esošām citām personām; Ir materiālā atkarībā no personas, kas rada draudus; Iepriekš ir cietusi no personas, kas rada draudus, vardarbības; Iepriekš ir bijis pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu; Iepriekš ir bijis pieņemts tiesas lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību; Persona, kas rada draudus, lieto narkotiskās, psihotropās vai toksiskās vielas; Persona, kas rada draudus, regulāri (vairās reizes nedēļa vai pārmērīgi) lieto alkoholiskos dzērienus; Persona, kas rada draudus, ir draudējusi izdarīt pašnāvību vai mēģinājusi to izdarīt; Vēlas, lai tiktu pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu; Vēlas, lai tiktu pieņemts tiesas lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību; Vai notikuma vietā persona, kas rada draudus, atrodas reibuma stāvoklī.

Nr.	Indikators	Datu avots
3.11.	Uzlabojas datu uzskaite Veselības statistikas datu bāzē, Traumu reģistrā (Par pacientiem, kuri ārstniecības iestādē pēc neatliekamās medicīniskās palīdzības vērsušies traumas, ievainojuma vai saindēšanās dēļ)	Sākotnējais rādītājs: Visas slimnīcas iesniedz savu statistiku pilnā apmērā Turpmāk: Ir izveidota ērta sistēma datu iesniegšanai. Šobrīd uzskaite par traumām vardarbības ģimenē dēļ nav ticama, jo piecas stacionārās veselības aprūpes iestādes, tajā skaitā atsevišķas lielās reģionālās slimnīcas, datus nesniedz. Padziļinātās intervijas liecina, ka šajā jautājumā progress gaidāms ilgākā laika posmā, jo daudz kavējošu faktoru: uzskaites sistēmas maiņa un neērtums, tehniskais aprīkojums, ārstu motivācijas trūkums)
3.12.	Noziedzīgos nodarījumos cietušie bērni pēc KL panta	IeM Informācijas centra dati. Laika periods: gads
3.13.	Palielinās bērnu skaits, kas saņem sociālo rehabilitāciju vardarbības gadījumā	LM Sociālās iekļaušanas un sociālā darba politikas departaments, Pārskati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām Laika periods: gads
3.14.	1) Ģimeņu skaits, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana; 2) Bērnu skaits ģimenēs, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana; 3) Personu skaits, kurām pārtrauktas aizgādības tiesības; 4) Bērnu skaits vecākiem, kuriem pārtrauktas aizgādības tiesības; 5) Vecāku skaits, kuriem atkārtoti pārtrauktas aizgādības tiesības; 6) Vecāku īpatsvars, kuriem atkārtoti pārtrauktas aizgādības tiesības, pret visiem	Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija; statistikas veidlapas "Bāriņtiesas pārskats par darbu" Laika periods: gads

Nr.	Indikators	Datu avots
	vecākiem, kuriem pārtrauktas aizgādības tiesības; 7) Personu skaits, kurām ar bāriņtiesas lēmumu pārtrauktas bērna aizgādības tiesības, ja konstatēta vecāku vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu; 8) Personu skaits, par kurām, pārtraucot aizgādības tiesības, bāriņtiesa informējusi tiesībsargājošās iestādes; 9) Vienpersonisko lēmumu skaits par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem; 10) Personu skaits, par kurām bāriņtiesas lēmušas sniegt tiesā prasību aizgādības tiesību atņemšanai; 11) Personu skaits, kurām ar tiesas spriedumu atņemtas bērna aizgādības tiesības.	

9.2. tabula. Galveno indikatoru detalizēts apraksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
1. Vardarbības mazināšanas pasākumu ietekmes rādītāji, kas parāda situācijas dinamiku un sniedz iespēju izvērtēt īstenotās politikas un atbalsta sistēmu efektivitāti					
1.1.	*Detalizēti jautājumu formulējumi atrodami 157.pielikumā 20.12.2016. Ministru kabineta noteikumiem Nr. 812 "Oficiālās statistikas veidlapu paraugu apstiprināšanas un veidlapu aizpildīšanas un iesniegšanas noteikumi"*[93]. *Rādītājs veidojas kā summārs indikators no šādiem jautājumiem:* *Domājot par visiem atgadījumiem, kuri piedzīvoti*	**Fiziska un seksuāla vardarbība** Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas ir cietušas no fiziskas vai seksuālas vardarbības pieaugušā vecumā no saviem tuvākajiem – cilvēkiem, ar ko dzīvojušas vienā mājsaimniecībā **savas dzīves laikā**, **pēdējo piecu gadu laikā, pēdējo 12 mēnešu laikā**	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.*	2021. gada apsekojumā jautājumi tika uzdoti par pieaugušo vecumu, to definējot "kad jau bijāt sasniedzis/-usi 15 gadu vecumu". Lai gan šis aspekts netiek atkārtots katrā jautājumā, tam var būt neliela ietekme. No vardarbības ģimenē un vardarbības pret	(1) Cietušais, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts

[93] Veidlapas Nr. 1-DSVA "Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums" paraugs. 157.pielikums 20.12.2016. Ministru kabineta noteikumiem Nr. 812 "Oficiālās statistikas veidlapu paraugu apstiprināšanas un veidlapu aizpildīšanas un iesniegšanas noteikumi". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/287576-oficialas-statistikas-veidlapu-paraugu-apstiprinasanas-un-veidlapu-aizpildisanas-un-iesniegsanas-noteikumi.

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	ar <PĀRIDARĪTĀJU>, vai <PĀRIDARĪTĀJS> ir… *1. draudējis/-usi Jums nodarīt pāri tā, ka Jums no šiem draudiem kļuva bail?* *2. tīši pagrūdis/-usi vai rāvis/-usi aiz matiem, nodarot Jums sāpes vai viešot bailes?* *3. tīši Jūs iepļaukājis/-usi vai metis/-usi kādu priekšmetu Jūsu virzienā, nodarot Jums sāpes vai viešot bailes?* *4. tīši sitis/-usi Jūs ar dūri vai kādu priekšmetu, vai spēris/-usi, nodarot Jums sāpes vai viešot bailes?* *5. tīši Jūs apdedzinājis/-usi?* *6. mēģinājis Jūs tīši nosmacēt vai nožņaugt?*	dzimuma sadalījumā (18-74 gadu vecumā)		bērnu monitoringa sistēmas viedokļa, būtu vēlams, ka jautājumi par pieredzi pieaugušā vecumā tiktu uzdoti par laiku, kad sasniegti 18 gadi.	

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	7. draudējis/-usi izmantot vai izmantojis/-usi nazi, šaujamieroci, skābi vai cita veida ieroci vai bīstamas vielas? *8. izrādījis/-usi spēku pret Jums vardarbīgā veidā, nodarot Jums sāpes vai viešot bailes, vēl kādā citā, iepriekš neminētā veidā? Lūdzu, precizējiet* *9. ir piespiedis/-usi Jūs veikt dzimumaktu, draudot, turot Jūs vai nodarot sāpes?* *10. piespiedis/-usi Jūs veikt dzimumaktu brīdī, kad alkohola vai narkotisko vielu iespaidā nespējāt atteikt?* *11. piespiedis/-usi Jūs veikt dzimumaktu, kad to nevēlējāties, taču baidījāties*				

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	no iepējamām sekām atteikuma gadījumā? *12. izsakot Jums draudus vai šantažējot, ir piespiedis veikt dzimumaktu ar kādu citu personu (arī gadījumā, ja dzimumakts veikts par naudu, samaksājot natūrā vai pakalpojumos)?* *13. ir mēģinājis/-usi piespiest Jūs veikt dzimumaktu, draudot Jums, turot Jūs vai nodarot Jums sāpes, lai arī dzimumakts nenotika?* *14. neņemot vērā to, kas minēts iepriekš, vai kāds ir pieskāries/-usies Jūsu dzimumorgāniem, krūtīm, dibenam vai lūpām, kad Jūs to nevēlējāties?*				

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	15. ir piespiedis/-usi Jūs veikt vēl kādu citu, iepriekš neminētu seksuāla rakstura darbību, kas Jums šķita apkaunojoša vai pazemojoša?				
1.2.	Vai <JEBKURŠ NO PARTNERIEM> jebkad ir … 1) jūs pazemojis, apsaukājis, kad esat divatā vai citu cilvēku klātbūtnē? 2) ierobežojis Jūsu brīvību tikties ar draugiem vai nodarboties ar hobijiem vai citām iecienītām nodarbēm? 3) aizliedzis Jums satikties ar Jūsu tuvākajiem radiniekiem vai citiem tuviniekiem (vecvecākiem, tēvočiem vai tantēm)? 4) uzstājis, ka vēlas zināt, kur jūs esat dotajā brīdī un mēģinājis kontrolēt Jūs un	**Emocionālā un ekonomiskā vardarbība** Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas ir cietušas no emocionālās un ekonomiskās vardarbības pieaugušā vecumā no saviem partneriem **dzīves laikā, pēdējo piecu gadu laikā, pēdējo 12 mēnešu laikā** dzimuma sadalījumā (18-74 gadu vecumā)	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.*	No vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu monitoringa sistēmas viedokļa, būtu vēlams, ka jautājumi par pieredzi pieaugušā vecumā tiktu uzdoti par laiku, kad sasniegti 18 gadi.	(1) Cietušais, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	centies noteikt Jūsu atrašanās vietu ar GPS, mobilo sakaru vai sociālo mēdiju palīdzību? 5) dusmojies, ja Jūs runājat ar citu vīrieti/ sievieti vai nepamatoti turējis Jūs aizdomās par krāpšanu? 6) uzstājis, lai Jūs lūdzat atļauju atstāt māju vai ieslēdzis Jūs? 7) aizliedzis Jums strādāt? 8) kontrolējis Jūsu ģimenes finanses, kā arī pārlieku kontrolējis Jūsu izdevumus? 9) paņēmis vai paslēpis Jūsu ID karti/pasi, lai panāktu kontroli pār Jums? 10) tīši centies Jūs biedēt vai iebaidīt, piemēram, kliedzot vai bojājot lietas?				

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	11) draudējis, ka nodarīs pāri Jūsu bērniem vai citai Jums tuvai personai? 12) draudējis, ka aizvedīs prom Jūsu bērnus vai liegs Jums aizgādības tiesības? 13) draudējis, ka nodarīs sev pāri gadījumā, ja Jūs viņu pamestu?				
1.3.	Tagad jautāšu par dažādām situācijām, kuras var atgadīties ikdienas dzīvē. Iespējams, Jūs esat piedzīvojis/-usi situāciju, kurā viena un tā pati persona atkārtoti izturējusies pret Jums aizvainojoši vai draudējusi Jums tā, ka Jums no šiem draudiem kļuva bail. Saistībā ar nākamajiem jautājumiem es aicinu Jūs padomāt par Jūsu pašreizējo vai Jūsu bijušajiem	**Emocionālā vardarbība - vajāšana** Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas ir cietušas no vajāšanas pieaugušā vecumā no saviem partneriem **dzīves laikā, pēdējo 12 mēnešu laikā** dzimuma sadalījumā (18-74 gadu vecumā)	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.*	No vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu monitoringa sistēmas viedokļa, būtu vēlams, ka jautājumi par pieredzi pieaugušā vecumā tiktu uzdoti par laiku, kad sasniegti 18 gadi.	(1) Cietušais, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	intīmajiem partneriem/partnerēm vai arī jebkuru citu vīrieti vai sievieti. 1. nosūtījis/-usi Jums nevēlamas ziņas (tostarp ziņas sociālajos medijos), e-pastus, vēstules vai pasniedzis/-gusi nevēlamas dāvanas? 2. veicis/-kusi klusējošus telefona zvanus vai arī tādus, kas pēc sava satura bijuši neķītri, apdraudoši vai uzbāzīgi? 3. neatlaidīgi mēģināja panākt kontaktu ar Jums, gaidot vai bezmērķīgi slaistoties Jūsu mājas, skolas vai darbavietas tuvumā? 4. personiski mēģinājis/-usi Jums sekot vai Jūs izspiegot?				

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	5. tīši sabojājis/-usi Jums piederošās lietas (piemēram, mašīnu, motociklu, pastkastīti utt.) vai arī Jums tuviem cilvēkiem piederošās lietas, vai arī nodarījis pāri Jums piederošiem dzīvniekiem? 6. izteicis/-kusi aizskarošus vai apkaunojošus komentārus par Jums publiskā veidā (tostarp sociālajos medijos)? 7. publicējis/-usi attēlus, video vai darījis/-usi publiski pieejamu personisku informāciju par Jums? Kas to izdarīja? Pašreizējais partneris Bijušais partneris – vīrietis Bijusī partnere – sieviete Radinieks – vīrietis				

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	Radiniece – sieviete Draugs – vīrietis/ ģimenes draugs/ skolasbiedrs/ kolēģis Draudzene – sieviete/ ģimenes draudzene/ skolasbiedrene/ kolēģe Vadītājs – vīrietis/ priekšnieks/ pasniedzējs/ skolotājs Vadītāja – sieviete/ priekšniece/ pasniedzēja/ skolotāja Vīrietis – persona, kurai ir zināma autoritāte: virsnieks armijā vai policijā/ mācītājs/ ārsts Sieviete – persona, kurai ir zināma autoritāte: virsniece armijā vai policijā/ mācītāja/ ārste Kāds cits vīrietis – paziņa				

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	Kāda cita sieviete – paziņa Svešinieks – vīrietis Svešiniece – sieviete Cits vīrietis. Lūdzu, precizējiet Cita sieviete. Lūdzu, precizējiet				
1.4.	Sk. 1.1. punktu. Jautājumu formulējums neatšķiras.	**Fiziskā, seksuālā un emocionālā vardarbība** Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas dzīves laikā ir pieredzējušas vardarbību no intīma partnera, dzimuma sadalījumā (18-74 gadu vecumā), apkopots rādītājs, kas ietver fizisko, seksuālo un emocionālo vardarbību	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.*	No vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu monitoringa sistēmas viedokļa, būtu vēlams, ka jautājumi par pieredzi pieaugušā vecumā tiktu uzdoti par laiku, kad sasniegti 18 gadi.	(1) Cietušais, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
1.5.	Pirms bijāt sasniedzis/-usi 15 gadu vecumu, vai Jūsu tēvs [māte] jebkad tīšā veidā spēcīgi iespēra vai iesita Jums ar kādu priekšmetu, piemēram, nūju vai siksnu, apdedzināja Jūs vai ievainoja ar nazi?	**Fiziska vardarbība bērnībā** Mazinās personu skaits, kas līdz 15 gadu vecumam saskārušies ar fizisku vardarbību ģimenē (gan no mātes vai tēva; gan starp vecākiem)	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu*	No vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu monitoringa sistēmas viedokļa, būtu vēlams, ka jautājumi par pieredzi bērnībā tiktu uzdoti par laiku līdz 18 gadiem.	(1) Cietušais, tā raksturojums (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts
1.6.	Indekss, kuru veido rādītāji par izsmiešanu, draudēšanu un fiziskiem pāridarījumiem. *Cik bieži pēdējo 12 mēnešu laikā jums ir bijusi šāda pieredze skolā? (Dažos gadījumos šāda pieredze var notikt arī sociālajos medijos.) Izteikumi: (1) Citi skolēni tīšām atstāja mani bez kādām vajadzīgām lietām; (2) Citi skolēni mani izsmēja; (3) Citi*	**Fiziskā un emocionālā vardarbība izglītības vidē (Ņirgāšanās jeb bulings izglītības vidē)** Mazinās skolēnu skaits (īpatsvars), kas 15 gadu vecumā bijuši pakļauti pāridarījumiem no savu skolas biedru puses	OECD PISA pētījums, 2018. Skolēnu aptauja. (2018. gada pētījumā Latvijā piedalījās 5985 15 gadus veci skolēni no 308 skolām). Tiek veikts regulāri reizi trijos gados.		(1) Cietušais, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	skolēni man draudēja; (4) Citi skolēni atņēma vai iznīcināja lietas, kas man piederēja; (5) Citi skolēni mani sita vai pagrūda; (6) Citi skolēni par mani izplatīja nepatīkamas baumas. Atbilžu varianti: Nekad vai gandrīz nekad, dažas reizes gadā, dažas reizes mēnesī, reizi nedēļā vai biežāk. Balstoties uz atbildēm par sešiem rādītājiem (atbildes dažas reizes mēnesī un reizi nedēļā vai biežāk), izveidots summārs indekss.				
1.7.	Pirms vēl bijāt sasniedzis/-usi 15 gadu vecumu, cik bieži tēvs verbāli (mutiski) noniecināja un pazemoja Jūs? Pirms vēl bijāt sasniedzis/-usi 15 gadu vecumu, cik bieži	**Emocionālā vardarbība bērnībā** Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas līdz 15 gadu vecumam saskārušies ar emocionālu vardarbību - verbālu noniecinājumu vai	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.*	No vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu monitoringa sistēmas viedokļa, būtu vēlams, ka jautājumi par pieredzi bērnībā tiktu	(1) Cietušais, tā raksturojums (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	māte verbāli (mutiski) noniecināja un pazemoja Jūs? Cik bieži Jūsu bērnībā Jūs redzējāt un dzirdējāt, ka Jūsu tēvs [māte]… 1) verbāli noniecināja un pazemoja Jūsu māti [tēvu]? 2) pielietoja fizisku spēku pret Jūsu māti [tēvu] (piemēram, iepļaukāja, rāva aiz matiem, meta ar kādu priekšmetu vai sita ar dūri, spēra)?	pazemošanu, ko veikuši vecāki. *Nepieciešamie papildinājumi: par verbālu noniecinājumu vai pazemošanu, ko veikuši:* ✓ *skolas biedri;* ✓ *skolas vai interešu izglītības pedagogi;* ✓ *sveši cilvēki uz ielas, veikalā.*		uzdoti par laiku līdz 18 gadiem. Nepieciešami būtiski papildinājumi par verbālu noniecinājumu vai pazemošanu, ko veikuši arī skolas biedri, skolas vai interešu izglītības pedagogi vai sveši cilvēki uz ielas, veikalā.	
1.8.	Pirms Jūs bijāt sasniedzis/-usi 15 gadu vecumu, vai kāda persona – vīrietis vai sieviete-darīja ko šādu… 1. pret Jūsu gribu lika Jums kailam/-ai pozēt citu cilvēku vai tīmekļa kameras priekšā, fotografēties vai uzņemt video?	**Seksuālā izmantošana bērnībā** Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas līdz 15 gadu vecumam saskārušies ar seksuālu izmantošanu	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.*		(1) Cietušais, tā raksturojums (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	2. pret Jūsu gribu pieskārās Jūsu intīmajām zonām – dzimumorgāniem vai krūtīm? 3. pret Jūsu gribu lika Jums pieskarties viņa/viņas intīmajām zonām – dzimumorgāniem vai krūtīm? 4. Pirms Jūs bijāt sasniedzis/-usi 15 gadu vecumu, vai kāda persona – vīrietis vai sieviete – Jūs piespieda veikt dzimumaktu pret Jūsu gribu? Kas to paveica? Tēvs/ patēvs/ audžutēvs Māte/ pamāte/ audžumāte Brālis/ pusbrālis Māsa/ pusmāsa Radinieks – vīrietis Radiniece – sieviete				

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	Draugs – vīrietis/ ģimenes draugs/ skolasbiedrs Draudzene – sieviete/ ģimenes draudzene/ skolasbiedrene Kādas profesijas pārstāvis – vīrietis: skolotājs/ medicīnas iestādes darbinieks (ārsts, medbrālis)/ reliģiskas organizācijas pārstāvis Kādas profesijas pārstāve – sieviete: skolotāja/ medicīnas iestādes darbiniece (ārste, medmāsa)/ reliģiskas organizācijas pārstāve Kāds cits vīrietis – paziņa Kāda cita sieviete – paziņa Svešinieks – vīrietis Svešiniece – sieviete Cits vīrietis. Lūdzu, precizējiet				

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	Cita sieviete. Lūdzu, precizējiet				
1.9.	Ņirgāšanās izplatība skolā tiek mērīta, skolēniem uzdodot jautājumu: "Cik bieži pēdējo pāris mēnešu laikā Tu esi cietis/-usi no savu skolasbiedru ņirgāšanās?", un Iespējamie atbilžu varianti: nav ņirgājušies; tikai 1-2 reizes; 2-3 reizes mēnesī; apmēram reizi nedēļā; vairākas reizes nedēļā. Kiberņirgāšanās izplatība tiek mērīta, skolēniem uzdodot jautājumu: "Cik bieži pēdējo 6 mēnešu laikā Tu esi cietis/-usi no kiberņirgāšanās?". Iespējamie atbilžu varianti: nav ņirgājušies; tikai 1-2 reizes; 2-3 reizes mēnesī;	**Emocionālā vardarbība izglītības vidē** **(Ņirgāšanās jeb bulings izglītības vidē)** Mazinās personu skaits (īpatsvars), kas 11, 13 un 15 gadu vecumā ir cietuši: 3) no skolasbiedru ņirgāšanās 4) no kiberņirgāšanās	Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums pēc starptautiskā skolēnu veselības paradumu pētījuma (angl. – Health Behaviour among School-aged Children Study – HBSC) metodikas Pētījuma mērķa grupa ir vispārējās izglītības skolu skolēni 11, 13 un 15 gadu vecumā (kas Latvijā atbilst 5., 7. un 9. klasei). Aptaujas metode ir skolēnu anketēšana aptaujas izlasē iekļauto skolu klasēs. Aptaujas izlase tiek veikta, izmantojot		(1) Cietušais, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	apmēram reizi nedēļā; vairākas reizes nedēļā.		daudzpakāpju klasteru metodi, nejauši atlasot vispārizglītojošās skolas un klases no Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības iestāžu reģistra. 2017./2018. mācību gada aptaujā sasniegtais respondentu skaits ir 4396 skolēni. Pētījums tiek veikts ik pēc četriem gadiem.		
1.10.	Lūdzu, norādiet cik bieži Jūsu audzināšanā vecāki vai kāds cits mājsaimniecībā dzīvojošais pieaugušais izmantoja šīs audzināšanas metodes? "Uzšaušana pa dibenu" ar plaukstu, pļauka, paraušana aiz matiem un/vai auss, iekniebšana,)	Palielinās personu skaits (īpatsvars), kuru audzināšanā ģimenē nav izmantotas vardarbīgas metodes	VBTAI, Norstat Latvija, 2021. Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē. Iedzīvotāju (18-74) aptauja. *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar*		(3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	Pēršana ar siksnu vai citu priekšmetu Aizliegumi un ierobežojumi (aizliegumi tikties ar draugiem, aizliegums iet ārā, skatīties TV u.c.) Apsaukāšana, kritizēšana, vārdiska pazemošana u.c.) Ilgstoša klusēšana, ignorēšana Kliegšana		*salīdzināmu izlases metodi un lielumu.*		
2. Sabiedrības drošības sajūtas un informētības rādītāji par to, kā valsts un pašvaldības risina vardarbības jautājumu, kā arī par to, kā mainās sabiedrības izpratne par vardarbību un tolerance pret vardarbību					
2.1.	<u>Par pāridarījumiem līdz 15 gadu vecumam:</u> Vai Jūs stāstījāt par kādu no šiem atgadījumiem… ģimenes loceklim vai radiniekam?	Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas fiziskas vai seksuālas vardarbības gadījumā par to ir kādam ziņojušas	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.*	No vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu monitoringa sistēmas viedokļa, būtu vēlams, ka jautājumi par pieredzi bērnībā tiktu	(3) Vardarbības konteksts (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	draugam, skolas biedram, kaimiņam? kādam no skolas (skolotājam, psihologam, sociālajam darbiniekam, pedagogam)? kādam medicīnas darbiniekam (ārstam, medmāsai, medbrālim) vai sociālajam dienestam? zvanījis/-usi uz palīdzības tālruni vai kontaktējāties ar organizāciju vardarbībā cietušo atbalstam? vērsāties policijā? devāt ziņu kādai citai personai? Lūdzu, precizējiet. <u>Par vardarbīgiem atgadījumiem ar pašreizējo partneri</u>:			uzdoti par laiku līdz 18 gadiem.	

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	Vai Jūs kādreiz esat runājis/-usi par kādu no šiem atgadījumiem ar draugu, ģimenes locekli vai radinieku? Vai Jūs esat kādreiz runājis/-usi par kādu no šiem atgadījumiem ar veselības pakalpojumu sniedzēju (ārstu/medicīnas māsu) vai sociālā dienesta darbinieku? Vai Jūs kādreiz esat zvanījis/-usi uz palīdzības tālruni vai kontaktējāties ar organizāciju vardarbībā cietušo atbalstam? Vai Jūs ziņojāt policijai par kādu no šiem atgadījumiem? <u>Par pēdējo pieredzēto vardarbīgo atgadījumu:</u> Vai pēc šī atgadījuma Jūs vērsāties pēc palīdzības pie kādas iestādes vai				

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	organizācijas? Vai Jūs uzrunājāt… 1) sociālos dienestus? 2) patversmes, no vardarbības cietušo centrus? 3) noziegumos cietušo atbalsta organizācijas? 4) baznīcas vai citas reliģiskas organizācijas? 5) juridiskā atbalsta organizācijas? 6) cita veida atbalsta iestādes un organizācijas?				
2.2.	Vai Jūs ziņojāt par šo atgadījumu policijai?	Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas fiziskas vai seksuālas vardarbības gadījumā par to ir ziņojušas policijai	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.*		(3) Vardarbības konteksts (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
2.3.	Vai Jūs iejauktos situācijā, ja Jums rastos aizdomas, ka Jūsu paziņu vai draugu bērns tiek pakļauts fiziskai vardarbībai mājās? Atbilžu varianti: noteikti jā; drīzāk jā; drīzāk nē; noteikti nē; grūti pateikt.	Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas, redzot vardarbības situāciju, gatavi piedāvāt savu palīdzību	VBTAI, Norstat Latvija, 2021. Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē. Iedzīvotāju (18-74) aptauja. *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.*		(3) Vardarbības konteksts (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti
2.4.	Viedoklis par izteikumu "Vardarbība ģimenē ir privāta lieta, un ar to būtu jātiek galā ģimenē". Atbilžu varianti: pilnībā piekrītu; drīzāk piekrītu; drīzāk nepiekrītu; pilnībā nepiekrītu; atteikums (spontāni); nezinu.	Samazinās personu skaits (īpatsvars), kas, uzskata, ka vardarbība ģimenē ir privāta lieta, un ar to būtu jātiek galā ģimenē	SKDS, 2018. Izpratnes veidošanas kampaņa par nulles toleranci attiecībā uz vardarbību pret sievietēm. "Vardarbībai patīk klusums". Iedzīvotāju (15+) aptauja. *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar*		(3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
			salīdzināmu izlases metodi un lielumu.		
2.5.	Zemāk ir uzskaitītas vairākas audzināšanas metodes, kuras vecāki izmanto, lai disciplinētu savus bērnus. Sakiet, lūdzu, vai, Jūsuprāt, šādas audzināšanas metodes ir: 1) izmantojamas, kad vien vecāks uzskata tās par iedarbīgām; 2) nevajadzētu izmantot, bet dažās situācijās ir attaisnojamas; 3) nekad nevajadzētu izmantot; 4) grūti pateikt. "Uzšaušana pa dibenu" ar plaukstu, pļauka, paraušana aiz matiem un/vai auss, iekniebšana,) Pēršana ar siksnu vai citu priekšmetu	**Emocionālā un fiziskā vardarbība bērnībā** Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas uzskata, ka vardarbīgas audzināšanas metodes nekad nevajadzētu izmantot	VBTAI, Norstat Latvija, 2021. Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē. Iedzīvotāju (18-74) aptauja. *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.*		(3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	Apsaukāšana, kritizēšana, vārdiska pazemošana u.c.) Ilgstoša klusēšana, ignorēšana Kliegšana				
2.6.	Vai Jūs esat dzirdējis/-usi par centra "Skalbes" diennakts un bezmaksas atbalsta tālruņiem cietušajiem? Vai Jūs esat dzirdējis/-usi par krīzes centru "Mīlgrāvis"? Vai Jūs esat dzirdējis/-usi par krīzes centru "Paspārne"? Vai Jūs esat dzirdējis/-usi par krīzes centru "Marta"? Personas, kuras cietušas no seksuālas vardarbības, var saņemt bezmaksas juridisko palīdzību. Vai Jūs par to zinājāt?	Palielinās cilvēku skaits (īpatsvars), kas zina, kur vērsties vardarbības gadījumā	CSP, 2021. Ar dzimumu saistītas vardarbības apsekojums. Aptauja *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.*	Jautājumu formulējumu nepieciešams adaptēt konkrētajai situācijai aptaujas veikšanas brīdī: jājautā ir par tiem atbalsta sniedzējiem, kas ir tajā brīdī galvenie šajā jomā.	(4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
2.7.	Cik lielā mērā, Jūsuprāt, bērni, kuri cieš no vardarbības ģimenē, var rēķināties ar palīdzību no šīm iestādēm? Lūdzu, atbildiet, izmantojot skalu no 1 līdz 4, kurā 1 nozīmē, ka no vardarbības cietis bērns nevar rēķināties ar palīdzību, savukārt 4 – ka bērns var rēķināties ar minētās iestādes palīdzību.	Palielinās personu skaits (īpatsvars), kas uzskata, ka bērni un pieaugušie, kuri cieš no vardarbības ģimenē, var rēķināties ar palīdzību no šādām iestādēm: Iestāžu saraksts bērniem: (1) skola, izglītības iestāde; (2) bērnudārzs, pirmsskolas izglītības iestāde; (3) sociālais dienests; (4) bāriņtiesa; (5) krīzes centrs; (6) policija; (7) Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija; (8) tiesas; (9) Latvijas Republikas Tiesībsargs; (10) NVO; (11) baznīca. Iestāžu saraksts pieaugušajiem: sociālais dienests; krīzes centrs,	VBTAI, Norstat Latvija, 2021. Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē. Iedzīvotāju (18-74) aptauja. *Jāveic regulāri, vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.*	Šāds pats jautājums ir jāuzdod arī par pieaugušajiem (precizējot iestāžu sarakstu): Cik lielā mērā, Jūsuprāt, pieaugušie, kas cieš no vardarbības ģimenē, var rēķināties ar palīdzību no šīm iestādēm? Lūdzu, atbildiet, izmantojot skalu no 1 līdz 4, kurā 1 nozīmē, ka no vardarbības cietušais pieaugušais nevar rēķināties ar palīdzību, savukārt 4 – ka no vardarbības cietušais pieaugušais var rēķināties ar	(1) Cietušais, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
		policija, tiesas; Latvijas Republikas Tiesībsargs, nevalstiskās organizācijas, kas sniedz atbalstu.		minētās iestādes palīdzību.	
3. Administratīvie dati, kas raksturo iestāžu darbu, un vienlaikus arī sniedz nozīmīgu informāciju par procesiem, kas saistīti ar vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu vai to seku novēršanu.					
3.1.	IeM IC/CSP regulējums datu uzkrāšanai.	Noziedzīgos nodarījumos cietušie pieaugušie pēc konkrēta KL panta: KL XII nodaļas (nonāvēšana): 116.p. (slepkavība) 117.p. (slepkavība pastiprinošos apstākļos) 120.p. (slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī)	IeM Informācijas centra dati. Pieejamā informācija: cietušā dzimums, attiecībā pret noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu, cietušais ir cietis no tuvinieka (skaits, dzimums), attiecību statuss pret noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu. Datus nepieciešams pieprasīt IeM IC.	1. Nozīmīgi būtu apkopot datus ne tikai par gadījumiem, bet arī par unikālām personām, jo šobrīd pieejamie dati nesniedz informāciju, cik no šiem gadījumiem ir unikālas cietušās personas, un cik – atkārtoti cietušas. 2. Nozīmīga būtu informācija arī par vardarbību veikušām	(1) Cietušais, tā raksturojums (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
		121.p. (slepkavība, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas) 124.p. (novešana līdz pašnāvībai) KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību): 125.p. (tīšs smags miesas bojājums) 126.p. (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums) 130.p. (tīšs viegls miesas bojājums) 130.[1]p. (spīdzināšana) 132.p. (draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu)	Laika periods: gads	personām, bet tāda netiek apkopota.	

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
		135.p. ceturtā daļa un 136.p. (piespiešana izdarīt abortu) 143.p. (par nelikumīgu iekļūšanu mājoklī pret tajā dzīvojošās personas gribu) 152.p. (nelikumīga brīvības atņemšana) 159.p. (izvarošana) 160.p. (seksuāla vardarbība) 168.[1]p. (nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana)			
3.2.	Ministru kabineta noteikumi 20.09.2016. Nr. 618 "Tiesu informatīvās sistēmas noteikumi"	Notiesāto personu skaits, pēc KL pantiem, kas attiecināmi uz vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērnu:	Tiesu administrācija Pieejamā informācija: notiesāto personu skaits pēc konkrētiem KL	1. Nozīmīgi būtu apkopot datus par notiesātā saistību ar cietušo, jo šobrīd no pieejamajiem datiem nav iespējams	(2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
		1) KL XII nodaļas (nonāvēšana) panti: 116.p. (slepkavība), 117.p. (slepkavība pastiprinošos apstākļos), 120.p. (slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī); 2) KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību) panti: 125.p. (tīšs smags miesas bojājums), 126.p. (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums), 130.p. (tīšs viegls miesas bojājums), 132.p. (draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu), 132.[1]p. (vajāšana); 3) 143.p. (par nelikumīgu iekļūšanu	pantiem, viņu dzimums un vecums Laika periods: gads Publiski pieejami interneta vietnē https://dati.ta.gov.lv.	secināt, cik no notiesātajiem ir veikuši vardarbīgu nodarījumu ģimenē. 2. Nozīmīgi būtu apkopot datus par notiesātajiem pēc tā, vai cietušais ir pilngadīga persona vai nepilngadīga persona, jo šobrīd no portālā pieejamajiem datiem nav iespējams secināt, cik no notiesātajiem ir veikuši vardarbīgu nodarījumu pret nepilngadīgām personām.	

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
		mājoklī pret tajā dzīvojošās personas gribu); 4) 152.p. (nelikumīga brīvības atņemšana); 5) 159.p. (izvarošana); 6) 160.p. (seksuāla vardarbība); 7) 174.p. (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo); 8) 168.[1]p. (nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana).			
3.3.	Integrētās iekšlietu informācijas sistēmas apakšsistēma	Uzsākto procesu skaits par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu (pēc Administratīvo sodu	IeM Informācijas centra dati. Pieejamā informācija: Sodīto personu skaits,	Nozīmīgi būtu apkopot datus ne tikai par gadījumiem, bet arī par unikālām	(1) Cietušais, tā raksturojums (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	"Administratīvos pārkāpumus izdarījušās personas".	likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 12. panta: maznozīmīgu miesas bojājumu veikšana vispār (12. panta pirmā daļa) un maznozīmīgu miesas bojājumu veikšana ģimenē (12. panta otrā daļa) Sodīto personu skaits, pie atbildības saucamo personu skaits, cietušo personu skaits, viņu dzimums un vecums.	pie atbildības saucamo personu skaits, cietušo personu skaits, viņu dzimums un vecums Laika periods: gads	personām, jo šobrīd pieejamie dati nesniedz informāciju, cik no šiem gadījumiem ir unikālas cietušās personas, un cik – atkārtoti cietušas. Iespēju robežās datu uzkrāšanu un apkopošanu šajos aspektos būtu nepieciešams pilnveidot.	(3) Vardarbības konteksts
3.4.	Administratīvo pārkāpumu procesa atbalsta sistēma	Uzsākto procesu skaits par maznozīmīga miesas bojājumu nodarīšanu (pēc Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta.)	IeM Informācijas centra dati. Pieejamā informācija: Sodīto personu skaits, pie atbildības saucamo personu skaits, cietušo	1. Nozīmīgi būtu apkopot datus ne tikai par gadījumiem, bet arī par unikālām personām, jo šobrīd pieejamie dati nesniedz	(1) Cietušais, tā raksturojums (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
		Sodīto personu skaits, pie atbildības saucamo personu skaits, cietušo personu skaits, viņu dzimums un vecums.	personu skaits, viņu dzimums un vecums Laika periods: gads	informāciju, cik no šiem gadījumiem ir unikālas cietušās personas, un cik – atkārtoti cietušas. Iespēju robežās datu uzkrāšanu un apkopošanu šajos aspektos būtu nepieciešams pilnveidot. 2. Nozīmīgi būtu arī fiksēt konkrētā nodarījuma situāciju: vai fiziska un emocionāla vardarbība pret bērnu ir veikta no ģimenes locekļu puses, no amatpersonu/ pedagogu puses, vai uz ielas/ pagalmā (publiskā vidē).	

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
3.5.	Informācijas par policijas lēmumiem par nošķiršanu iegūstama no Integrētās iekšlietu informācijas sistēmas apakšsistēmas "Uzskaišu kategorijas". 2022. gada 17. februārī stājās spēkā norma, ka policijas darbiniekam ir tiesības pieņemt policijas lēmumu par nošķiršanu pēc savas iniciatīvas, bez cietušās personas rakstveida pieteikuma. Tas nozīmē, ka dati nav salīdzināmi, un personu skaitam, kam tiek nodrošināta pagaidu aizsardzība – varmākas nošķiršana, ir jāpalielinās, jo 2022. gadā 10% gadījumu tas bija Valsts policijas lēmums bez cietušās personas rakstveida pieteikuma	Palielinās policijas lēmumu skaits par nošķiršanu (pagaidu aizsardzība augsta riska gadījumos)	IeM Informācijas centra dati. Laika periods: gads Pieejamā informācija: lēmumu skaits, aizsargājamās personas un personas, kas veikusi vardarbību, dzimums, vecums, attiecību statuss		(1) Cietušais, tā raksturojums (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
3.6.		Palielinās tiesas lēmumu skaits par pagaidu aizsardzību pret vardarbību	Tiesu administrācijas dati. Laika periods: gads		(3) Vardarbības konteksts (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti
3.7.		Palielinās personu skaits, kam tiek nodrošināta juridiskā palīdzība vardarbības ģimenē gadījumos	Juridiskās palīdzības administrācijas dati. Laika periods: gads		(3) Vardarbības konteksts (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti
3.8.	NVO anonīmie pakalpojumi par ziedotāju līdzekļiem. uzskaitē neparādās.	Palielinās no vardarbības cietušu pilngadīgu personu skaits, kas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu	LM Sociālās iekļaušanas un sociālā darba politikas departaments, Pārskati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām Laika periods: gads		(1) Cietušais, tā raksturojums (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti
3.9.		Palielinās personu, kas veikušas vardarbību,	LM Sociālās iekļaušanas un sociālā darba		(1) Cietušais, tā raksturojums

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
		skaits, kas saņem sociālo rehabilitāciju	politikas departaments, Pārskati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām Laika periods: gads		(2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti
3.10.	Šobrīd datu pieejamība ir ierobežota, jo Valsts policijas un pašvaldību policijas dati tiek apkopoti atsevišķi un dažādās sistēmās, kas nesniedz pilnīgu informāciju.	Uzlabojas datu apkopošana par Valsts policijas un pašvaldību policijas sagatavotajiem ziņojumiem sociālajiem dienestiem par vardarbības riskiem ģimenēs	Sākotnējais rādītājs: Tiek apkopoti dati gan par VP, gan pašvaldību policiju darbu vienotā sistēmā. Turpmāk: Ziņojumu par apdraudējumu dati, kas tiek sūtīti sociālajiem dienestiem, ir apkopoti un analizēti vienotā datu sistēmā, paredzot iespēju analīzes nolūkiem apkopot datus par katru no ziņojumā		(1) Cietušais, tā raksturojums (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
			iekļautajiem rādītājiem, tajā skaitā, Aizsargājamā persona un persona, kas rada draudus, aptaujātas šķirti; persona, kas rada draudus, atrodas mājoklī; Aizsargājamai personai ir redzami miesas bojājumi; aizsargājamai personai ir nepieciešama medicīniskā palīdzība; Konflikts notika nepilngadīgā klātbūtnē; Aizsargājamās personas baidās, ka persona, kas rada draudus, nogalinās vai citādi fiziski kaitēs; baidās, ka persona, kas rada draudus, kaitēs mājoklī esošām nepilngadīgām personām; Baidās, ka persona, kas rada		

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
			draudus, kaitēs mājoklī esošām citām personām; Ir materiālā atkarībā no personas, kas rada draudus; Iepriekš ir cietusi no personas, kas rada draudus, vardarbības; Iepriekš ir bijis pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu; Iepriekš ir bijis pieņemts tiesas lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību; Persona, kas rada draudus, lieto narkotiskās, psihotropās vai toksiskās vielas; Persona, kas rada draudus, regulāri (vairās reizes nedēļa vai pārmērīgi) lieto alkoholiskos dzērienus; Persona, kas rada draudus, ir draudējusi		

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
			izdarīt pašnāvību vai mēģinājusi to izdarīt; Vēlas, lai tiktu pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu; Vēlas, lai tiktu pieņemts tiesas lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību; Vai notikuma vietā persona, kas rada draudus, atrodas reibuma stāvoklī.		
3.11.	Šobrīd uzskaite par traumām vardarbības ģimenē dēļ nav ticama, jo piecas stacionārās veselības aprūpes iestādes, tajā skaitā atsevišķas lielās reģionālās slimnīcas, datus nesniedz. Padziļinātās intervijas liecina, ka šajā jautājumā progress gaidāms ilgākā laika periodā, jo daudz pastāv kavējošu faktoru:	Uzlabojas datu uzskaite Veselības statistikas datu bāze, Traumu reģistrā	Sākotnējais rādītājs: Visas slimnīcas iesniedz savu statistiku Turpmāk: Ir izveidota ērta sistēma datu iesniegšanai		(1) Cietušais, tā raksturojums (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
	uzskaites sistēmas maiņa un neērtums, tehniskais aprīkojums, ārstu motivācijas trūkums)				
3.12.	IeM IC/CSP regulējums datu uzkrāšanai.	Noziedzīgos nodarījumos cietušie nepilngadīgie pēc konkrēta KL panta: KL XII nodaļas (nonāvēšana): 116.p. (slepkavība) 117.p. (slepkavība pastiprinošos apstākļos) 120.p. (slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī) 121.p. (slepkavība, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas) 124.p. (novešana līdz pašnāvībai)	IeM Informācijas centra dati. Laika periods: gads	1. Nozīmīgi būtu apkopot datus ne tikai par gadījumiem, bet arī par unikālām personām, jo šobrīd pieejamie dati nesniedz informāciju, cik no šiem gadījumiem ir unikālas cietušās personas, un cik – atkārtoti cietušas. 2. Nozīmīga būtu informācija arī par vardarbību veikušām personām, bet tāda netiek apkopota.	(1) Cietušais, tā raksturojums (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
		KL XIII nodaļas (noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību): 125.p. (tīšs smags miesas bojājums) 126.p. (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums) 130.p. (tīšs viegls miesas bojājums) 130.[1] p. (spīdzināšana) 132.p. (draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu) 135.p. ceturtā daļa un 136.p. (piespiešana izdarīt abortu) 143.p. (par nelikumīgu iekļūšanu mājoklī pret tajā dzīvojošās personas gribu)		3. Izvēlētais datu fiksēšanas veids attiecībā pret cietušām nepilngadīgām personām neļauj izsecināt, vai pāridarītāji tuvinieki biežāk ir tēvi vai mātes, brāļi vai māsas, jo statistika parāda, ka cietušais ir dēls vai meita, brālis vai māsa (lai gan cietušo dzimums jau tāpat tiek fiksēts; un principā informācija daļēji tiek dublēta), bet nesniedz informāciju, vai cietušais ir cietis no tēva, mātes, māsas, brāļa utt. Proti, var uzzināt, ka cietušais	

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
		152.p. (nelikumīga brīvības atņemšana) 159.p. (izvarošana) 160.p. (seksuāla vardarbība) 174.p. (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo)		ir pāridarītājam meita (vai māsa), bet nav zināms, vai pāridarītājs ir tēvs vai māte (vai otrajā piemērā, brālis vai māsa). Tādēļ būtu nepieciešams izvērtēt iespējas šo informāciju fiksēt precīzāk, norādot pāridarītāja, nevis cietušā attiecību statusu.	
3.13.		Palielinās bērnu skaits, kas saņem sociālo rehabilitāciju vardarbības gadījumā	LM Sociālās iekļaušanas un sociālā darba politikas departaments, Pārskati par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu no prettiesiskām darbībām cietušām personām		(1) Cietušais, tā raksturojums (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
			Laika periods: gads		
3.14.	Ministru kabineta 20.06.2017. noteikumi Nr. 352 "Noteikumi par oficiālās statistikas veidlapas paraugu bāriņtiesas darbības jomā un veidlapas aizpildīšanas un iesniegšanas kārtību"	1) Ģimeņu skaits, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana; 2) Bērnu skaits ģimenēs, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana; 3) Personu skaits, kurām pārtrauktas aizgādības tiesības; 4) Bērnu skaits vecākiem, kuriem pārtrauktas aizgādības tiesības; 5) Vecāku skaits, kuriem atkārtoti pārtrauktas aizgādības tiesības;	Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija; statistikas veidlapas "Bāriņtiesas pārskats par darbu" Laika periods: gads		(1) Cietušais, tā raksturojums (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums (3) Vardarbības konteksts (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
		6) Vecāku īpatsvars, kuriem atkārtoti pārtrauktas aizgādības tiesības, pret visiem vecākiem, kuriem pārtrauktas aizgādības tiesības; 7) Personu skaits, kurām ar bāriņtiesas lēmumu pārtrauktas bērna aizgādības tiesības, ja konstatēta vecāku vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu; 8) Personu skaits, par kurām, pārtraucot aizgādības tiesības, bāriņtiesa informējusi tiesībsargājošās iestādes; 9) Vienpersonisko lēmumu skaits par bērna			

Nr.	Jautājuma formulējums vai būtiski aspekti, kas jāņem vērā	Indikators	Datu avots, metodoloģijas īss raksturojums, pieejamā informācija	Vēlamie uzlabojumi, ieteikumi	Atbilstība sadaļām: (1) Cietušais, tā raksturojums; (2) Vardarbības veicējs, tā raksturojums; (3) Vardarbības konteksts; (4) Iesaistītās institūcijas/ speciālisti.
		aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem; 10) Personu skaits, par kurām bāriņtiesas lēmušas sniegt tiesā prasību aizgādības tiesību atņemšanai; 11) Personu skaits, kurām ar tiesas spriedumu atņemtas bērna aizgādības tiesības.			

Izmantotās literatūras saraksts

ANO Bērnu tiesību konvencija. (2011). *ANO Vispārējais komentārs Nr.13 Par bērna tiesībām uz dzīvi, brīvu no visām vardarbības formām*. Pieejams: https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

Augstākā Padome. (04.06.1991). *Likums "Par Policiju"*. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/67957-par-policiju.

Augstākā Padome. (17.02.2022.). *Grozījumi likumā "Par Policiju"*. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/67957-par-policiju

Augstākā Padome. (07.12.1984.). *Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss*. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/89648-latvijas-administrativo-parkapumu-kodekss

Baltic Institute of Social Sciences. (2019). *Ikgadējs nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas rīcībpolitikas izvērtējums (t.sk. izvērtējums par nevienlīdzību veselības aprūpē un nevienlīdzību mājokļa pieejamības jomā)*. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/lv/publikacijas-petijumi-un-statistika/petijumi/0-sociala-ieklausana

Centrālā statistikas pārvalde. (2022). *Vardarbības izplatība Latvijā. 2021*. Pieejams: https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2022-08/Nr_08_Vardarbibas_izplatiba_Latvija_2021_%2822_00%29_LV_EN.pdf.

Centrālā statistikas pārvalde. (2023). *Bērni Latvijā. 2023*. Pieejams: https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2023-08/Nr_05_Berni_Latvija_2023_%2823_00%29_LV_EN_0.pdf.

Centrālā statistikas pārvalde. (2022). *Vardarbības izplatības rādītāji Latvijā*. Pieejams: https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/noziegumi/cits/12536-vardarbibas-izplatibas-raditaji-latvija?themeCode=NO.

Centrālā statistikas pārvalde. (2021). *Bērni Latvijā. 2020*. Pieejams: https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2021-02/Nr_06_Berni_Latvija_2020_%2820_00%29_LV_EN_0.pdf.

Centrālā statistikas pārvalde. (2022). *Vardarbības izplatības rādītāji Latvijā*. Pieejams: https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/noziegumi/cits/12536-vardarbibas-izplatibas-raditaji-latvija?themeCode=NO.

Centrs "Dardedze". (2017). *Bērnu fiziska sodīšana Latvijā*. Pieejams: https://centrsdardedze.lv/wp-content/uploads/2021/09/WS1_LV_research_report_Latvia_for_experts_and_press.pdf.

Dambe, K., Erts, J., Švēde, A. (2021). *NPAIS jaunā stratēģija: ceļā uz mūsdienīgu atbalsta sistēmu katram bērnam. Nodibinājums "Fonds Plecs"*. Pieejams: https://plecsdara.lv/wp-content/uploads/2021/04/petijums.pdf.

Eiropas Padome. (2011). *Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu*. Pieejams: https://www.lm.gov.lv/lv/media/2284/download?attachment.

European Institute for Gender Equality. (2018). *Recommendations to improve data collection on intimate partner violence by the police and justice sectors: Latvia*. Pieejams:

https://eige.europa.eu/publications/recommendations-improve-data-collection-intimate-partner-violence-police-and-justice-sectors-latvia.

Izglītības un zinātnes ministrija. (2020). *OECD PISA*. Pieejams: https://www.izm.gov.lv/lv/oecd-pisa.

Juridiskās palīdzības administrācija. (2023). *Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība. 2022.gada darbības rezultatīvie rādītāji*. Pieejams: https://www.jpa.gov.lv/lv/media/176/download?attachment.

Karsna, K. (2019). *Improving your data on child sexual abuse. A practical guide for organisations. Centre of Expertise on Child Sexual Abuse*. Pieejams: https://www.csacentre.org.uk/documents/improving-your-data-on-csa-a-practical-guide/.

Labklājības ministrija. (2018). *Informatīvais ziņojums par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku 2016.gadā.* Pieejams: https://www.lm.gov.lv/lv/media/2116/download?attachment

Labklājības ministrija. (2021). *Ziņojums par bērnu stāvokli valstī 2019.un 2020.gadā*. Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/cf2cdb15-1e26-4230-aba4-13cb0530d217.

Latvijas Universitāte. (2022). *PISA 2022*. Pieejams: https://www.ipi.lu.lv/petijumi/oecd-pisa/pisa-2022/.

Latvijas Universitāte. (2019). *Vardarbība pret sievietēm un bērniem Latvijā. Situācijas pārskats par statistiku un publiski pieejamajiem kvantitatīvajiem datiem*. Pieejams: https://www.antropologija.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/antropologija/Vardarbiba_pret_sievietem_un_berniem_-_statistika_un_dati.pdf.

Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes Izglītības pētniecības institūts. (2020). *Latvija OECD starptautiskajā skolēnu novērtēšanas programmā PISA 2018: pirmie rezultāti un secinājumi*. Pieejams: https://www.izm.gov.lv/sites/izm/files/media_file/latvija_oecd_starptautiskaja_skolenu_novertesanas_programma_2018.pdf.

Meinck, F., Steinert, J. I., Sethi, D., Gilbert, R., Bellis, M. A. et al. (2016). *Measuring and monitoring national prevalence of child maltreatment: a practical handbook*. World Health Organization. Regional Office for Europe. https://iris.who.int/handle/10665/343818.

Ministru kabinets. (25.03.2014.). Ministru kabineta noteikumi Nr.161 "Kārtība, kādā novērš vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/265314-kartiba-kada-novers-vardarbibas-draudus-un-nodrosina-pagaidu-aizsardzibu-pret-vardarbibu

Ministru kabinets. (15.09.2008.). Ministru kabineta noteikumi Nr.746 "Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/181288-ar-noteiktam-slimibam-slimojosu-pacientu-registra-izveides-papildinasanas-un-uzturesanas-kartiba

Ministru kabinets. (20.06.2017.). Ministru kabineta noteikumi Nr. 352 "Noteikumi par oficiālās statistikas veidlapas paraugu bāriņtiesas darbības jomā un veidlapas aizpildīšanas un iesniegšanas kārtību". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/291866-noteikumi-par-oficialas-statistikas-veidlapas-paraugu-barintiesas-darbibas-joma-un-veidlapas-aizpildisanas-un-iesniegsanas-kartibu.

Ministru kabinets. (28.01.1937.). Latvijas Republikas likums "Civillikums". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/225418-civillikums

Ministru kabinets. (29.11.2016.). Grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr. 746 "Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/286940-grozijumi-ministru-kabineta-2008-gada-15-septembra-noteikumos-nr-746-ar-noteiktam-slimibam-slimojosu-pacientu-registra-izveides...

Ministru kabinets. (29.11.2016.). Grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr. 748 "Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 11. marta noteikumos Nr. 134 "Noteikumi par vienoto veselības nozares elektronisko informācijas sistēmu". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/286939-grozijumi-ministru-kabineta-2014-gada-11-marta-noteikumos-nr-134-noteikumi-par-vienoto-veselibas-nozares-elektronisko-informaci...

Ministru kabinets. (11.03.2014.). Ministru kabineta noteikumi Nr.134 "Noteikumi par vienoto veselības nozares elektronisko informācijas sistēmu". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/264943-noteikumi-par-vienoto-veselibas-nozares-elektronisko-informacijas-sistemu

Ministru kabinets. (23.09.2014.). Ministru kabineta noteikumi Nr.790 "Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas kārtība no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/271251-socialas-rehabilitacijas-pakalpojumu-sniegsanas-kartiba-no-vardarbibas-cietusam-un-vardarbibu-veikusam-pilngadigam-personam.

Ministru kabinets. (26.06.2018.). Ministru kabineta noteikumi Nr.355 "Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centra noteikumi". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/299998-arpusgimenes-aprupes-atbalsta-centra-noteikumi

Ministru kabinets. (22. 12.2009.). Ministru kabineta noteikumi Nr.1613 "Kārtība, kādā nepieciešamo palīdzību sniedz bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/202912-kartiba-kada-nepieciesamo-palidzibu-sniedz-bernam-kurs-cietis-no-prettiesiskam-darbibam.

Ministru kabinets. (13.07.2017.). Ministru kabineta noteikumi Nr.324 "Noteikumi par oficiālās statistikas veidlapu paraugiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā un veidlapu aizpildīšanas un iesniegšanas kārtību". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/291528-noteikumi-par-oficialas-statistikas-veidlapu-paraugiem-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-joma-un-veidlapu-aizpildisanas-un-iesniegsanas-kartibu.

Ministru kabinets. (23.09.2016.). Ministru kabineta noteikumi Nr.618 "Tiesu informatīvās sistēmas noteikumi". Pieejami: https://likumi.lv/ta/id/284905-tiesu-informativas-sistemas-noteikumi.

Ministru kabinets. (20.12.2016.). Ministru kabineta noteikumi Nr. 812 "Oficiālās statistikas veidlapu paraugu apstiprināšanas un veidlapu aizpildīšanas un iesniegšanas noteikumi". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/287576-oficialas-statistikas-veidlapu-paraugu-apstiprinasanas-un-veidlapu-aizpildisanas-un-iesniegsanas-noteikumi.

Morse, K., Struyk, R.J., Pinegina, M., Romanik, C., & Shapiro, M. (2006). *Policy analysis for effective development: strengthening transition economies*. Boulder, Colo.: Lynne Rienner Publishers.

RD Labklājības departaments. (2021). *Pētījums par sieviešu, kuras cietušas no vardarbības, problemātiku*. Pieejams: https://ld.riga.lv/files/Dazadi%20dokumenti/Vardarbiba_petijums_prezentacija.pdf.

Saeima. (17.06.1998.). *Krimināllikums*. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums

Saeima. (07.05.2020.). *Administratīvo sodu likums par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā*. Pieejams: https://www.vestnesis.lv/op/2020/96.1.

Saeima. (19.06.1998.). *Bērnu tiesību aizsardzības likums*. Pieejams: https://www.vestnesis.lv/ta/id/49096-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likums.

Saeima. (14.10.1998.). *Civilprocesa likums*. Pieejams: https://www.vestnesis.lv/ta/id/50500-civilprocesa-likums

Saeima. (17.03.2005.). *Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums*. Pieejams: https://www.vestnesis.lv/ta/id/104831-valsts-nodrosinatas-juridiskas-palidzibas-likums

Saeima. (22.06.2006.). *Bāriņtiesu likums*. Pieejams: https://www.vestnesis.lv/ta/id/139369

SKDS. (2017). *Latentā noziedzība un atkārtota viktimizācija dažādos noziedzīgos nodarījumos*. Pieejams: https://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/SKDS_2017_Latenta_noziedziba_un_atkartota_viktimizacija.pdf

Slimību profilakses un kontroles centrs, & Rīgas Stradiņa universitāte. (2020). *Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums. 2017./2018. mācību gada aptaujas rezultāti un tendences*. Pieejams: https://www.spkc.gov.lv/lv/media/4267/download.

Slimību profilakses un kontroles centrs. (2018). *Izpratnes veidošanas kampaņa par nulles toleranci attiecībā uz vardarbību pret sievietēm. "Vardarbībai patīk klusums"*. Pieejams: https://www.lm.gov.lv/lv/media/7507/download.

Slimību profilakses un kontroles centrs. (2012). *2011. gada pētījums par Latvijas jauniešu bērnībā gūto nelabvēlīgo pieredzi*. Pētījuma ziņojums. Pieejams: https://www.lm.gov.lv/lv/media/2089/download?attachment.

The European Institute for Gender Equality (EIGE). (n.d.). *The need to improve data collection.* Pieejams: https://eige.europa.eu/gender-based-violence/data-collection

Tiesībsargs, & TNS. (2015.) *Tiesībsarga pētījums par vardarbības izplatību pret bērniem Latvijā.* Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/migrate_2022/content/legacy/Vardarbiba_pret_berniem_Petijums_2015.pdf.

Tiesībsargs. (2023). *Mācību pieejamība vecākiem par nevardarbīgām bērna disciplinēšanas metodēm pašvaldībās*. Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2023/06/macibu-pieejamiba-vecakiem-par-nevardarbigam-berna-disciplinesanas-metodem-pasvaldibas.pdf.

Tiesu administrācija. (b.g.). *Dati par notiesātām personām*. Pieejams: https://dati.ta.gov.lv.

Tiesu administrācija. (2023). *Pieaug pieteikumu skaits tiesai par pagaidu aizsardzību pret vardarbību*. Pieejams: https://juristavards.lv/zinas/283315-pieaug-pieteikumu-skaits-tiesai-par-pagaidu-aizsardzibu-pret-vardarbibu/.

Tuča, L. (2022). *Izglītības kvalitātes monitorings iekļaujošai izglītībai. Prezentācija*. Pieejams: https://www.ikvd.gov.lv/lv/media/4118/download?attachment.

United Nations Children's Fund (UNICEF). (2018*). INSPIRE Indicator Guidance and Results Framework Ending Violence Against Children: How to define and measure change*. Pieejams: https://resourcecentre.savethechildren.net/document/inspire-indicator-guidance-and-results-framework-ending-violence-against-children-how-define/.

United Nations Children's Fund (UNICEF). (2023). *International Classification of Violence against Children, UNICEF, New York, 2023*. Pieejams: https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2023/07/International-Classification-of-Violence-against-Children.pdf.

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija. (2023*). Oficiālās statistikas analīze par bāriņtiesu darbu 2022. gadā*. Pieejams: https://www.bti.gov.lv/lv/media/2028/download?attachment.

VBTAI, & Norstat Latvija. (2021). *Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē*. Pieejams: https://www.bti.gov.lv/lv/media/429/download?attachment.

Valsts policija. (2023). *Valsts policijas 2022. gada pārskats*. Pieejams: https://www.vp.gov.lv/lv/media/15759/download?attachment.

Valsts policija. (2023). *Valsts policijas 2022. gada publiskais pārskats*. Pieejams: https://www.vp.gov.lv/lv/media/18048/download?attachment.

Veselības statistikas datu bāze. (b.g.). *Veselības statistikas datubāzes.* Pieejams: https://statistika.spkc.gov.lv/pxweb/lv/Health/Health__Saslimstiba_Slimibu_Izplatiba__Traumas_un_ievainojumi/?tablelist=true

10. Pielikumi

10.1. Padziļināto interviju vadlīnijas

Iepazīstināšana ar pētījumu

Lūdzam Jūs piedalīties "**Pētījumā par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidi**", ko ir pasūtījusi Labklājības ministrija un ko veic pētnieciskais institūts "Baltic Institute of Social Sciences". Pētījuma mērķis ir vardarbības datu monitoringa sistēmas izstrāde, kas sevī ietver šobrīd uzskaitīto un uzkrāto datu apjoma un lietderības izvērtējumu visās iesaistītajās institūcijās, kā arī datu rādītāju un to raksturlielumu precizēšanu, lai nodrošinātu regulāra vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa veikšanu.
Padziļinātās intervijas ir veids, kā brīvā formā Jūs varat pastāstīt par savu pieredzi un viedokli, lai to varētu izmantot vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidei. Intervijas aptuvenais ilgums ir apmēram … minūtes (atkarīgs no konkrētā intervijas dalībnieka profila un iesaistes).

Informācijas precizēšana par konkrētā intervijas dalībnieka pieredzi

1. Sākumā vēlos precizēt Jūsu darba pienākumus un to sasaisti ar datu par vardarbību fiksēšanu. Kā Jūsu darba ikdiena ir saistīta ar vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu fiksēšanu vai apkopošanu, vai arī datu apkopošanas pārraudzīšanu?
2. Kādi vēl dati vai cita būtiska informācija tiek fiksēta Jūsu iestādē/ organizācijā, kas attiecas uz vardarbību ģimenē vai vardarbību pret bērnu?

Veidlapas vai formas, kas tiek izmantotas datu uzkrāšanā

3. Informācijas analīzei mums nepieciešams precizēt, kādas tieši veidlapas vai formas, Jūs/ Jūsu kolēģi izmantojat datu uzkrāšanā? (*Tiek precizēta informācija par atbilstošajām veidlapām vai formām, to pieejamību lietotājam ārpus konkrētās datu bāzes, iespēja izdrukāt veidlapu vai iepazīties ar tās precīzu saturu*).
4. Vai šīs formas tiek aizpildītas elektroniski vai papīra veidā? Vai tās ir obligāti/rekomendējoši aizpildāmas? Vai notikumā iesaistītajai personai par sniegto informāciju ir jāparakstās? Vai tiek pārbaudīts sniegtās informācijas patiesums, t.sk., kādā veidā tiek nodrošināts, ka visi darbinieki informāciju fiksē vienādi? Vai par nepatiesi sniegtu informāciju iestājas kādas sekas? Vai aizpildītā veidlapa pieejama notikumā iesaistītajai personai (cietušajam, varmākai, lieciniekiem utt.)?

Datu apkopošanas un iesniegšanas principi

5. Kā tiek organizēta informācijas nodošana? Kam tā tiek nodota? Vai informācija tiek sniegta arī CSP vai vēl kādai citai valsts pārvaldes organizācijai? *Atsevišķi precizēt par sadarbību ar policiju, sociālo dienestu, bāriņtiesu u.c. atbilstošajām organizācijām*.
6. Cik bieži tiek apkopoti un iesniegti dati? Par kādu periodu?
7. Vai nepastāv datu dublēšanās risks (piemēram, gadījumos, kad uzreiz (nekavējoties) tiek sūtīta informācija par konkrēto gadījumu, un pēc tam sniegta pilnīgāka datu versija)?

Normatīvais regulējums, kas nosaka obligāti apkopojamos datus

8. Kādi normatīvā regulējuma dokumenti, nosaka Jūsu iestādes obligāti apkopojamos datus vardarbības gadījumu monitoringa jomā?
9. Vai, Jūsuprāt, šajā normatīvajā regulējumā nepieciešams ieviest izmaiņas? Kādas?

Veiktie un nepieciešamie uzlabojumi

10. Vai pēdējo 10 gadu laikā ir veiktas kādas izmaiņas vardarbības uzskaitē Jūsu iestādē/ jomā? Kādas?
11. Kādi uzlabojumi, Jūsuprāt, būtu jāveic vardarbības uzskaitē Jūsu iestādē/ jomā (a) pēc fakta; (b) preventīvi (kā risku novērtējumu, sastopoties ar noteiktu personu grupu)?
12. Vai minētos uzlabojumus var īstenot, nemainot normatīvo regulējumu? Ja nē, kas būtu jāmaina atbilstošajā normatīvajā regulējumā?
13. Kādi faktori traucē veikt statistikas datu apkopošanas uzlabojumus?
14. Kāds ir Jūsu viedoklis, vai apkopotie dati atspoguļo vardarbības reālo situāciju valstī? Kādā ziņā jā un kādā nē? Kas būtu jādara, lai uzlabotu situāciju?
15. Vai Jūsu rīcībā ir informācija par citu iestāžu darbu un viņu statistiku? Cik uzticama tā, Jūsuprāt, ir?
16. Vai konkrētās informācijas apkopošanā ir iesaistīti tikai atsevišķi cilvēki (piem., konkrēta iestādes nodaļa) vai lielākā daļa institūcijas darbinieku? Vai tiem, kas atbild par datu fiksēšanu, ir izstrādātas vadlīnijas vai rokasgrāmata, kā to pareizi darīt? Vai ir bijuši gadījumi, kad statistikas nodaļa sazinās, lai precizētu kādu notikumu vai sniegtos statistikas datus?
17. Vai ir nepieciešams pilnveidot datu bāžu pieejamību un savienojamību speciālistiem, kas strādā ar vardarbības gadījumiem? (Jautājums ir par NPAIS, BARIS un SOPA, jo šobrīd ar NPAIS galvenokārt strādā policija, ar SOPA strādā sociālie dienesti un ar BARIS strādā bāriņtiesa). Kā katrā no šīm sistēmām tiek atspoguļota informācija par vardarbību? Vai un kā sistēmā ir iestrādātas pazīmes, pēc kā var atlasīt vardarbības statistiku?
18. Vai tiek atsevišķi fiksēta un izvērtēta tāda parādība kā "kibervardarbība" jeb emocionālā vardarbība interneta vidē? Vai statistikas datu uzskaitē un analīzē tai būtu jāpievērš lielāka uzmanība?

Specifiskās tēmas datu monitoringā (administratīvie dati): vardarbības upuri (sociāldemogrāfiskās datu kategorijas)

Jautājumi tiek uzdoti, ja atbilstoši kompetencei

19. Vai tiek fiksēta/ varētu tikt fiksēta šāda sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības upuri *(detalizēti apspriest katru kategoriju un atbilstošos rādītājus)*:
    a) Vecums;
    b) Dzimums;
    c) Tautība;
    d) Dzīvesvietas statuss;
    e) Izglītība;
    f) Ģimenes stāvoklis;
    g) Nodarbinātības statuss;
    h) Iepriekšējie ziņojumi par vardarbību;
    i) Fiziski vai attīstības traucējumi;
    j) Sociālās vai veselības problēmas;
    k) Pieprasīta pagaidu aizsardzība vai nē, varmāka nošķirts vai nē;
    l) Notiek šķiršanās process vai vecāku cīņa par aizbildniecību
    m) Cits?

20. Vai tiek fiksēta/ varētu tikt fiksēta šāda sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības upura – bērna līdz 18 gadu vecumam vecākiem, aizbildņiem vai personu, kuras aprūpē vai uzraudzībā bērns nodots *(detalizēti apspriest katru kategoriju un atbilstošos rādītājus)*:
    a) Vecums;
    b) Dzimums;
    c) Izglītības līmenis;
    d) Ģimenes stāvoklis;
    e) Attiecību ar bērnu saikne;
    f) Nodarbinātības statuss;
    g) Tautība;
    h) Iepriekšējas apsūdzības/aizdomas par vardarbību pret bērnu;
    i) Sociālās vai veselības problēmas;
    j) Pieprasīta pagaidu aizsardzība vai nē, varmāka nošķirts vai nē;
    k) Vardarbības atkārtošanās;
    l) Cits?

21. Vai tiek fiksēta/ varētu tikt fiksēta šāda sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības upura mājsaimniecību *(detalizēti apspriest katru kategoriju un atbilstošos rādītājus)*:
    a) Mājsaimniecības ienākumi;
    b) Iepriekšējie fiksētie ziņojumi par vardarbību mājsaimniecībā;
    c) Cilvēku skaits mājsaimniecībā;
    d) Bērnu klātbūtne mājsaimniecībā un viņu attiecību saistība ar cietušo;
    e) Bērnu pamešanas novārtā, aprūpes pienākumu nepildīšanas ģimenē fakti;
    f) Sadzīves apstākļi mājoklī.

Specifiskās tēmas datu monitoringā (administratīvie dati): vardarbības veicēji (sociāldemogrāfiskās datu kategorijas, varmākas attiecības ar upuri)

Jautājumi tiek uzdoti, ja atbilstoši kompetencei

22. Vai tiek fiksēta/ varētu tikt fiksēta šāda sociāli demogrāfiskā informācija par vardarbības veicēju *(detalizēti apspriest katru kategoriju un atbilstošos rādītājus)*:
    a) Vecums;
    b) Dzimums;
    c) Izglītības līmenis;
    d) Ģimenes stāvoklis;
    e) Attiecību saikne ar vardarbības upuri;
    f) Nodarbinātības statuss;
    g) Tautība;
    h) Iepriekšējas apsūdzības/aizdomas par līdzīgiem pārkāpumiem;
    i) Sociālās vai veselības problēmas;
    j) Varmāka ir nošķirts vai nav, pēc cietušā lūguma vai bez cietušā lūguma;
    k) Dalība sociālās rehabilitācijas programmā (sociālās rehabilitācijas kursi vardarbīgas uzvedības mazināšanai), maksā pilnu/daļēju maksu par pakalpojumu;
    l) Vardarbības atkārtošanās;
    m) Cits?
23. *Jautājums Valsts policijai:* Iepriekš vardarbības veicēja portreta iegūšanai uzskaitīti vardarbības veicēju dati tikai gadījumos, kad ir pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu, bet nav analizēti dati pārējos gadījumos, kad konstatēts vardarbības draudu risks, bet nav pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu. Vai tas ir mainījies? Kas nepieciešams, lai uzskaitītu vardarbības veicēju datus par visiem policijas ziņojumiem par notikumu?

Specifiskās tēmas datu monitoringā (administratīvie dati): vardarbības konteksts (vardarbības vieta, veids, biežums)

Jautājumi tiek uzdoti, ja atbilstoši kompetencei

24. Vai tiek fiksēta/ varētu tikt fiksēta šāda informācija par vardarbības kontekstu *(detalizēti apspriest katru kategoriju un atbilstošos rādītājus)*:
    a) Vardarbības forma (-as);
    b) Vardarbības vieta;
    c) Vardarbības smagums;
    d) Vardarbības ilgums.

Specifiskās tēmas datu monitoringā (administratīvie dati): iesaistītie dienesti/institūcijas (vardarbības ziņotājs, jauna/atkārtota lieta, tālākā rīcība)

Jautājumi tiek uzdoti, ja atbilstoši kompetencei

25. Vai tiek fiksēta/ varētu tikt fiksēta šāda informācija par ***iesaistītajiem dienestiem/ institūcijām*** *(detalizēti apspriest katru kategoriju un atbilstošos rādītājus)*:
    a) Ziņotājs par vardarbību;
    b) Ziņojuma statuss (piemēram, "aizdomas" vai "pamatots");
    c) Izmeklēšanā iesaistītās institūcijas, izmeklēšanu rezultāts;

d) Atbalsta sniegšanā iesaistītās institūcijas/speciālisti /dienesti;
e) Sniegtais atbalsts un tā efektivitāte;.

Citi pētījumi (ārpus administratīvajiem datiem) un rādītāji

26. Kādi, Jūsuprāt, būtu atbilstošākie vardarbības mazināšanas pasākumu ietekmes rādītāji (kā noteiktas darbības dinamikā maina situāciju), kurus izmantot politikas un atbalsta sistēmu izvērtēšanā? *(Pārjautāt šo jautājumu par četriem datu laukiem: vardarbības upuris, vardarbības veicējs, vardarbības konteksts, iesaistītie dienesti/institūcijas un sniegtais atbalsts).*
27. Kādi, Jūsuprāt, būtu nozīmīgākie sabiedrības drošības sajūtas, apmierinātības un informētības dati par to, kā valsts un pašvaldības risina vardarbības jautājumu, kā mainās sabiedrības izpratne par vardarbību, tolerances pret vardarbību vērtējums dinamikā, kurus izmantot politikas un atbalsta sistēmu izvērtēšanā? *(Pārjautāt šo jautājumu par četriem datu laukiem: vardarbības upuris, vardarbības veicējs, vardarbības konteksts, iesaistītie dienesti/institūcijas un sniegtais atbalsts).*
28. Kādi kvalitatīvie pētījumi, veicot vardarbībā cietušo padziļinātu izpēti vai īstenotās politikas izvērtējumu, Jūsuprāt, būtu nepieciešami politikas un atbalsta sistēmu izvērtēšanā vardarbības jautājumos? *(Pārjautāt šo jautājumu par četriem datu laukiem: vardarbības upuris, vardarbības veicējs, vardarbības konteksts, iesaistītie dienesti/institūcijas un sniegtais atbalsts).*

Viedoklis par pieejamo vardarbības datu izmantošanu

29. Kā Jūs izmantojat pieejamos datus par vardarbību savā pārraudzībā esošo ar vardarbības seku mazināšanu saistīto procesu uzlabošanā?
30. Kādi dati Jums trūkst Jūsu praktiskajā darbā?
31. Kādi dati Jums būtu nepieciešami no citām institūcijām, lai savā nozarē efektīvi veiktu politikas plānošanu, novērtēšanu, pakalpojumu attīstību atbilstoši sabiedrības vajadzībām?

Noslēgums

32. Domājot par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringu, ko, Jūsuprāt, vajadzētu mainīt vai uzlabot?
33. Noslēgumā, vai Jums ir vēl kaut kas piebilstams pie jau izrunātā?

Paldies par interviju!

10.2. Fokusa grupu diskusiju vadlīnijas ar politikas veidotājiem

Iepazīstināšana ar pētījumu

Lūdzam Jūs piedalīties "**Pētījumā par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidi**", ko ir pasūtījusi Labklājības ministrija un ko veic pētnieciskais institūts "Baltic Institute of Social Sciences". Pētījuma mērķis ir vardarbības datu monitoringa sistēmas izstrāde, kas sevī ietver šobrīd uzskaitīto un uzkrāto datu apjoma un lietderības izvērtējumu visās iesaistītajās institūcijās, kā arī datu rādītāju un to raksturlielumu precizēšanu, lai nodrošinātu regulāra vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa veikšanu.

Šīs diskusijas mērķi ir divi: 1) sniegt priekšstatu par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izstrādes kritērijiem, monitoringa sistēmas loģiskās uzbūves matricu un pētnieku piedāvājumu par galvenajām indikatoru grupām;
2) diskutēt par politikas veidotāju **vidēja un ilgtermiņa politikas attīstības mērķiem** un definēt nepieciešamo ietekmes rādītāju kopumu, kas iegūstams, veicot kvantitatīvus un kvalitatīvus pētījumus.

A. Iepazīšanās

Sākumā, lūdzu katram diskusijas dalībniekam stādīties priekšā, nosaucot savu vārdu, uzvārdu un organizāciju, kuru pārstāvat (5 min.).

B. BISS prezentācija

Īss apkopojums par 1) vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izstrādes kritērijiem; 2) monitoringa sistēmas loģiskās uzbūves matricu un 3) pētnieku piedāvājumu par galvenajām indikatoru grupām (20 min.).

C. Diskusijas dalībnieku viedoklis par vidēja un ilgtermiņa politikas mērķiem vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu mazināšanā (60 min.)

34. Domājot par valsts un pašvaldību politikas veidošanu vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu mazināšanā, kas ir tie **rezultāti**, ko Jūsuprāt, Latvijā būtu nepieciešams vai vissvarīgāk sasniegt tuvākajos 7 gados, t.i., līdz 2030. gadam (**vidējā termiņā**)? (40 min.).

    Diskutēt atsevišķi par katru no jomām:
    a. Tiesībaizsardzības joma;
    b. Sociālā darba un sociālo pakalpojumu joma;
    c. Izglītības joma;
    d. Veselības joma.

    Diskutēt atsevišķi par vardarbības veidiem (ja tematiski šie jautājumi nav jau iepriekš izrunāti):
    e. Fiziskā vardarbība;
    f. Seksuālā izmantošana (tajā skaitā, interneta vidē);
    g. Emocionālā vardarbība (tajā skaitā, interneta vidē);
    h. Bērna pamešana novārtā;
    i. Ekonomiskā vardarbība.

Diskutēt atsevišķi (ja tematiski šie jautājumi nav jau iepriekš izrunāti):

j. Cietušā aizsardzība;
k. Darbs ar vardarbības veicēju.

35. Domājot par valsts un pašvaldību politikas veidošanu vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu mazināšanā, kas ir tie rezultāti, ko Jūsuprāt, Latvijā būtu nepieciešams vai vissvarīgāk sasniegt **ilgterminā** – tuvāko 20-25 gadu laikā, t.i., līdz 2045. gadam? (20 min.).
Diskutēt atsevišķi par katru no jomām:

a. Tiesībaizsardzības joma;
b. Sociālā darba un sociālo pakalpojumu joma;
c. Izglītības joma;
d. Veselības joma.

D. Ietekmes rādītāju kopums, kas raksturos diskusijas dalībnieku izvirzītos sasniedzamos politikas rezultātus (30 min.).

36. Ņemot vērā apspriestos rezultātus, kas būtu jāsasniedz vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu mazināšanā vidējā termiņā un ilgtermiņā, kas ir tie **rādītāji, kas šos rezultātus, Jūsuprāt, vislabāk raksturo?**
Diskutēt par katru no diskusijā apspriestajiem rādītājiem, ja nepieciešams, salīdzinot tos ar BISS prezentētajiem rādītājiem. Ja diskusija neveidojas, atgriezties pie BISS prezentācijas, un apspriest konkrētos rādītājus – to izmatošanas iespējas un ierobežojumus. Ja nepieciešams, atgriežoties diskusijā pie iepriekš izmantotā dalījuma:

Diskutēt par rādītājiem atsevišķi katrā no jomām (ja tematiski šie jautājumi nav jau iepriekš izrunāti):

a. Tiesībaizsardzības joma;
b. Sociālā darba un sociālo pakalpojumu joma;
c. Izglītības joma;
d. Veselības joma.

Diskutēt atsevišķi par vardarbības veidiem (ja tematiski šie jautājumi nav jau iepriekš izrunāti):

e. Fiziskā vardarbība;
f. Seksuālā izmantošana (tajā skaitā, interneta vidē);
g. Emocionālā vardarbība (tajā skaitā, interneta vidē);
h. Bērna pamešana novārtā;
i. Ekonomiskā vardarbība.

Diskutēt atsevišķi (ja tematiski šie jautājumi nav jau iepriekš izrunāti):

j. Cietušā aizsardzība;
k. Darbs ar vardarbības veicēju.

E. **Īss diskusijas kopsavilkums un noslēgums (5 min.).**

10.3. Fokusa grupu diskusiju vadlīnijas ar pakalpojumu veidotājiem un īstenotājiem

Iepazīstināšana ar pētījumu

Lūdzam Jūs piedalīties "**Pētījumā par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidi**", ko ir pasūtījusi Labklājības ministrija un ko veic pētnieciskais institūts "Baltic Institute of Social Sciences". Pētījuma mērķis ir vardarbības datu monitoringa sistēmas izstrāde, kas sevī ietver šobrīd uzskaitīto un uzkrāto datu apjoma un lietderības izvērtējumu visās iesaistītajās institūcijās, kā arī datu rādītāju un to raksturlielumu precizēšanu, lai nodrošinātu regulāra vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa veikšanu.

Šīs diskusijas mērķi ir divi: 1) sniegt priekšstatu par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izstrādes kritērijiem, monitoringa sistēmas loģiskās uzbūves matricu un pētnieku piedāvājumu par galvenajām indikatoru grupām;
2) diskutēt par rādītāju kopumu un tā iegūšanas metodēm, kas nepieciešamas **pakalpojumu dizaina un satura pilnveidei.**

A. Iepazīšanās

Sākumā, lūdzu katram diskusijas dalībniekam stādīties priekšā, nosaucot savu vārdu, uzvārdu un organizāciju, kuru pārstāvat (5 min.).

B. BISS prezentācija

Īss apkopojums par 1) vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izstrādes kritērijiem; 2) monitoringa sistēmas loģiskās uzbūves matricu un 3) pētnieku piedāvājumu par galvenajām indikatoru grupām (20 min.).

C. Diskusijas dalībnieku viedoklis par nepieciešamajiem uzlabojumiem pakalpojumu sniegšanā, kas attiecas uz vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu mazināšanu (60 min.)

1. Domājot par valsts, pašvaldību un nevalstiskā sektora darbu vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu mazināšanā, kas ir tie **uzlabojumi pakalpojumu sniegšanā**, ko Jūsuprāt, Latvijā būtu nepieciešams vai vissvarīgāk sasniegt tuvākajos 2 gados, t.i., līdz 2025. gadam? (40 min.).

   Diskutēt atsevišķi par katru no jomām:
   1.1. Tiesībaizsardzības joma;
   1.2. Sociālā darba un sociālo pakalpojumu joma;
   1.3. Izglītības joma;
   1.4. Veselības joma.

   Diskutēt atsevišķi par vardarbības veidiem (ja tematiski šie jautājumi nav jau iepriekš izrunāti):
   1.5. Fiziskā vardarbība;
   1.6. Seksuālā izmantošana (tajā skaitā, interneta vidē);
   1.7. Emocionālā vardarbība (tajā skaitā, interneta vidē);
   1.8. Bērna pamešana novārtā;
   1.9. Ekonomiskā vardarbība.

Diskutēt atsevišķi (ja tematiski šie jautājumi nav jau iepriekš izrunāti):
1.10. Cietušā aizsardzība;
1.11. Darbs ar vardarbības veicēju.

2. Domājot par valsts, pašvaldību un nevalstiskā sektora darbu vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu mazināšanā, kas ir tie uzlabojumi pakalpojumu sniegšanā, ko Jūsuprāt, Latvijā būtu nepieciešams vai vissvarīgāk sasniegt **tuvākajos 7 gados**, t.i., līdz 2030. gadam (vidējā termiņā)? (20 min.).
Diskutēt atsevišķi par katru no jomām:
2.1. Tiesībaizsardzības joma;
2.2. Sociālā darba un sociālo pakalpojumu joma;
2.3. Izglītības joma;
2.4. Veselības joma.

D. Rādītāju kopums, kas raksturos diskusijas dalībnieku norādītos nepieciešamos uzlabojumus pakalpojumu sniegšanā (30 min.).

3. Ņemot vērā apspriestos uzlabojumus dažādās jomās, kas būtu jāsasniedz vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu mazināšanai, kas ir tie **rādītāji, kas šos uzlabojumus, Jūsuprāt, vislabāk raksturos?**

Diskutēt par rādītājiem atsevišķi katrā no jomām (ja tematiski šie jautājumi nav jau iepriekš izrunāti):
3.1. Tiesībaizsardzības joma;
3.2. Sociālā darba un sociālo pakalpojumu joma;
3.3. Izglītības joma;
3.4. Veselības joma.

Diskutēt atsevišķi par vardarbības veidiem (ja tematiski šie jautājumi nav jau iepriekš izrunāti):
3.5. Fiziskā vardarbība;
3.6. Seksuālā izmantošana (tajā skaitā, interneta vidē);
3.7. Emocionālā vardarbība (tajā skaitā, interneta vidē);
3.8. Bērna pamešana novārtā;
3.9. Ekonomiskā vardarbība.

Diskutēt atsevišķi (ja tematiski šie jautājumi nav jau iepriekš izrunāti):
3.10. Cietušā aizsardzība;
3.11. Darbs ar vardarbības veicēju.

E. **Īss diskusijas kopsavilkums un noslēgums (5 min.).**

10.4. Aptaujas anketa

Iepazīstināšana ar pētījumu

Lūdzam Jūs piedalīties "**Pētījumā par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidi**", ko ir pasūtījusi Labklājības ministrija un ko veic pētnieciskais institūts "Baltic Institute of Social Sciences". Pētījuma mērķis ir vardarbības datu monitoringa sistēmas izstrāde, kas sevī ietver šobrīd uzskaitīto un uzkrāto datu apjoma un lietderības izvērtējumu visās iesaistītajās institūcijās, kā arī datu rādītāju un to raksturlielumu precizēšanu, lai nodrošinātu regulāra vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa veikšanu.

Aptauja ir anonīma, un dati tiks analizēti apkopotā veidā, neatdalot konkrētu speciālistu viedokļus. Aptaujas aptuvenais ilgums ir 20 minūtes. Būsim ļoti pateicīgi, ja Jūs piedalīsieties aptaujā un līdz 2023. gada... [datums – iesākumā divas nedēļas kopš palaišanas dienas] aizpildīsiet aptaujas anketu.

Jebkuru jautājumu vai neskaidrību gadījumā lūdzam sazināties ar nodibinājuma "Baltic Institute of Social Sciences" [darbinieka vārds, uzvārds].

1. Kādu jomu, kas iesaistīta vardarbības jautājumu risināšanā, Jūs pārstāvat? *(Atzīmējiet tikai vienu atbildi.)*

Valsts policija	1
Pašvaldības policija	2
Bāriņtiesa	3
Sociālais dienests	4
Izglītības iestāde	5
Veselības aprūpes iestāde	6
Cits _____ *(ierakstīt)*	*7*

2. Vai Jūs savā darba ikdienā saskaraties ar vardarbības gadījumiem un to risināšanu, vardarbības datu fiksēšanu vai vardarbības datu analīzi? *(Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes.)*

Strādāju ar vardarbības gadījumiem un to risināšanu	1,
Fiksēju vardarbības gadījumus konkrētajā lietā vai ievadu informāciju par tiem sistēmā	2,
Veicu vardarbības datu analīzi	3,
Cits _____ (ierakstīt)	4,

3. Kāds ir Jūsu kopējais darba stāžs Jūsu darba jomā/ profesijā?

|___|___| pilni gadi

4. Lūdzu, novērtējiet, vardarbības ģimenē problēmas aktualitāti Latvijā. Vai tā ir...

Ļoti aktuāla	1
Drīzāk aktuāla	2
Drīzāk neaktuāla	3
Pavisam neaktuāla	4
Grūti pateikt	5

5. Lūdzu, novērtējiet, vardarbības pret nepilngadīgu bērnu problēmas aktualitāti Latvijā. Vai tā ir...

Ļoti aktuāla	1
Drīzāk aktuāla	2
Drīzāk neaktuāla	3
Pavisam neaktuāla	4
Grūti pateikt	5

Jautājums valsts un pašvaldību policijas, bāriņtiesu un sociālo dienestu pārstāvjiem (1. jautājumā atbildes 1-4, kā arī 7), pārējiem (1. jautājumā atbildes 5-6) pāriet uz 7. jautājumu.

6. Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā Jums pieejamie dati par vardarbības gadījumiem un to uzskaite atbilst Jūsu darba vajadzībām? Vai tā...

Pilnībā atbilst vajadzībām	1
Drīzāk atbilst vajadzībām	2
Drīzāk neatbilst vajadzībām	3
Pilnībā neatbilst vajadzībām	4
Grūti pateikt	5

Jautājums visiem.

7. Vai ir kādi vardarbības aspekti vai vardarbības problēmas risināšanas aspekti, kuru fiksēšana un uzskaite Jūsu ikdienas darba vajadzībām vai informācijas apmaiņas nodrošināšanai būtu jāuzlabo? Lūdzu ierakstiet.

_____

8. Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā datu fiksēšana un uzskaite par vardarbības gadījumiem Latvijā kopumā, Jūsuprāt, atbilst vardarbības monitoringa veikšanas vajadzībām? Vai tā...

Pilnībā atbilst	1
Drīzāk atbilst	2
Drīzāk neatbilst	3
Pilnībā neatbilst	4
Grūti pateikt	5

9. Vai ir kādi vardarbības aspekti vai vardarbības problēmas risināšanas aspekti, kuru fiksēšana un uzskaite, Jūsuprāt, būtu jāuzlabo saistībā ar vardarbības monitoringu Latvijā kopumā? Lūdzu ierakstiet.

_____

10. Turpinājumā, lūdzu, novērtējiet, cik labi vai slikti, Jūsuprāt, dažādas iestādes veic vardarbības datu fiksēšanu un uzskaiti, lai sagatavotu apkopojošu statistiku tālākai analīzei? *Atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā.*

		Ļoti labi	Drīzāk labi	Drīzāk slikti	Ļoti slikti	*Grūti pateikt*	*Neveic šādu funkciju*
1.	Valsts policija	1	2	3	4	5	6
2.	Tiesas	1	2	3	4	5	6
3.	Pašvaldību policija	1	2	3	4	5	6
4.	Bāriņtiesas	1	2	3	4	5	6
5.	Sociālie dienesti	1	2	3	4	5	6
6.	Izglītības iestādes	1	2	3	4	5	6
7.	Ģimenes ārsti	1	2	3	4	5	6
8.	Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests	1	2	3	4	5	6
9.	Stacionāri	1	2	3	4	5	6
10.	Psihoneiroloģiskās slimnīcas	1	2	3	4	5	6

11. Tagad, lūdzu, novērtējiet, cik labi vai slikti, Jūsuprāt, dažādas iestādes veic informācijas par vardarbības gadījumiem nodošanu citām institūcijām, lai mazinātu vardarbību ģimenē vai pret bērniem? *Atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā.*

		Ļoti labi	Drīzāk labi	Drīzāk slikti	Ļoti slikti	*Grūti pateikt*	*Neveic šādu funkciju*
1.	Valsts policija	1	2	3	4	5	6
2.	Tiesas	1	2	3	4	5	6
3.	Pašvaldību policija	1	2	3	4	5	6
4.	Bāriņtiesas	1	2	3	4	5	6
5.	Sociālie dienesti	1	2	3	4	5	6
6.	Izglītības iestādes	1	2	3	4	5	6
7.	Ģimenes ārsti	1	2	3	4	5	6
8.	Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests	1	2	3	4	5	6
9.	Stacionāri	1	2	3	4	5	6
10.	Psihoneiroloģiskās slimnīcas	1	2	3	4	5	6

12. Tagad, lūdzu, novērtējiet, cik labi vai slikti, Jūsuprāt, dažādas iestādes veic vardarbības datu fiksēšanu un uzskaiti attiecībā uz to, kas tām nepieciešams iestādes ikdienas darbā, tiešo funkciju veikšanai? *Atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā.*

		Ļoti labi	Drīzāk labi	Drīzāk slikti	Ļoti slikti	*Grūti pateikt*
1.	Valsts policija	1	2	3	4	5
2.	Tiesas	1	2	3	4	5
3.	Pašvaldību policija	1	2	3	4	5
4.	Bāriņtiesas	1	2	3	4	5
5.	Sociālie dienesti	1	2	3	4	5

Jautājumi valsts un pašvaldību policijas, bāriņtiesu un sociālo dienestu pārstāvjiem (1. jautājumā atbildes 1-4, kā arī 7), pārējiem (1. jautājumā atbildes 5-6) pāriet uz 24. jautājumu.

13. Kā Jūs vērtējat savas zināšanas/ prasmes attiecībā uz vardarbības datu fiksēšanu un uzskaiti? Vai tās ir...

Pilnīgi pietiekamas	1
Drīzāk pietiekamas	2
Drīzāk nepietiekamas	3
Pilnīgi nepietiekamas	4
Grūti pateikt	*5*

14. Vai Jūsu iestādē vardarbības gadījumā tiek fiksēta šāda sociāli demogrāfiskā <u>informācija par vardarbības upuri</u> (cietušo)? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes kolonā A.

15. Vai šādu informāciju būtu nepieciešams fiksēt <u>Jūsu iestādē</u>? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes kolonā B.

		14.	15.
		Parasti tiek fiksēts	Ir nepieciešams fiksēt
1.	Vecums	1,	1,
2.	Dzimums	2,	2,
3.	Tautība	3,	3,
4.	Faktiskā dzīvesvieta	4,	4,
5.	Deklarētā dzīvesvieta	5,	5,
6.	Izglītība	6,	6,
7.	Ģimenes stāvoklis	7,	7,
8.	Nodarbinātības statuss	8,	8,
9.	Iepriekšējie ziņojumi par vardarbību	9,	9,
10.	Miesas bojājumu esamība	10,	10,
11.	Medicīniskās palīdzības nepieciešamība	11,	11,
12.	Fiziski vai attīstības traucējumi	12,	12,
13.	Sociālās vai veselības problēmas	13,	13,
14.	Pieprasīta pagaidu aizsardzība vai nē	14,	14,
15.	Varmāka nošķirts vai nē	15,	15,
16.	Notiek šķiršanās process vai vecāku cīņa par aizbildniecību	16,	16,
17.	Cita atbilde _____ *(ierakstīt)*	17,	17,

16. Vai Jūsu iestādē vardarbības gadījumā tiek fiksēta šāda sociāli demogrāfiskā <u>informācija par vardarbības upura – bērna līdz 18 gadu vecumam vecākiem, aizbildņiem vai personu, kuras aprūpē vai uzraudzībā bērns nodots</u>? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes kolonā A.

17. Vai šādu informāciju būtu nepieciešams fiksēt <u>Jūsu iestādē</u>? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes kolonā B.

		16.	17.
		Parasti tiek fiksēts	Ir nepieciešams fiksēt
1.	Vecums	1,	1,
2.	Dzimums	2,	2,
3.	Tautība	3,	3,
4.	Izglītības līmenis	4,	4,
5.	Ģimenes stāvoklis	5,	5,
6.	Attiecību statuss ar bērnu	6,	6,
7.	Nodarbinātības statuss	7,	7,
8.	Iepriekšējas apsūdzības/aizdomas par vardarbību pret bērnu	8,	8,
9.	Fiziski vai attīstības traucējumi	9,	9,
10.	Sociālās vai veselības problēmas	10,	10,
11.	Pieprasīta pagaidu aizsardzība vai nē	11,	11,
12.	Varmāka nošķirts vai nē	12,	12,
13.	Notiek šķiršanās process vai vecāku cīņa par aizbildniecību	13,	13,
14.	Cita atbilde _____ *(ierakstīt)*	14,	14,

18. Vai Jūsu iestādē vardarbības gadījumā tiek fiksēta šāda sociāli demogrāfiskā <u>informācija par vardarbības upura mājsaimniecību</u>? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes kolonā A.

19. Vai šādu informāciju būtu nepieciešams fiksēt <u>Jūsu iestādē</u>? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes kolonā B.

		18.	19.
		Parasti tiek fiksēts	Ir nepieciešams fiksēt
1.	Mājsaimniecības ienākumi	1,	1,
2.	Iepriekšējie ziņojumi par vardarbību mājsaimniecībā	2,	2,
3.	Cilvēku skaits mājsaimniecībā	3,	3,
4.	Bērnu klātbūtne mājsaimniecībā un viņu saistība ar cietušo	4,	4,
5.	Bērnu pamešanas novārtā, aprūpes pienākumu nepildīšanas ģimenē gadījumi	5,	5,
6.	Sadzīves apstākļi mājoklī	6,	6,
7.	Cita atbilde _____ *(ierakstīt)*	7,	7,

20. Vai Jūsu iestādē vardarbības gadījumā tiek fiksēta šāda sociāli demogrāfiskā <u>informācija par vardarbības veicēju</u> (varmāku)? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes kolonā A.

21. Vai šādu informāciju būtu nepieciešams fiksēt <u>Jūsu iestādē</u>? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes kolonā B.

		20.	21.
		Parasti tiek fiksēts	Ir nepieciešams fiksēt
1.	Vecums	1,	1,
2.	Dzimums	2,	2,
3.	Tautība	3,	3,
4.	Faktiskā dzīvesvieta	4,	4,
5.	Deklarētā dzīvesvieta	5,	5,
6.	Izglītība	6,	6,
7.	Ģimenes stāvoklis	7,	7,
8.	Nodarbinātības statuss	8,	8,
9.	Attiecību statuss ar vardarbības upuri	9,	9,
10.	Iepriekšējie ziņojumi par varmācīgu uzvedību	10,	10,
11.	Fiziski vai attīstības traucējumi	11,	11,
12.	Sociālās vai veselības problēmas	12,	12,
13.	Varmāka ir nošķirts vai nav	13,	13,
14.	Varmāka ir nošķirts pēc cietušā lūguma vai bez cietušā lūguma	14,	14,
15.	Varmāka piedalās sociālās rehabilitācijas programmā (sociālās rehabilitācijas kursi vardarbīgas uzvedības mazināšanai)	15,	15,
16.	Varmāka piedalās sociālās rehabilitācijas programmā un maksā pilnu vai daļēju maksu par pakalpojumu	16,	16,
17.	Cita atbilde _____ *(ierakstīt)*	17,	17,

22. Vai Jūsu iestādē vardarbības gadījumā tiek fiksēta šāda <u>informācija par vardarbības kontekstu</u> un <u>iesaistītajiem dienestiem/ institūcijām</u>? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes kolonā A.

23. Vai šādu informāciju būtu nepieciešams fiksēt <u>Jūsu iestādē</u>? Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes kolonā B.

		22.	23.
		Parasti tiek fiksēts	Ir nepieciešams fiksēt
1.	Vardarbības forma vai formas	1,	1,
2.	Vardarbības vieta	2,	2,
3.	Vardarbības smagums	3,	3,
4.	Vardarbības ilgums	4,	4,
5.	Ziņotājs par vardarbību	5,	5,
6.	Ziņojuma statuss (piemēram, “aizdomas” vai “konstatēta vardarbība”)	6,	6,
7.	Izmeklēšanā iesaistītās institūcijas, izmeklēšanas rezultāts	7,	7,
8.	Atbalsta sniegšanā iesaistītās institūcijas/speciālisti /dienesti	8,	8,
9.	Sniegtais atbalsts	9,	9,
10.	Cita atbilde _____ *(ierakstīt)*	10,	10,

Jautājums visiem.

24. Kāds ir Jūsu viedoklis, vai Latvijā apkopotie dati parāda vardarbības reālo situāciju valstī?

Pilnībā parāda	1
Drīzāk parāda	2
Drīzāk neparāda	3
Nemaz neparāda	4
Grūti pateikt	5

25. Kādi faktori, Jūsuprāt, kavē vardarbības reālās situācijas apzināšanu Latvijā? Lūdzu ierakstiet.

_____

Aptaujas noslēgumā daži jautājumi par Jums.

26. Jūsu dzimums:

Vīrietis	1
Sieviete	2

27. Jūsu vecums: |___|___| pilni gadi

28. Ierakstiet, lūdzu, iestādes vai organizācijas, kurā strādājat, nosaukumu.

_____

Paldies par piedalīšanos aptaujā!